

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

JANINE
CHASSEGUET-SMIRGEL

JANINE CHASSEGUET-SMIRGEL

KADIN CİNSELLİĞİ

FREUD SONRASI
PSİKANALİTİK GÖRÜŞLER

KADIN CİNSELLİĞİ

SFENKS KİTAP

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Sfenks Kitap: 07

Psikoloji ve Psikanaliz Kitaplığı: 05

ISBN: 978-605-68005-6-6

Kadın Cinselliği: Freud Sonrası Psikanalitik Görüşler

Özgün Adı: Recherches Psychanalytiques Nouvelles Sur La Sexualité Fémi

İngilizceden Çevirenler: Özge Kanlı

© Editions Payot, 1967

© Karnac Books, 1985

© Berkman Padar Yayın Grubu, 2020

Bu kitabın yayın hakları Berkman Padar Yayın Grubu'na aittir. Yayınevinin izni dahilinde tanıtım amacıyla yapılacak kısa alıntılar dışında herhangi bir yolla çoğaltılamaz.

Genel Yayın Yönetmeni: Murat Padar

Yayına Hazırlayan: Ulaş Güldiken, Zeynep Yılmaz

Kapak Tasarımı: thouandtimes.com

Sayfa Düzeni: Meral Gök

Birinci Baskı: İstanbul, Mart 2020

Baskı ve Cilt:

Deniz Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Hastane Yolu Sok.

No 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

Sertifika No 40200

Sfenks Kitap

Altunizade Mah., Tophanelioğlu Cad. Köşklü Sok. No: 5/11

Üsküdar/İstanbul

Tel: 0 216 802 55 37

E-posta: iletisim@bpyayin.com

Sertifika No: 35759

www.sfenkskitap.com

   /sfenkskitap

Sfenks Kitap, Berkman Padar Yayın Grubu Tic. Ltd. Şti.'nin tescilli markasıdır.

YAZAR HAKKINDA

Janine Chasseguet Smirgel, psikanaliz alanında ve kadın araştırmaları konusunda uluslararası ün kazanmıştır. Paris Psikanaliz Kurumu asil üyesi ve Philadelphia Psikanaliz Kurumu onur üyesi olan Chasseguet-Smirgel, yapıtlarıyla psikanaliz yazınında büyük etki yaratmış, 1982-83 yılları arasında Londra Üniversitesi Freud Kürsüsü'nde eğitim vermeye davet edilmiş, Lille Üniversitesi'nde Klinik Psikoloji ve Psikopatoloji Kürsüsü'nün başkanlığını ve Uluslararası Psikanaliz Derneği'nin başkan yardımcılığını yapmıştır. Smirgel 2006 yılında hayata gözlerini yummuştur.

Başlıca yapıtları arasında Ben İdeali (Metis Yayınları, 2005), *Pour une psychanalyse de l'art et de la créativité, Ethique et esthétique de la perversion* ve *Corps comme miroir du monde* sayılabilir.

KADIN CİNSELLİĞİ

Freud Sonrası Psikanalitik Görüşler

JANINE CHASSEGUET-SMIRGEL

İngilizceden çeviren:
Özge Kanlı

SFENKS KİTAP

İçindekiler

<i>Önsöz</i>	11
<i>Giriş</i>	15
1. Erkeksi Bir Mitoloji Olarak Kadınsılık.....	65
2. Kadın Cinselliğindeki Narsisizme Dair Bir Çalışma Özeti.....	89
3. Nesne Değişimi.....	109
4. Kadınsı Suçluluk ve Ödipus Karmaşası.....	121
5. Kadınlardaki Penis Hasedinin Önemi.....	167
6. Kadın Eşcinselliği.....	207
7. Notlar.....	253

KADIN CİNSELLİĞİ

Önsöz

Frederick Wyatt

İnsanların ikiz aşk ve cinsellik konularına sarf ettikleri süreyi göz önünde bulundurursak, psikolojinin bu meselelerle öncelikli olarak ilgilendiği düşünülebilir gayet tabii. Ancak durum böyle değildir. Çoğu hayvanın çiftleşme davranışına binaen edindiğimiz sistematik bilgi, insanlardaki benzer girişimler hakkında edindiğimiz bilgiden daha fazladır. İkincisinin çoğu zihinseldir, yani öznel olarak dürtü ve duygulanım şeklinde deneyimlenir ve çoğunlukla düşlemlerden buyruk almaktadır. Ya herhangi bir sonucu olmayan ya da birbirinden çok farklı davranışlarla olagelmektedir. Öyleyse, edebi kültürün, hayal gücünün sık sık aşkın türlü biçimleriyle uğraşıyor olması şaşırtıcı değildir, ancak psikolojinin yakın zamana kadar bu konuda hayli az şey söylemeyi nasıl başardığını merak etmemiz için hâlâ nedenlerimiz bulunmaktadır.

Doğrusunu söylemek gerekirse, psikanalizin insanlık durumuna bıraktığı ayırt edici katkılardan biri, bize sahiden sistematik bir cinsel gelişim teorisi sağlayarak sonunda konunun üstesinden gelmek için çalışmaya başlamasıdır. Psikanaliz cinsel gayelerin ve olası nesnelerin bolluğuna ilk kez bir düzen getirmiştir; bunların çocuğun dürtüsel ihtiyaçları ve düşlemleri ile içsel bireysel eğilimleri ve çevresel baskılar arasındaki çoklu yakınsamadan nasıl kaynaklandıklarını göstermiştir.

Psikanalizin aşk hakkında söyledikleri daha azdır. Aşk (bazı eleştirmenlerin dediği gibi) psikanaliz için çok yüce bir konu olarak görülüyorsa da, bazı psikanalistlerin kabul ettiği gibi, kolay aldanan bir toplum için bir tür duygusallaştırılmış tuzak olarak sadece cinselliğin bir yan ürünü gibi görülürse bile tamamıyla kavranamayacaktır. Aşkın, psikanaliz kapsamı içinde anlaşılamaması için temelde hiçbir neden yoktur. Yine de psikanalistlerin bu konuda söyleyeceği

şeyler şair ve yazarlarıinki gibi çoğu kez tekinsiz bir algısallıkta olmayabilir; lakin psikanaliz daha sistematik bir şekilde ilerlemekle birlikte, bize konuya dair şimdiye dek edindiğimizden daha kapsamlı ve istikrarlı bir kavrayış verebilir.

Ancak, hiçbir aşk psikolojisi yoktur ki cinsiyet psikolojisi olmadan var olsun. Psikanalistler cinsiyetlerin birbirine dâhil oluşu ile bu dâhil oluşun manevralarını ve evrilişlerini çoğunlukla dürtüsel ihtiyaçlar ve bunların çatışmalarda tutuklu kalması veya çarpıtılması üzerinden tartışmışlardır. İlk önce erkek cinselliğinin gelişimi incelenmiştir, belki de bu sebepten ve elbette görece basit olması nedeniyle de sonraki tüm araştırmalar için bir model olmuştur. Freud'un kadın psikolojisine tek taraflı yaklaşımı hayli eleştirilmiştir ve şu anki durumun ne olduğuna değinmek üzere bu eleştirilere burada sırasıyla yer verilecektir. Literatüre aşına olanlar Freud'un kadın cinselliğine ilişkin görüşlerinin çoktandır büyük ölçüde tashih edilmiş haliyle yer aldığını biliyorlardır. Daha da fazla tashihe ihtiyaç vardır. Kadın psikolojisinde henüz yeterince anlaşılmamış çok fazla görünüş bulunmaktadır. Klinisyenler olarak sürekli, belirtilerin fazlasıyla rahat ortaya çıktığı, kırılmalar ve süreksizliklerle dolu yaşam öyküleriyle karşılaşırız. Bazen bunların anlamlarını sezgisel olarak aşağı yukarı değerlendirebiliriz ancak kavramsal çerçevemize tutarlı bir şekilde sığdıramayabiliriz ve bu yüzden açıklarız. Kadınların kendileri ile ilgili sonsuz belirsizlikleri, erkeğin ayrıcalıklarına ve öngörülebilir avantajlarına yönelik yaygın haset nedeniyle. Kadınların ilginç bir şekilde büyük bir biyolojik sağlamlıkla eşleştirilen psikolojik savunmasızlığı ve cinsel cevap verebilirlikteki geniş çaplı yetersizliğinden ötürü mütemadiyen hedef alınıyoruz. Bütün bu nitelikler, tüm cevapları verebilen tam bir teorimiz olduğu hususunda ısrarcı olmakla aydınlanamamış, bireysel ve sosyal sorunlardan oluşan hafif bir gölge yaratmaktadır. Freud'un konu üzerine olan yazıları, kadın psikanaliz eleştirmenleri ile bazı sürtüşmeleri olduysa da, onun kendi açıklamalarının sınırlı olduğunun tamamıyla farkında olduğuna şüphe bırakmıyor. Kadınsı cinsellik üzerine psikanalitik önermeleri tamamıyla reddederek de işlere yardımcı olamayız elbette. Ortada bundan daha iyi bir teori görünmemektedir ve psikanalitik yaklaşımın vaadi çok açıktır, her şeyden önce ve pek çok bakımdan bunu çözmek için çaba sarf etmemiz gerektiğini henüz anlamış değiliz ne yazık ki. Öyleyse vardığımız nokta, referans çerçevemizi sistematik olarak keşfetmek ve çeşitlendirmektir. Birtakım teorik beklentileri ve gözlemlerimizi düzenlerken kullandığımız belli bir sistemi pekala beraberimizde getirmiş olabiliriz ve bu

da bizi daha etkili açıklamalara yol açabilecek bağlantı ve örüntülerden zaman zaman uzaklaştırıyor olabilir. Öyleyse, gereksinilen şey bakış açısını değiştirmeye gönüllü olmaktır. Bu kitabın bizlere en öncelikli katkısı da perspektifte böylesi bir değişikliği sağlamaktır.

Bu kitabın klasik psikanalitik konumdan ayrışması şematik olarak şöyle ifade edilebilir: yazarlar, küçük kızın kişiliği ve sonradan cinsel uyumu üzerinde annenin büyük bir öneme sahip olduğu konusunda hemfikirdirler. Bu erken ilişkinin önemi, en iyi şekilde, başarısızlıkları ve ardından gelen patolojik virajlarıyla gösterilebilir. Bu gibi durumlarda, çocuk kendini anneden özgürleştirmeyi asla başaramamıştır. En azından kendi kendini algılayışında ona bağlı kalmıştır. Aslına bakılırsa, kendini yalnızca annesinin bedeninin bir parçası ya da toplam mevcudiyeti olarak görmekte ve kendi istekleri yahut bir kişiliği de olmamalıdır. Yazarların sunduğu etkileyici olgu örneklerindeki çeşitli patolojiler, artık kadınlığa ilerleyen küçük kızın bu sahiplenmecisi ancak çoğu zaman önlenemeyen anne imajından kurtulma çabalarını temsil etmektedir. Bu imajın kökeniyle uyumlu bir şekilde, kural olarak, küçük kızın bunun üstesinden gelme girişimleri aldattıcı ve mantıkdışı olduğu kadar beyhude ve kendiliğini sınırlayıcıdır da.

Yazarların erken çocukluktaki bu yaşantıların etkisine ve derecesine dair kullandığı kavramlar, Melanie Klein'in geliştirdiği ve sık sık Ernest Jones'un yaydığı görüşlere eğilimlidir. Bu konuma göre, ebeveynlerin genitaleri veya bedenlerine ait diğer kısımları üstü kapalı bir şekilde gasp etme düzlemlerinin ve çocuğun imgelem dünyasındaki bu oyunlara katılmasıyla artan suçluluğu kapsayan erken çocukluk dramasının büyük bir kısmı içeride bir yerlerde olagelmektedir.

Melanie Klein'in fikirleri, ABD'deki psikanalizin gelişimi üzerinde İngiltere'de, Fransa'da ve hatta Güney Amerika'da sürdürdüğü etkiden çok daha az etkiye sahip olmuştur. Geline noktada bu görüşlerin doğru ya da yanlış olduklarını sorgulayamayız. Kolayca erişilebilen gözlemlere dayanan önermelerden ziyade yeniden yapılanmalar/kurgulamalar oldukları için tam manasıyla doğrulanamazlar. Hepsinden öte bu görüşler, gözlemlerimizi alışılmışın dışında ve verimli bir şekilde düzenleme fırsatı sağlamak için ne yapabilecekleri hususunda değerlendirilmelidir. *Kadın Cinselliği*'nin yazarları, Klein ve Jones'un referans çerçevesinin klinik malzemeleri düzenleme ve verimli hipotezler formüle etmedeki etkililiğini tanıtlayarak bunlardan nasıl faydalanabileceğimizi göstermektedir. Klinik araştırmacıların ve terapistlerin, ezeli ve ebedi varlığını

korumuş ve çokça tartışılmış penis hasedi temasına, kadın ve erkeklerin nasıl birbirlerine dair düşlemler kurdukları meselesine ve daha iyisi, kadın eşcinselliğinin evrensel kökenleri gibi daha pek çok konuya ilişkin yıllardır tekerrür eden sorgularına ışık tutmaktadırlar.

Bu kitap, sadece kavramsal çerçevesi ile değil, erkeğin/erkekliğin psikanalitik imajında en çok neyin önem taşıdığına dair yaptığı vurgu ile de ayrılmaktadır. Birincil süreçler, itki ve benlik organizasyonu öncesi duygulanım üzerinde durmaktadır. Bu minvalde, birçoğumuz için psikanalitik teorinin merkezi haline gelmiş olan benliğin bağımsızlığına/özerkliğine yer yoktur. Bununla beraber, kitabın yazarları bizlere psikanalizin dürtü ve bilinçdışı üzerindeki sabık vurgusunun genişlemesiyle hâlâ neler elde edebileceğimizi güçlü bir şekilde hatırlatmaktadır. Yazarlar, hiçbir şekilde bireyin ardındaki kolektiften (kültürün ve toplumsal normların dürtü-yönelimli kuvvetinden ve bu kuvvetin normal veya patolojik gelişimlerin yeniden yapılanmalarında edindikleri zaruri rolden) bihaber değildirler. Cinsiyet rollerinin dağılımına dair kavrayışımızı geliştirmek için antropoloji ve sosyolojiden (ve etolojiden) şimdiye dek yararlandığımızdan daha çok yararlanmalıyız. Ancak bu psikanalitik psikoloji için genel olarak bir olasılık/maden arayışıdır. Bu kitapta bir araya getirilen çalışmaların başarılı olmasının nedeni, gözlemleri daha kapsamlı bir şekilde organize etmesi ve daha az belirsizlik bırakmasına bağlıymış gibi görünüyor. Bunun bazı sorulara cevap vermesi ve ana hatlar dışında kalan öteki şeylerden tasarruf etmesi, böylece, soruna bir sonraki seferde daha etkili yaklaşılabilmesinden ileri geldiğini düşünüyorum. Bu kitabın yazarları antik sorunlara göz atmanın yeni yollarını sunuyor ve bunu yaparken de bizlere, psikanalizdeki Fransız bakış açısının hoş bir nümayişini veriyor. Bu kısa yolculuktan, en çok yazarların yorumlarını açık fikirlilikle takip eden okurlar fayda sağlayacaktır.

Giriş

J. Chasseguet-Smirgel

Ön Açıklama

Eğer biri, psikanaliz literatürünü kadın cinselliği bakımından değerlendirecek olsa, bu konunun klinik deneyimde zorunlu olarak hakim olmasının önemi ile (analiz edilen insanların yarısı kadınlardır) teorik çalışmalardaki rolünün oldukça az olması arasında muhakkak bir oransızlık fark edecektir. Bu oransızlık, psikanalizin antropolojik tutkularını karşılaştırmaya geçerse daha da çarpıcı olur.

Freud'un bu alandaki keşiflerinin açıklayıcı olduğu ileri sürülebilir ancak bu, Freud'un kadın psikolojisi çalışmalarına dair kendi tahminlerini fazlasıyla büyötmek olurdu. Aslında Freud kadınlığın karanlık kıtası konusunda her zaman sessizdi ve keşiflerinin tamamlanmamış doğasını devamlı vurguladı. Kadın cinselliğine dair teorilerini sürdürmüş olmasına rağmen kapıyı yine de açık bıraktı. Bu yüzden, bu sorunu müzakere ettiği en son çalışmalarından, "Kadınlık" üzerine dersinin sonunda şöyle demiştir: "Eğer kadınlık hakkında daha fazla şey bilmek istiyorsanız, kendi yaşam deneyimlerinizi sorgulayın, veyahut şairlere başvurun ya da bilim size daha kapsamlı ve tutarlı bilgi verebilene dek bekleyin".

Bu uzun soluklu bir tartışmadır, Freud'un kadınlığa dair ilk çalışmaları ortodoks analistler arasında bile çoktandır güçlü karşıtlıklar uyandırmış, Freudyen bilinçdışı araştırma metotlarını kullanarak Freud'un vardığından sık sık farklı sonuçlara varmışlardır. Birçok analist yeni hipotezlerine sebebiyet veren kendi klinik deneyimlerini yayınladı. Diğer yandan, bazıları Freud'un fikirlerini kişisel katkılarıyla doğrulamaya, zenginleştirmeye çalışarak onu yakından takip etti.

Freud'un ilk ve en vefalı taraftarlarından biri, yaşam öyküsünün yazarı ve İngiliz psikanaliz akımını kurucusu Ernest Jones'un edindiği konum bilhassa

şaşırtıcıydı. Freudyen hipotezlere katılmak şöyle dursun, “karşıt” görüştekilerle birlik olmuş ve kendi vargılarında derinlikli, ancak saygılı, Freud karşıtlığını ifade etmiştir. Bu fikir ayrılıklarını yansıtan psikanalitik metinlerin çalışılması, yansıtma için bir temel sağladığı kadar psikanaliz tarihinde önemli bir aralığı temsil ettiği için de ilginçtir. Ancak zengin ve canlı olsalar da bu tartışmaların sonu hiçbir zaman ne verimli bir fikir ayrılığına ne de her iki yönden olumlu boyutlarının hesaba katılabileceği bir senteze varabilmiş, aksine kördüğüm olmuştur. Freud’un kadın cinselliği görüşlerine muhalif olan tüm analistlerden sadece Karen Horney, Freud’dan ayrılmıştır. Ancak bu konudaki son görüşlerinde Freud’a ne kadar uzak olduğunu tümüyle değerlendirmek hâlâ zor görünmektedir. Elbette Kleincılar, Melanie Klein’in tüm teorik sisteminin esas kısmı olarak kız çocuklarının gelişimiyle ilgili görüşlerine bağlı kalmışlardır. “Bağımsız”, yani çoğunluktaki analistlerden bazıları -teoride olduğu kadar pratikte de- Freud’un takipçisidir ancak diğer birçoğu, tanımlayıcı teorik konumları sahiplenmeden kişisel klinik deneyimlerinin takipçisi olarak çeşitli fikirler geliştirmektedir.

Kadın cinselliğiyle ilgili bu tartışmanın son yankıları yaklaşık otuz yıl önce sönümlendiğinden beri analistler kadınları analiz etmeye devam etti, zengin ve çok fazla klinik malzeme birikti ancak kadın cinselliği çalışmaları seyrek, daha münferit, daha bölünmüş bir hal aldı. Psikanalitik araştırmadaki bu görece eksikliğe belli başlı nedenler bulunabilir. Teorik konumların katılığı muhtemelen öznel deneyime etki etmektedir: didaktik analiz, tıpkı teorileriyle ilgilenen teorisyenlerde olduğu gibi, bir analistin duygu ve kaygı veren temsilleri canlandırdığı bir alanda, bu kitapta açıklamaya çalışacağımız nedenlerden dolayı, kişisel olarak taraflı olmasını engellemez.

Kadınlığın bilinçdışı düşlemleri hakkında bildiklerimiz ışığında, kadınlığa dair oluşturulmuş birçok teoriyi yeniden düşünmek bir dereceye kadar kolay olabiliirdi. Oldukça açıktır ki, bu sorunlara kafa yoran ve kendi görüşlerini geliştiren bir (erkek) analist de doğrudan ve kişisel olarak bu konuya dahil olmuş sayılır. İçsel ve dışsal birçok güçlkle, yirmiler ve otuzlardaki ilk analistlerin kabul etmekten kaçınmadığı zorluklarla yüzleşmek zorundadır. Psikanaliz işte o zaman bir olgunluk dönemine girmiş; psikanalistler piyon olmaktan çıkmış ve alanlarında kökleşmişlerdir. Buna ulaşabilmek için yeni bir akımı sekteye uğratabilecek teorik farklılıkları arkalarında bırakmışlardır. Bu kitapta Freud’un fikirlerinin sorgulanacak olması şüphesiz ki bu durgunluk döneminden kopuk

değildir. Ancak bu tutumun önemli olduğu zamanlar artık geride kaldı, bu süreyi uzatmak verimsiz ve keyfi olacaktır. Herhangi bir doktrinin canlılığı bütün yapıyı bölmeden, belirli boyutlarını yeniden düşünebilme olanağına bağlıdır.

Bu kitabın yazarları Freudyen bilinçdışı yaklaşımını kullanarak kadın cinselliği teorilerini yeniden değerlendirme arzusuyla bir araya geldiler. Kadınlığın sorunlarına erkek cinselliği çalışmaları üzerinden yaklaşmayı deneyen yanıltıcı teorik rotadan kaçınmayı umuyorlar.¹ Böylesi bir yaklaşım (derin motivasyonlarını bu kitapta sonradan incelemeyi umuyorum) kadınlığın özüne dair herhangi bir anlayışa karşı zararlıdır.

Yazarlar teorik fikirlerini ve klinik yorumlarını bilimsel nesnelliği bozan bilinçdışı düşlemlerden olabildiğince arındırmayı denediler. Buradan hareketle Christian David, klinik bir tarih kullanımı üzerinden kadınlık hakkındaki erkeksi mitleri çalışmayı deniyor. Catherine Luquet-Parat, kız çocuklarının annesel nesneyi babasal olanla değiştirme girişiminde kadın mazoşizminin rolüne önem atfederek “nesne değişimine” kişisel bir yerden yaklaşıyor, Bela Grunberger kadın narsisizminin kökenlerini inceliyor, Joyce McDougall kadın eşcinselliğinin basitçe bir sapkınlık yahut erkekten kaçış veya onunla bir rekabet olarak yorumlanamaz olduğunu; aynı zamanda uyumlu kadınsı bir doğaya ulaşmak için normal biçimde dahil olunan gelişim bileşeni olarak da düşünülmesi gerektiğini gösteriyor. Maria Torok erkeksilik arzusu ve penis hasedine bu soruna olası bir açıklama getiren bir rol ve anlam kazandırıyor. Benim bölümümde kız çocuklarının babalarıyla ilişkilerini tanımlamayı ve *kadın suçluluğuna* önemli bir katkı sunan bu ilişkinin boyutlarını tartışmayı deneyeceğim.² Ancak metottaki özyapı teori ile paralel değildir, yazarların her biri kendi kişisel deneyimine bağlı olarak ve kendi yöntemiyle bu araştırmaya katkı sunmaktadır.

Freud'un kadınlığa dair temel çalışmalarını tarihsel olarak kısaca gözden geçirmenin, onun disiplininde olanlar kadar karşıtları için de faydalı bir giriş sağlayabileceğini hissettik. Yalnız en önemli ve en tartışmalı teorik konular ele alınacaktır.

Freud'un Kadın Cinselliğine Dair Görüşleri
CİNSELLİK KURAMI ÜZERİNE ÜÇ DENEME (1905)
(Sonraki basımlarda eklemeler yapılmıştır)

Freud, *Cinsellik Kuramı Üzerine Üç Deneme*'de³ kadınlık kavramının ana temellerini, daha doğrusu, erinliğe kadar her iki cinsiyet için de *cinsel tekliğin* var olduğunu belirtmektedir. "Tüm insanların başlangıçta aynı (erkek) genital forma sahip olduğu varsayımı, birçok dikkat çekici ve önemli çocuk cinselliği teorilerinden ilkidir". Bu kavram kadın cinselliğinin gelişimi için asli olduğu kadar her iki cinsiyetteki çocuklar tarafından kabul edilen organın yalnızca erkek cinsel organı olması dolayısıyla da aslidir: erkek çocuğu için penis ve kız çocuklarında karşılık gelen organ; klitoris. Freud'un görüşünde klitoris küçük bir penistir. Erkek ve kız çocukları dünyanın kendi imgelerinde yaratıldığına inanır ve vajinanın varlığını kanıksarlar. "Küçük kız çocuklarının cinselliği bütünüyle erkeksi niteliklidir". Var olmayan yalnızca vajina değildir, genital bölgenin dışında kalan diğer bölgelere istinaden başka bir eşi bulunmayan klitorisin de rolü yoktur. Erkek ve kız çocukları üç temel mastürbasyon evresinden geçmektedir: süt çocuğu dönemi, dört yaş dönemi (ödüpal karmaşanın doruğuna denk gelir) ve erinlik.

Ancak, Freud'un çocuksu mastürbasyonun ikinci evresiyle özdeşleştirdiği kabul edilen bir zaman gelir (4 yaş), kız çocukları kendilerinde eksik bir şey olduğunu fark ederken, erkek çocukları kız çocuklarının penisi olmadığı için onların erkek gibi yaratılmadığını fark eder. Kayıp penis korkusuna kapılmış erkek çocukları, bu durumu bir kastrasyon^{*} olarak görür ve aynısının onun başına da geleceğinden korkar; o andan itibaren kadını hakir görür. Kız çocukları kastre edildiklerini düşünür ve erkek olmayı isterler.

Dolayısıyla Freud *Üç Denemesi*'nde, *kastrasyon karmaşasının* her iki cinsiyete yönelik, *penis hasedinin* ise kızlara yönelik varlığından söz etmektedir. Ancak erinliğe kadar cinsiyetler arasında gerçek bir farklılık; "erkeksilik" ve "kadınsılık" yoktur. Erinlikte "sertleşme yeteneği kazanmış penis, bir oyuğun içine girme/yerleşme doğrultusunda yeni bir cinsel amaca doğru inatla baskılar..."

* Lat. "*castrare*" fiili referanslı "kesmek, hadım etmek" karşılıklarından türetilmiştir. Fiil kökündeki "*castra*"nın, Sanskritçe "*sastra*"dan (bıçak, hançer) Latinceye geçtiği varsayılmaktadır. Psikanalizde yerleşik kavramsallaşmalar olan kastrasyon, kastrasyon karmaşası veya kastrasyon anksiyetesi gibi örneklerde söz konusu anlam "hadım edilmek" olarak esas alınmaktadır. (ed. notu)

Aynı zamanda kızlar da kendi klitoral nitelikli cinselliğini baskılar ki bu, onun cinselliğinin erkeksi unsurudur; her iki cinsiyet de vajinayı keşfeder.

Freud, *Düşlerin Yorumu*'nda⁴ nevrozların özünün ödipal karmaşa olduğunu belirtmesine rağmen, bu karmaşa ve kastrasyon karmaşası arasındaki ilişkiye gelince emin olduğu bugün bile söylenemez. 1914 baskılı "Narsisizm Üzerine Bir Giriş"⁵ makalesinde üstbenlikten bahsedene kadar enstest bariyerinden söz etmemiştir. Ancak erkek çocuklarında annesel nesnenin önemi ve bunun kadınlar için neden önemli olduğu önceden belirtilmiştir.

Cinsel teklik kavramında, küçük kızın kastrasyon karmaşasına dek küçük bir erkek olduğu ileri sürülmüştür. O zamandan erinliğe değin sahip olduğu her şey kastrasyona uğramış bir penistir, kendi vajinasının varlığından bihaber kalmıştır.

ÇOCUKSU GENİTAL ÖRGÜTLENME (1923)

*(Cinsellik Teorisine Bir Ek)*⁶

Freud bu makalesinde *Üç Deneme*'de sunduğu çocuksu cinsellik görüşlerini tamamlamaktadır. Uzun yıllar boyu edindiği deneyim ve gözlemin ardından çocuk ve yetişkin cinselliğinin örgütlenmesinde belirgin pek az farklılık olduğu sonucuna varmıştır. Her ikisi de bir nesne seçimini ve bu nesneye dürtüsel yatırımı kapsamaktadır. Bahsi geçen farklılık yetişkin cinselliğinin *genital*, çocuksu cinselliğin *fallik* olmasında ortaya çıkmaktadır. Bilinen tek genital organ erkeğinkidir. Dolayısıyla, bu durumun sonuçları yalnızca erkek çocuğun etkileşimleriyle çalışlabilmektedir; "kız çocukları ne denli merak edilirse edilsin, bu süreçler hakkında tarafımızca çok az şey biliniyor."

Erkek çocukları fallik evrede erkek ve kadın arasında bir fark olduğunun kesinkes ayırdına varır ancak bu farklılığı cinsel bir farklılık olarak görmemektedir. Herkesin kendisinininkine benzer bir penisi olduğuna inanır, her şeyde ve tüm varlıklarda bu penisi bulmaya gayret etmektedir. Penisin kendi yaşıtı kız çocuklarında olmadığını keşfedince bu gerçeği önce kabul etmez, ancak sonra kabul etmeye mecbur kalır; bu durumun, aynısının kendisine de olabileceğinden korkmasına yol açan kastrasyona uğramaktan kaynaklandığını düşünmektedir. Kastrasyon karmaşası böylece ortaya çıkmış olur ve ancak fallik evrenin önceliğiyle ilişkili olarak kavranabilir.

Erkek çocukları, bunlara ek olarak bütün kadınların değil, sadece kendisi gibi suçluluk veren arzulara sahip olanların kastrasyona uğradığını düşünmektedir. Annedeki ve arzuladığı kadındaki penise dair inancı uzun süre devam eder. Sadece kadınların dünyaya çocuk getirebildiğini fark ettiğinde ise bu fikirden vazgeçer. Kadınların bir penisi olmadığı gözlemi, erkek çocuklarını sık sık kadınları hakir görmeye, onlardan iğrenmeye veya eşcinsel olmaya bile yöneltmektedir. Genital evreye sadece erinlikte erişilmektedir. Vajina o zamana kadar keşfedilmemiş olarak kalır.

Erkeklik 'özneye, etkin oluşa ve penise sahipliğine' işaret ederken, kadınlık 'nesne ve edilgen oluşla' ilişkilendirilir.

Erinliğe kadar erkek ve kadın sırasıyla 'fallik olmakla' ve 'kastrasyona uğramakla' ilişkilidir. Vajina bilinmemektedir.

ÖDİPUS KARMAŞASININ ÇÖZÜLÜŞÜ (1924)⁷

Freud bu makalesinde ödipus karmaşasının her iki cinsiyet yönünden sebeplerini ve geçiş biçimlerini ele almaktadır. Vajinanın hariç tutulduğu fallik bir libidinal evrenin varlığı her iki cinse yönelik olarak tekrar ortaya konarak, ödipus karmaşasını şekillendiren rolü ele alınmıştır.

Freud bununla beraber gerçek genital yapılanmanın ancak erinlikte meydana geldiği görüşünü korumaya devam etmektedir. Erkek çocuklarında ödipus karmaşasının çözülüşünü kastrasyon karmaşası başlatmaktadır. Gerçek travmaların kökeninde bu karmaşanın olduğu varsayılmaktadır; erkek çocukları ilk önce mastürbasyon yaparsa penisini kaybedeceğinden korkar, bu korkuya annesine dair bir nitelik atfeder. Onu mastürbasyona iten cinsel uyarılma, ödipal arzularıyla eşleştiği için kastrasyon tehdidini arzularıyla ilişkilendirir. Bu tehdidin hemen ardından gelen bir etkisi yoktur, ne var ki kadın cinsel organı görmek kastrasyon tehdidine gerçeklik kazandırmaktadır. Çocuk bunları, meme kaybı ve günlük olarak dışkı kaybı gibi aşına olduğu bedenin kıymetli parçalarını kaybetme (meme, başta çocuğun bedeninin bir parçası olarak kabul edilir) deneyimleriyle ilişkilendirebilmeye başladıkça, hepsi daha inandırıcı bir hal alır. Erkek çocukları (ödipal konumda anneye yöneltilmiş olan) libidinal arzuları ve penisine

duyduğu narsisistik ilgi arasında patlak veren bir çatışma ile yüzleşmek zorunda kalmaktadır. Genellikle narsisistik ilgi üstün gelmektedir. Kız çocuklarındaki kastrasyon karmaşası ise erkekteki penisi görünce boy göstermektedir. Bu durum onu değersiz hissettirir ve eksikliğini penis hasedi (erkeksilik kompleksi) ile telafi eder. Onu (erkek çocuklarındaki gibi) ödipal arzularından vazgeçmeye yöneltmek şöyle dursun, kastrasyon karmaşası kız çocuğunu onda olmayan penisin yerini bir çocuk ile doldurma girişimiyle babasına yöneltmektedir. *Dolayısıyla, penisin yerine geçmesi için babadan bir çocuk sahibi olma arzusu, kadınısı ödipus karmaşasındaki dinamik etmendir.*

Görünüşe göre kız çocuğu bu arzusu gerçekleşmediği için yavaşça baba ile ilgilenmeyi bırakır. Ödipus karmaşası aniden sonlanmaz. Zaten halihazırda kastrasyona uğramış kız çocuğu kastrasyondan korkmuyordur. Bu durum üstbenlik teorisinde, özellikle de üstbenliğin kökenine ve güçlü yönlerine dair önemli bir paya sahiptir. Kastrasyon karmaşası erkek çocuklarında üstbenliğin temelini oluşturan babasal otoritenin içe yansıtılmasıyla sonuçlanmaktadır. Terk edilmiş nesneye enerji yatırımı [kateksi] ana babaya ait yasaklarla (özellikle de ensest arzusuna yönelik yasakla) kurulan özdeşleşme ile yer değiştirmektedir. Bu süreç penisin sahip olduğu işlevin korunması ve aynı zamanda güçlenmesi amacındadır. Çocuk gizil döneme girmektedir.

Freud, kız çocuklarındaki üstbenliğin varlığını kabul etmesine karşın, kastrasyon kaygısı olmadığı için üstbenliğin zorlukla oluştuğuna inanmaktadır. Erkek çocuklarındaki üstbenliği şekillendiren içselleştirilmiş yasakların aksine kız çocuklarının eğitim, yıldırma, artık sevilmeyecek olma korkusu gibi dış etmenlerden de destek alması gerekmektedir.

Erkek çocuğunun ödipus karmaşası çözülüşü kastrasyon karmaşasıyla mimlenmişken, kız çocuğunun kastrasyon karmaşası onlarda ödipus karmaşasını başlatmaktadır. Ödipal evrede erkek çocukları, vajina varlığının farkında olmadığı için annesinin içine girme arzusuna [penetrasyon] sahip değildir. Annenin vajinası erkek çocuklarını asla cinsel olarak gayrete getirmemektedir. (Ödipus karmaşası fallik evre ile eşzamanlı olarak meydana gelmektedir.) Kadının üstbenliği erkek çocuklarındakinden daha az katıdır.

CİNSİYETLER ARASINDAKİ ANATOMİK FARKLILIKLARIN BAZI FİZİKSEL SONUÇLARI (1925)⁸

Erkek çocuklarındaki ödipus karmaşası kolaylıkla açıklığa kavuşturulup anlaşılmıştır, anne hem emzirirken hem de sonraki gelişim evreleri boyunca erkek çocuğunun arzu nesnesidir. Freud burada ödipus karmaşasının çözülmesine dair önceden verilen tanımlamayı tekrar hatırlatmaktadır. Ancak erkek çocuklarında, bir noktada babayla kurduğu ilişkide annenin yerini (kadınsı konum) almak istediği için, çiftcinsel yapılar nedeniyle ikili bir (etkin ve edilgen) ödipus konumu bulunmaktadır.

Ödipus karmaşasının tarihöncesi daha az nettir çünkü erkek çocuğu anneye ilgili hiçbir rekabet duygusu hissetmeden babayla kurulan hassas bir özdeşleşme döneminden geçmektedir.

Freud erkek çocuğu mastürbasyonunun ödipal arzularla bağlantılı olmak zorunda olmadığına kanaat getirmiştir. Çocuğun ödipus karmaşasının (pozitif/düz ve negatif/ters) her iki versiyonunda da ebeveynler arası cinsel ilişkiye ve birincil düşlemlere yönelik sahip olduğu gözlemlerin rolünü göz önünde bulundurmaktadır.

Ödipal karmaşa küçük kız çocuğunda fazladan bir soruna yol açmaktadır: Anneye kurduğu erken bağılıktan nasıl vazgeçecek ve ardından bir nesne olarak babayı nasıl uygun görecektir? Kız çocukları babadan bir çocuk sahibi olmak isterler ancak gelişimin bu evresi çok uzun bir tarihöncesine sahiptir. Freud, genital bölgelerin (klitoris ve penis) keşfinin annesel meme kaybıyla değil de bir arzu kaynağının diğeriyle yer değiştirmeye yönelik bir girişimle ilişkili olup olmadığını merak etmiştir. Oral cinsellik faaliyeti [*fellatio*] buna işaret ediyor olsa da Freud, psişik içeriğin genital bölgelerin erken uyarımına eşlik etmek zorunda olmadığını düşünmüştür. Kızların gelişiminde en önemli an, erkek kardeşlerinde veya arkadaşlarında kendininkinden daha cazip bir cinsel organı keşfettiği zamandır. Erkek çocuğu başlarda kızların cinsel organına kayıtsızdır, ne zaman ki kastrasyon karmaşasıyla kadın cinsel organının görüntüsünü ilişkilendirir (sonrasında dehşetle ya da hakir gördüğü şeye karşı galip gelme tutumu içinde onunla ilgilenmeyi bırakır), o andan itibaren kaygı duymaya başlar. Kız

* [(Lat.) Penisin ağızla uyarılması. -çev.]

çocukları ise bu durumun aksine, derhal yargısını yapar; “onu görmüştür, ona sahip olmadığını bilir ve sahip olmak ister.”

Bu süreç kız çocuğundaki kastrasyon ve erkeksilik kompleksinin her ikisinin de çıkış noktasıdır. Önünde birden fazla ihtimal vardır. Bir gün penisinin olacağına dair umudunu sürdürebilir ya da kastrasyon karmaşasını inkâr edip, gerçekten bir penisi olduğuna kendini inandırabilir. Bunun sonucunda oluşan narsistik yaralanma aşağılık duygularına yol açmaktadır. İlk cezalandırıldığını düşünse de daha sonra diğer tüm kadınlar gibi onun da erkek olmayı dilediği bir konumda olduğunun farkına varır.

Penis hasedi, kıskançlığın kişiliğe dönük kadınsı niteliğini açığa çıkarabilir. Küçük kız çocuğu onu penissiz dünyaya getirdiği için annesine içerenmeye başlar. Ayrıca diğer (penisi olan) çocuğunu daha çok sevdiğine yönelik onu suçlayarak, bu kusurundan dolayı onu reddetme avantajını kullanır. Klitoriste uğradığı hayal kırıklığı sebebiyle mastürbasyonu kesmiştir.

Freud’a göre mastürbasyon genellikle erkeksi bir etkinliktir. Bu nedenle, küçük kızın cinsiyetler arasındaki farklılıkların ayırıcısına varması, onu erkeksiliği bırakıp kadınsılığa dönmeye zorlar.

Buraya kadar ödipus karmaşasına yönelik tek bir soru yoktur, ancak buradan sonra kız çocuğu penis arzusunu terk eder ve onun yerine bir çocuk sahibi olma isteğini koyar (penis=çocuk) ve artık *bu amacı* önünde tutarak yüzünü babasına dönmüştür. Bu durumun ardından anne bir rakip/düşman olarak etkinlik kazanmış ve küçük kız çocuğu, bir kadına dönüşmüştür.

Freud’a göre kadınsı ödipus karmaşası *ikincil* bir oluşumdur. Freud, “Ödipus karmaşası erkek çocuklarında kastrasyon karmaşası tarafından yıkıma uğrattılırken, kız çocuklarında kastrasyon karmaşası tarafından yaratılmakta ve onun tarafından başlatılmaktadır,” ifadesini yinelemiştir. Kastrasyon karmaşası her iki durumda da *“erkeksiliği engelleyip kısıtlar ve kadınsılığı cesaretlendirir.”* Erkeksi ve kadınsı kastrasyon karmaşasının farklılık gösteren etkisi anatomik farklılıklar nedeniyle oluşmuştur.

Kız çocukları önceden kastrasyona uğramış haldedirler ve bu nedenle geriye korkacak bir şey kalmamaktadır. Erkek çocuklarında ise bu devam eden bir tehdittir ve sadece ödipal arzusunun *bastırılmasına* yol açmakla kalmaz; kastrasyon tehdidinin şokuyla ödipal karmaşa un ufak edilir, libidinal yatırımlar geri çeki-

lır, cinselliksizleştirilir ve kısmi olarak yüceltilir; *nesneler*, benliğin -üstbenliğin çekirdeğini oluşturdukları yer- içine alınır.

“Normal ya da daha doğrusu ideal olgularda, ödipus karmaşası artık bilinç-dışında bile yoktur: üstbenlik kalıtsızı haline gelmiştir.” Bahsi geçen bu sürecin tümü narsisistik penis yatırımları neticesinde sadece erkek çocuklarında meydana gelir. Kız çocuklarında ödipus karmaşasını yıkıma uğratabilecek motivasyon noksandır çünkü zaten kastrasyona uğramıştır. Dolayısıyla, ödipus karmaşası kadınlarda yavaşça yok olur, bastırılır ya da kadının tüm yaşantısı boyunca mevcudiyetini sürdürür. Kadın üstbenliği asla “erkekte olmasını beklediğimiz kadar acımasız, niteliksiz, duygusal kökenlerinden o denli bağımsız değildir.”

Freud, “iki cinsiyeti bütünüyle eşit konum ve değerle saymaya bizi zorlayan heyecanlı feministleri” eleştirmiş ancak aynı zamanda her iki cinsiyetteki bireylerin çiftcinselliklerinin kendi saf konumlarına ufak dokunuşlar eklediğini belirtmiştir.

Erkek çocuklarında ödipus karmaşası birincil bir oluşumdur. Kız çocuklarında ise ikincil bir oluşumdur: kız çocukları ilkin anneyi, sonra bir penisi, ardından da babasından bir bebek arzular, bebeğe olan arzusu bütünüyle penise duyduğu arzusunun yer değiştirmiş halidir ve babasıyla geliştirdiği bağıllık yine bahsi geçen penis arzusunun bir sonucudur.

KADIN CİNSELLİĞİ (1931)⁹

Birinci Bölüm

Bu bölümün büyük bir kısmı *kız çocuklarındaki ödipal evre öncesinin* önemiyle ilgilidir. Kadınsı ödipal sorun *bir nesne değişimi* (Kendisini annesinden nasıl ve ne zaman ayırıştırır?) ya da *bir organ değişiminin* (Klitoristen vajinaya doğru nasıl bir geçiş yapacaktır?) gerekliliği üzerinde yükselir.

Babaya bağlanmanın öncesinde güçlü bir anne bağıllığı bulunmaktadır. Birçok olguda bu durum dört ya da beş yaş sonrasına değin devam eder: “Aslında, bazı kadınların annelerine yönelik başlangıçta duyduğu bağıllığa tutuklu kaldıklarını ve hiçbir zaman gerçek anlamda erkeklere dönmeyi başaramadıklarını hesaba katmamız gerek.” Kadınlardaki ödipal evre öncesinin varlığı Freud’un öngördüğünden daha fazla öneme sahiptir: “... ödipus karmaşasının nevrozların çekirdeği

olduğu varsayımının evrenselliği iddiasını geri çekmemiz gerekiyor gibi, ...ya da bir diğer yandan kadınların normal, pozitif ödipus konumuna ancak olumsuz karmaşanın egemen olduğu ondan bir önceki evreden geçerek ulaşabildiğini söyleyip, yeni bulgularımızı hesaba katabiliriz.” Anneye bağımlılık döneminde (olumsuz ödipus karmaşası) kız çocukları için baba, -ona karşı saldırgan olmasalar bile-, erkek olduğu için bir rakiptir. Erkeksi ve kadınsı ödipus karmaşaları arasında bir paralellik yoktur. Anneye yönelik bu bağlanmanın çözülmesi adeta aşılama bir bastırmaya uğramış gibi, kökensel, gizemli bir takılıp kalma olduğu için güçtür. Bu evre, kadınlarda sonraki kadınsı histeri ve paranoyanın takılma noktasını içinde barındırıyor görünmektedir.

İkinci Bölüm

Çiftcinsellik, klitoris yapı bakımından erkeklik organının benzeri olduğu için bariz bir biçimde erkeklerden daha çok kadınlarda öne çıkmaktadır; vajina erinliğe değin fiziksel olarak yoktur ve neredeyse duyumsanmaz. Kadın cinselliği erkeksi ve kadınsı iki aşamadan geçer: klitorisin kadının cinsel yaşamı süresince etkin şekilde işlemeye devam edebilirliğinden doğan bir karışıklık meydana gelmektedir. Kadınlar bu nedenle nesne değiştirdikleri anda cinsiyetlerini de değiştirirler. Freud, “*Elektra Karmaşası*” kavramını kullanmamaya kanaat getirmiştir (bunun nedeni erkeksi ve kadınsı ödipus karmaşasının birbirini karşılamıyor olmasıdır). “*Ebeveynlerden birine aşk beslerken, eşzamanlı olarak diğer ebeveyne bir rakip olarak nefret duymanın önemli birleşimini yalnızca erkek çocukta buluruz.*” Erkek çocuklarındaki kastrasyon karmaşasının temeli dişi cinsel organının görüntüsüdür ve bunun sonucu olarak sırasıyla ödipus karmaşasının yıkımı, anneden yatırımın geri çekilmesi, üstbenlik yaratımı ya da “bireyin toplum içinde yer bulması için tasarlanmış tüm süreçleri” izler. Erkeğin kastrasyon karmaşasından arta kalan bir diğer şey de kadını kastrasyona uğramış varlıklar olarak değersizleştirmesidir. Kadın kastrasyona uğramış olduğunu ve onunla birlikte erkeğin üstünlüğünü ve kendi değersizliğini de biliyordur ancak olayların tatsızlığına başkaldırır. Önünde birkaç olasılığı vardır: kendi cinselliğinden vazgeçmek, penise sahip olma umuduna sarılmak ya da kadınsılığını kabul etmek. Kastrasyon karmaşası kadının toplumsal rolünü belirlemektedir:

Kadın, annesinden birkaç nedenle uzaklaşmaktadır:

Annesinin sevdiği öteki kişileri kıskanır.

Bu ilişkinin hiçbir ereği yoktur ve tam doyum sağlayamaz.

Anne mastürbasyonu yasaklamıştır.

Kastrasyon karmaşası zamanında kadınsılığı ve annesini genel olarak değersizleştirir.

Bu son evrede tekrar anneye yönelir ve annesinin ona bir penis vermemiş olduğu ve ona doyum sağlamadığı sitemi ortaya çıkar.

Kız çocuğu ve anne arasındaki ilişki zorunlu olarak çiftedeğerlidir, erkek çocuğu anneye yönelik bu çiftedeğerli duygularını tüm düşmanlığıyla babaya yönlendirerek başa çıkmaktadır.

Üçüncü Bölüm

Kız çocuğunun annesine ilişkin cinsel ereklere hem etkin hem edilgen olup, çocuğun geçtiği libidinal evreler tarafından belirlenir. Her halükârda (cinselliksiz olanlar dahil) edilgen bir intiba edildiğinde etkin bir tepki üretme eğilimindedir. Kendisine yapılanı o da yapmaya çalışır. Amacı dış dünyaya egemen olmaktır ve rahatsız edici deneyimleri yinelemeye bile yönelebilir. Oyunlar, edilgen deneyimlere etkince egemen olmak için kullanılır (doktorculuk oyunu gibi). Freud burada “etkin-edilgen” ile “erkeksilik-kadınsılık” tespitlerini belirler; çocuk ilk cinselliğini elbette edilgence, annesi üzerinden deneyimler. Öyle ki çocuğun libidosu çok geçmeden kendini belli etmeye başlar, “emmenin” yerini “emilmek” alır. Çocuğun kendisi etkin bir *özne* halini alırken, annesini *bir nesneye dönüştürmeye* çabalar. “Uzun süre gerçek bir etkinlik formunda yer alan bu son davranışı anlayamamıştım, ta ki konu üzerindeki tüm gözlemlerim bu kuşkuyu yok edene kadar.” Çocuk bu nedenle, “Hadi oyun oynayalım, sen çocuk ol, ben de anne...” demektedir. Ancak bu etkin eğilimler çoğunlukla oyuncak bebekle oynanan oyunlarda gözlemlenebilir. “...burada anlatılan şeyin kadınsılığın *etkin* yanı olduğunu ve küçük kızın bebekleri yeğlemesinin baba nesnesinin tümüyle ihmal edilmesi ihtimaliyle, anneye bağlılığının biricik oluşunun kanıtı olduğunu göz ardı etmemeliyiz.”

Kız çocukları anneye yönelik oral, sadistik ve fallik dürtüler deneyimler. Freud, annelerine güçlü bağlılık gösteren kadınların anneleri tarafından lavman uygulanması nedeniyle öfke ataklarından bahsettiklerini not etmiştir. Ruth Mack Brunswick gibi, Freud da bunların orgazmın muadili olduğuna kanaat

getirmiştir. Fallik evredeki edilgen arzular, kız çocuklarını annelerini kendilerini baştan çıkartmakla itham etmeye kışkırtır. Gerçekten de anne, çocuğu ilk kez fiziksel bakım sağlayarak baştan çıkartmaktadır. Fallik evredeki etkin ve edilgen dürtüler kız ve erkek çocukları için aynıdır. Etkin eğilimlerin getirdiği düş kırıklığı edilgen eğilimlerin öncelliğini yapılandırmak üzere yardımcı olmaktadır ancak eğer düş kırıklığı büyükse, küçük kızın cinselliği neredeyse tamamen dizginlenmiş demektir. Etkin ya da edilgen olsun, yalnızca bir tane libido olduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız.

Dördüncü Bölüm

Freud bu sonuncubölümde diğer psikanalistlerin teorilerini tartışmaya açmaktadır. Abraham'a (1921) kadınlardaki kastrasyon karmaşasına dair göstergelerinde katılır ancak kız çocuklarında görülen anneye özel bağlanma biçiminden bahsedilmemiş olmasını üzülerək karşılamıştır. Jeanne Lampl de Groot'un (1927) kız çocuklarındaki ödipal evre öncesini doğru şekilde gözlemlediğine ancak düşmancıl tarafına yeteri kadar ağırlık vermediğine kanaat getirmiştir. Hélène Deutsch bahsi geçen saldırgan tarafın önemini belirttiyse de ödipal tasarıdan özgürleşemedikleri için kız çocuklarının fallik etkinliğini baba ile özdeşleşme olarak görmüştür. Freud, Melanie Klein'in (1928) ödipus karmaşasının erken evresi mefhumunu kabul etmemekle birlikte istisnai olguların olabileceğini düşünmüştür. Diğer yandan Karen Horney (1926) penis hasedinin öneminin olduğundan daha çok abartıldığı kanaatindedir, öyle ki penis hasedi *ikincil* bir oluşumdur ve esasen babaya yönelik duyguları perdelemek için etkinleşir. Freud, "Bu, benim izlenimlerimle uyuşmamaktadır," ifadesinde bulunmuştur. "Eğer kadınsılığa karşı bu denli enerjik bir savunma var ise ilk dışavurumunu çocuğun penis hasedinde bulan ve bu nedenle onun ardından adlandırılmayı hak eden gücünü erkeksi eğilimden başka hangi kaynaktan alacaktır?"

Jones (1927), kadınsı fallik evrenin, gelişimin otantik bir evresi olmaktan ziyade ikincil, tepkisel bir evre olduğunu düşünmüştür. "Bu da olayların ne dinamik ne de zamandizinsel konumuna uymaktadır."

Kadınsı ödipus karmaşası erkeksi ödipus karmaşasının muadili değildir. Kız çocuklarının ödipal evre öncesi evrede anneye bağlılığı, gelişimlerinde önemli bir role sahiptir.

KADINSILIK (1932)¹⁰

(Ruhçözümlemesine Yeni Giriş Konferansları'ndan)

Freud bu metinde çiftcinsellik sorunsalını tartışmaya açmıştır. Bir kişi anatomik olarak ne tam bir erkek ne de tam bir kadındır. Yalnızca cinsel üreme araçlarından sperm ve yumurtalıkların belirsizliğe müsaade etmeyen bir durumu vardır. Psikolojinin “erkeksi” ve “kadınsı” kavramlarını anatomi ve gelenek bağlamında davranışlara çektiği görülmektedir. “Erkeksi” bu nedenle genellikle “etkin” olmaya, “kadınsı” ise “edilgen” olmaya denk gelmiştir. Erkeklik saldırganlıktır. Ancak belli hayvanların yaratılışları bu durumla çelişmektedir. “İnsanın cinsel yaşam dünyasında bile erkeksi davranışı etkin oluş, kadınsı davranışı ise edilgen oluş ile denk düşürmenin yetersiz olduğunu hemen göreceksiniz.” Öyle ki anne-çocuk ilişkisinde anne etkin olan unsurdur. Kadınsılığı edilgenlik, erkeksiliği de etkin oluş ile bağdaştırmak bir hatadır.

“Kadınsılığın psikolojik olarak nitelenmesi edilgen amaçlara öncelik verildiğini düşündürebilirdi,” ancak bu, edilgen oluş ile aynı şey değildir. Doğrusu, belli edilgen hedefler uğruna bazen büyük bir etkin oluş mücadelesi gerekebilir. “Ancak benzer şekilde, kadınları edilgen konumlara zorlayan toplumsal geleneklerin etkisini azımsamaktan kaçınmalıyız. Bunların tümü hâlâ net olmaktan çok uzaktır.” “Kadınların, kendilerine yapısal olarak öngörülmüş ve toplumsal olarak dayatılmış şekilde saldırganlıklarını baskı altına alması, bildiğimiz gibi içe dönük yıkıcı eğilimleri erotik olarak bağlamayı başaran güçlü mazoşistik dürtülerin gelişimini desteklemektedir. Dolayısıyla mazoşizm, denile geldiği gibi, kadınsıdır.”

Bu noktada Freud’un cevap bulması gereken soru şudur: Çiftcinsellik yatkınlığı olan bir kişiden, bir çocuktan, bir kadına doğru gelişim nasıl olacaktır? Kız çocukları, erkek çocuklarına kıyasla daha az saldırgan ve daha az kendine yeterli olsa bile gelişiminin erken evrelerinde erkek çocuğunkiyle birebir aynı evrelerden geçer. Öyle ki, çocuk oyunlarının çözümlenmesi bizlere kız çocuklarının anal-sadistik evredeki saldırgan dürtülerinin erkek çocuğunki kadar şiddetli olduğunu göstermiştir. Fallik evrenin başında kız ve erkek çocukları arasında hiçbir fark yoktur: “*Şimdi küçük bir kıızı küçük bir insan olarak tanımlamak zorundayız.*” (Vurgu bana ait.) Gelişimin bu evresinde masturbasyon her iki cins için de falliktir. Vajina yine her iki cinsten varlığını henüz ortaya koymamıştır.

Kadınsı mastürbasyonda bu sebeple erotojenik bölge değişimine gerek duyulur, bu değişim klitoristen vajinaya (döl yatağına) doğru olur. Bu bölgesel değişim beraberinde nesne değişimini de getirir; küçük, annesine erken bağlılığını terk edip babasını seçer.

Freud karşı cinsiyete duyulan ilginin içgüdüsel niteliğinden kaçınmıştır: “Ancak işleri bu denli basit bulmuyoruz; şairlerin bu denli sık ve hevesle söz ettiği ancak çözüm olarak daha fazla açılmayan bu güce ciddi biçimde inanıp inanmamamız gerektiğini de pek bilmiyoruz.” Buna bağlı olarak kız çocuğu için babası gelişiminin erken evrelerinde bir rakip iken, anneye takılıp kalması bazen dört-yaş sonrasına değin esneyebilir. Kız çocuğunun gelişiminde ödipal evre öncesindeki anne bağıllığı çok önemlidir. Geçtiği tüm gelişim evrelerinin niteliklerini almaktadır: oral, anal, fallik, etkin, edilgen. Kayda değer biçimde çiftedeğerlidirler. Annesine duyduğu cinsel arzuların doğasını tanımlamak güçtür. Fallik evredeki arzusu anneye bebek yapmaktır ve bu çocuğu ondan edinmek istemektedir. Bu, kadınlardaki paranoyanın takılıp kalma noktasıdır.

Fallik evreden sonra annesine karşı yoğun nefret hisseden kız çocuğu, nesnesini değiştirmeye ikna olur. Bu nefretin önde gelen ve en tipik kadınsı etmeni *kastrasyon karmaşasıdır*. Erkek cinsel organını, yani kendi kastrasyon karmaşasının kaynağını gören kız çocuğu onu penisten yana noksan bıraktığı için tekrar anneye yönelir. Böyle böyle, penis hasedi kız çocuğunun tüm yaşantısı boyunca gündeme gelip gidip devamlı sürmektedir. Analize başlamanın bir sebebi de penis sahibi olma arzusudur. Kadının analizden umduğu yararlar (entelektüel bir uzmanlık deneyimleme olanağı gibi), bu baskılanmış arzunun yüceltilmiş bir suretidir.

Freud penis hasedini *ikincil bir oluşum* olarak kabul eden analistlere katılmamıştır. “Kastrasyona uğramış olduğunu keşfetmesi” kız çocuklarının gelişimini nevroza, ufak sorunlara ya da normal bir cinselliğe yönelten çok önemli bir dönüm noktasıdır. Bu durum anneden ayrışmasına da etki eder çünkü fallik evrede sevgisi kastrasyona uğramamış, fallik bir anneye yönelmişti. “Dolayısıyla bu, kadınların penisten yoksun olduğunun keşfinin bir sonucu olarak kız çocuklarında, tıpkı erkek çocuklarında ve belki sonradan yetişkin erkeklerde olduğu gibi değersizleştiği anlamına gelmektedir.”

Kastrasyona uğramışlığın keşfedilmesi kız çocuklarında klitoral mastürbasyonu, haliyle fallik etkin oluşu da terk ettirir. Bu onu edilgenliğe ve babayla

kurulan bir ilişkiye yöneltir. Babaya yönelik arzusu başlangıçta penis hasediyle, yani penise sahip olma arzusuyla ilgilidir ancak normal ödipus karmaşası, “son raddede penis isteği bir bebek isteği ile yer değiştirir ve bir bebek uyumlu şekilde penisin yerini alırsa gerçekleşir.”

Oyuncak bebek başlarda etkin bir anne ile özdeşleşme kurma ihtimalini temsil etmektedir, bu durum sonrasında babadan olan çocuğun temsiline döner. Penis hasedi yetişkin yaşamında dünyaya bir çocuk, özellikle de bir erkek çocuk getirmekle giderilir. Bu nedenle olacak ki küçük kız çocuğu için ödipus karmaşası, yani “bir dinlenme konumu”, kastrasyon karmaşasıyla etkinlik kazanır. “Kastrasyon karmaşası ödipus karmaşasını yok edeceği yerde onu hazırlar; kız çocuğu penis hasedinin etkisi altında annesine bağlılığından uzaklaşır ve *ödipus durumuna, bir sığınma limanına girer gibi girer.*” (Vurgu bana ait.)

Ancak Freud’a göre kastrasyona uğramışlığı gerçek olan kız çocuğu bundan korkmazken, erkek çocuğundaki ödipus karmaşasının çözülüşü bu korkudan dayanak alır. Kız çocuğu uzun bir süre, belki de daima ödipus konumuna takılmıştır ve bu nedenle *güçlü ve bağımsız* bir üstbenliği yoktur.

Çiftcinsellik bazı kadınları annelerine bağlı kılar; kadınsı veya erkeksi arasında alternatif bir karakter haline gelirler. Ancak libido, bazen edilgen amaçları olsa da, yine de etkin olduğu için her zaman erkeksidir. Cinsel soğukluk, kadınsı işlevsellik uğruna libidonun müthiş baskılanması sonucu oluşuyor gibi görülmektedir.

Freud pek çok kadınsı özelliğin kadının “başlangıçtaki cinsel yetersizliğine,” onun “genital yetersizliğine” ve bunları atlatmak ve gizlemek ihtiyacına dayandığına inanmaktadır. Kadın ancak bir erkek çocuğuna sahip olduğunda tamamıyla doyum sağlamış olur, penis hasedini ve yetersizlik hislerini dengeler. Evlilik yaşantısı da aynı örüntüleri izlemektedir: “Kadın kocasını kendi çocuğu kılmayı başarana dek bir evliliği bile sağlama almamış saymaktadır...” Freud bu makalesini kadınların analizde özgül bir libidinal katılık gösterdiğini vurgulayarak bitirmiştir. “Otuz yaşlarında genç bir adam, biçimlenmemiş bir birey olarak bir bakıma bizi etkiler ve çözümleme ile önünde açılacak gelişim olanaklarını güçlü bir biçimde kullanacağını umarız. Ancak aynı yaşlarda bir kadın ruhsal katılığı ve değişmezliğiyle sıklıkla bizi korkutur. İleriye doğru gelişmeye açık hiçbir olanak yoktur; sanki tüm süreci zaten tamamlamış ve bundan sonra

etkiye kapalı gibidir, aslına bakılırsa kadınsılığa doğru zor bir gelişim kişinin olanaklarını tüketmiştir.”

Dişilik üzerine son makalesinde Freud, kadınların psikoseksüel gelişimi üzerine daha önce belirttiği görüşlerini yinelemekte ve kastrasyon karmaşasının bu hususta aldığı önemli rolün altını kuvvetle çizmektedir.

Freud'un Görüşlerine Benzer Psikanalitik Kadın Cinselliği Görüşleri **J. LAMPL DE GROOT**

KADINDA ÖDİPUS KARMAŞASININ GELİŞİMİ (1927)¹¹

J. Lampl de Groot'a göre kız çocuğu fallik evreye kadar fiziksel bakımdan tam tamına bir erkek çocuğu gibi davranış sergilemektedir. Benzer şekilde erkek ve kız çocuklarının aynı psişik gelişimi izledikleri görülmüştür. Erkek çocuğu gibi kız çocuğu da annesi nesnesi olarak seçer ve o çok özel anneye sahip olma durumunu üstlenmek için rakibi olan babayı devre dışı bırakmaya çabaladığı ödipus karmaşasına ve fallik evreye girer.

Penis görüntüsü bu yaşlardaki kız çocuklarında yetersizlik hislerinin artmasına yol açar. Bir zamanlar onun da bir penisi olduğuna ancak annesine karşı yasak arzuları nedeniyle penisin ondan alındığına inanmaktadır. Kastrasyon karmaşası erkek çocuklarında nasıl bir etki yaratıyorsa kız çocukları üzerinde de aynı etkiyi yaratmaktadır çünkü o da fiziksel yetersizliğinden dolayı narsistik bir yaralanmaya uğramakla kalmamış, aynı zamanda annesine karşı arzusunun karşılanmasına yönelik umudundan da feragat etmek zorunda kalmıştır. Kastrasyon karmaşası her iki durumda da ödipus karmaşasıyla (kız çocuklarında olumsuz ödipus) çözülmüşe ermiştir, yalnızca, erkek çocuğu için bir tehdit oluşturmaktadır çünkü kız çocuğu için zaten gerçekleşmiş bir olgudur.

Anne ile kurulan libidinal ilişki onunla özdeşim kurmakla yer değiştirmiştir. Kız çocuğu bundan sonrasında daha önce bir rakip olan babaya yüzünü dönmekte ve onu aşk nesnesi olarak seçmektedir. Amacı kayıp penisini babadan edineceği bir çocukla yer değiştirmektir. Kız çocuğunun narsisizmi, çocuk büyütme bilhassa kadınların önceliğine verildiği için sağaltılmış haldedir. Klitoral mastürbasyondan, libidosunun etkin ve istilacı boyutlarından aynı zamanlarda

vazgeçilir. Ancak kız çocuklarındaki olumsuz karmaşa her zaman normal bir çözülüşü gerektirmemektedir. Anneye bağlı kalmayı ve kastrasyon inkârını sürdürebilir. Eğer baba tarafından bir düş kırıklığına uğratılırsa yüzünü ondan çevirerek eski konumu olan erkeksi tutumuna geri dönebilir. Aşırı uç örnekleri, Freud'un "Kadın Eşcinsellik Olgusunun Ruhsal Kaynakları"¹² makalesinde belirttiği üzere eşcinselliğe kadar uzanabilmektedir.

Çoğu olguda, "kız çocuğu kastrasyona uğramış olduğu gerçeğini tamamen inkâr etmemektedir," ancak bedensel yetersizliğini cinselliksiz bir alanda, örneğin erkeklerle bir yarış içinde olacağı profesyonel bir etkinlikle dengelemeye çabalar. Eşzamanlı olarak cinselliğinden vazgeçer. Erkeklerle tekrar geri dönebilir ancak hâlâ annesinin esas nesnesi olduğu cinsel soğuklukta kalabilir.

J. Laml de Groot, kastrasyon karmaşasının kız çocuklarını ödipus karmaşasına yönelttiği hususunda Freud'a katılır ancak bu durumun ikincil bir oluşum olduğuna ve kökeninde (klitoris uyarımı), nesnesinde (anne) ve hedefinde (etkin, cinsel) erkek çocuğunda görülene benzer şekilde olumsuz ödipus karmaşasını izlediğine inanmaktadır.

Groot'un bu makalesi Freud'un Kadın Cinselliği makalesinden dört yıl sonra yayınlanmıştır ve Freud'un kız çocuğundaki ödipal evre öncesine dair görüşlerinden bazı unsurlar içermektedir.

KADINSILIK SORUNSALINA KATKI (1933)¹³

Erkek ve kadın arasındaki temel fark etkin veya edilgen olmaktan kaynaklanır: nesneye doğru atılan ve istila eden kişi etkin, kendini birlikte olduğu kişiye veren ise edilgendir. Etkin ve edilgen oluş sadece cinsel alanlarda ele alınan mefhumlar değildir. Freud'un değindiği üzere, bir çocuk psikik yaşamın her alanında, edilgence edindiği intibalara etkin bir tepki gösterir. Aşk ilişkilerinde de yine aynı etkin ve edilgen konumlararasılık vardır: erkekler sever ve kadınlar kendilerini sevmeye bırakırlar.

Erkekler nesne ilişkilerinde başarılı olabilmek için genellikle narsistik yaralanmalarının ve kastrasyon karmaşasının üstesinden gelirler. Saldırganlığını bir kadını elde edebilmek için kullanır ve onu yüceltirler. Etkin eğilimlerini edilgen olanlara tabi kılarlar.

Kadın cinselliği normal olarak edilgenlik gereksinir. Saldırgan dürtüleri mazoşistçe içe yöneltmiştir; kadın yaşamındaki bekaretin bozulması ve doğum yapma gibi cinsel akıbetler çoğunlukla ağırlıdır; Hélène Deutsch, kadınsı *edilgenlikteki bir kadının çok nadiren açıktan açığa saldırganlık gösterdiğinden* bahsetmiştir. Lampl de Groot, her iki cinsiyet için tek bir libido olmasına karşın kadın tutumlarının neden edilgen ve erkeklerinkinin neden etkin olduğunu sorgulayarak bu noktaya tekrar değinmiştir.

Küçük kız çocuğu yaşamının başında tıpkı bir erkek çocuğu gibi etkindir. Nesnesi annesidir ve bu nesneye karşı tutumu da yine bir erkek çocuğu gibi etkindir. Etkin olmaktan nasıl vazgeçmiştir ve bu eğilimlerin akıbeti ne olmuştur? Beş yaşında ve hatta sonrasına değin annesine etkin bir sevgi beslemektedir. Bu durum yaklaşık altı yaşına gelip ödipal evreye girdiğinde yüzünü babasına yüz dönmesiyle değiştirir; halbuki bu zamana değin babasıyla kurduğu ilişki evdeki diğer insanlarla kurduğu ilişki gibi, duygusal durumuna göre bazen dostça, bazen de değildir.

Sevgisi annesinden babasına doğru yöneliyorsa bunun nedeni libidosunu annesinden çekmesine neden olan narsisistik düş kırıklığından (penis yokluğu) ileri gelmektedir. Böylece narsisistik geri çekilmesi onu babası tarafından edilgençe sevilme arzusuna itmektedir.

Erkek ve kız çocuklarının psikik farklılığı cinsiyetler arası farklılıkları keşfettikleri zaman başlar. Küçük kız çocuğu anneye sahip olabileceği bir penisi olmadığı için düş kırıklığına uğramıştır; etkin eğilimleri için bir libidosu kalmamıştır; saldırgan dışavurumları felce uğramış ve kısmen de içselleştirilmiştir (Hélène Deutsch tarafından çalışılan mazoşist düşlemler ve davranışlar bunlardır).

Cinsel ve diğer alanlarda etkin ve edilgen eğilimler arasında ne gibi farklılıklar bulunmaktadır? Psikanaliz, erkek cinsel yaşamının etkin eğilimlerle, kadınıninkinin ise edilgen olanlarla doyuma ulaştığına dair biyolojik gerçekliği nasıl açıklamaktadır? Cinsellikte olduğu gibi günlük yaşantıda da etkin ve edilgen davranışlara aynı anlamı yüklüyoruz; bir erkek, onu etkilemek için oynanan dışsal intibalara ve uyarılmalara olanak veriyorsa edilgen, dış dünyaya egemen olma veya istila etme girişiminde bulunarak karşılık veriyorsa etkindir diyoruz. İlk cinsel duygular kabul edilebilir hislere tepki veren ve onları tekrarlamaya çabalayan çocuk tarafından *edilgençe* alınır. Benlik, anne ile libidinal bir nesne-özne ilişkisi kurmaktadır. Dolayısıyla edilgen duygular etkin olanları

kışkırtır, nesneye saldırgan dürtülerin yardımıyla (tanım itibariyle edilgen olan) libido tarafından yatırım yapılır.

Kişi etkince nesne ilişkilerine yönelmektedir. Bu durumda erkekler neden kadınlardan daha etkin olmaktadır? Erkeğin cinselliği (etkince) döleyici bir sperm yerleştirme gibi biyolojik bir ihtiyaçla bağlantılıyken, kadın edilgence sperm alan konumdadır.

“Gerçek kadınsı bir kadının erkeğe yönelik tutumunda etkin oluşa yer yoktur.” “Kadınsı sevgi edilgen ve narsisistiktir.” “Kadınsı kadın sevmez, kendini sevmeye bırakır.” “Nesne sevgisinin farkına varması, her zaman etkin libidinal bileşenlerinin bir sonucudur.”

Demek ki erkekleri seven kadınlar erkeksidir. Annesel sevgileri de etkindir ve dolayısıyla erkeksilikle bağlantılıdır. Çocuklarla profesyonel olarak çalışan kadınlar bu etkin oluşta erkeksi bir doyum bulmaktadır. “İyi anneler soğuk cinsellikli eşlerdir.” Narsisistik libidodan arta kalanlar etkin hedefler ve nesne-libido için kullanılmaktadır.

Üstbenlik içe yansıtmaya dayanmaktadır ki bu nedenle olacak ki ilk oral nesne ilişkisiyle bağlantılıdır; nesnenin içe yansıması edilgen kısımların yer almadığı saldırgan ve etkin bir işleyiştir. Erkek çocuklarında ödipus karmaşasının çözülüşü, öfke duyulan babasal nesnenin saldırganca içe yansıtılmasıyla ilgilidir; libidinal eğilimler üstbenlik formunda sevilen ve hayranlık duyulan babasal imagonun devamlılığının eksikliğini gidermektedir. Anne artık rakip olmadığına göre onu yok etmek için de hiçbir neden kalmamıştır, bir başka deyişle *onu içe yansıtmamanın hiçbir nedeni kalmamıştır*. Dış dünyada nazikçe sevilen bir nesne olarak kalacaktır. Üstbenliğin yaratımı etkin ve saldırgan dürtüsel bileşenler gerektirdiği için edilgen ve de *tamamıyla kadınsı kadınların üstbenlikleri yoktur*.

Kadınsılık tamamıyla edilgen, erkeksilik de etkin oluşla tanımlanmıştır.

Hélène DEUTSCH

ÜREME İŞLEVLERİNE İSTİNADEN KADIN PSİKOLOJİSİ (1925)¹⁴

Hélène Deutsch'un teorileri *Kadın Psikolojisi* kitabında özetlenmiştir. Tartışmalı makalesi bu kitabın ana hattını oluşturmaktadır.

H. Deutsch, erkek çocuğunun fallik evreye girer girmez sadece bu hatlar boyunca ilerlemek ve kendi ödipal konumunu yapılandırmak zorunda olduğunu belirtmiştir. Ancak kız çocukları erkeksilikle bağlantılı olan klitoristen vazgeçmenin yanı sıra fallik evreden bir genital organ keşfetmeye zorlandığı vajinal evreye ilerlemektedir.

H. Deutsch'a göre, "erkek, dış dünyada vajinayı kendi kendine keşfettiğinde ve sadistçe onu sahiplendiğinde gelişiminin son evresine erişmiş olur." "Kadın kendisindeki yeni cinsel organını keşfetmek zorundadır, penisin mazoşist bastırılmışlığına teslimiyet yoluyla yaptığı bu keşif, onu aynı zamanda yeni haz kaynaklarına götürecek bir rehber işlevi görür."

Hélène Deutsch küçük kız çocuklarının bu erojenik bölgenin değişimine nasıl etki ettiğini kavramaya çalışmaktadır. Heteroseksüel libidonun arkaik oral kökenleri olduğuna kanaat getirmiştir. Küçük kız çocuğu bilinçdışında penis ve meme arasında bir ortaklık oluşturur; bu eşdeğerlilik, bu evredeki yaygın oral cinsel birleşme teorisine (*fellatio*) ve oral hamilelik düşlemlerine mahal vermektedir. Bu evreyi takiben gelen anal-sadistik evrede penis, organlar üzeri egemenliğine ulaşmak üzere oral niteliğini yitirir. Buradan sonra cinsel ilişkiler sadistik algılanmaya başlar. Küçük kız ya etkin babayla ya da mazoşistçe anneye özdeşleşir.

Bu evredeki hamilelik düşlemi "anal çocukluktaki" gibidir. Anüs, oral evrede ağzın aldığı benzer edilgen bir rol alır; meme, penis ve dışkıya etkin roller verilir. Böylelikle vajinanın edilgen yatırımına hazırlık yapılır. Ancak kadın çiftcinselliği bu gelişime bir engel oluşturur ve klitoris kendi libidinal boşalmasını korur; bu yüzden zor olan, "fallik" evreden "vajinal" (çiftdeğerlilik sonrası) evreye geçmektir. Vajina ilk cinsel ilişkiye dek erojen bir role sahip değildir.

Küçük kız çocuğu ayrıca tüm bedenine libidinal olarak yatırım yapar. Bedeninden ve özellikle de klitorisinden, vajinanın libidinal boşalmasına doğru ilerleme kaydetmektedir. Vajinaya libidinal yatırım yapan penis, tıpkı anne memesinin çocuğun ağzında yarattığı benzer bağlantıyı sağlar. Dolayısıyla vajina, emmenin edilgen-oral işlevselliğinde ağzın üstlendiği rolü üstlenir. Klitorisin etkin oluşlarından penisin etkin oluşları nedeniyle vazgeçilir ve kadın (vajinası) partnerinin penisi ile özdeşleşerek etkin bir hal alır. Vajinanın orgazmik etkin oluşu penisinkine benzemektedir (salgı ve kasılmalar bakımından). Erkek anal ve üretral "*amfimiksis*" (Ferenczi) eğilimler de bulunmaktadır. Penis ve vajina

etkin oluşlarının özdeşleşmesi *kastrasyon travmasının* üstesinden gelinmesine olanak tanır ve penis kadın bedeninin bir parçası olarak kabul edilir. Vajinanın kadınsı ve edilgen tutumu, nesne ve öznenin bütünleştiği oral-çiftedeğerlilik evre öncesinin çiftedeğerlilik-sonrası bir yinelenmesidir. Vajinal cinsel birleşme kadının *memedan kesmesine ilişkin travmatik ayrılığının* üstesinden gelmesine de yardımcı olur.

Kadın, cinsel edimlerinde anne-çocuk ilişkisini tekrar eder; düşlemlerinde işbirliği kuran ve karındaki bebek haline dönüşen baba aynı zamanda partnerle özdeşleştirilmiştir. H. Deutsch, Ferenczi'nin erkeğin cinsel birleşme esnasında anne karnına dönüş arzusunu doyuma ulaştırdığına yönelik teorisini tartışarak, kadının da kendi karnındaki bebekle özdeşleşme kurduğunu eklemiştir. Doğum yapmak, baştaki doğum travmasının etkin egemenliğini temsil etmektedir. Vajina, penisin değil de çocuğun muhafaza edildiği/saklandığı bir kap benzeri görev taşımaktadır ve bilinçdışında çocuğun kendisini temsil etmektedir. "Penisi temsil etmek üzere klitoris ısrarından vazgeçerek vajinanın annesel işlevini oluşturma hususunda başarılı olan bir kadın, kadınsı gelişiminin hedefine ulaşmış, *kadın olmuş* denebilir."

Kadın iki aşama boyunca ilerlerken erkek işlevselliği tek bir akıbetle gerçekleşir: sperm vermek. Hélène Deutsch'a göre, "doğum, cinsel hazzın doruk noktasını barındırır." Ayrıca, cinsel ilişki sırasında duyumsanan hazzın, cinsel ilişkinin doğuma bir giriş [*prelüt*] niteliğinde olması sebebiyle gerçekleştiğine kanaat getirmiştir. Doğumun kendisi "mazoşistçe haz alınan çılgın bir seks partisidir."

Öyle ki cinsel edim doğuma kadar tamamlanmamış sayılır, doğumda ise erkeksiliğin bedeniyle birleşip tohum verdiği anda duyduğuna benzer erotik bir haz duymaktadır. Karındaki çocuk annenin benliğini temsil eder ve aynı zamanda *babasal benlik idealinin yeniden canlanmasıdır*. Bu süreçte libido cinselliक्सizleşir ve çocuk annede bir yüceltme süreci başlatır. Erkek, sosyal ve kültürel alanlarda yüceltmeler yaratırken kadın için çocuğun kendisi bir yüceltmedir. Kadının karnındaki çocuk, benliğinin bir parçası olmasına rağmen erkek de bir nesnedir ve bu sebeple ilkin narsisistik ve sonra da çatışmalı bir şekilde iki kez enerji boşalımına uğrar. Emilmek doğumda bozulan birliği onarır ve memenin penis ile eşdeğerde olduğu cinsel bir edimi temsil eder. Emilmek anne için de *memedan kesilme travmasının* üstesinden gelmenin bir diğer yoludur.

İlkin kadınsı olan etkinlikler, yazara göre, kadının travmalar serisinin üstesinden gelmesine yardımcı olmakta ve eklemektedir: "Kadın için oldukça sorunlu

olan insanın çiftcinsel konumu, klitoris ve onun erkeksi mücadeleleri için açık ve bir o kadar yalın şekilde rahat bir var olma üstünlüğü kurmanın yolu olabilir.”

Kadınsı genitalliğin prototipi oralitedir, ağız vajinanın prototipidir. Ancak cinsel birleşme olana değin vajina bilinmez (penis rehber işlevi görür). Cinsellik ve üreme ayrılmaz bir şekilde kadında bağlanmış vaziyettedir; travmalar serisinin üstesinden gelmesine olanak sağlamaktadır. Klitoris tam anlamıyla önleyici roldedir; artık fazladan bir organdır.

KADIN RUHSAL YAŞAMINDA MAZOŞİZMİN ÖNEMİ (1930)¹⁵

“Bu makaledeki hedefim farklı: burada ‘kadınsılığın’ kökenini irdelemek istiyorum, bahsettiğim kadın ruhsal yaşamındaki kadınsı, edilgen-mazoşist konumdur.” Hélène Deutsch cinsel soğukluk sorununa bazı çözüm yolları aramaktadır. Freud’un dört yaş kastrasyon karmaşası, klitoristen yatırımın geri çekilmesi ya da bunun gerekliliği ve çocukların erinliğe kadar vajinanın varlığından habersiz olduğuna dair görüşlerine katılmaktadır. O da Freud gibi kız çocuklarının babadan bir çocuk sahibi olma arzusuyla penis hasedini terk ettiğine kanaat getirmiştir. Bu, onun ödipus karmaşasını oluşturmaktadır ancak Deutsch bu noktada, klitoriste enerji boşalmasına uğrayan etkin erotik bileşene ne olduğunu sorgulayarak yoluna devam etmiştir. Deutsch, erotik etkin-sadistik dürtülerin mazoşistik olana dönüştüğünü, narsisistik-erkeksi bir penis sahibi olma arzusunun tecavüz olarak düşlemlenen ve baba tarafından boşaltıma uğrama arzusuyla yer değiştirdiğini düşünmüştür. Bir kadının hakimiyet altında olduğu şey bu sebeple *mazoşistik bir üçlüdür: kastrasyon = tecavüz = doğum*. Bu belirgin bir gelişimsel evreye tekabül eder ve kastrasyon karmaşasıyla bağlantılıdır. Cinsel soğukluk mazoşist eğilimlerden kaynaklanmaktadır. Benlik için birbirini izleyen korkular bundan sonra kadınsı narsisizmi güçlendirebilir. Anneyle mazoşistik bir özdeşleşmenin barındırdığı tehlike karşısında babayla özdeşleşme, bir geri çekilmeyi temsil etmektedir. Bir nesne seçmek, baskılanmış mazoşist eğilimlerden de kaynaklanıyor olabilir. Bir analiz, yazara göre, cinsel doyumun sadeleştirilemeyen mazoşist takılıp kalmalara tabi kılındığı belli olgularda, analizanı cinsel hazdan vazgeçmeyi cesaretlendirmek ve kadının “erkeksi” yoldan ilerlemesine olanak tanımak durumundadır. Yetersizlik

hisleri penis hasediyle ilintili olan hastalara analizlerinde, bu hasedi çocuk sahibi olma arzusuna dönüştürerek yardımcı olunur.

Cinsel soğukluğu olan hastaların pek azında nevrotik belirtiler bulunmaktadır ve (karısının cinsel soğukluğuna dair narsistik kaygı duyduğu için) kocasının talebi üzerine analize gelen kadınlar, analizi nadiren başarılı kılabilecek koşullar sergiler, mazoşizmi cinsel hazzı kesin olarak saf dışı bırakmıştır. Mazoşizm ayrıca anneden çocuğa doğru bir ilişkide de bulunabilir (Meryem'in İsa'nın çarmıha gerileceği yere kadar yürüdüğü yolun simgelediği üzere).

Kadın cinselliği, kadın babasında veya cinsel partnerinde çocuğunu gördüğü için üreme ile sıkı sıkıya bağlantılıdır. Küçük kız çocuğu (potansiyel olarak) anne olur ve kadının mazoşist eğilimleri ortaya çıkmaya başladığı zaman, kastrasyona uğramayı ve zorla cinsel ilişkiye girerek babasından çocuk sahibi olmayı diler.

Yazara göre bazı kadınlar mükemmel bir psikik yaşantıya sahip olmasına karşın cinsel birleşme esnasında hiçbir zaman orgazm olmamaktadır. Aileden arkadaşlara değin güzel ilişkiler sürdüren bu kadınlar, cinsel ilişkileri esnasında partnerleri için bir haz kaynağı olmaktan mutluluk duyarlar. Birleşmenin yalnızca erkekler için önemli olduğuna kanaat getirmişlerdir: "Diğer ilişkilerinde olduğu gibi bu ilişkide de kadın mutluluğu yumuşaklıkta ve annesel bir vermede bulur... Bu tip kadınların artık azaldığı, modern kadının ise cinsel soğukluk karşısında nevrotik olduğu görünmektedir." Bahsi geçen bu değişim erkeksi eğilimlerdeki artışa atfedilmektedir.

Hélène Deutsch, kadın mazoşizminin türlerin korunmasına hizmet ettiğini düşünmekte ve bu duruma da kendi içinde bir yüceltme olarak bakmaktadır. Şunları ekleyerek sonuca varmıştır: "Kadınlar üreme işlevinde ortaya çıkan bir yüceltme olanağı ve cinsel hazda muazzamlık bulmasaydı, tarih boyu toplumsal yazgılarınca alıkonulmayı asla hazmedemezlerdi."

Kadınsı mazoşizm başlangıçta klitorisi gayrete getiren etkin dürtülerin dönüşümünden kaynaklanmaktadır. Bu yol kadınsılığa çıkar ancak aynı zamanda benlik bütünlüğüne dair korkuların açığa çıkmasına neden olduğu için cinsel soğukluğa da götürebilir.

CİNSEL SOĞUKLUK SEMPOZYUM ÖZETİ: BAŞKAN, *Hélène Deutsch* (New York, Aralık, 1960).

(H. Deutsch'un tartışması Dr. Burnes Moore tarafından *Journal of the American Psychoanalysis Association*'da yayınlanmıştır.)¹⁶

Hélène Deutsch, 1944 yılında *Kadın Psikolojisi*¹⁷ yayınlandıktan sonraki deneyim ve düşünceleri hakkında bir açıklama yapmaktadır. “Kadınlarda görülen cinsel soğukluğun yüksek tekrar oranından ötürü şok olduğunu ve psikanalitik tedavi neticelerinden dolayı hayal kırıklığına uğradığını ifade etmiştir. Ağır nevrotik hasta olgularına bu sorunsal ele alınmadan yaklaşılmıştır. Deutsch, psikotik ve saldırgan erkeksi kadınların yoğun vajinal orgazm deneyimlerken, sevgi dolu, verici, anaç ve mutlu kadınların tamamıyla doyum sağlamamakla birlikte böyle bir orgazm bile deneyimlemediklerini görmüştür.”

“Cinsel birleşme ve annelik, kendiliği korumanın narsisistik unsurları ile benlik sağlamlığı ve güvenliği için bir tehlike olan nesne yönelimli üreme talepleri arasında bir mücadeleyi harekete geçirmektedir.” “Hélène Deutsch varsaydığımız ve gereksindiğimiz üzere, vajinanın doğası gereği gerçekten cinsel işlevi için yaratılıp yaratılmadığını sorgulamıştır...” “Cinsel hissin klitoristen vajinaya geçişi büyük oranda erkek cinsel organının etkin bir şekilde araya girmesiyle yerine getirilen bir iştir.” Deutsch, o büyük ‘Kadınlar neden cinsel soğukluğa sahiptir?’ sorusunu ters düz ederek, ‘Kadınlara niçin ve nasıl vajinal orgazm verilmiştir?’ sorusunu sormaya istekliydi. “Vajinanın cinsel birleşme esnasında tipik işlevi edilgen-alıcı olmasıdır. Hareketleri, erkek partnerinkiyle ayarlanmış rahatlatıcı, ritmik bir emme niteliğindedir.”

“Kadınların büyük çoğunluğunda, herhangi bir akamete uğratılmamışlarsa, cinsel edim vajinanın büzücü kas benzeri etkinliğinde doruğa ulaşmaz, aksine nazik, yavaş bir rahatlama içinde mutlu sona götürür.” Deutsch bu durumun kadın orgazmının en tipik ve en kadınsı hali olduğunu belirtmiştir. “Analizde gözlemlenen cinsel birleşme sonrası görülen düşler, vajinal orgazmın ardından sık sık anksiyete açığa çıkarmaktadır. Bu fenomenin aksine vajinanın edilgen-alıcı emme işlevinde ulaştığı haz genellikle yeterli bir cinsel salıverme karşısında tipik, rahat bir uyku getirmektedir.”

“Hélène Deutsch, hazzın edilgen-alıcı biçimi kadınlar için daha normal kabul edilseydi, cinsel soğukluğun varsayıldığı kadar ne yaygın ne de yüksek

oranda olacağına inanmaktadır. Artan şey cinsel hazzın bir biçimine yönelik taleplerin vajinanın yapısal amacıyla tamamen uyumlu olmayan istemeleridir... Böylesi bir cinsel heves vajinanın normal işlevini durdurabilir.”

Orgazm erkeğe aittir: Gerçek kadınsı bir kadının orgazmik bir doruğu yoktur. Vajina üreme organı, klitoris ise haz organıdır.

RUTH MACK BRUNSWICK

LIBİDO GELİŞİMİNİN ÖDİPAL EVRE ÖNCESİ (1940)¹⁸

I. Ödipus Karmaşası ve Ödipal Evre Öncesi

“Ödipus karmaşasından sadece çocuğun karşı cinsiyetteki ebeveynine yönelik olumlu bağlılık kurmasını değil, bunun da ötesinde üçgen bir konum anlıyoruz.” Her iki cinsiyet için de ödipal evre öncesi çocuğun annesine bağlanmış olduğu, babasını henüz bir rakip olarak görmediği konumdur (ikili ilişki).

Erkek çocuklarında ödipal evre öncesi kısa sürmektedir. Anneyle ödipal bir konumda bağlanılır, baba bir rakiptir. Kastrasyon karmaşasının gelişimiyle birlikte ödipal karmaşa çözülür.

Kız çocuklarında ödipal evre öncesi tıpkı erkek çocuklarında olduğu gibidir, anneye bağlılık kurulur, baba ise rakiptir. Ancak kastrasyona uğramışlığın keşfedilmesi kız çocuklarını pozitif edilgen ödipus karmaşasına yöneltir; yüzünü babaya döner ve annesi rakibi haline gelir.

“Küçük kız, yaşamının başlarında tüm niyet ve hedeflerinde küçük bir erkektir. İlk aşk nesnesi olan annesiyle ilişkisi benzer çatışmalı, etkin ve edilgen libidinal uğraşlarla birlikte tıpkı bir erkek çocuğunki gibidir... Ödipus karmaşasına vardıktan sonra (pozitif evre), olağan kadın da artık bununla birlikte kalmaya yatkındır... Kadınsı ödipus karmaşasının yıkıcı kuvvetlere karşı direnişi erkek ve kadın üstbenlik yapılarındaki farklılığı açıklamaktadır.” Kadının iki nesnesi ve cinsel organı varken, erkek yalnızca annesine karşı olan tutumunu değiştirmek durumundadır. Erkek etkin olmak üzere edilgenlikten vazgeçmek zorundadır.

Erkek çocuk insanlar arasındaki cinsel farklılıkların ayırıcında değildir. “Yaklaşık üç yaşına kadar genital öncesi bölgeler önemi itibarıyla genital olanlara ağır basmaktadır.”

II. Üç karşıt çift

Çocukluk, “etkin-edilgen” ve “fallik-kastre edilmiş” iki çift karşıt niteliğin hakimiyeti altındadır. Ergenlik çağı ise tek bir karşıt nitelikte ilgilidir: “erkeksi-kadınısı.”

“*Etkin-edilgen.*” Çocuk başlangıçta edildir. Etkin oluşun gelişimi etkin anne ile özdeşleşmeye dayanır. En sonunda erkek çocuk kendisine, tanıdığı insanlara ve hatta annesine karşı anne rolünü oynamaktadır. Etkin-edilgen evre fallik öncesindedir; erkek çocuk diğer insanların kendi cinsiyetinde olduğuna inanır. Genital bölgeler çok önemli değildir. Bu aşamada annenin rolü kadınısı olmaktan ziyade etkin olmasıdır.

“*Fallik-kastre edilmiş.*” Küçük erkek çocuğu kız çocuğunun kastrasyona uğramışlığını keşfeder. Başta annesinin fallik olduğunu düşünmektedir. “Annesinin nihai kastrasyona uğramışlığını kavraması ve kendisinin babası tarafından kastre edilme olasılığıyla erkek çocuğunun ödipus karmaşası çözülür.” Olağan olan çocuğun annesine bağlılığından vazgeçmesi ve kastrasyona uğramaktan kaçınmasıdır. Nevrotik çocuk bu bağlılıktan vazgeçmeyi yönetemez ya da babası tarafından kastrasyona uğramaya libidinal bir anlam verip, babasını bir aşk nesnesi olarak seçer (edilgen veya olumsuz ödipus konumu) ve bu düşlemi kabul edebilir.

“Etkin-edilgen” karşıtlıkta erkek çocuk, yaşamının başlangıcında etkin anneye yönelik edildir. Normalde etkin oluş edilgenliğe üstün gelmelidir. “Edilgenlik aynı kalıyorsa da ondan vazgeçiliyor mu, yoksa dönüştürülüyor mu bunu bilmiyoruz.” Erkek çocuklarındaki etkin oluş kız çocuklarındakinden daha fazladır. Etkin anne ile özdeşleşmek en kökensel özdeşleşmedir. *Erkek çocuğu annesinin etkin oluşu ile artarak özdeşleşme kurdukça, artık o olmadan da yapabilir, yani ondan bağımsızlaşır.* Anneden kazanılan etkin oluşlar kıskançlıkla korunur. Annenin yersiz karşı aktarımları saldırganlığı kıskırtır. “Anne kastrasyona uğramışlığından dolayı sonraki değersizleşmesine değin yalnızca etkin ve fallik değildir, aynı zamanda tümgüçlüdür de.”

Ruth Mack Brunswick buradan sonra Freud’un her iki cinsiyetteki fallik evreler, kastrasyon karmaşası teorilerini ve ödipus karmaşasının çözülüşü bakı-

mından sonuçlarını, üstbenliğin oluşumu ve “kuşkusuz kastre edilmiş cinsiyete yönelik ılımlı küçümseyici bir tutumun yardımıyla” erkek çocuklarındaki yüceltmeyi özetlemiştir.

Kız çocuklarına gelince, annenin kastre edilmişliğinin keşfi bir penis edinme umuduna son vermiştir. Artık yüzünü babaya dönmüş, edilgen eğilimlerini ona aktararak kendisini kastre edilmiş annesiyle özdeşleştirmektedir. “Etkin uğraşlar bu zamanlarda yüceltilir ve yalnızca uzun zaman sonra, kadının kendi çocuğuyla ilişkisinde, yani etkin anneyle nihai ve eksiksiz özdeşleşmesinde gerçek odağını bulur.” “*Erkeksi-kadınsı*” karşıtlığı yalnızca erinlik çağında ortaya çıkar ve “erkek çocuklarındaki erkeksi libido akışı yeni keşfedilmiş vajinaya penetre olma arzusunu ilk kez beraberinde getirir.”

III. Ödipal evre öncesi

Ruth Mack Brunswick fallik anne kavramını şöyle özetlemiştir: “Aslına bakılırsa, hem etkin hem de kastre edilmiş anne vardır, yani fallik anne safi düşlemdir.” Bu düşlem, çocuk annesinin erkeklik organı hakkında artık emin olamadığında ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla yaradılışı itibariyle denkleştiricidir. Ancak, “fallik anne’ kavramını kullanmaya devam edelim... çünkü... mutlak güce sahip anneyi, her şeyi yapabilen ve her değerli sıfatı bulunduran anneyi en iyi bu kavram tasarımlamaktadır.”

Bebeklik mastürbasyonu annenin çocuğa bedensel bakım vermesiyle etkinlik kazanır. Çocuk, fallik evrenin başlangıcında bile annesinin genital organına dokunmasını ister. Sonrasında ise annesinin genitaline dokunmak ve görmek ister. Birincil sahnenin gerçekten gözlemlenip gözlemlenmediği veya sadece bir düşlem olup olmadığı mastürbasyonda önemli bir rol alır. Çocuğun ödipus karmaşasıyla aynı zamanda ebeveynlerinin cinsel birleşimine de ilgi uyanmaktadır. Ancak bu evrede cinsiyetler arasında herhangi bir fark olmadığını akılda tutmalıyız. Birincil sahne oral, anal veya fallik olabilir. Sonraki durumda vajina bilinmediği ve çocuk, ebeveynler arasında karşılıklı “dokunuşlar” hayal ettiği için penetrasyon ihtiyacı yoktur.

IV. Bebek isteği ile penis isteğinin gelişimi

Bebek isteği, “önceki fikirlerin tersine,” penis isteğinden çok daha önce gelmektedir. Bu durum her iki cinsiyet için de tümgüçlü annenin niteliklerini, yani her şeyden önce bir bebeği bulundurma arzusunu temsil etmektedir.

Penis hasedi, küçük kız çocuğu sadece kendisi için değil, aynı zamanda anneye de sahip olmak üzere bir penis istediği için hem *nesne-yönelimli* hem de *narsisistik* bir nedene sahiptir. Penisi olmadan kendisini hamile bırakamayacağının farkına vardıktan sonra annesine bağlılığından vazgeçer.

V. Kız çocuğunun fallik masturbasyonu

“Cinsiyetler arasındaki en büyük farklardan biri kız çocuklarındaki bebeksi cinselliğin muazzam derecede baskılanmasıdır.” Freud’a göre kız çocuklarındaki masturbasyonun baskılanması kastrasyon sonucu alınan narsisistik yaralanmayla bağlantılıdır. Ancak annenin kastre edilmişliğinin keşfi erkek çocuklarında “normal bir aşagılama” uyandırıyor, kız çocuklarında daha farklı bir şey uyandırdığını varsaymak makul olacaktır: kız çocuğu kendisi gibi olan birini hakir göremez ancak annesine bağlılığını ve buna bağlı olan fallik masturbasyonunu terk eder. Belli ki vajinada anal kökenleri olan erken bir hassasiyet bulunmaktadır.

VI. Anneden ayrılış

Annenin kastre edilmişliği kız çocuğu için travma anlamına gelmektedir ve kendisini penissiz dünyaya getirdiği için tekrar başvurduğu annesine yönelik düşmanlığını canlandırmaktadır. Bu kastre edilmişlik karşısında erkek çocuğu aklında annesine ve bütün kadınlara karşı olağan bir şekilde aşagılama kurmaktadır.

Kız çocuğu yüzünü babasına döner ve “gereksinimden bir zafer elde ederek,” ondan erotikleştirilmiş bir kastrasyon bekler halledir.

VII. Ödipal evre öncesinin gelecekteki kadınsılık üzerindeki etkisi

Yazar, olağan bir ödipus karmaşası geçirmeyen birçok kadının olduğuna kanaat getirmiştir. Erkeklerle herhangi bir temas kurmaya dirayetsiz oldukları için kadın analistlere gitmektedirler. Çoğu kadın annesine kısmen takılıp kalmaktadır.

VII. Erkeğin ödipal evre öncesi

Ödipal evre öncesi, erkekler için kadınlarda olduğundan daha kısa ve daha az dramatiktir. Erkek çocuğunun, kız çocuklarının pozitif ödipus karmaşasını andıran biçimde babasıyla edilgen bir bağlılığı vardır, nitekim “*tipik erkeksi nevroz*” biçimlenmektedir. Babayla oluşan bu ilişkinin temel nedeni, önemi yapısal etkenlerden kaynaklanan “*edilgenlik çekirdeğidir*”. Dışsal etkenler kadar yapısal etkenlerden de kaynaklanan *anneye yönelik çok yüklü bir saldırganlık* babaya olan bağlılığı sağlamlaştırır.

Annenin kastre edilmişliğini kabul edememek eşcinsel bir nesne seçimine yöneltebilir. Bu durum kastre edilmiş anneyle özdeşleşmeyle birlikte babaya karşı edilgen bir tutum da yaratabilir. Böylesi insanlar edilgen oluşlarıyla bütünleşmekte zorluk yaşamaktadır ve bu da vahim sorunlara yol açabilir (paranoya, nevroz).

Bu makale Freud ile birlikte yazılmıştır. Yine de içinde Freud’un görüşlerinden belli sapmalar bulunmaktadır:

Bir bebek sahibi olma isteği penis hasedinden önce oluşmaktadır. Bu durum tümgüçlü anneyle ilintilidir. Penis hasedi ayrıca kız çocuğunun annesine bağlılığında nesne yönelimli kökenlere sahiptir. Erkek çocuğunun annesiyle ödipal evre öncesindeki ilişkisi oldukça saldırgan nitelikte olabilir.

MARIE BONAPARTE

KADIN CİNSELLİĞİ (1951)¹⁹

Marie Bonaparte bu çalışmada kadınlardaki erotik işlevin yaygın başarısızlığını çalışmaya niyetlenmiştir. Psikoseksüel gelişim üzerine düşünceleri Freud’un görüşlerine benzer olmakla birlikte kendine has bir kadınsılık kavrayışı bulunmaktadır.

Bonaparte, kadın cinsel sorunlarının *biyolojik* kökenli önemini, özellikle de yapısal eşcinsellik sorunsalını vurgulamıştır. Freud ve çoğu görüşleri benzer olan diğerleri gibi Bonaparte için de kadının “*erkeklik karmaşası*” birincil olandır. Bu, bozuma uğratılmış bir organın, klitorisin anatomik olarak var oluşundan kaynaklanmaktadır. Marie Bonaparte, Maranon’un teorisini takiben kadınların gelişimi tamamlanmamış erkekler olarak görülebileceğini kabul etmiştir. Kadının ileriki psikoseksüel gelişimi için en çok önem teşkil eden şey klitorisin varlığıdır.

En büyük zorlukları, bu organla ilintili erotiklikten vazgeçmek zorunda olduğu gerçeğine dayanmaktadır: “Klitoris, kadının ufak erkeklik penisi, diğer geçici organların kaderini izleyerek timus gibi bir geçiş anındaki rolünü oynadıktan sonra yok olmak için tasarlanmıştır.” Kız çocuğu klitorisinin “*yasını tutma*” görevini tamamlamak zorundadır. Ancak Bonaparte, Freud’dan farklı olarak kız çocuğunda sonradan vajinal erotizm halini alacak olan çok erken, psişik bir modelin var olduğuna inanmıştır. Kız çocuğunun anal evrede, vajina ve anüsün birleşik bir halde olduğu duygusu içinde *kloaka*’ya^{*} edilgence yatırım yaptığına kanaat getirmiştir. Vajina erinliğe kadar işlevsizdir ancak edilgen kloakal erotizm onun prototipidir. Kız çocuğu, erkek çocuğu gibi yaşamının başlangıcında edilgendir. Annesi tarafından klitoral veya kloakal olarak doyum sağlamayı beklemektedir. Klitorise ilkin edilgen bir şekilde yatırım yapılmıştır. Çok geçmeden klitoral erotizm yön değiştirir ve küçük kızın annesine bağlılığı etkin ve penetrasyon yönelimli (olumsuz ödipus karmaşası) bir hal alır. Ancak bu dönem de çok geçmeden *kastrasyon karmaşasına* yol açar. Bu durum klitoris hariç tutulup babaya yönelik ikinci bir edilgen kloakal evrenin başlamasıyla sonuçlanır ki bu da olumsuz ödipus karmaşasıdır. Son olarak erinlikte kloaka yerine vajinaya erotik yatırım yapılır. Kadınlar genital aşamaya erişmek için üç engelin üstesinden gelmek zorundadırlar. Yazara göre *kadınlar erkeklerden daha az libidoya sahiptir*. Yine de en karmaşık kadın gelişimi azımsanmayacak kadar libidinal harcama gerektirmektedir. Bu nedenle kadınların psikoseksüel gelişimleri libidinal eksiklikten dolayı kolayca engellenir. Ayrıca kadının üreme işlevleri psikobiyolojik bir çekirdek de oluşturur. Bakım veren rolü, çocuğunun cenin halinden doğum sonrası yaşamına ve son olarak bütün ailesine değin uzamaktadır, öyle ki onun davranış ve libidosu görece “dinamik bir durağanlıkta” markaja alınmaktadır.

Kadının libidinal eksikliği, “*kadın cinsel soğukluğundaki tipik kadınsı konum*” olarak tanımlanabilir. Güçlü eşcinsellikleri vajinal edilgenliğe adapte olmalarını zorlaştırır ve bu da “*kadın cinsel soğukluğundaki tipik erkeksi konum*” ile sonuçlanabilir.

Marie Bonaparte eşcinsellik gerçeğini ve sonuçlarını detaylı bir şekilde incelemeye çalışmaktadır. İçbükey erotizmiyle vajinal işlevsellik, klitoris dışbükey erotizm engellerinin üstesinden gelmeyi olası kılan “temel kadınsı mazoşizm”

* Bazı canlılarda idrar, dışkı ve eşeyssel sıvının akıtıldığı ortak vücut açıklığı. (ç. n.)

nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Edilgenlik, etkin oluşı ve fallik klitorise bağlı sadizme baskın çıkmak durumundadır. “Erkek, biyolojik yapısının müsaade etmediği edilgenlik ve mazoşizm karşısında genel olarak direnmek, kadın ise bunları kabul etmek zorundadır.” Marie Bonaparte, Freud’un “Bir çocuk dövülüyor” olgusunda tartıştığı bir düşlem yorumunu incelemektedir: küçük kızın bilinçdışında dövülen çocuk, onun babasının penisi tarafından dövülen klitorisini temsil etmektedir. Bu olgun bir kadınsılığa yönelik önemli bir aşamadır: klitoris *edilgen* erotizasyon evresine dönmüştür ancak bu sefer nesnesi değişmiştir. Bundan sonra düşlem, babası tarafından kastrasyon arzusunun ifade etmektedir, bu aşamada kastrasyon erotikleştirilmiştir. Marie Bonaparte’a göre erotik işlevsellik ve üremenin her ikisi de kadının bedenini korumaya dair derin korkularıyla bağlantılıdır, burada kastedilen narsistik yatırımdır. Etkin-sadistik bileşenlerin edilgen-mazoşist olanlara dönüşümü “cinsel birleşmenin devamlı yırtmalara” yönelik alıcı bir tutum yaratarak, “biyolojik bozulmalara” dair korkulara baskın gelen libidinal arzulara geçit veren tek unsurdur. Yazar, kadınların erkeklerden daha az saldırgan olduğunu ve üstelik saldırganlıklarını libidinal dürtülerden ayırt etmede daha büyük zorluklara sahip olduklarını iddia etmektedir. Erkek çocuk tamamıyla farklı olan ödipus karmaşasından dolayı, saldırganlığının büyük kısmını babasına, sevgisini ise annesine yöneltmektedir. Baba katline yönelik arzuları son tahlilde kendisine dönmüştür ve bu arzular içselleştirildikten sonra üstbenliği oluşturmaktadır. Bu süreç kız çocuğu için farklı işler çünkü etkin, olumsuz ödipus karmaşası çok kısa sürer, öyle ki saldırgan dürtüleri annesine bağlanmaz. Saldırgan ve libidinal dürtüler birleşik kalmaya devam eder ve olumlu ödipus karmaşası kurulduğu esnada aynı nesneye, yani babaya yöneltilir. Saldırganlık, vajinanın “içbükey” erotizasyona bir engel teşkil ettiği için kendiliğe döndürülmek ve mazoşistçe erotikleştirilmek durumundadır. Dolayısıyla kadının libidinal gelişimi üç yolu takip etmektedir:

- nesne yönelimli yol: anne-baba eşitliği; ilk edilgen dürtüler sonradan babaya yönelik kadınsı tutumu belirleyecek olanlardır.
- dürtüsel yol: sadizm-mazoşizm eşitliği.
- bölgesel yol: klitoris-vajina eşitliği.

Bu üç yol, “*dışbükey*” erkek erotizminden “*içbükey*” kadınsı erotizme doğru bir gidişatı belirlemektedir. Marie Bonaparte eşcinsellikle ilişkili olarak belli kültürlerde klitorisin uyarılma alışkanlıklarını çalışmıştır. “Klitoral kadındaki” vajinal cinsel soğukluğa dair öngörülerini kötümserdir.

Olağan (ya da normal) cinsellik gelişiminin önündeki temel engel yapısal kadın eşcinselliğidir.

Kadın Cinselliği Üzerine Freud'dan Ayrılan Psikanalitik Görüşler **JOSINE MÜLLER**

KIZ ÇOCUKLARINDAKİ GENİTAL EVRENİN LİBİDİNAL GELİŞİMİNE DAİR SORUNLAR (1925) (1932'de yayınlanmıştır)²⁰

Josine Müller vajinaya yaşamın çok erken zamanlarında yatırım yapıldığını ve kız çocukları için en önemli erogen bölge olduğuna kanaat getirmiştir. Bu, bilhassa cinsel soğukluğu olan, klitorise hayli önem veren ya da şiddetli bir kastrasyon karmaşasından mustarip kadınlar için doğrudur. Müller'in pratisyen hekim olarak yaptığı çocuk gözlemleri, onu vajinanın çok erken zamanlarda hassasiyetleri olduğuna ve bunların mastürbasyonla bağlantılı olduğuna dair bir kanaate yöneltmiştir. Bu çok erken yatırımın bastırıldığını ve tekrar klitorise geri yatırıldığını düşünmektedir. Kişinin kendilik-saygısı, cinsel dürtülerinin doyumu ile bağlantılıdır. Vajinal dürtüsel yatırımlar bastırıldıktan sonra, takiben penis hasedini besleyen ve alevlendiren narsisistik yaralanmalarla sonuçlanır. Vajinalarına libidinal yatırım yapabilen kadınlar daha yüksek bir kendilik-saygısına sahiptir ve penis hasetleri yok olmaktadır.

Vajina libidinal olarak yatırım yapılan ilk cinsel organdır. Klitorise yatırım ikincildir ve savunma amaçlıdır. Penis hasedi, bastırılmış cinsel dürtülerin yeteri kadar doyum edinmemesi ile sonuçlanan narsisistik bir yaralanmayla ilgilidir.

KAREN HORNEY

KADIN KORKUSU (1932)²¹

Karen Horney kadın korkusunu ve buna ilişkin dehşeti açık eden birtakım mit ve efsaneyi değerlendirmiştir: Lorelei, sirenler ve cadılar... Bu korku unsurları su, okyanus gibi sembollerde de bulunmuştur. Horney, Freud'un tabu ve bekaret

(kadının erkeği kastre etmeye yönelik bilinçdışı arzularına cevaben) kavrayışının tamamlanmamış olduğuna inanmaktadır. Erkek, kadının derin kökenleri olduğuna dair korkulara sahiptir. Erkek çocuğunun saldırgan isteklerine karşın annesi onun ilk nesnesidir. Eğitici biri olarak yasaklamaları ve edindiği rol kaçınılmaz olarak erkek çocuğuna baskın olmasını ve onu hüsrana uğratmasını gerektirmektedir. Fallik dürtüleri bir boşluğu/oyuğu penetre etmeyi istemesine yol açan küçük erkek çocuğu da nesnesinin, yani annesinin onun organını tamamlayan bir organa sahip olduğunu (bilinçte, önbilinçte veya bilinçdışında) tahmin etmektedir. Ancak annesiyle karşılaşırıldığında küçük ve güçsüzdür, onu penetre etmekten aciz olduğu için küçük düşürülmüştür. Bu sebeple narsisistik yaralanma hissetmektedir ve bu durum onun güçlü yetersizlik hislerini, şiddetli saldırgan arzularını intikam almak üzere kışkırtır ve aynı zamanda saldırganlığını annesine yansıtır, dolayısıyla annesinin vajinası onu korkutmaktadır. Bu noktada fallik-narsisistik bir geri çekilmeyle birlikte vajinadan yatırımı çeker ve hatta vajinanın varoluşuna dair sahip olduğu bilgiyi bile bastırır.

Ancak vajinanın dışlanmasıyla oluşan fallik örgütlenme *ikincildir*. Annesiyle ilgili olarak yaşadığı ilk başarısızlık duygusunu gidermek ve bu korkuyu inkâr etmek için erkekler takiben şu çözüm girişimlerinde bulunmaktadır: ya nesnesini yüceltecek, ya onu değersizleştirmeye çalışacak ve birçok kadın karşısında zafer kazanacak, ya kadınlarla tümünden temas halinde olmaktan kaçınacak (eşcinsel bir nesne seçimi) ya da kadın cinsiyetini yine genel olarak hakir görecektir.

Vajinanın farkında olmamak, yansıtılan saldırgan ve ödipal isteklerin doğasındaki narsisistik yaralanmalar nedeniyle anne korkusuyla ilişkilidir.

Fallik narsisistik evre ikincil bir oluşumdur.

VAJİNANIN İNKÂRI (1933)²²

Karen Horney bu seferki makalesinde kadınsı bir taraftan değil de erkeksi bir taraftan görüşlerini ortaya koymaktadır. Kadınların kendi cinsel organlarıyla ilişkili korkularını açıklamaya çalışmaktadır.

Freud'un fallik evre teorilerini tartışarak şu noktalara varmıştır: Eğer Freud'un görüşleri doğru olsaydı, normal bir kadın yaşamının her evresinde (menstrüasyon, cinsel ilişkiler, hamilelik, doğum, menopoz) erkeksi eğilimlerin

üstesinden gelmek zorunda kalır, kadın eşcinselliği, erkek eşcinselliğinden çok daha sık görülür, kadın eşcinselliğine gerileme daha kolay gerçekleşirdi. Freud'a göre, dürtüsel bir kazanım olarak değil de *aslının yerine geçen bir şey [ersatz]* olarak annelik bile hınç yaratabilir, kadınların bütün yaşamı hınç üzerinden ele alınabilirdi.

Ancak aslına bakılırsa, kız çocuğu, Freud'un düşündüğü gibi yalnızca erinlikten itibaren değil başlangıçtan itibaren bir kadındır. Ayrıca kız çocuğunun penis hasedine karşılık, erkek çocuğunda bir çocuk sahibi olabilme ve başka kadın niteliklerini sahiplenme arzusu açığa çıkmaktadır. Bu istekler çocuğun kendi cinsiyetini onaylayan bir tutumu dışarıda bırakmamaktadır. Öyleyse bunlar dürtüsel olarak düşünülmeli midir? İlk aşamalarda oyuncu bir kılıkta açığa çıkan isteklerle kendini gizil evrede ortaya koyan benzer arzular ayırt edilmek zorundadır.

Yazar, vajinanın erinliğe kadar var olmadığına dair inanca karşın, Josine Müller gibi küçük kız çocuğunun vajinal masturbasyonunun sıklığını ve çok erken aşamalarda başladığını onaylayan pediatrik kanıtlara sahiptir. Vajinanın varlığının varsayılan farkındasızlığından, klitorisin öngörülen farkındasızlığı kadar kuşku duyulmalıdır. Analize gelen kadınlar vajinal duygulanımlarını hatırlamamak için iyi nedenlere sahiptir. Küçük kızın masturbasyona yönelik düşleri ve düşlemleri vajinalarına dair sezgisel bilgiye sahip olduğunu göstermektedir.

Cinsel soğuklukta olduğu gibi, sorun, klitoris uyarımından vajinal uyarıma geçişten ibaret olmaktan ziyade vajinal uyarımların neden baskı altına alındığıyla ilgilidir. Cevap, babaya yönelik ödipal hüsrân ve intikâm korkusuna bağlı olarak kastre edilme isteklerinin var olmasıdır. Bu korkular erkek çocuğun korkularına benzerdir ancak bunlardan farklı olarak, babanın büyük penisi ve kız çocuğunun küçük genital organı arasındaki oransızlıklardan kaynaklanan, bilhassa daha kadınsı korkular bulunmaktadır. Erkek çocuğu küçük penisıyla annesinin karşısında gülünç görünmekten korkmakta, kız çocuğu ise ödipal cinsel ilişkide yıkıma uğramaktan korkmaktadır. Menstrüasyon, kızlık zarının yırtılması, doğum ve kürtaj kız çocuğunun bedene dair korkularını kuvvetlendirir. Korkularının asılsız olduğuna dair kendine güvence veremez çünkü genitali görünmezdir. Küçük erkek çocuğu gibi, kız çocuğu tarafından da *"keşfedilmemiş vajina inkâr edilen vajinadır."*

Kız çocukları her şeyden çok bedeni içindeki yaralanmalardan korkmaktadır. Vajinal dürtülerini baskı altına almakta ve onu dıştaki cinsel organına, klitorise savunma maksadıyla yansıtmaktadır.

MELANIE KLEIN

ÇOCUK PSİKANALİZİ (1932)²³

Burada özetlenen görüşler Melanie Klein'in *Çocuk Psikanalizi* kitabının XI. bölümünde, "İlk Kaygı Durumlarının Kız Çocuğunun Cinsel Gelişimi Üzerine Etkisi" başlığıyla bulunmaktadır. Bu bölüm, kadın cinsel gelişimine dair bazı eski makalelerinde ele aldığı görüşlerinin bir sentezidir. Çalışmasını, kastrasyon kaygısının kadınlardaki karşılığının ne olduğu sorusuna dayandırmıştır.

1928'deki "Ödipus Karmaşasının İlk Evreleri"²⁴ makalesinde kız çocuklarındaki kaygı durumunu zaten tanımlamıştı. Kız çocukları esasen bedenlerinin içine yönelik saldırılardan korkmaktadır. Oral evredeki ilk düş kırıklığının ardından küçük kız çocuğu yüzünü memeden döner ve babasal penisle oralite üzerinden doyum edinmenin yollarını arar; babasal penise yönelik cinsel dürtüler ayrıca devreye girmektedir. *Düş kırıklığı yaratan meme yatırımından penis yatırımına doğru geçiş, ilk ödipal karmaşanın özünü yansıtmaktadır.* Ancak babanın penisinin onu bedeninin içinde tutan anneye ait olduğu görülür. Küçük kız bu sebeple kendisi için arzuladığı nesneyi anneden çalmak adına ona sadistçe saldırmayı istemektedir. Annesinin ise ondan öğ almak suretiyle kendi içindeki organlarını yok edeceğinden korkmaktadır.

Freud'a göre kastrasyon karmaşası, kız çocuğunu ona bir penis vermediği için annesinden nefret etmeye yönlendirmektedir. Melanie Klein da küçük kızın aynı nedenlerle annesinden nefret ettiğine inanmaktadır, ancak Freud'un küçük kızın kendisi için bir penis istediğine dair düşüncesine karşın Klein, kız çocuklarının penisi libidinal olarak arzuladığına inanmaktadır: *"Kız çocuğu erkeksi eğilimleri ve penis hasedi üzerinden dolaysız olarak değil, baskın kadınsı dürtüsel bileşenlerin bir sonucu olarak, direkt ödipal dürtülerin kontrolü altına girmektedir."* (Vurgu bana ait). Melanie Klein bu noktada Karen Horney'e katılmaktadır. *Babasal penise duyulan oral arzu, penise duyulan genital, vajinal arzunun pro-*

totipi haline gelmektedir. Bu nedenle, imrenilen penisin büyümlü niteliklere sahip olduğu ve annesel, oral düş kırıklığının neden olduğu tüm dürtülere doyum sağlayabildiği düşünülmektedir. Ancak penis küçük kız çocuğunda yarattığı düş kırıklığı nedeniyle aynı zamanda yoğun bir saldırganlığın nesnesi de olabilir ve penise yansıtılan bu saldırganlık onu tehlikeli kılarak, sonrasında zalim ve tehdit edici bir hal alır. *Penisin bu şekilde içselleştirilmesi (her iki cinsiyet için) babasal üstbenliği şekillendirmektedir,* bu evreyle bağlantılı olan sadizm yeni oluşan üstbenliği dehşetengiz kılmaktadır.

Küçük kız çocuğu, alıcı kadını dürtüsel itkileri nedeniyle babanın penisini, yani ödipal nesnesini içe alma ve onu saklama eğilimi göstermektedir. İçselleştirilen babaya boyun eğiş üzerinden küçük kız çocuğunun üstbenliği halen daha güçlüdür ve bu yüzden erkek çocuğunkinden *daha kuvvetli ve serttir.*

Kız çocuğunun ve sonrasında kadının içselleştirilmiş penise yönelik çifte değeri, “iyi” penisi içselleştirip “kötü” içselleştirilmiş penisle mücadele etmek üzere onu birçok cinsel deneyim edinmeye (gerçekte veya düşlemede) yönlendirebilir. Bu haliyle cinsel deneyim kaygısı uzaklaştırmak için kullanıldığı gibi, insanları “deneme” aracıyla da işlev görebilir. Aslında küçük kız çocuğunda sadistik itkilerinden [*impulse*] dolayı yok edilme, yani “afaniz” [*aphanisis*] korkusu bulunmaktadır (Jones). Cinsel birleşme ise onu yatıştırmaktadır (sağlıklı bir çocuğun doğumu ve onu iyi, sütlü bir meme ile besleme olanağı). Kadının nesne seçimi çocuksu korkuların nasıl yapılandığıyla ilgilidir. Kadınlar bedensel korkularını hafifletmek için iyi bir penis seçebilir. Bu durum cinsel birleşmeden aldığı haz kaygısını da azalttığı için sade bir libidinal haz olmaktan çok daha fazlasıdır, böylece “kalıcı ve tatminkâr aşk ilişkilerine zemin hazırlamaktadır”.²⁵

Eğer içselleştirilmiş penis çok “kötü” ise kadınlar kötü içselleştirmelerini yok etmek için gerçekte sadistik bir penis arayışına girebilirler. Melanie Klein’a göre *kadın mazoşizmi*, kadının kendisine karşı değil de *kötü içselleştirdiği nesnelere* karşı dönen kadın sadizmidir. Bu gerçeği bir sınamaya koyma ihtiyacı, bazı kadınları zorlayıcı cinsel faaliyetlere yönlendirebilir. Ancak bu kaygının üstesinden gelirken yetersiz kalan bir benlik cinsel soğukluğa neden olabilir. Hem dışarıdaki penisten hem de içselleştirilmiş olandan korku duyulması ve tüm yıkıcı dürtüsel bileşenlerinin tek seferde harekete geçmesi halinde benliğe yönelik korkular duyulabilir. Küçük kızın annesinin bedenine karşı saldırıları

* (Eski Yun.) Cinsel arzuların kaybolması

güçlü suçluluk duyguları uyandırmaktadır. Bu durum kadındaki *boyun eğişin kökenleri* haline gelen *onarma davranışlarına* yol açmaktayken, aynı zamanda misillemeden de kaçınmaya çalışmaktadır. Annesinin bedeninin içine karşın saldırılarının ona döneceğinden korkan küçük kız çocuğu, erkek çocuğu gibi, kaygılarının asılsız olduğunun farkına varamamaktadır. Vajina klitoris lehine bastırılmıştır ya da vajinaya, tümü kadının kendi bedeninin içine ilişkin olan korkularla yatırım yapılmıştır. Yine de kız çocuklarının hepsi, ilk önce ve en azından bilinçdışında bir vajina bilgisine sahiptirler. Klitoris, dış bir organ olarak bu bastırmadan faydalanır ancak ona derhal kadınsı bir biçimde yatırım yapılır; klitoral mastürbasyona eşlik eden düşlemler babasal penisi içe alma ve vajinal duyumsamaları tetikleme arzusu göstermektedir. Dolayısıyla, *kastrasyon karmaşası ve penis hasedinin* iki temel nedeni vardır: ilki, küçük kız çocuğunun gerçekliği sınavabilmek için bir organ sahibi olmak istemesidir. İkincisi, babasal penisi içe alma isteğiyle ilgili doyumsuzluğun küçük kız çocuğunu, ona meme vermeyi reddedip babasal penisi kendisine saklayarak onu düş kırıklığına uğratan anneyi yok etmek üzere babasal fallusla sadistik bir özdeşleşme kurmaya itmesidir. Bu evreye çoğu kez idrar tutamamak eşlik etmektedir (annenin bedenini sadistik bir penis aracıyla boğmak ve zehirlemek). Bu durum kız çocuğunun eşcinsel yönünü şekillendirmektedir ancak babasal özdeşim ayrıca anneye verilen zararı onarma ve ondan çaldığı penisin yerini doldurma hedefi taşıyabilir. Bu konumlar kız çocuğunun cinsel gelişiminde belirleyici olabilir. Kız çocuğunun nesneleri karşısındaki tutumu ve üstbenliğin içselleştirilmesine sebebiyet veren kadın genital organının alıcı işlevi (bunun sonucu olarak oral itkilerin büyük önemi) küçük kız çocuklarının gelişiminde büyük önem arz etmektedir. Etkin bir penisin yokluğu üstbenliğe salt boyun eğişini vurgulamaktadır. Erkek çocuğu, kendi penisine narsisistik bir tümgüçlülükle yatırım yapmaktayken, kız çocuğu aynısını içselleştirilmiş babasal penis ile gerçekleştirmektedir. Dışsal olanlar kadar içsel nesnelere kadınsı bağlılığı, kız çocuğunu kendi üstbenliğinden müthiş korku duyduğu bir konuma götürebilir. Kız çocuğu, kendisiyle aynı cinsiyetteki ebeveynin içselleştirilmesi yoluyla üstbenliğini oluştururken erkek çocuğundan daha fazla engelle karşılaşmak durumundadır. “Eğer kız çocuğu için anatomik benzerliklere dayanarak kendisini annesiyle özdeşleştirmek zor ise... bu, iç organlarının... herhangi bir araştırma ve gerçeklik sınavasına meydan vermediği

içindir.” Ancak küçük kız çocuğunun babası ve üstbenliği ile ilişkisinin annesiyle kurduğu birincil ilişkiye (anneler imago) dayandığı unutulmamalıdır.

Kız çocuğunun ödipus karmaşası çok erken zamanda başlamaktadır. Bu, oral evrede anne memesinin, babanın penisi (penis arzusu) ile yer değiştirmesi vasıtasıyla oluşmaktadır. Bedenin içine dair korkuları kendi kadınsılığından (penis hasedi) korkmasına yol açacaktır. Penis hasedi ikincildir. Oral ve kadınsı alıcılık birincil olandır. Kadın üstbenliği erkek üstbenliğine göre daha serttir.

ERNEST JONES

KADIN CİNSELLİĞİNİN ERKEN DÖNEM GELİŞİMİ (1927)²⁶

Jones, analistlerin kadın cinselliği konusunda sahip olduğu önyargılar üzerinde durmuştur: erkekler fallus-merkezli görüşlere sahip olma eğiliminde olup kadın cinsel organlarının önemini azımsarken, kadınların tercihi açıkça erkek organından yanadır. Analiz, bu önyargının sebeplerini aydınlatmalıdır.

Jones bu makalesini kadınlardaki beş eşcinsellik olgusu analizine dayandırmaktadır. Şu sorulara cevap bulmaya çalışmıştır:

1. Erkeklerdeki kastrasyon kaygısının kadınlardaki muadili nedir?
2. Eşcinsel ve heteroseksüel kadın gelişimi arasında nasıl bir fark bulunmaktadır?

Her iki soru da penisin önemi merkezinde toplanmaktadır. Jones kadınların korkularını, erkeklerinkine kıyasla daha dehşet verici bir geleceğe yansıtma eğiliminde olduklarını not etmiştir. Kadınlar kastre edilmiş olduklarını kabul ettiyseler bu olgu nasıl açıklanabilir? Jones, penis kaybetme korkusunun önemli olduğuna kanaat getirmiştir ancak cinselliğin son bulacağı minvalde bir imada bulunmamıştır; öyle ki bazı erkekler erotik gerekçelerle kastrasyona uğramış olmayı dilemektedir. Aslında her iki cinsiyetteki kastrasyon kaygısı cinsel arzunun tam ve topyekûn yokluğuna dair korkuyu ya da “afaniz”i gizlemektedir; penisi kaybetme fikri bu esas korkunun yalnızca bir ifadesidir. Afaniz korkusu

her cinsiyette kendini farklı biçimlerde açığa çıkarmaktadır. Böylelikle kadınlar, fiziksel gerekçelerle, cinsel doygunluk bakımından erkeklerin kadınlara bağlı olduğundan daha fazla erkeklere bağılıdır. Kadınlardaki afaniz korkusu, terk edilme korkusu güttükleri için çoğunlukla ayrılık-kaygısı biçimindedir.

Jones, üstbenliğin kökenlerinin kadınlarda erkeklere kıyasla daha kolay keşfedilebilir olduğuna kanaat getirmiştir ki bu, “eksiklik” ve “suçluluk” arasındaki bağlantıdır. Jones’a göre bir çocuk kendi eksikliğinin nedenini dış dünyaya yansıtmak üzere üstbenliğini yaratmaktadır. Eksiklik ve düş kırıklığı, çocuğun bu eksiklik ve düş kırıklığının yarattığı stresten kaçınması amacıyla, tek başlarına suçluluğa ve üstbenliğin oluşumuna sebebiyet vermek için yeterlidir. Kısacası üstbenlik, özellikle doyum-suzluğa mahkûm olan arzulara saldırmaktadır.

Kız çocuğunun gelişiminin erken dönemlerine binaen Jones, Melanie Klein’a oralite ve ödipus karmaşası arasında doğrudan bir geçiş olduğu hususunda katılmıştır. Küçük kız çocuğu meme ile oral ilişkisinden, düşlemlenen bir penis ile (*fellatio* düşlemleri) oral ilişki kurmaya ve hazzın otoerotik bir muadili olan klitoral mastürbasyona geçmektedir. Heteroseksüelliğe doğru normal bir gelişim sadistik evrenin sonradan gelişmesini gereksinir. Ancak, klitorise sadistik yatırım yapılması bir tür şiddet dolu erkeksi penetrasyon arzularına veya güçlü oral kastrasyon-saldırganlığına bağlı *fellatio* düşlemlerine yol açmaktadır.

Jones oral erojen bölge yatırımının anal ağız ile yer değiştirdiği hususunda Freud’a katılmaktadır. Bu evrede *anal ve vajinal yatırımlar* arasında yakın ve karmaşık bağlantılar oluşmaktadır ve ayrıntıları hâlâ belirsizdir. *Bu evre sadistiktir ancak açık bir biçimde ödipaldir de.* Bu “ağız-anüs-vajina” evresinde küçük kız çocuğu annesiyle özdeşim kurmaktadır. İlk penisle kurulan oral ilişki tamamıyla olumludur. Ancak çok geçmeden penis hasedi ortaya çıkmaktadır. Jones, Karen Horney’nin bu isteğin arkasındaki otoerotik motivasyonun skopofilik,* üriner, teşhirci ve mastürbasyonu etkinleştiren faaliyetlerle ilintili olduğuna dair görüşlerine katılmıştır. Jones, Melanie Klein, Karen Horney ve Hélène Deutsch gibi ödipal evre öncesindeki otoerotik penis hasedi ile ödipal evredeki erotik biçiminin ayırt edilmesi gerektiği (haset ve arzu arasındaki

* Eski Yunancada *skopeo* fiili uzaktan ya da yüksek bir yerden gözetleme, izleme gibi anlamlar taşır. Skopofili bir kimse için cinsel obje olabilecek herhangi bir şeyi izlemek, cinsel eylemden daha fazla haz verebilir. Röntgencilik buna yakın bir örnek olarak sunulabilir. (ç. n.)

ayrım diyebiliriz) konusunda ısrar etmiştir, ikinci durum oral, anal veya vajinal birleşme esnasında penis sahipliğinin paylaşılmasına dair isteği ifade etmektedir. Jones, penis hasedinin (kendine ait bir penis hasedinin) açıkça ödipal baba ile cinsel birleşme esnasında karşılaşılan geriletici bir savunma olduğunu düşünmüştür. Ödipal hüsrân, küçük kız çocuğunun kendine ait bir penis sahibi olma arzusunu geriletici bir biçimde canlandırabilir. Suçluluk ve üstbenliğin oluşumu, afaniz korkusunu doğuran, katlanılamaz ödipal düş kırıklığına karşın ilk ve en önemli savunmalardır. Küçük kız çocuğu bu evrede ya nesnesini ya da arzusunu değiştirmek zorundadır. Ya babasından ya da (genitalite öncesi temsilleri dahil) vajinasından vazgeçmek zorundadır. İlk durumda kadınsılığına yetişkin bir seviyede mutlu bir çözüm getirerek vajinasını cinselliğine katabilir, libidinal ilgisi babadan diğer erkeklerle kaymaktadır. İkinci durumda ise baba ile özdeşleşerek (penis kompleksi) ona bağlı kalabilir.

Bu durum penisinden ya da enestvari duygularından vazgeçmek zorunda kalan erkek çocukları için de aynıdır. *Her iki cinsiyette de bu süreci başlatan şey, afaniz tehdidi ile ilintili ödipal isteklerinin doyum sağlamamış olmasıdır.*

Eşcinsel kadınlar iki gruba ayrılmaktadır, hâlâ erkeklerle ilgilenip onlardan biri gibi kabul edilmeyi dileyenler ve erkeklerle değil de kadınlarla ilgilenenler (kendilerinin doğrudan tadını alamadıkları kadınsılığı temsil eden kadınlar). İlk gruptaki kadınların cinsiyetinden vazgeçip, nesnesini korumayı seçtiği söylenebilir. Bu durumda kadın babası ile özdeşim kurmuştur ve cinsel gücünün farkında olmasını sağlayarak babası tarafından bu minvalde seilmeyi arzulamaktadır. İkinci gruptaki kadınlar baba ile özdeşim kurduktan sonra bir nesne olarak ondan vazgeçmiştir. Ancak gerçekte, bir kadına yönelik dış nesne ilişkisi, en basit haliyle partnerinin içsel nesne (içe alınan baba, özdeşim nesnesi) tarafından doyum sağlanan yansıtılmış kadınsılığı temsil ettiği gerçeğine dayanmaktadır. İkinci durumda kadın bir penise sahip olma arzusunu, bir penise sahip olduğunu kanıtlama girişimlerinde bulunarak inkâr etmektedir.

Jones, Freud'un, her ikisinin de vajinanın farkında olmadığına, erkek ve kız çocukları için fallik evrenin aynı olduğuna dair açıklamasının kadınlardaki seyrilmiş bir eşcinsellik formundan başka bir şey olmadığına ve *ikincil* bir görüngü olduğuna kanaat getirmiştir. Bu savunmaya eşcinselliğe yol açmasından dolayı atfedilen önem, özellikle oral evredeki yoğun sadizmden kaynaklanıyor olabilir.

1. Her iki cinsiyet için en temel korku, kastrasyon kaygısından çok cinselliğin *tamamıyla kaybedilmesidir (afaniz)*. Ödipal isteklerin *tamamlanmaması* bu korkuyu ortaya çıkarmak için yeterlidir. Suçluluk ve üstbenlik buna karşı oluşan içsel bir savunmadan çok, bu korkunun dışsal kökenlerinin oluşumudur.

2. Kız çocuklarındaki fallik evre, safi bir gelişim evresi olmaktan ziyade muhtemelen ikincil bir savunma yapısıdır.

FALLİK EVRE (1932)²⁷

Jones hem erkek hem de kadın cinselliğine ilişkin son on yıl boyunca psikanalitik yazındaki önemli teorik farklılıklara dikkat çekmektedir. Bu sapmalar her nasılsa yazarların ortaklaşa sahip oldukları noktaları vurgulama arzuları nedeniyle gizli kalmıştır. Jones bu farklılıkların ayrıntılarını incelemeyi teklif ederek, çalışmasını fallik evre eksenine üzerine yerleştirmektedir.

Kadınlardaki fallik evrenin *savunmacı ve ikincil* olduğunu önerdiği 1927 tarihli makalesini hatırlatmaktadır. (“Profesör Freud geçen yıl bu görüşün tam olarak muhafaza edilemez olduğunu beyan etti.”) Jones, 1927 yılından çok daha önce fallik evrenin erkek çocuğun gelişiminin doğal bir evresini yansıtmadığını düşünmüştü. Bunun yerine Karen Horney’nin erkek çocuklarındaki savunmacı özelliğini tercih etmiştir (“Kadın Korkusu”).

Jones, fallik-kastre edilmiş karşıtlığının vazgeçilmez olduğu bir gelişim evresinin varlığından şüphe duymamakta, ancak bu durumun yorumlamasını sorgulamaktadır. Fallik evreyi Freud’un tanımladığı gibi iki evreye ayırmıştır: “ön-fallik” ve “ikinci-fallik” dönem. “Ön-fallik” dönem cinsel teklik teorisiyle nitelendirilmiştir, bu nedenle vajinayı hariç tutmaktadır. Küçük erkek çocuğu herkesin penisi, küçük kız çocuğu ise -klitorisi olduğuna inanmaktadır. Bu inanç, bu evrede herhangi bir çatışmaya neden olmaz. Diğer “ikinci-fallik” dönemde erkek ve kız çocuk gruplarının her ikisi de dünyanın “erkek” ve “kadın” olarak değil de “fallik” ve “kastre edilmiş” olarak ikiye ayrıldığına inanmaktadır. Bu evrede her iki cinsiyete de kaygı ve kompleks eşlik etmektedir. Bir evreden diğerine geçiş, Freud’a göre karşı cinsiyettekinin genital organ görüntüsüyle mobilize olan kastrasyon karmaşasıyla bağlantılıdır.

Erkek çocuğunda ikinci-fallik evre penisine değerinden fazla kıymet vermesi ile nitelenmiştir; bu, aynı zamanda kısmi nesne ilişkilerinden daha narsisistik bir ilişkiye doğru kısmi bir vazgeçiş ile bağlantılıdır. Öyleyse burada olup biten şeyler, normal bir gelişim evresi olmaktan ziyade bir kaçışa işaret ediyor görünmektedir. Fallik evre yetişkinlikte devamlılığını sürdürdüğünde bu durum daha da açık bir hal almaktadır. Bu, yetişkinlikte derin bir kaygıyla bağlantılıdır. İkinci-fallik evredeki küçük erkek çocuğunda olduğu gibi yetişkinlikte de bütün ilgi, boyutu ve niteliğine dair kuşklar ve abartılmış narsisistik değeriyle penise odaklanmıştır. Küçük erkek çocuğu bu evrede karşıt cinsiyetle ilgilenmez; cinsel merakının tamamı kendini diğer erkek çocuklarıyla karşılaştırmasında ifade bulmaktadır. Penisinin narsisistik bir şekilde bütün insanların ilgisini çektiği zaman, diğer yandan penetrasyon (penisin esas işlevinin) arzusunun bulunmadığı zamandır. Bu arzunun tamamlayıcısını, penetre etmek için bir organ aramaya yönelteceği açıktır. Jones bu durumun vajinadan habersiz olmaktan kaynaklanan bir eksiklik olduğuna inanmamaktadır; erken çocukluk analizleri, erkek çocukların penetrasyona dair etkin ve sadistik istek ve düşlemlere sahip olduğunu ve bunları oyunda açıkça ifade ettiklerini göstermektedir. Jones, keşfedilmemiş vajinanın inkâr edilen bir vajina olduğu hususunda Karen Horney'e katılmaktadır; aslına bakılırsa çocuk bilinçdışı bir vajina bilgisine sahiptir ve bu "farkındasızlık"ın, genç kadınların "masumiyeti" denen şey ile bir ilgisi vardır.

Freud kadın genitalinin görüntüsü karşında erkek çocuklarında uyanan "dehşetten" (*Abscheu*) bahsetmektedir. Eğer kastrasyon karmaşası uzun zamandır varlığını koruyor olmasaydı, bu dehşet ortaya çıkmazdı. Jones'a göre küçük erkek çocuğu kadının "kastre edilmişliği" denilen şeyde, kadınsı arzularını sürdürürse kendine ne olacağını görmektedir. Burada iki çocuksu düşlem birleşmektedir: cinsel birleşme esnasında partnerlerden biri kastre edilmiştir. Kadınsı düşlemler sadece penis kastrasyonuna götürmekle kalmaz, aynı zamanda bir yaralanma da (çocuksu vulva teorisi) yaratır; yazara göre cinsel birleşme ve kastrasyon arasındaki bağ erkek çocuğunun babasına yönelik kadınsı istekleri üzerinden kurulur. Kadın genital organlarının "dehşeti", "arzuların doyum sağladığı konumun" dehşeti olarak anlaşılmalıdır. Jones'un kadınsı istekler derken kastettiği şey yıkıcı oral (ısıрма düşlemi) veya anal (eşcinsel ilişkiler esnasında babanın penisinin kastre edilmesi) içe alma itkileridir. Mesele, bu isteklerin, annenin cinsel ilişki sırasında

babanın penisini içine almış olmasını içeren (Melanie Klein'ın keşfettiği) çocuksu kavrayışla uyumlu bir şekilde, annenin vajinasında doyum bulabilmesidir.

Annenin vajinasına girmek, erkek çocuğunun sadistik kadınsı isteklerini ("kadınsı istekler" bu bağlamda kastrasyon amacıyla babanın penisinin içe alınmasına gönderme yapmaktadır) ona yansıtması nedeniyle tehdit edici bir hal almış olan babanın penisi ile karşılaşması anlamına gelmektedir. Bu kadınsı istekler ödipal rekabet ile bağlantılıdır: ödipal konumdaki erkek çocuğu babanın penisini kastre etmek ister ve kastrasyon karmaşası bu istekten gelmektedir. Dolayısıyla vajinal penetrasyon, babanın penisinin yok edilmesiyle ve yansıtma ya da intikam vasıtasıyla erkek çocuğunun kendi penisinin yok olmasıyla bağlantılıdır. Bu noktada cinsel birleşme düşlemi yine kastre edilmeye karşılık gelmektedir.

Kadın genital organlarının görüntüsü erkek çocuklarının kastre edilme kompleksi üzerinde doğrudan bir etkiye sahip değildir. Burada kadınların kastre edilmiş olduğunu ve bir benzerinin de onu beklediğini düşünmemekte, bunun yerine annesiyle cinsel bir ilişkiyi elinde bulundurup, babasının penisini kastre etme ve ortadan kaldırmaya yönelik ödipal isteğinin gerçekleşebileceğini düşünmektedir. Bu arzu intikama uğrama korkusuyla bağlantılıdır ve onu *ikinci fallik* evreye götüren şey de bu korkudur. Jones, bize bir kez daha fallik evre sorununa dair bir cevap anahtarı sağlayan şeyin ödipus karmaşası olduğunu ifade etmiştir.

Jones, Freud'un ödipus ve kastre edilme karmaşası kavrayışında, erkek çocuğunun ödipal isteklerinden penisini korumak amacıyla vazgeçtiğini hatırlatmaktadır. Bununla birlikte penisin, Freud'un iddia ettiği gibi bu isteklere dahil ise, kesinlikle kendine özgü işlevi, yani *penetrasyon* işlevi ile ilgilidir.

Bu nedenle fallik evre, Jones'a göre, çocuğun gelişiminde normal bir evre değil, *nevrotik bir uzlaşmadır*.

Kız çocukları söz konusu olduğunda, Jones bir kez daha kadınlığa dair iki karşıt görüşe işaret ediyor ve onları kısaca şöyle açıklıyor: bu karşıtlıklardan ilkinde kız çocuğunun küçük bir erkek olduğunu ve erkeksiliğinin engellenmesiyle kadınsılığa yöneldiğini varsaymaktadır. İkinci görüş, küçük kız çocuğunun baştan itibaren kadınsı olduğunu, kadınsı isteklerinin engellenmesiyle savunmacı erkeksi bir tutum içine yöneldiğini kabul etmektedir.

Jones, Freud'un kendi kadınsılığının korkusu içindeki kız çocuklarının fallik evreye *gerilediğini* belirten Karen Horney eleştirisine katılmıştır. Jones, Freud'un

burada *gerileme* kavramını, klitoris ve penis arasındaki benzerliğe kanaat getirmesi nedeniyle kullandığını vurgulamaktadır. Ancak eğer kişi penis ve klitoris arasında benzerlik olduğunu varsaymıyorsa (ki bu tam da Karen Horney'nin değindiği noktadır) bu bir gerileme değil, yeni bir nevrotik yapılanmadır. Jones'un görüşüne göre bu sadece fizyolojik anlamda denk oldukları için oluşmamaktadır. "Sonuç olarak," Jones'un ifadesiyle, "klitoris kadın cinsel organının bir kısmıdır."

Klitoral mastürbasyon, bütünüyle, kadınsı düşlemlerin yanında gelebilir. Klinik deneyimler, Freud'un inançlarının aksine, vajinal arzuların çok erken bir aşamada ortaya çıktığını ve klitoristen çok daha fazla kaygı yarattığını göstermektedir. Vajinaya doğrudan bağlı olan bu isteklerin yanı sıra *bedendeki bütün boşluklara/deliklere* yönelik erken düşlemler sıktır ve tipik bir kadınsı alıcı tarzda karşılanmaktadır.

Jones, Freudyen bir ödipal evre öncesi teorisinin, kız çocuğunun anneye ödipal evre öncesi özel bağlılığı ile birlikte, klinik olarak gözlemlenmesi mümkün olsa bile kız çocuğunun babaya ve başlangıçtan itibaren fallusuna dair erken bilinçdışı düşlemlerini açıklamadığını düşünmüştür. Jones, Freud'un kendisiyle kişisel olarak üzerine iletişim kurduğu bir fikirden bahsetmektedir: küçük kız çocuğunun ilk cinsel teorisi oraldır (*fellatio*). Jones, bu noktada Freud'a katılmakla birlikte bu fikirden başka sonuçlar çıkarmaya çalışmıştır: ilkin, bahsi geçen oral teorinin oral evreden çok uzak bir zamanda olamayacağını ve bu teorinin bir parçası olduğuna inanılması için her türlü nedene sahip olduğumuzu belirtmektedir. Bu tutum bizleri, kadınsı alıcı isteği kız çocuklarının gelişiminde erken bir aşamaya konumlandırmaya götürecektir. Jones, Melanie Klein gibi, kız çocuğunun memeden yana düş kırıklığı yaşayıp, daha fazla doyum veren "penis benzeri" bir nesne hayal ettiğini düşünmektedir. Onun babasına bağlanmasının başlangıç noktası da bu düşünüm olabilir.

Freud'a göre çocuğun düş kırıklığı arzularının ereksiz olmasıdır, halbuki bu durumun aksine, bir çocuğun net ereklere olduğu ve düş kırıklığının bu ereklere gideremez olmasından kaynaklandığı da pek tabii iddia edilebilir.

Küçük kız çocuklarındaki hedefler yetişkin kadınlardakine oldukça benzerdir: bunlardan ilki bir çocuk sahibi olma arzudur ve nesne yönelimlidir. Küçük kız çocuğu her şeyden öte *bir penisi bünyesine almak ve ondan bir çocuk yapmayı arzulamaktadır*; bu tamamen narsisistik nedenlerden dolayı *imkânsız arzuyla bir penis sahibi olmanın muadili değildir*.

Jones'a göre ödipus karmaşası, kız çocuğu arzuladığı şeyin (babanın penisi), sonradan rakibi halini alan annesine ait olduğunu fark ettiği zaman etkinleşmektedir. Freud'un, "karşı cinsiyetteki ebeveynlerden birine sadık bir aşk, diğere ise bir rakip olarak nefret besleme durumunun sadece erkek çocuklarında mevcuttur," iddiasına kesinkes katılmamıştır. Kendini "*plus royaliste que le roy*," yani kraldan daha kralcı olmaya yükümlü bulmuştur. Jones, kız çocuğunun fallik arzularının annesine yönelik sadistik istekleriyle bağlantılı olduğu ve annesinin kendi bedeninin içine yönelik intikamından korktuğu hususunda Melanie Klein'a katılmaktadır. Kadınlardaki iç hastalıklarına yönelik sık görülen kaygılardan bahsetmiştir (örneğin, rahim kanseri). Küçük kız çocuğunun erkeksi, ikinci-fallik tutumu, aslına bakılırsa ödipal kadınsı istekleriyle bağlantılı korkularına karşı bir savunmadır. Küçük kız çocuğu, erkek çocuğu gibi aynı cinsiyetteki ebeveyni tarafından sakatlanmaktan korkmaktadır. Bu yüzden, Jones, Freud'un erkeksi eğilimlerin arkasındaki enerji kaynağına dair tartışmasına da cevap vermektedir.

Jones, fallik evrenin, çocuğun gelişiminde gerçek bir evre olmaktan ziyade libido ve kaygı arasında nevrotik bir uzlaşma olduğu kararına varmıştır. Libidinal doyum korunur ve *bilinçte* kalırsa *fallik sapkınlık* demek bile yerinde olacaktır. Söylevini ödipus karmaşası keşfinden dolayı Freud'a saygı ve bağlılığını ifade ederek bitirmektedir. "Ödipus karmaşası gerçekliğinin ve düşleminin kız çocuklar için, erkek çocuklarından daha az olmayacak şekilde, yaşamdaki en mukadder psikik olay olduğuna yönelik kuşku duymak için hiçbir neden bulamıyorum. 'Başlangıçta... erkek ve kadın yaratıldı, onları O yarattı.'"

Freud'un fallik evresi her iki cinsiyet için de normal bir gelişim evresi değildir; nevrotik bir uzlaşmadır. Her iki cinsiyet için de suçluluk ve tehlikeli ödipal isteklerle ilişkilidir. Erkek ve kız çocuklarının her ikisi de aynı cinsiyetteki ebeveyne yönelik kastrasyon dilemektedir; erkek çocuğu babasının penisini annesinin vajinasından azletmek ve kız çocuğu ise babasının penisini annesinden çalmak istemektedir. Her ikisi de bu nedenle kastrasyona uğrama korkusu duyarlar (erkek için dışsal, kız çocuğu için içsel bir kastrasyon). Her iki cinsiyet de pozitif ödipus karmaşasına sahiptir.

KADIN CİNSELLİĞİNİN ERKEN DÖNEMLERİ (1935)²⁸

“Bu konferans, başkan yardımcınız Dr. Federn’in özel bir gayesiyle önerilen Viyana ve Londra arasında gerçekleştirilecek konferans serisinin ilkini oluşturmaktadır. Son birkaç yıldır ve bugün görülüyor ki Londra’daki çoğu analist Viyana’daki meslektaşlarıyla önemli birkaç konuda aynı görüşü paylaşmamaktadır: bunlar arasından, bilhassa kadınlardaki, erken cinsel gelişim dönemini örnek verebilirim.” “Sizlerle tartışmak üzere bu mevcut konuyu seçmiş olmam doğaldır. Sekiz yıl önceki Innsbruck Kongresi’nde bütünüyle genel kabul görmüş kaniyla kesişmeyen bir kadın cinsel gelişim görüşü desteklemiş ve üç yıl önceki Wiesbaden Kongresi’nde ise vardığım sonuçları güçlendirerek, erkek gelişim sorunlarına doğru genişletmiş bulunuyorum. Amiyane tabirle değindiğim esas nokta, genç kızlarda, analistlerin genelde kabul ettiğinden daha çok kadınsılık bulunduğu ve geçebileceği erkeksi evrenin motivasyonları bakımından düşünüldüğünde daha karmaşık olduğu yönündeydi; bahsi geçen bu evre bana kadınlığa duyulan korkuya bir tepki gibi ve birincil görünmektedir...”

Jones tartışmanın temel noktalarını özetlemektedir: doğuştan gelen bir eşcinsellik muhtemeldir ancak bunu kanıtlamak çok zordur ve *kişi klinikte zorluklarla karşılaştığı her an bunu tartışma gündemine getirmemelidir.*

Annenin çocuğun yaşamında, en azından ilk yılında, üstün gelen bir role sahip olduğunu kabul ediyoruz. Freud bu dönem hakkında, “anneye erken bağlanmayla ilgili analize gelen her şey bana anlaşılması öyle zor, geçmişin loşluğunda ve gölgesinde öyle kaybolmuş, diriltmesi öyle çok güç geliyor ki amansızca, bilhassa baskı altına girmiş gibi görünüyor,” ifadesinde bulunmuştur. Londra’da (Melanie Klein) oldukça küçük çocuklarla yürütülen analizler bizlere özellikle bu evredeki kız çocuklarının gelişimine dair kesin bilgiler sağlamaktadır. Kanaatlerdeki çeşitlilik muhtemelen bu erken döneme dair farklı varsayımlardan kaynaklanmaktadır.

Freud’un aksine Jones, *küçük kız çocuklarının başından itibaren erkeksi olmaktan çok kadınsı olduğuna* ve bedeninin dışından çok içine dair kaygıları olduğuna kanaat getirmiştir. Bu evrede annesi, erkek olduğunu düşündüğü bir kadını değil, kendisi için uygun, istediği ve ihtiyaç duyduğu bir nesneler kaynağını temsil etmektedir. Memede yaşadığı düş kırıklığı ve daha fazla doyum verici olabilecek penis-benzeri bir nesne arayışı çok erken dönemde meydana

gelmekle birlikte, klitoris hüsrânında ve takiben penis hasedinde gene gündeme gelmektedir.

Memedeki düş kırıklığını takiben girilen penis arayışı henüz babaya duyulan aşk anlamına gelmemektedir; bu, hâlâ anneye kurulan kısmi nesne ilişkisi ile ilgilidir. *Birinci yılın ilk yarısında babanın kişiliği, gittikçe artan bir şekilde önemli bir kapsamda rol alır.* Ona duyulan gerçek, kadınsı sevgi anneye duyulan rakiplik hisleri kıyısında gün yüzüne çıkmaya başlamaktadır. *İkinci yıl içinde artık ödipus karmaşasından bahsedilebilir.* Bu, sonraki ödipus karmaşasından daha bütünlüklü şekilde baskılandığı ve “eşleşmiş ebeveyn” düşlemini ilgilendirdiği için farklılaşmaktadır.

Annenin bedeni üzerine düşlemlenen saldırılarda ifade bulan “*sadistik-oral*” ve “*sadistik-anal*” evreler kız çocuklarında fazlasıyla şiddet doludur. Dışarıda korkularını azledebileceği bir organa sahip olmadığından, kız çocukları *intikamın bedeninin içine yönelik alınmasından korkar* ve bu saldırganlık, erkek çocuklarına kıyasla daha büyük kaygılara sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra, erkek çocukları gibi sadizmini babası üzerinden de çıkartamaz. “Kısacası, kız çocukları bu nedenlerden dolayı sadizmini dışsallaştırmak için daha az olanağa sahiptir.”

Londra ve Viyana okulları arasındaki anlaşmazlık, bu erken evrelere dair çeşitli görüşler sonucunda, sonraki evrelerle ilgili olmuştur. Herkes oral konumun önemini, kadınsılığın prototipi olması nedeniyle kabul etmektedir ancak bu son konuya dair bir anlaşmaya henüz varılmamıştır. Hélène Deutsch vajinal işlevin oral doğasını göstermiştir. “*Vajinayla ilişkilenmenin erinlikten önce gelişmediği görüşünü sürdürmek artık her durumda mümkün değildir.*”

Yetişkinlerdeki vajinal anestezi ve disparöni olguları Jones’a göre vajinanın erinlikten önceki psikolojik varlığını kanıtlamaktadır çünkü bu olgular erotik bir *karşı-yatırım* göstermektedir ve kimse henüz var olmamış bir şeye karşı savaşılamaz.

Klitoris-penis sorunsalı: Teorilerdeki büyük sapmalar bu noktadadır. Bir taraf (Viyana grubu), kız çocuğunun ona penis vermediği için annesinden nefret ettiğini iddia etmekte iken, diğer taraf kız çocuğunun annesine karşı öfkesini daha iyi açığa vurabilmesi için bir penis istediğini önermektedir. Viyana görüşüne göre kız çocukları klitorisinde (kastre edilme kompleksi onu ödipus karmaşasına götürür) hüsrana uğradığı için yüzünü babaya dönmektedir; Londra grubu ise babasına duyduğu aşkında karşılaştığı engeller yüzünden penis istediğini var-

saymaktadır. Birçok kız çocuğunun açıkça erkek olmayı dilediğini itiraf ediyor olması gerçeği aynı anda cilveli olduklarını, oyuncak bebeklerle oynadıklarını vb, yani gerçekten kadınsı oluşlarını gizleyemez.

Küçük kız çocuğunun penis hasedi, bilinç dışında (üretal sadizm) tutunabilen miktürisyon gibi sadistik temsil yoluyla annesine yönelik sadizmiyle ilişkilidir. Bunun yanı sıra, erkek çocuğu kastrasyon durumunun yerindeliğini her an teyit edebilirken kız çocukları kendi iç organlarının bütünlüğünü onaylayamaz.

Jones, Freud'un kadınlardaki penis hasedi karşıtlarına cevaben bütün fallik evrenin, enerjisinin temel, birincil ihtiyaçlardan sağlanacak olmasından dolayı ikincil bir oluşum olamayacağını belirtmiştir. Melanie Klein gibi, kız çocuklarının kadınsılığını bastırmasının annesine yönelik nefreti ve korkusuyla ilgili olduğunu düşünmüştür. Kız çocuğunun birincil penis hasedi babasını ilkin oral olarak, sonra da vajina yoluyla içe almaya yönelik kadınsı arzudur aslında. Bir çocuk sahibi olma arzusu, safi penisi içine almak ve ondan çocuk yapmak arzusudur. *Bir çocuk sahibi olma arzusu, Freud'un koruduğu görüş gibi, bir penis eksikliği telafisi değil, aslen kadınsı bir istektir.* Fallik evrenin savunmacı bir oluşumu gibi değerlendiriliyor olsa da Jones, savunmacı işlev bu durumu sonsuz biçimde uzatabileceği için bu ayırmaya olumlu bakmamıştır.

Jones ve Londra grubu, fallik evrenin hali hazırda var olan ödipus karmaşasına karşı bir savunma olduğu kanaatindedir ve bu yönleriyle Freud'un ayırımından farklılaşmaktadırlar.

Bu evreden:

1. Bir düşlemden, gerçeklik-sınamasına sokulduktan sonra vazgeçildiğinde,
 2. Benlik hayli güçlenip, azalan kaygıyla birlikte daha az savunmaya gereksinim duyulduğunda,
 3. Diğer savunmalar devralındığında,
- başarıyla çıkılmaktadır.

Kız çocuğunun anneye kızgınlığı sadece ona bir penis vermediği için değil, aynı zamanda babasının penisini kendisine sakladığı içindir. Penis görüntüsü belirleyici travmatik bir olay değil, uzun bir olaylar zincirinin son halkasıdır; Jones, *"kız çocuğunun bu travmayı deneyimlememiş ise erkeksi kalacağı"* ifadesine katılmamaktadır; Freud'un kız çocuğunu kadınsılığa götüren şeyin bu deneyim olduğu teorisini de kabul etmemektedir. *"Özetle, kadını... un homme manqué (eksik bir erkek) olarak görmüyorum."*

Viyana grubunun dışsal gerçeklik pahasına erken düşlem yaşantısının fazlasıyla üstünde durma konusunda bize serzenişte bulunabileceğini düşünüyorum. Buna söyle cevap vermeliyiz; dış gerçekliği ihmal eden bir analistin herhangi bir tehlikesi yoktur, halbuki Freud'un psikik gerçekliğin önemi hakkındaki doktrinine riayet etmemek onlar için her zaman mümkündür." *Jones bu makalede kendisinin ve İngiliz ekolünün görüşlerini Freud'un ve Viyana okulundakilerin görüşleriyle karşılaştırarak tartışmaktadır.*

Freud'un kadın olguları üzerine klinik makaleleri onun düşüncelerini daha ayrıntılı izlemek isteyen kişiler için daha fazla bilgi sağlayacaktır. Dinamik bilinçdışının keşfi, temelde, kadınlarla edinilen klinik deneyimler yoluyla doğmuştur. (Freud ve Breuer, "Histeri Üzerine Çalışmalar", "Dora", "Bir Paranoya Vakasının Otobiyoğrafisi Üzerine Psikanalitik Açıklamalar"...). "Bir Kadın Eşcinsellik Vakasının Ruhsal Kaynakları" makalesinde kendi kavramsallığına bağlı olarak kadınlardaki ödipus karmaşasına dair iki boyutun ilginç bir yorumlamasını sağlamıştır. "Bir Çocuk Dövülüyor"²⁹ ve "Mazoşizmin Ekonomik Sorunu",³⁰ Freud'un kadın mazoşizmi tutumlarına dair fikirlerine ışık tutmaktadır.

Bu listeye 1927 yılında yayınlanan "Fetişizm"³¹ üzerine makalesi, sembolik "penis-çocuk-dışkı" zincirini çalıştığı "Anal Erotizmde Örneklendiği Haliyle Dürtülerin Değişimleri Üzerine"³² makalesi ve benzer şekilde, penis hasedinin yorumunda karşılaşılan zorlukları çalıştığı "Biten Analiz, Bitmeyen Analiz" makalesi de eklenmelidir.

Ayrıca Abraham'ın "Kadın Kastrasyon Karmaşasının Tezahürleri" (1921)³³ ile Carl Müller Brunschwig, Annie Reich ve Hans Sachs'ın kadın üstbenlik oluşumuna dair makaleleri ve kadın sorunları üzerine faydalı bir temel yansıtan mazoşizm üzerine bütün psikanalitik çalışmalar da bu listeye eklenmelidir.

Bu kitabın yazarları, kendi makalelerini işlerken bu çalışmalara atıfta bulunacaktır. Bu girişte amacımız, kadının psikoseksüel gelişimine yönelik farklı teorik yaklaşımların incelenmesi ile okuyuculara bu baskıya katkıda bulunanların fikirlerini dikkate alabileceği bir arka plan sağlayabilmesi umuduyla sınırlandırılmıştır.

1. Erkeksi Bir Kadınsılık Mitolojisi

Christian David

Ve ey uğursuz baskın!

Üst yanı iki başlı canavarla son bulan,

Mutluluk sözü vermiş tanrı vücutlu kadın!

Baudelaire

Freud'un çocuksu cinselliği ve normal ile patolojik arasındaki sürekliliği keşfetmesi sayesinde, tarihöncesinden yola çıkarak somut ve titiz bir psikolojik cinsellik çalışması olanaklı hale gelmiştir.

Cinsellik, evrensel baskı, seküler önyargılar ve sadeleşemeyen düşlemlerin çarpıtmaları tarafından korunan bu tarihöncesinden kendini özgürleştirmiş midir? Hiç sanmıyorum, öyle ki tereddütler, anlaşmazlıklar ve en otantik psikanalitik düşünce içerisindeki karşıtlıklar bile bunu kanıtlamaktadır.

Geriye kalan bu zorlukların anlamını kadın cinselliğinin göz önüne serdiği belli başlı sorunlar belirleyecektir belki de. Okuyucular, bu konunun kitabın genel hattını oluşturduğunu fark etmiştir. Hatta paradoksal olmayan bir şekilde, birçok analitik kadınsılık kavrayışının düşlemlere sıkı sıkıya bağlı ve önyargıların son sığınağı olduğu söylenebilir. Peki bu, tedavide de aynı mıdır? Kısmen evet: ideolojik farklılıkların klinik pratiğe gömülmüş olması genel bir kabuldür çünkü öncül vargıların etkisi inkâr edilemez ancak aynı zamanda makus sonuçlara da sahiptir. Karşı aktarımı tanımak veya yansımalarını önlenmek çok zor olduğu için başarısızlığa uğrayan birkaç alan bulunmaktadır.

Cinsel yaşamın bilinçdışına doğru derinlemesine kök salmış olması hiç de şaşırtıcı değildir. Freud'un kendisi bile, hayran olunası otoanaliz ve bireysel özgürleşme başarısına rağmen önyargılardan veya duygusal tepkilerden muaf olmamıştır. Bahsi geçen ihtilafların kaynağında, kadın cinselliğine dair çalışmalarda tespit edilen belli (genellikle önyargılı) konumların sahiplenilmesinde Freud'un kendisi kadar, kişiliği ve klinik deneyiminin de belirleyici olması yatmaktadır.

Didaktik analiz, kabul edilen çerçeveler dahilinde yürütülüyor olsa da psikanalizin hata yapmasını engelleyememiştir, çünkü peşin hükümlü sanılar kolaylıkla yok edilemediği gibi kişinin kendi bilinçdışındaki tahrifin kavranıp, onunla baş edilmesi de bir o kadar güçtür.

Bilme arzusu ve keşfetme ruhunun kökenleri bebeksi cinsel meraka dek uzanıyorsa, o halde cinsellik üzerine bütün araştırma ve düşünceler de bilginin kaynaklarına doğru bir geri dönüşü içeriyor gibi görünmektedir. Bir diğer yandan, Freud'un iddia ettiği gibi, cinsel farklılıkları içeren kaygı (çocukların nereden geldiğine dair kafa karışıklığından bile daha fazla) ve kastrasyon kaygısı, kişinin kendi cinselliğini ve bütün kişiliğini oluşturmasıyla aynı zamana denk geliyor ise kadın cinsiyeti, erkek ve kız çocuklarının cinsel kaygılarının her ikisi için de erken *itici güç* olmasından dolayı, kadın cinselliğine dair herhangi bir araştırma için büyük önem taşımaktadır. Bir eksiklik, yokluk, neredeyse kanıtlanmış bir kastre edilmişlik olarak deneyimlenen kadınsılık, erkeksilikten çok daha fazla kez sorgulamaların öznesi olmuştur. Kadın cinsiyeti, kız çocukları için erkek çocuklara kıyasla biraz daha az esrarengiz kalan bir gizemdir. Bu, sadece çocukluk döneminde değil, birçok kadının kendi cinsiyeti ve kendi cinsel organlarının işleyişine dair bilmezliği, yanlış kavrayışı ve hataları ile onaylandığı için böyledir. Erkek cinsiyeti de kendi etrafında bir gizem yaratmaktadır, ancak bu gizem hem erkek hem de kız çocukları için en azından gizil döneme dek benzer şekilde varlığını korumaktadır. Küçük bir erkek çocuğu, penisinin kadın cinsiyeti ile nasıl bir ilişkisi olduğunu (ya da bir gün olabileceğini) merak etmektedir. Ereksiyon olgusuna kendini körleştiriyor veya kızların cinsel organları ve ereksiyon arasında bir bağlantı kuramıyor olsa da her halükarda, deşifre edilemez işaretlerle yüzleştiği gibi kendi cinsiyetiyle de cinsel bir edim fikri üzerinden yüzleşecektir. Başlangıçta her bir cinsiyet, karşı cinsiyetteki kişiler için olduğu kadar aynı cinsiyetteki kişiler için de kaygı verici bir gizemdir. Sonrasında elbette kişinin kendi cinsel özgünlüğünün etkililiği, ufak ufak ve karşı cinsiyet ile birlik içinde her iki cinsiyet üzerindeki gizeme ışık tutmaya başlayacaktır. Ancak, kadınlarda erkek cinselliğinin işleyişine yönelik belli şaşkınlıklar hâlâ var ise bunun tam karşısında daha çok göze çarpan bir tepki bulunmaktadır. Aslına bakılırsa, kadın cinselliğini sarmalayan karanlık gizem bir çocuk söz konusu olduğunda nadiren tamamıyla giderilmektedir (bu rasyonel kavrayış veya bilimsel bilgiden değil, yalnızca duygulanım ve derin dürtüsel deneyimler üzerinden edinilen bir doğrudur).

Böylelikle, diğer etiketler arasından kadının gizemli “kadınsı” ve “tipik kadın” oluşu bakımından bir uzlaşım olmakla birlikte, onun cinselliği etrafında devamlı bereketli ve karmaşık bir mitoloji örülmektedir. Diğer cinsiyet hakkındaki bilgilerimize ilişkin bu sınırlar, bu cinsiyetteki belirli cinsel durumları kabul etmemizdeki sınırlarla ilişkilidir ancak kendi cinsiyetimizde de mevcuttur aslında. Kendinin ve karşı cinsiyetin cinselliğini görmezden gelen yalnızca erkek ve kız çocukları değildir, yetişkin kadın ve erkekler de her iki tarafta ortak olan yanı görmeme konusunda ısrarcıdırlar. Belki de kendi çiftcinselliklerini görmezden geldikleri ya da kabul etseler bile bunu sık sık sapkınlığın patolojik kısmından yana yaptıkları içindir.

İlkin tutarsız gibi geliyor olsa da kadınsılık sorunlarından bazılarına, psikanalitik klinik deneyimden edinilen erkeksilik hakkındaki belirli gözlemler üzerinden yaklaşmak verimli olabilir belki de. Elbette bu durumun tam aksi de tartışmaya açılabilir ancak cinselliğe dair sahip olduğumuz ortak fikirler, genellikle ve bilhassa kadın cinselliğine dair fikirler, gerçekte erkek cinselliği kavramsallığından gelmektedir.

Buna ek olarak, öncelikle insan çiftcinselliğinin doğasına dair antropolojik ve sosyokültürel değerlendirmeleri berraklaştırarak bunların ötesine geçmek önemlidir. Bu, teorik ya da klinik zorluklarla karşılaşılacak her seferde makineden bir tanrı gibi (*deus ex machina*) devamlı çiftcinselliğe başvurulması gerektiği anlamına gelmemektedir.

Muhtemelen psişik bir olgu oluşundan olsa gerek, hakiki bir cinsel kişilerarasılık gerçekliği kendini öyle bir dayatmaktadır ki, keskin bir analitik görüşe bağlı olursa bile onu hakiki bir otistik cinsellik olarak varsayamamaktayız. Bu noktada, iletişim ve hatta deneyim paylaşımı olanağına inanıyorum; bu, özellikle bizim için bilinmeyen ne ise onu kavramamızı ve farklılıklarımızı karşısında dışında bırakıldığımızı düşündüğümüz şeyi paylaşmamızı sağlamaktadır... Gerçek şu ki böyle bir açıklama belirsizleşmiş, görüş birliği tehlikeye girmiştir. Yine de bu başarısızlıktaki en büyük pay, sadece kişisel bilinçdışına değil, belirli toplumsal kurumlarda gizlice korunmuş olarak bulunan, kolektif bilinçdışına kök salmış ve cinsiyetlerin birbirlerini bilmelerini ve birbirleriyle karşılaşmalarını engelleyen sürüsüne bereket mitolojilere atfedilebilir.

* Eski Yunan tragediyalarında Tanrının gökten inerek tüm sorunları çözmesi. (ed. n.)

Kadına ilişkin en baskın cinsel mitolojik bakış, kadının eksik bir erkek olarak görüldüğü imajdır. Bu durumun önemi kadının zihinselliğinde doğrudan sahip olduğu yankılarda yatmaktadır. Kadının idealleştirilmesi, kadının kastre edilmiş toplumsal bir cinsiyet olarak yanlış kavranması nedeniyle, eşit bir şekilde ortaklaşılana ve sık sık öncekini bütünleyen bir kavrayışı temsilen, bir karşıt tepki oluşturmaz. Nevroz daima cinsel sorunlarla beraber görülmüştür. İlk başta görünmüyor olsalar bile uzun vadede görüneceklerdir. Benzer şekilde, erkeğin aklında da kadını değersizleştirmek adına aleni veya kapalı bir şekilde nevrotik sorunlarla ilgili olmayan bazı fikirlerin olduğunu tartışmak isterim.

Böylesi fikirlerin fenomenolojik açıklaması sonsuzca uzayabilir. Bu noktada kadın figürüne, cinsel organlarına, menstrüasyona, doğuma, bekaretin bozulmasına, çocuk doğurmaya, meme ile beslemeye ve hatta menopoza ilişkin belli başlı önemli erkeksi tepkiler ele alınmalıdır. Bir kişi menstrüasyon döneminde vajinaya penetre olma fikrine korku ve tiksinti ile tepki verebilir, klitorise gülünç bir ikame gözüyle bakabilir, kızlık zarının bozulmasını o ana dek korunmuş bir saflığın yitimi olarak görebilir, hamile bir kadının mevcudiyetinde utanç hissedebilir, tuhaf bir şekilde çocuk doğurma fikrinden ve sonra da bu deneyimi edinmekten rahatsız olabilir, karısı anne olduktan sonra ona karşı erotik ilgisini yitirebilir veya menopozu gerçek kadınsı yaşamının sonu olarak (az ya da çok bilinçte) düşünebilir. Bir diğer kişi (bazı yönlerden aynı kişi bile olabilir), kadın bedenini idealleştirip hamileliği ve anneliği genel olarak göklere çıkarabilir. Buna rağmen bir başka kişi kadınlara sadece giyinikken ve kendi “kültürlülük” seviyesine bağlı olarak değer verebilmektedir ki bu kurnazlıklar da kişinin (erkek) kaygılarına karşı birtakım savunmalar getirmektedir.

Şimdiye değin doğrudan kadın cinselliğinin yapısına ve işlevselliğine bağlı olarak sadece erkeksi tepkilerden söz ettim. Kadınsı kişiliğe yönelik tepkiler de genellikle benzerdir. Güvensizlik, aşağılama (genellikle aynı savunmacı ancak herhangi derecede bilinçdışı özellikler taşıyan) veya bunların aksine, asılsız bir yüceltme üzerine inşa edilen benzer öznel kalıpları az çok keşfetmiş bulunuyoruz.

Kadının ve cinselliğinin, ne olduğu ve ne olması *beklendiğine* dair çarpık kavrayıştan sorumlu olan şeyin yetersizce çözülmüş bir ödipal karmaşanın neden olduğu değişikliklerden çok, libidinal ve saldırgan özelliklerin birbirine çok yakın dolaşıklığından kaynaklanan, çiftedeğerliliğin ağır bastığı, arkaik oral bir ilişkideki sürerlilik olduğuna inanmaya eğilimliyim. Bu yanlış kavrayış anneden kaynaklanan, kız ve erkek çocuklarının her ikisi için de memedeki bebeğin

durumu sonucu ortaya çıkan radikal narsisistik yaralanmalardan intikam almak üzere sürerliliğini koruyor görünmektedir. Bu intikam, birçok erkeğin kadınlara yaptığı (ilkel bir kabile, kadınlardan “konuşmasına hak tanınmamış ırk” olarak bahsetmektedir) “ırk” ayrımcılığının kaynağı olduğu gibi, kadınların da erkeklere yönelik mazoşistik tutumlarının kökeni değil midir?

Bu, bazı insanların ifade ettiği üzere, meselenin diğer yönünün, yani “kadının doğal üstünlüğünün” doğru olduğunu söylemek değildir. Her iki cinsiyet için de hem yaygın hem de farklı psikoseksüel nitelikleri barındıran tarafsız bir yaklaşım tercih edilebilir görünmektedir. Bu farklılıklar, düşünüldüğünden daha küçük olabilir ancak kesinlikle mevcuttur ve bu nedenle gerçek kadınsılığın ne olduğunu bulmak için bir sebebimiz bulunmaktadır. Sonuç olarak bir kadın için, erkeksi ve kadınsı militanlık arasındaki steril zıtlıktan uzak, bedeline dair bütün önyargıları hesaba katmaksızın edinebileceği en doyum verici cinsel işlevsellik tarzı nedir? Gelgelelim erkeksilik (viril), kadınsılık, etkin ve edilgen olmak gibi kavramların göreceliğini bir kere kabul edersek, kadın cinselliğine dair peşin hükümlü kavramların belirlenimci etkenlerini de daha kolay açığa çıkarabiliriz. Bu konuyu, (J. Chasseguet’nin haklı olarak önerdiği üzere) doğru- dan ve bağımsızca, yalnızca temel önyargılar not edilip bir kenara konulduktan sonra inceleyebiliriz, yoksa çoğu zaman olduğu gibi erkeksi cinsellik temelinde ve buna cevaben değil.

Bu, kadınsılığın doğru bir şekilde anlaşılması için temel bir koşuldur. Erkeksi mitlerin nüfuz eden etkisi, kuşkusuz, bu gayrete bir engel oluşturmaktadır. Eğer bu etki sürerliliğini hâlâ koruyor ise, ya mitleri yaratan erkeklerin bunları kadınlara kabul ettirdiğini ya da bazı kadınları istisnalar olarak kabul etme itirazlarında haklı olduklarını önerirdim.

Bu yazıda kadınsılık üzerine böylesi bir çalışmanın sınırlarında karşılaşılan zorluklara, konunun kendisini incelemeye niyetlenmeden dikkat çekmeyi umuyorum. Oldukça dar bir konuya odaklanma riskine rağmen, görece alışılmadık şartlarla belirginleşen ve pek çok sapkınlık görünümüleri bulunan bir fobi vakası sunmak istiyorum. Bu hasta, analizinin başlangıcında, güçlü bir şekilde kendi çiftcinsellik eğilimlerinde belirginleşen, bilinçli ve bilinçdışı kadınsılık temsilleri (mitolojileri de denebilir) bulunduruyordu. Bununla, her ikisi de kendi içinde önem taşıyan, kadınlara dönük bir tutumu ve edilgen bir cinsel davranışı kastediyorum. Fobik ve sapkın belirtiler, histerik bir yapı içerisinde kaçınılmaz olarak kapsamlı ve önemli değişikliklere götüren tedavide açık bir hal aldıkça daha çok

önem kazanmıştır. (Hastanın cinsel mitolojileri ve diğer sorunları arasındaki güçlü bağlantıdan dolayı, hedefiyle açıkça ilgisi olmayan malzemelerle alakadar olan bu kitapta, bu incelemeleri ayırmak çok zordur.)

Philip'i fobik sorunlar analize getirmişti. Uzun yıllardır bu sorunlardan mustarip olmuş olsa da ülkesine geri dönüşü ve takiben yaşam biçimindeki değişiklikler nedeniyle bu zorluklar ağırlaşmıştı; öyle ki en sonunda tıbbi yardıma başvurmuştu. İlk onunla yüz yüze tedavi başlatan ve aşırı etkin, doğrudan bir yaklaşımı benimseyen bir psikiyatriste yönlendirilmiş, hasta birkaç hafta sonra tedaviyi sonlandırmıştı. O denli kaygılıydı ki derhal birine danışmış ve bu sefer de bana yönlendirilmişti.

Philip kırk yaşlarında, uzun, iriyarı, pembe yanaklı, yuvarlak tıknafes yüzlü, yapmacık ancak çok meraklı, piercing kullanan, evhamlı, mavi gözleri, ufak, altın çerçeveli bir gözlükle gizlenmiş biriydi. Hızlı hatta aceleci, zaman zaman yüksek, dikkat çeken ve görece derin bir ses tonuyla konuşuyordu. Yüzü bol ifadeli ve çeşitliydi, mimikleri sık ve hislerini açığa vuran cinstendi.

Onu teşvik etmeme lüzum kalmadan semptomlarını, tarihini ve şimdiki durumunu, kişiliğini, ailesini, arkadaşlarını ve tanıdıklarını anlatıyordu. Konuştuğum zamanlarda saldırganlıkla değil de çekingenliğini saklayamadığı bir hararetle, kışkırtılmış bir şekilde araya giriyordu. Benden korkmuş ve kontrol etmek ister gibi, karşılaşmamıza yönelik evhamlı olmaktan kaçınır görünüyor; aşırı konuşkanlığı, her şeye rağmen korkularından kaçınma ve onları gizleme arzusunu gizleyemiyordu. Bu davranış, teşhircilik ve dikkat çekici bir teatral pozla birleştirildiği gerçeği göz önüne alındığında şaşırtıcıdır. Bir zaman iç çekiyor, bağırışlar ve yansımali *[onomatopoetik]* kelimeler dile getiriyor, seslice öksürüyor, sallanıyor, yerinde duramıyor, başka zaman ise oldukça kontrollü gibi davranıyordu.

Zaman zaman geçmişteki ve son günlerdeki somatik (çeşitli ve iyi huylu) şikayetlerini anımsayarak, çağrışan mimiklerle anlattıklarını destekliyordu. Oldukça aşık bir kayıtsızlıkla, utanmaksızın, alçakgönüllülükle cinsel yaşantısının bazı özelliklerine dair kaygıları hakkında kendiliğinden konuşmaya başlıyordu, buna analizi boyunca devam etti. Başından beri yüzeysel bir kaygı ile ilginç bir kötü niyet birbirine karışıyordu. Kısacası, açıkça histerik olan bu hastanın durumu bizlere, önerilebilecek yüzeysel bir değerlendirmeden daha karmaşık bir kişiliğe yönelik anlık bir bakış sağlıyor.

Philip'in hakkında neredeyse hiçbir şey bilmediği analize gitme nedeni, faaliyet alanının hızlıca daraldığını ve buna bağlı kaygısının yoğunluk ve sıklık açısından arttığını fark etmiş olmasında gizliydi. Geçen on dört yıl içinde cinsel yaşantısındaki karmaşık ve sapkın tavizleri, ona açık bir şekilde, fobik kısıtlamalar ve aldatıcı, sebatsız ilaç kullanımıyla ilişkili olarak istikrarsız ancak yeterli işleyen bir denge sağlamıştı.

Ancak kendisinde kaygı uyandıran yeni ilişkilere dahil olduğunda, daha kısıtlayıcı ve daha talepkar bir varoluş tarzına adapte olması gerektiğinde, yardım aramasına yola çıkan ani bir çöküş meydana gelmişti. Bu durum, sapkın örgütlenme ve davranışın işlevsel etkinlik anlayışını doğrulamakla birlikte, bilmezliğini, en azından sapkınların çarpık inançlarına veya sonucunda ortaya çıkan normaldışılıklara ve yaşam kısıtlamalarına ilişkin ilgisizliğini göstermektedir.

Philip ciddi bir biçimde tedavi ihtiyacı duymasından hemen sonra, diğer insanlarla kurduğu ilişkilerin değeri ve önemine ilişkin daha önce deneyimlemediği bir huzursuzluk hissetmişti. Sık sık diğer insanların da onun gibi düşünüp düşünmediğini, davranıp davranmadığını, normaldışı olup olmadığını ve hatta iğrenç olup olmadığını soruyordu. Bu huzursuzluk, kaygılarından ziyade bariz bir biçimde cinsel davranış ve inançlarından kaynaklanıyordu. Kısacası, yıllarca zapt edilerek yer değiştirmiş dürtülere ve geçersiz kılınmış ihtiyaçlara, nevrotik ıstıraplarının yoğunlaşmasıyla birlikte sapkın bir tutumun nesnelleştirilebildiği, gerçekten sorgulandığı yalnızca şu durumda tekrar dikkat çekebiliyordu. Kadın cinselliği hakkındaki önyargıların benci hoşnutluğu içinde olma haliyle bazı sapkınların görmezliği veya tipik nevrotik karakterlerdeki dar-görüşlülüğü bence karşılaştırmaya değer görünmektedir.

Philip dışarı yalnız çıkmaktan panik ve korku duyuyordu, karısı her yerde eşlikçisiydi. Şans eseri, ne zaman olağandışı bir yöne gitse, karısının koruması yetersizleşmekte ve kaygıyla dolup taşmaktaydı. Bu dayanılmaz durum sonsuza dek sürecek gibi görünse de engellemek için, "Bunu aşacağım, bunu aşacağım," cümlesini kendisine tekrar etmekteydi. Bazen ellerini ovuşturarak, "Anne! Anne!" diye sızlanmaktaydı.

Analiz süresince, annesel bir figür tarafından eşzamanlı olarak korunmak ve süpervize edilmek üzere yardımcı bir benliğe ihtiyaç duyduğu açığa çıktı. Bu kısıtlamadan hem nefret etmekte hem de bunun peşinden koşmaktaydı. "Bunu aşacağım", bu noktada bilinçdışı ilk sahne düşlemine işaret etmektedir. Güçlü bir

biçimde erotikleştirilmiş kaygı atağı, edilgen ebeveyn ile özdeşleşme duygusunun uzun süredir saklı kalmış fobik yankılarının etkisi altındadır. Annesini, dayatılmaz cinsel ilişki kuruntusuna ve buna kendi katılımından doğan suçluluğa son vermek üzere çağırılmaktadır.

Birkaç yıl önce, semptomları daha seyrek ve az yoğunlukta olduğu zaman şiddetli ve ağırlı bir kendine yabancılaşma (depersonalizasyon) dönemi deneyimlemişti.

Her gün yaptığı tren yolculuklarının birinde, kapının yanında kalan her zamanki koltuğunun sağda olması gerekirken solda olduğunu hissetmişti. Sonuç olarak, trenin ön ve arka tarafının neresi olduğuna dair tasarısını aniden yitirmişti. Bu yönelim bozukluğu onda bir anlığına öyle bir karışıklık ortaya çıkarmıştı ki trenden inerek o günkü yolculuğunu yapmaktan vazgeçer gibi olmuştu.

Uzamsal yönelim değişiminin öznel izlenimiyle ortaya çıkan bu kendine yabancılaşma hadisesi, bana bilinçdışı cinsel bir düşlemin varlığıyla bağlantılı gibi görünmektedir. Penisinin olduğunu düşündüğü veya düşlemlerinde olduğuna inandığı yerde olmadığını fark eder. Böylece ön tarafı ile arka tarafı karıştırmıştır.

Philip bu kaygıyla savaşmak için, örneğin uyurken, çoğunlukla şu düşlemi yaratmıştır: karısı olmayan bir kadın ona doğru gelmektedir, kendini onun yanında buluverir. Arkasında, ona yakın durmaktadır ve sonrasında, gerçekte bilmediği bir pratik olduğu halde onu anal olarak penetre etmektedir. Kendisini tamamiyle korunmuş hissetmektedir, ereksiyonu onu başarısızlığa uğratmamıştır. Partneriyle bir olmuştur. Öyle ki, yalnızca bir kafası, iki kolu ve “önünde hiçbir şey olmayan” bir beden olmuşlardır. Kadının, omuzlarına doğru penetre etmeye devam ederek, içinden geçmeyi dilemektedir. Bunu başaramaz, kendine bu birleşimin bir ikamesi ile doyum sağlamaktadır; kollar ve bacaklar ince bir tel ile sıkıca bağlanmıştır. Partneri külot, uzun çoraplar, jartiyer ve yüksek topuklu ayakkabılar giyinmektedir. Tüm kontrol onun elindedir. Haz aldığı anda, dilediği her pozisyonda, deliye dönmektedir. Hasta bu yakın birlikteliği hissettiği zaman tamamiyle kadın olmayı, ancak aynı zamanda penisini de güvenle kadının içinde tutmayı dilemektedir. Bu, kastrasyon kaygısına karşı yaratılan, neredeyse hermafrodit benzeri hayrette bırakan bir çözümdür.

Korkuları yalnızca uzama dair değil, bedeniyle de ilgilidir. En erken gençliğinden beri, vücudunu etkileyen en ufak bir rahatsızlıktan kaygı duyuyordu. Önemsiz de olsa herhangi bir ağrı, geçici de olsa herhangi bir kırıklık, hipokondri-

yak* bir düşlem akınına neden oluyordu. Hemoroidi olsa, kendisini hemen rektal kanser kurbanı olarak görmekteydi; alt karın bölgesindeki ağırlık hissi doğrudan testislerinde bir kanser haline gelmekteydi. Bir hastalık duymayagörsün, kısa bir süre ardından o hastalığın semptomlarını geliştiriyordu.

Philip'in gösterdiği çeşitli belirtileri, sapkın eğilimlerini ve özgün cinsel mitolojilerini açıklamadan özetlemiş oldum. Bunlar birbirine yakından bağlı ve tedavisi boyunca bir bütün olarak ele alınması gereken şeylerdir. Hasta genç yaşta, bakirken evlenmiş ve üç çocuk babası olmuştur. Yirmi yıllık aile yaşantısında, ahlaken katı ve dini bir arkaplanı olan bu adam karısını yalnızca nadir durumlarda penetre etmiştir. Penetrasyonun onun için ayrı bir zorlayıcılığı olmamış ve ona bilinçte kalan bir kaygı vermemişse de hastanın bilinçdışı cinsel fantezileri onu başka bir yöne çekmiştir. Karısının hem aşırı edilgenliği hem de tamamlayıcı tepkileri, belki de her ikisi birden, onun gereksinimlerini daima karşılayan biri olmasını sağlamıştır. Bunlar esasen eşini cinsel ilişkilerinde etkin ve bazen sadistik rol almaya razı etmesini kapsamaktadır. Doğrusu, gerçek hazza ancak bu şartlar altında ulaşabilmektedir. Hasta, cinsel ilişki esnasında karısının, sırtı ona dönük olacak şekilde göğüs kafesinin üstünde oturup kalçalarını suratına dayamasıyla ona sahip olduğunu ve ardından gizemli, bilinmez, buyurucu, zalim ve ondan yaşça büyük bir güzelliğin "ocağına düştüğünü" hayal ettiği sırada ona mastürbasyon yaptığının üzerinde durmuştur. Hasta için karısının bu ilişki içerisinde herhangi bir fiziksel haz alıp almamasının bir önemi yoktu, karısının isteyerek ve kendiliğinden, şikayet etmeden hatta mutluluk duyarak bu ilişkiye bilinçli bir şekilde katılıyor görünmesi onu hazzın doruğuna taşıyor, ancak derinlerde bir yerde nüfuzunu azaltıyordu.

Karısına karşı, uzun ayrılık dönemlerinde bile hiçbir zaman sadakatsiz olmamıştı; görünürde aralarında sözsüz bir anlaşmayı sürdürüyor gibiydiler, ancak gerçekte, başka bir kadını cinsel açıdan ayartmadığı için önbilinç seviyesinde kaygı duyuyordu. Bununla beraber, erotik yaşantısı sadece karısıyla kurduğu sado-mazo ilişkiden ibaret değildi: daima fotoğraf veya illüstrasyon baskılı dergilere bakarak mastürbasyon yapmaya gereksinim duyuyordu (bunlar dikkatle seçilen ancak her zaman hayallerinde tamamlanan imajlardı). İmajlar bazen kısmen güzel, "sofistike", tamamıyla çıplak olmayan, çıplak ise "venüs

* Bir çeşit hastalık hastası; kişi, herhangi bir patolojik hastalığa sahip olmasa da psikolojik olarak kendisini hasta hisseder. (ç. n.)

tepesi” örtük veya kasık tüyleri olmayan, soğuk; tercihen vücut hatlarını belli eden ve alt karın kısmının “devamsızlığını” vurgulayan külot ya da “tayt” giyen kadınları sergiliyordu. Diğer zamanlarda, imajlar kadının sadistik, doğrudan ve açık bir rol aldığı heteroseksüel sahnelerden oluşuyordu. Erken erinlik döneminde düşlemlerinin fiziksel uyarımını arttırmak için mastürbasyon yaparken pantolon askısıyla havada asılı kalma alışkanlığı geliştirmişti, özellikle kıyafetlerinin derisini kesme hissinde haz buluyordu. Aynı zamanda, şiddet kullanılarak sakinleşme ve merhametsiz bir güzellikten “darbe yeme” düşlemlerine sahipti; tıbbi operasyon kılığına bürünmüş bir işkence sahnesi düşlemi (orgazmı ile örtüşen tam bir kastrasyon).

Mazoşistik düşlemlerinden dolayı cinsel gerilimini boşaltamamıştı, mümkün olan her an kadın iç çamaşırları giyip penisini bacaklarının arasına sıkıştırıyor, genital organlarını gizleme çabasıyla aynanın karşısında mastürbasyon yapmaktan zevk alıyordu.

Bir kadın olma arzusu güçlü ve bilinçteydi. “Bacakların arasında hiçbir şey olmaması”, kalçalarını saran ufak naylon külotlar giymek ve ön tarafta bir tümsek yaratmıyor olması harika geliyordu. Tayt giymiş balerinler kusursuz bir kadın imajı olarak favorisiydi. Bunun fetişistik, yüksek topuklu ayakkabı, külot, uzun çorap ve kadın jartiyerleri (hafif olduğu ve annesinin giydiği korsesini hatırlatmadığı müddetçe) sevdasında da payı bulunmaktadır. İlk seanslarında, “Bütün adamlar da benim gibi değil mi, hepsi de kadın gibi olmayı dilemiyorlar mı?” sorusunu soruyordu.

Erkek çocuklarındaki, genellikle inkâr edilen, yaygın bir kadın olma arzusu birkaç açıdan anlaşılabilir. Bu kadınsı kastrasyonun bir mükafatı, anneye sahip olma arzusunun bir dönüşümü olduğu gibi, hayranlık ve iltifat almak için kadının sahip olduğu kuvvete ve kadının çocuk büyütme kabiliyetine de bir katılım dileğidir.

Philip, bu erotik gereksinimlerin keskin zıtlığı ile kadın cinsiyeti ve altında yatan kadınsılığın temsili içinde diğer tüm yönlerden cinsel gücünün yerinde olmasını arzuluyordu. Neredeyse “erkeksi bir protesto” olarak adlandırabileceğimiz coşkulu ve durmak bilmeyen bir erkeksilik (virilite/cinsel güç) beyan ediyordu. Bu davranış en çok, otoritesine dair (şakadan “yarım porsiyon” olarak andığı) karısından veya çocuklarından gelen en ufak bir sorgulanmayı bile kaldıramadığı evinde gün gibi açık bir hal alıyordu. Beklemek zorunda kalırsa öfke patlaması yaşıyordu, hatta bir gün kısa bir gecikme nedeniyle, bir hiddet anında gardırobu

kırarak açmıştı. Onuru kırıldığı zamanlarda, ki devlet memurluğu ofisinde sık sık olurdu; onun alt-kademesindeki iş arkadaşları yetkisini tanımadıklarında veya sorumluluk alanına müdahale ettiklerinde dikkat çekici bir tahammülsüzlük gösteriyordu. Onu geri tutma ve küçük görme girişiminde bulunan herkese annesel bir imaj yansıtıyor, şiddet dolu bir tepki veriyor; örneğin, üstlerine işleri yoluna koymak için “sert tonda” notlar yazıyordu. Haklarına tecavüz edildiği ve itibarı zedelendiği için neredeyse her zaman tazminat almayı başarıyordu.

Günlük yaşamında kimse onu görmezden gelmediği ve yermediği müddetçe uyumlu, dikkatli ve sosyaldi. Topluluk buluşmalarında grubun dikkatini üzerine çekmek adına albeni yaratmak ve herkesi güldürmek için büyük zahmetlere giriyordu; koşullar amatör yeteneklerini sergilemesine müsaade eder ise formundaydı. Hiçbir şey, ses aralığını ortaya çıkaran “*L’Air de la calomnie*” veya “*Toreador prends garde.*” gibi gülerek başladığı, gösterisiyle ilgi çektiği ve en sonunda da insanların çekiciliğine kapıldığı şarkı yorumlarının ardından aldığı beğeniden daha büyük bir mutluluk vermiyordu. Ona göre uğraşı şu olmalıydı: izleyicilerin karşısına çıkmak ve onları ayartacak bir şekilde egemen olmak.

Doğal olarak kıskanç olan Philip, eğer şarkıcıların, aktörlerin, aktrislerin ve siyaset insanlarının gerçek değerleri ve yetenekleri onları haklı çıkarmaz ise kendilerine ihsanda bulunulmasına katlanamıyordu. Riyakar övgüler veya lüzumsuz yaltaklanma onu çok öfkeliendiriyordu. Sonrasında kişisel olarak kendisinin yeni bir yanılsama-taciri tarafından suistimal edildiğini hissediyordu.

Yaşamındaki narsistik zeminlerde galip gelen bu teşhircilik, cinsel yaşamı nazarında aşırı bir suçluluk ile dengelenmekteydi. Çok yönlü sapkın dürtüleri, bir tür uzlaşma sağlayan fetişizm ve travestilikten başka bir çıkış bulamamaktaydı.

Philip’in ebeveynlerinin çok farklı toplumsal arkaplandan geliyor olduğu gerçeği çocukluğundan beri canını sıktığı gibi, yetişkinlik yaşamında da kendisini etkilemeye devam etmekteydi. Taşralı bir sülaleden gelen, annesi tarafından hor görülen, adab-ı muaşeret, giyim ve konuşma biçimi bakımından eleştirilen babasının ceremesini her zaman o çekmişti. Annesinin tutumu, babasının cerrahi bir operasyonda trepan uygulandıktan sonra kalan birçok doku bozukluğu ve bayılma ataklarının sebebiyet verdiği fiziksel özürlerini şüphesiz kötüleştirmiştir. Bu trajedi babasını düşük statülü bir iş ile sınırlamış, orta-sınıf bir aileden gelen ve öğretmen olan annesini ise zorlamıştır.

“Annem her zaman iki dirhem bir çekirdekti, tertipli bir giyimi vardı. Beni hep aynı özel takım elbiseyi giyerek korkuturdu. Babam ise aksine dağınık ve bakımsız görünürdü. Saygı duymasa bile herkes onu severdi. Annem evde pantolon giyerdi.” Erkekse karakter nitelikleri ile bu kadın, iki çocuğuna ve özellikle de Philip’e az çok kocasına yönelik tutumu ile uyumlu olarak sınırlı bir ilgi ve rahatsız edici bir otorite sergilemiştir. Babası önemli tartışmalarda ve kararlarda hiçbir zaman söz sahibi olamamıştı; kontrol altındaydı ve kılıbıktı. Ancak kendisini bariz bir şekilde ona adamıştı da. Philip, annesinden sık sık babasının onu şaşırtmayı bırakmayacak kadar “kendisine çok düşkün olduğunu” duymuştu. Ebeveynlerinin iyi geçindiğinin farkındaysa da annesinin iyilikbilmez ve kaba olduğunu düşünmeden edemiyordu.

Pek az sosyal inceliğiyle savsaklanan baba, rahatça tükürme alışkanlığına sahipti. Bu, hastamın en canlı ve en antipatik anılarından biriydi. Philip ne zaman tüküren birini görse halen midesinin bulandığını ve ürperdiğini itiraf etmiştir. Balgam, seansları boyunca ona sık sık spermi çağrıştırmıştı.

Babasının cinsel etkinliğine sahip olmasıyla edindiği korku, yani bir penis sahibi olarak babasının imajı, onu kendine ayırmış olan annesinin tehdidini hissetmesi, bir penis ile özdeşleşmekten ziyade az çok ödipal evre öncesi ihtiyaçların “ödipleşmesidir”. Bu, penetrasyondan sakınmak için bilinçli nedenlerden birisidir: cinsel ilişki sırasında birkaç kez penisinin bir başka penis başıyla karşılaştığı kanısına varmıştı. Karl Abraham bu sanıyı bazı hastalarında uzun zaman önce keşfetmişti (kadınlar, daha küçük bir erkek penisinin penetre edebileceği, oyuk/boşluğu olan bir penise sahiptir). Bu düşlemin, penisin meme ile bilinçdışı benzeşimi üzerinden muhtemelen oral bir kökeni vardır, bu da fallik bir anne imajının oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır.

Philip, kadınların “sadece şu acınası küçük şeye sahip erkekleri” nasıl arzuladığını kavrayamamaktadır. Bir düş görmüştür: karısıyla kumsaldadır. Orada, ona kadını temsil eden, başka biri daha vardır. Ona doğru gidip onunla flört etmektedir, bu sırada karısına görünmemeye çalışır. Çok geçmeden büyük bir lagünün kıyısı ucu boyunca koşmaktadır. Birdenbire sakinleşir ve o an kendisini izleyen kadına daha ilginç görünmek adına bir ağaca tırmanır. Oturduğu dalın üzerinden ağacın dibinde derin bir gölcük olduğunu görür. Tam gölcüğün içine atlayacakken birdenbire kocaman, renkli bir balığın, ondan daha küçük bir balığı takip ettiğini ve onu neredeyse yuttuğunu görmektedir. İşte tam o

an çok rahatsız hissetmiştir. Bu sahne değişir. Şimdiki sahnede bir ziyafettir. Karısı karşısındadır. Diğer kadın da orada, masanın onun oturduğu tarafında, ancak tanımadığı bir adamın gelip oturması nedeniyle oturmasıyla ondan ayrı oturmaktadır.

Philip çocukluğu boyunca baş aşağı, burnu kirli kalçaların arasında kalacak şekilde babasının pantolonunun (veya babasını temsil eden öğretmenin pantolonunun) içinde olduğunu hayal etmiştir. Bu durumun, dışkı niteliğindeki penisi kastre etme isteğinin olumsuzlanması veya anal eşcinsel bir dürtü ifadesi olmaktan çok, babasal penise benzeşim kurma (babanın penisine dönüşme) arzusunun gösterdiğine inanıyorum. Philip babasının penisi olur ise, artık ne babası annesi tarafından kastre edilecek ne de Philip benzer bir belaya uğrama riskini alacaktır.

Philip, ailesiyle dışarı çıktıkları bir gün, babasıyla kısa bir mola vermek için arabadan indiklerinde babasının göğsüne atılarak, hıçkırıklar içinde: “Ah, babacım, benim zavallı babacım!” diye tekrarlayan, şiddetli ve anlaşılmaz bir duyguya kapılmıştı. Şimdiye değin, annesinin babasına ve kendisine karşı acınası şeyler olarak baktığı tutumundan başka hiçbir şey onu bu denli üzmemişti. Bugün bile annesi “Benim zavallı Pip’ciğim,” diye ona seslendiği zamanlarda hiddetlenip, kendini zar zor kontrol etmektedir. Bu aynı zamanda, küçük erkek kardeşinin, çocuk felci etkilerinden kalan hastalıklı yılları boyunca payına düşen belirsiz merhametten fazlasına katlanmak zorunda kaldığı anlamına da gelmektedir. “Benim zavallı babacığım,” aslında, “Annemin kastre ettiği...” anlamını da taşır. “Benim zavallı Pip’ciğim,” de dolayısıyla “Tıpkı baban gibisin...” anlamına gelmektedir. Philip’in kastrasyonu çağrıştıran bu ifadeye katlanamaması hiç de şaşırtıcı değildir. “Benim zavallı Pip’ciğim,” annesinin ifadesidir elbette, ancak ucu Philip’in ortak bir düşman karşısında mağdurlararası dayanışmayı olumlayarak ittifak kurduğu babasına yönelik üstlendiği annesel role de dokunmaktadır. Bu, Philip’in mazoşist konumuna karakteristik niteliğini veren karmaşık, eşcinsel bir bağıntıdır. Philip cinsel teslimiyeti ve kasten kendini aşağılaması aracılığıyla bir şekilde babası ile bütünleşmeye çabalamaktadır.

Philip’in ilk kaygı anısının yeniden kurgulanması şu şekildedir: yaklaşık üç yaşındayken büyükannesi onu bir yürüyüşe çıkarmış ve bölge halkının çamşırılarını yıkadığı yerde, belki de bir balık göletinde, alçak bir duvarın üstüne oturtmuştur. Sonrasında kısa bir süre için oradan ayrılmış. Philip suya düşmüş ve

bitmek bilmez birkaç saniye boyunca dipte kalakalmıştır. Suyun köpüren zeminini, ezilen bedenindeki hisleri hatırlamasının yanı sıra, kazadan sonra bedeni üzerinden sürtünmeden kaynaklanan akut bir haz aldığını da anımsamaktadır.

Cinsiyetler arasındaki anatomik farkı keşfetmesine yönelik duygusal tepkilerini hatırlamaktadır (Küçük arkadaşı Lisa'nın, ondan yalnızca birkaç adım ötede, çış yapmak için bir ağacın dibine çömelerek ona baktığını hatırladığı görüntü). Neden onun gibi yapmamıştı ki?

İlk dayanılmaz aşağılanması kurdelelenmiş uzun, kıvrıkcık bir peruk takmaya (annesi hep bir kız çocuğu olsun istemişti) ve yaşına hiç de uygun olmayan komik kıyafetler giymeye zorlandığı zaman yaşamış ve zarar görmüştü. Anaokulu döneminde, annesi ona okuldan sonra bir muz getirmiş ve onu arkadaşlarının önünde yemeye mecbur bırakmıştı.

Anaokulundan sonra sıkı denetim, kuşku, sahte kibarlık ve ikiyezlülük atmosferine sahip bir Cizvit okuluna devam etmişti; bu durumun en ufak suçluluk hislerini bile besleyip arttırdığı görünmektedir. “Bugün kaç kez çışe gittin?” “Siz ikiniz, birbirinize dokunmuyordunuz değil mi?” Bu süre zarfında annesi, eve davet ettiği bazı papazlara büyük bir saygı ve bir tür sempati gösteriyordu. Philip onun etrafında dolanan, cinsel açıdan belirsiz cüppeler görmekten hoşlanmıyordu. Yine de kibar gibi görünmek zorundaydı. Philip'in dini gelişimi muhtemelen, cinsiyetlere özgü belirsizliği belirginleştirdi ve erkekleri kolayca “kadınlaştırmasını” sağladı. Papazların annesi ile ilişkisi onu rahatsız ediyordu, cinsel belirsizlik hissini yoğunlaştırıyor ve ilk sahne üzerine mide bulandırıcı bir tiksinti duymasına yol açıyordu.

Bir gün teneffüs sırasında okul bahçesindeyken kolay görünecek bir yerde top oynuyormuş. Birdenbire zayıf ve afallamış hissetmiş. Yakınlardaki bir papaza güç bela gidecek bir zamanı varmış ve ilk bayılma/sara nöbetinin vurduğu o an, papazın “cüppesi üzerine” yığılmış (babasına dönersek; bu nöbetlerden ameliyatından beri mustarıpti). Bu ilk atak, şehvet dolu bir baygınlığın bilinçdışı ikamesiydi. Bu hadiseyi takiben uzun süre boyunca okula yalnız başına gitmekten korku duymuştu. Her seferinde annesinin rahatlatmalarına gereksinim duyuyordu; “Her şey güzel olacak.” Annesi onu sakinleştirmeyi ne zaman unutsa, basamakları geri çıkıyor, onu cesaretlendiren ve koruyan o sihirli sözcükleri söylemesi için ona yalvarıyordu.

Yine aynı dönemden, bir öğretmeninin onu kollarından havaya kaldırıp döndürerek muziplik etmesiyle, ona tamamen onun inayetine olduğu hissini veren, garip bir duygu anımsıyor (sık sık idrar kaçırma eşliğinde).

Cinselliğe dair her şey ailesi tarafından karanlıkta bırakılmıştı. Erinliği boyunca yaptığı mastürbasyonlar onu devamlı huzursuz kılıyordu. Gözlemlediği veya fazladan duyduğu şeyler onu sıkıntıya sokmuş ve onları tamamıyla kavrayamamıştı. Köpekler birbirine yapıştıklarında utanç duymuş, köyünde sık sık kastre edilen domuzlardan hem büyülenmiş hem de korkmuştu. Orada olup biten şey neydi peki? Bu hayvanlar boğazlanıyormuşçasına cıvıklıyorlardı, insanlar çok geçmeden onları tahta döşemede zapt eden kayışları gevşetiyor ve domuzlar da topallayarak bir köşeye çömmek üzere uzaklaşıyorlardı...

“Kendini evleneceğin kadına sakla!”

“Şüphesiz o kişi bu yaşamda, çok uzakta değil ve seni bekliyor...” Papazların öğütlerine tabi kalarak, kendisi gibi habersiz ve deneyimsiz genç bir hanımefendiyle evlenene dek, hiçbir kadından faydalanmamıştı.

Bir gün nişanlısına masanın üzerine uzanmasını ve ona cinsel organlarını göstermesini istemiş, o da bu isteğe uymuştur. “Orman gibi bir kıl yığını” görmüştür ancak bunun dışında küçük bir şeyi daha ayırmamıştır, öyle ki bu onu hiç olmadığı kadar aydınlatmıştır. Evliliğinden önce nişanlısıyla kurduğu cinsel oyunlardan keyiflenmiş ancak hiç içine girmemiştir. Karısı düğün gecesinde türlü engeller çıkararak, nafiye uğraşlarla geçen birkaç haftadan önce penetrasyonu başaramamıştır. Başta uysal ve hevesli genç karısı partnerini utandırmak, çoğu zaman ise, ona verdiği haz dolu hislerle, sadece “onu keyiflendirmekten keyif aldığı kadarıyla” partnerine eşlik etmiştir. Philip bu hissizlik ve yardım etmeye hazır olma karışımını oldukça doğal karşılamıştır. Bu, sadece böyle bir ilişkiye girebilmek için yeterli haz almadan çaba göstermeye teşvik etmek için, bütünleşmenin tamamen aceleci bir şekilde yerine getirilmesi ve üçüncü bir tarafın “yetkilendirildiğine” dair ipuçlarından kaynaklanıyordu.

Birkaç yıl böylece geçip gitmiştir. Philip’e, bir gün karısıyla ve onun arkadaşlarıyla oturduğu akşam yemeğini bitirmeye yakın, aniden ikinci bir “bayılma” gelmiştir. Bundan önceki birkaç hafta boyunca iş yaşamındaki bir başarısızlığın ceremesini çekmektedir. Bu yeni atak, onu paniğe sürüklemiştir ve agorafobik semptomlarının başlangıcıyla da örtüşmektedir. O zamandan beri, hayal edebildiği

bütün felaketimsi sonuçlarla birlikte, “bir hüznün içinden başka bir baygınlık gelip beni bulabilir,” korkusuna kapılmıştı.

Bunlar, analizinin erken aşaması boyunca açıkça görülen fotoğrafın konuya ilişkin kısımlarının temel özellikleridir. Bu hastanın cinsel tutumunun, erinlik ve evlilik yaşantısının başlangıcına dikkat çeken, geriletici bir konumda kalmış olduğunu görebiliyordum.

Philip cinselliğinde edilgen oluşturma ve yaşamının diğer alanlarında bu edilgenliği kuvvetle geri itelemeye eğilimli olduğu gibi, bana karşı da ikircikli bir tutum sergiliyordu: kesintiye ve bazı müdahalelerime mahal vermeyen hızlı ve aralıksız konuşmaları bunlardan en bariz olanıydı. Onun bir duygu seline ve hislere ziyadesiyle kapılmış olduğunu söyleyebilirdiniz. Öte taraftan, kendisine pek az görünür olan kısım, hem korku duyduğu hem de dokunmak istediği ve ihlale davet ettiği kişi olarak (kastre edilmiş babası ile özdeşleşme yoluyla), bana gizemli, tehditkar biriymişim gibi davranıyor olmasıydı. Gözlemlediğim eşcinsel eğiliminin gerçekliği ve önemi ne olursa olsun (örneğin düşlerinde az çok gizlenmiş/kılık değiştirmiş vaziyette onu öpmeye yeltenen, iğneler yapan veya üzerinde ameliyatlar yaptığım biri gibi görünüyordum), burada ilgilendiğim düzeyde ortaya çıkmasından esasen etkilendiğini düşünmüyorum. Aksine, vaktinden önce gelişmiş olumsuz bir ödipal karmaşa ile bağlantılı olarak Philip’te nefretle birlikte güçlü bir bağlılık uyandıran kişi, sonrasında çifte değerli bir hayranlığa dönüşecek olan, annesiydi. O genel olarak, varsanısal [*hallucinatory*] bir penise sahip olduğu için dolayısıyla tüm güçlü olan, fallik bir anneydi. Philip’in temel ilişkisel davranışlarını niteleyecek olursam, bunu ebeveyn cinsiyetlerinin gerçek bir tersine çevrilmesini içeren düşlemine bağlı olarak açıklardım: bir eksikliği olan kişi varsa o da babasıdır, ona sahip olan kişi ise annesidir. Elbette, ondan aldığı için sahip olmuştur (ancak bu esasen bir yapılanmanın sonucudur). Babasını arzulamadan sevmiştir, anne hem korkutmuş hem de nefret uyandırmıştır ancak aynı zamanda arzulanmış, haset de uyandırmıştır. Sanıyorum ki, Philip’in anneyi erkeksi, babayı da kadınsı görebilmesiyle, annesi ile ilişkili olarak, edilgen, eşcinsel bir tutumu gerçekten kör topal bir şekilde sürdürdüğünden söz edilebilir! Bu derinlere yerleşmiş, birçok kılıkta, katmanlı bir şekilde erken dönemlerde üstü örtülmüş olabilirdi, ancak bu örnekte hiçbir zaman nötrale edilmemiş veya çözülmemiştir. Bunun bir göstergesi için cinsel yaşantısı ve sapkın konumuna ve bunların yanı sıra gelen fobik belirtilerine bakınız.

Dolayısıyla Philip'te, baba ile yakından ilişkili bir kadın olma arzusu, penisli-bir-anne ile sado-mazoşist bir ilişki içinde edilgen partneri oynama isteğine kök salmıştır. Bu bilinçdışı düşlem, kastrasyon kaygısıyla baş etme girişiyle gelişeli beri, gerçek cinsel nesnelerden yatırımı geri çekme pahasına düşlemlere istisnai önemde libidinal yatırım yapmakla sonuçlanmış gibi görünmektedir. Sapkın gelişmelere yol açan bu çarpıtma çok erken bir dönemde başlamış görünmektedir. Sapkınlık, bileşen dürtüye doyum sağlayan bir geçiş tarzına takılıp kalmaktan ziyade, cinselliğin kökensel düşlemi ve gerçeklik arasındaki bir bölünmeden de kaynaklanmış olabilir. Böylesi bir sonuca varmak, sapkınlık ve nevroz arasında yeni bir ilişki anlayışına olanak sağlayabilecektir. Bu, gerçek bir cinsel ilişki davranışında bulunduğu ifadeden ileri değil de genellikle olduğu gibi, onu belirleyen düşlemleri anlayarak ele alınabilir. Sapkınlık, libidinal enerjinin düşlemlere yeniden mevzilenmesi olarak addedilecek ise, sapkınlığı, "nevrozun negatifi" olarak ele almanın hiçbir zorunluluğu kalmayacaktır. Bununla birlikte, sapkınlığın kökenleri bu bakış açısından daha iyi anlaşılacaktır.¹

Philip'te bu nedenle, sapkın eğilimleri ve fobik semptomları arasında anlamlı bir bağlantı görmekteyim. Zira bu bağlantı, kadın ve cinselliğine dair bilinçteki ve bilinçdışındaki temsilleri ve de kendi kadınsı tutumları hepsi birlikte, (psikoseksüel gelişimin bir tür travmatik gecikme izlemesi sonucu, yoğunlaşan bir biçimde sarıh olan) kökensel libidinal enerji bir sapma gösterdiği derecede tamamlanmıştır.

Penisli-bir-anneye başvururken, anne ve babanın belirleyici özellikleri olmayan ve karışmamış imajını sadeleştiriyor olduğumu ifade etmeliyim. Bu imaj, sık sık değinildiği üzere, gerçekten gözlemlenmiş veya sadece hayal edilmiş olsa da olmasa da birincil sahne fikri üzerine yapılandırılmıştır. Ayrıca, erken düşlemler gelişimin seyri içinde sonraki deneyimlerle ilişkili bir şekilde yapılanmaktadır. Mazoşistik, oral, anal ya da fallik düşlemler fallik annenin veya "babalaşan annenin" imajı çevresinde şekillenmiştir ve babanın klasik, edilgen eşcinsel bir örüntü içindeki ödipal imajı etrafında yeniden yapılandırılabilir. Bu sayede, Philip'in tükürük görüntüsü veya düşüncesi ile çıkan kompulsif öksürüğü gibi, "kalçalar arasında kalan burun" düşlemini de annesi ile didaktik bir ilişki içindeyken edindiği erken oral ve anal deneyimlerinin fallik yeniden yapılanması olarak daha iyi kavrayabiliriz.

Philip'in aktarımının baskın bir babasal hal alması bana şu fikri verdi: ahlaki yönlendirmelerin dayattığı sınırlamaların yokluğu, ısrarlı tahriklerin karşısında

etkin müdahaleler ve narsisizme uygun koşulların yaratımı, güvensizlik ve korkunun azalmasıyla sonuçlanmıştır. Bu durum, bana aktarım olarak yansıtılmış olan ideal baba nitelikleri seferberliği ile örtüşmekteydi. Süreç başlangıçta kırılan ve istikrarsızdı, gerileme dahil birçok iniş çıkış barındırıyordu. Hastanın bir barınak, bir sığınak gibi tüm etkin ve saldırgan görünümünü bıraktığı bir yerdim. Onu ne zaman bir şekilde geri çevirmiş veya bir tür otorite sergilemiş olsam, koruyucu bariyerleri derhal etkisiz kalıyor ve bu barınak gizemli tehditlerle dolu tehlikeli bir ine dönüşüyordu.

Tedavinin içsel sürecine paralel bir şekilde, birkaç hafta sonra Philip'in cinsel ve duygulanım davranışlarındaki temel dönüşüm ile eşzamanlı olarak fobik sorunlarının neredeyse tamamen sona erişini fark ettim. Belki de daha çok, hastanın bir gün seansa gelip, yeni ve önemli bir şey olduğunu söylemesiyle özdeşleşme üzerinden oldu bu: ilk kez bir kadını penetre etme arzusu hissetmişti, üstelik o kadın karısıydı. Bu arzusunu doyuma ulaştırmış ve de ilk kez yoğun haz almıştı. Kendisinin bir “efendi” olarak, onu “ele geçirdiğini” hissetmiş ve parterini “ocağına düşürmekten” dolayı mutluluk duymuştu. Bunun yanı sıra partnerine haz verebileceğini ve bunu vulvada her zaman duyumsadığı tiksinti olmadan yapabileceğini hissetmişti. Karısıyla olağan ilişkisinin bu neredeyse şematik biçimde tersine dönüşü, yapay olmayacak kadar çarpıcı olan bir değişimle, sonunda kadın cinsiyetine bakışını değiştirmesine neden olmuştu. Bütün bunlardan sonra, kadınları ne erişilemez, kayıtsız ama yine de kasten acımasız melekler olarak; ne de saf olmayan, habisliğe ve değersiz işlere mahkum edilmiş hakir canlılar olarak görme zorunluluğunu yitirmişti. Onların da erkekler gibi, partnerlerinden ziyade kendileri için haz arayışında olabilmeleri doğaldı belki de ve venüs tepesi [*mons pubis*], klitoris, vajina ve bütün garip kadın cinsiyet organları gizemli ve itici nesneler olarak görünüyorsa bu da eğitimsel tabulardan kaynaklanıyor olmalıydı.

Hasta, baştaki korkusunun ve dehşetinin üstesinden gelebilmek için bu kusuru mükemmeliyet olarak ele almaya ve sonrasında kendisini bu aldatıcı mükemmeliyet ile özdeşleştirmeye gerek duyduğunu fark ettiği bir noktaya gelmişti.

Şimdi, penis ve testisler hassas ve gülünç şeylerdi, erkeksi arzuların vahşiliği kınanmalıydı. Bacakların arasında bir şey olmaması çok daha ahenkliydi, özellikle zevk düşkününü arzuları tanımayacak kadar soylu ve saftı da. Bebek taşıyan bir

karından, besleyen memelerden, kendisi hissetmeden arzu uyandıran, çizgileri iyi tanımlanmış, zarif bir beden hattından daha kısıkcandırıcı ne olabilirdi ki?

Cinsiyeti gizleyen yarı saydam bir kumaş giyinmek ve buyurucu bir havada, topuklar üzerine gururla yerleşivermiş bir şekilde yürümek, ah! Ne büyük sarhoşluk ama!...

Dönemsel isteksizliklerin kendi içlerinde ve Philip'in onlara dair çarpıtılmış bakış açısından yüceltilmesi çok zor olduğu için bunlara dair sorumluluk almaya karşı bilinçdışı bir çare olarak, yer değiştirmiş menstrüasyon görüntülerinin psikosomatik mizansenlerini kullanmayı bulmuştu (kanayan hemoroit, burun kanaması, hemen hemen anlık melankoliler). Philip bilhassa annesinin âdet pedlerini banyoda bulduğuna dair canlı ve uygunsuz anılara sahipti. İnkâr etmeye çalıştığı yara kanıyordu demek; kadınlar bir penise sahip olmamanın da ötesinde bir de bu kanayan yarığa sahipti. Kendisini buna karşı savunmasının tek bir yolu vardı: aynı yarayı kendisine de açarak bu riski başından sonsuza dek savuşturabilirdi. Etkin ve apaçık bir kastrasyon arzusundan kaynaklanan bu kendini cezalandırma yöntemi, aynı zamanda kastrasyon (hatta belki afaniz) uygulamasının dehşetengiz düşlemini etkince baskın kılmanın bir yolunu temsil etmektedir, bu bilinçdışında saldırganla özdeşleşmeye dair bir mekanizmanın varlığına işarettir.

Esas korkusu büyük ağrılar olmasına karşın daha çok küçük olanlara sızlanan bir adamın hipokondri ve psikosomatik rahatsızlıkları da varlıklarını buna benzer bir sürece borçludur. Tıpkı kadınların birçoğunun, menstrüasyonun rolünün bilinçdışı bir şekilde hastalıklı anlaşılması nedeniyle kendisini mağdur görmesi gibi.

Philip bir taraftan, kadın hayranlığına ve idealizasyonuna bağlı bir kadın olma arzusuna sahipti ki, sapkın mazoşistik ve fetişistik cinsel deneyimlerin temeli buradan yükselmektedir; diğer taraftan kadın korkusu ve nefretine bağlı cinsel gücünün niteliği ile ilişkili bir teşhirciliğe de sahiptir ki bu da gün içindeki davranışlarına ve zihinselliğine sızmış vaziyettedir, karmaşık tarzdaki korkularını etkilemektedir.

Fobi işlevlerinin, en azından kendi durumunda, erotik ihtiyaçlarının ve sapkın ödipal evre öncesi davranışlarının yer değiştirmesi sonucu etkilerinin serbest bırakılmasıyla sapkın tutumunu sınırlandırıyor olduğu görünmektedir. Hasta bilinçli olarak saptanamayan bir tehdit korkusuna sahiptir, bu korku sancılı

bir huzursuzluk ve heyecan dolu bir ürperti vermektedir ve bunların her ikisi de kastrasyon düşlemlerinden alınan mazoşistik arzu ya da tersine döndürülmüş rollerle girilen cinsel ilişkilerle ilgilidir.

Cinselliğinin ikili kutbu, zıt eğilimlerin bileşen doğasını radikal bir şekilde gizlememesine rağmen, buradaki gibi çözülmüş bir şekilde pek nadiren görülmektedir. Bu kutuplaşma, bütün kişiliği patolojik bir bölünmeye uğratmakla birlikte, birinin büyük ölçüde diğerini etkilediği, hastanın kendi kadınsılığına yönelik ziyadesiyle çelişkili ve belirsiz tutuma ve de kadın doğası ve rolüne dair mitolojik bir kavrayışa yol açmaktadır. Philip'in kendi kadını tarafına yönelik tutumu büyük ölçüde annesinin görüntüsüne ve erkeksi davranışlarına katlanamamasından ileri gelmektedir. Hasta fallik annesinin, kendi kastrasyonuna istinaden hayal gücüyle yarattığı penisine tahammül etmeyi başaramamıştı. Bu durum babasının kastrasyonunun onaylanmasıyla sonuçlandı. Etrafı "sarılmıştı," annesi de onu "yakalamıştı." Bu, hastanın kadını evreni ikiye bölme gereksinimini açıklamaktadır: bir taraf "ona ait olmayan" kadınlardan, onu korkutan ve tehdit eden yaratıklardan, diğer taraf ise hoş, genç ve arzulanabilir kadınlardan, kendi tabiriyle "kadını" ve son derece etkilense de sadece düşlemlerinde haz alabileceği kadınlardan oluşuyordu. Bu bölme, erkeksilik (viril) taleplerinin baskın olduğu psişik yaşamını ve cinselliksiz davranışlarını, cinsel gücünü çektiği cinsel edimlerini ayıran şeyle paralellik gösteriyordu.

Philip, "bacaklarının arasında hiçbir şey" olmasa bile, çok güçlü kadınlara yönelik ne zaman erotik, mazoşistik bir tutum edinse, bu kadın onun fallik bir imajı olmaktadır. Bu sebeple, kendisini aynı anda hem kastre edilmiş bir baba ile hem de bastırılmış, kastre edilmiş bir kadın imajı ile özdeşleştirmektedir. Hasta ne zaman, bilhassa kadınlara karşı, olumlu cinsel gücünde olduğu bir tutum edinse, arkaik penisli-bir-anne düşlemini diriltmektedir. Bu bilinçdışı operasyon, sapkın libidinal yatırımlar sayesinde mümkün olmaktadır. Bunun sebebi, kadının daha aşağı bir nitelikte olmasıyla tasdiklenmiş kastrasyona zaten daha önce uğraşmış olduğunu hissetmesidir. Ya da saldırganlığı, erkeksi ayrıcalıklarını kanıtlamak adına sertçe konuştuğu bir kadının otoriter tutumuyla uyarılmasından ve tam olarak mazoşizminin bilinçdışı bir dengeye çarpmasından kaynaklanıyor olabilir belki de.

Philip'in cinsel mitolojisinin kendini oluşturma ve bu karışık psikopatolojik fotoğrafta serpilebilmesi için karısının suç ortaklığı ve bileşen nevrotik

davranışları vazgeçilmezdir. En azından, aynı güvenlik bağlamında, başka hiçbir kadında bu marazi, yaşamsal tepkiyi bulamayacağından korkmaktadır. Kadın cinselliği ve kadınsılığa dair bu erkeksi mitoloji bir nebze de olsa, cinsel güce ve hatta kadınsılığın kendisine karşılık gelen kadınsı bir mitolojinin yan ürünü değil midir?

Bu olgudaki karakteristik eğilimlerin ve cinsel tutumun psikolojik bir rahatsızlık haliyle bağlantılı olması bir rastlantı değildir. Fobik sorunların etkili ve özgül doğası kadar bu sapkın eğilimlerin şaşırtıcı ve bazen olağandışı boyutları da erkeksi mitolojinin burada incelediğim alt tabakadaki patolojik etiyojisini vurgulamaktadır. Böylesi bir çarpıtma sık sık dikkatimizden kaçıyor ise bunun nedeni hem yaygın hem de sapkın tutumların bütün kişilikle güçlü bir bağının olmasındandır.

Erkeksi mitoloji yaygın ve derinlere kök salmış olmasına rağmen onu kabul etmeye mecbur değiliz. Karakter nevrozu, belirtilerin eşdeğeri olamayacak veya en azından çelişkili bir örgütlenmenin göstergesi olarak hizmet edemeyecek kadar belirgin bazı ideolojileri kolayca ortaya çıkarır. Yaklaşık olarak şöyle açıklanabilir: “Kadınlar hakkında ne düşündüğünü söyle, kendi kadınsılığına dönük tutumunu ifade et, ben de sana kim olduğunu söyleyeyim...”

Analizin başlangıcında kadına dönük konumlar ve tutumlar (varsayılabilirliği kadar) ne olursa olsun, değişimlerin yönünün duygulanımsal ve kavramsal tutumların bütünlüğüne doğru değil de duygu, davranış ve düşüncelerde bir bağımsızlaşmaya ve daha serbest bir ilişkiye doğru olduğundan bahsedebiliriz (eğer süreç ilerlemiş ise). Cinsel değerler bu yolla sorgulanır ve yeniden karılır. Kadınsı gizem böylece çok özgül veya derin bir şey olmaktan çıkar; “cinsiyet savaşı” doğal bir gereklilik olmaktan çıkar; romantik gelenekler zayıflamış olur. Bu, aşk ilişkilerinde her şeyin bundan böyle basit ve rahat olacağı anlamına gelmemektedir. Bilakis, zorluğunun izleri onun yaşamsal kökenlerinden gelmektedir: bunlar, kişinin belirli bir kültürel, sosyal ve ailesel arka plan içinde gelişiminde izlenen değişimlerdir (dönüm noktaları).

Bu değişimler ya gerçek (örneğin, beklenmedik travmalar ve çatışmalı özdeşleşmelerle bağlantılı olarak) ya da düşseldir (görece özerk gelişimleri belirleyen düşlemlere ait olarak). Freud’un işaret ettiği gibi, bu seçimle yüzleşmek gerekir, çünkü karakteri itibarıyla tam da mitlerimizin karmaşık kökenini göstermektedirler.

Bir erkek veya kadın olarak arzuladığımız insana dair sahip olduğumuz mitleri cinsellikten ayıklamak, insanların genelde düşündüğünün aksine, düşlemleri ortadan kaldırmak, şiiri düşüncelerimizden çıkarmak anlamına gelmek zorunda değildir. Eğer bir kişi kadın cinsiyetine dönük belli başlı erkeksi tutumları mit olarak ifşa ediyor ise, düşlerin ön koşullarına muhalefet etmiyordur, aksine, onları bir de bilinçdışıyla serbest bir iletişim üzerinden daha iyi anlaşılabilen deneyimlerden süzülen olgularla ilişkilendirmeye yardımcı oluyordur. “Önyargılar” ve dengeleyici düşlemler, cinsiyetler arasındaki ilişkiler kadar erkeğin kendisine dair sahip olduğu imajı da devamlı zenginleştiren verimli yaratılarla karıştırılmamalıdır.

Çiftcinselliği vurgulamak (ortodoks bir psikanalitik tutum olarak), bu yaratıları kızıştırabilir. Freud’un erkeklere nazaran kadınlarda daha belirgin olduğunu gözlemlediği çiftcinsellik, özünde her ikisi için de aynı belirleyiciliğe sahip gibi görünmektedir. (Veya bugüne dek yetersizce anlaşılabilmiş sosyolojik nedenlerle ilişkili olarak, erkeksi zihinsel tutumlarda bir tür “kadınsılaşma” yönelimli seri bir evrim olmuştur.)

İster böyle olsun ister olmasın, bu çiftcinsellik yapısının sahip olduğu önem itibarıyla bir niteliğinin altı çizilmelidir: kişinin kendisini hem erkek hem de kadın rolleri ile özdeşleştirmesine dönük bir eğilim, cinsel farklılıkları azaltmaktadır.

“Cinselliğin mümkün olduğu kadar varsayıldığı” bu tutum, psikoseksüel dismorfizmin gerçek veya temelini aldığı biyolojik dismorfizm kadar ciddi olmadığı anlamına gelmemektedir. Osmozun (yoğunluk temelinde madde geçişimleri) kabul edilmesi, hücrel orijinalliğin ve farklılığın reddedilmesini gerektirmemeli.

Cinsiyetler arasındaki farklılıklar en sık vurgulanan şeydir, halbuki, çiftcinsellikteki kaynaklarını inceleyerek, benzerlikleri üzerine düşünmek belki de daha çok şey ortaya çıkaracaktır. Nitekim Groddeck, tüm yaşantımız boyunca çiftcinsel olduğumuzu ve bu nedenle, her erkeğin içinde bir kadın, her kadının içinde de bir erkek olduğunu ifade etmiştir.

Bu ikililiğin şeffaf ve ayrıntılı bir şekilde tanınması, daha açık, daha özgür ve daha hakiki bir cinsel yaşam kavrayışı için ilkesel bir çehre sağlayamaz mı?

2. Kadın Cinselliğindeki Narsisizme Dair Bir Çalışma Özeti

Béla Grunderber

Ön açıklama

Kadın cinselliği çalışmaları psikanalizde nispeten ihmal edilmiş bir alandır. Bu disiplin ödipus karmaşasını, yani “dügümlenmiş nevroz kompleksini” merkez almaktadır ve metodu patoloji kanalıyla normallik çalışmasıdır. Ödipus karmaşası her iki cinsiyete de etki etmektedir, ancak Freud bu noktada kadın ve erkek arasında bir simetri kurmanın zorlukları içindeydi sürekli. Freud yazdığı her metinde açığa çıkan kadınlık sorunu karşısında sezdiği güvencesizliğin bir ifadesi olarak, 1931 yılında, “Ödipus karmaşasına dair bildiklerimiz sadece erkek çocuklarının gelişiminde geçerlidir, kız çocuklarında değil,” diyerek durumun böyle olup olmadığını merak etmiştir. Bu konunun belirsiz doğasını vurgulamayı eksik etmemekle birlikte hem yetersiz sonuçlara hem de bu araştırmanın hâlâ tamamlanıyor olmasına ilişkin sorumluluğa değinmiştir.¹ Freud’un kadınsılık sorununa dair şüpheleri, kendi zamanına has devrimci çalışmalarını bilimsel yönelimle uzlaştırma isteğiyle şiddetlenmiştir.

Freud, annenin hem erkek hem de kız çocukları için ilk cinsel nesne olduğunu çünkü ilk duyumların beslenme ve banyo gibi erojen bölgeleri uyaran etkinlikler sırasında alındığını iddia etmiştir. Bu tamamen doğrudur ancak, eyleyen kişi neredeyse aynı duyumları veriyor olsa bile, bu duyumların niteliğinin her iki cinsiyette de özdeş olması pek mümkün görünmemektedir (bu konuya geri döneceğiz). Doğrusu, Freud’un ödipal teorisinin zorlukları tamamıyla bu hipotetik simetriden ileri gelmektedir. Bu duyumların kaynağının annenin ihtimamı olup olmadığı merak edilebilir elbette. Bu ifadeyi tersine çevirebilir ve annenin etkinlik kazandırdığı (başlangıcından itibaren erkek ve kız çocukları için farklı) potansiyel bir cinselliğin halihazırda var olduğunu varsayabiliriz.²

Psikanaliz yazarları cinselliği ortaya koyarken alışıldığı üzere ihtiyatlıdır, (Freud’un anatomik-patolojik arkaplanını ve bahsi geçen bilimsel yönelimini takiben) yalnızca görünür ve doğrulanabilir gerçekliği kabul etmektedirler. Bu

yazarlar, örneğin küçük bir kız çocuğunun belli bir yaşa dek (bu aralık, yazara göre, sekiz ile on iki yaş aralığında değişir) kendi vajinasının varlığını tanıdığını kabul etmemektedir. Klinik kanıtlar, aksi takdirde kabul edebileceğimiz bu bilgiyi bastırmanın önemini göstermektedir şüphesiz (ne var ki, hayvanlar aleminde bu bağlamda varlıklarını sürdüren kökensele dürtülerin olduğunu itiraf etmek zorundayız). Freud buna ek olarak, bu bilgiyi esas deneyimden belli bir ölçüde bağımsızlaştırarak (analistlerin türlü aşamalara yerleştirdiği psikoseksüel gelişim) “temel düşlemlerden”, yani bilinçdışı bir tanınırlıktan bahsetmiştir (E. Jones’un dikkat çektiği gibi). Çocuğun kastrasyon karmaşası ve psikoseksüel gelişiminin tamamı buna dayanmaktadır.

Hassas laboratuvar gözlemlerine dayanan bilimsel metodun önemini azımsamamış olmayı umuyorum. Bu metod bir kısmını cinselliğin oluşturduğu biyoloji çalışmaları için mükemmeldir. Ne var ki cinsellik çalışmasının, özellikle de kadın cinselliğinin biyolojik olguların ötesinde bir şey olduğunu biliyoruz. Erkeksi cinsellik çalışması görece daha berrak ve basit bir sistemde yer edinmiştir, halbuki kadın cinselliği klasik psikanalizin elverişsizliğini kanıtladığı zorluklarla karşı karşıyadır. Buna bağlı olarak da ikincil bir konum verilerek, daima karşılaştırıldığı erkek cinsellik çalışmasının bir çeşit uzantısı gibi çalışılmıştır.

Kadın cinselliği yazarlarının bildiği en iyi şey konuya ilişkin bilimsel bilginin sınırlılığıdır yalnızca. Buna rağmen bahsi geçen sınırlılıklara dikkat kesilmeyerek bir başka zorluğa yol açmaktadırlar: bu, titiz bir bilimsel disiplinin yokluğunda, genellikle kaynağı belirtilmemiş bireysel sorunlarından yola çıkarak edinilen, oldukça öznel konumların sahiplenilmesidir. Dolayısıyla, aslında bilimsel materyalizm ve bilimsel olmayan veya sözde bilimsel özellikler arasındaki iki ateş arasında bir rota tutturmaya çalışıyoruz. Konuya bu şekilde nasıl yaklaşabiliriz?

Her şeyden önce, dürtüler teorisinden katı bir şekilde dayanak alan alınmış yaklaşımdan vazgeçmeliyiz. İncelemek istediğimiz olgu bu katı teori içine sığmamaktadır. Bu olgular tanımlaması ustalık isteyen ince farklara rağmen yine de geçerlidir ve bunları bir parçası oldukları dürtüsel sistem içinde olduğu kadar, bu sistemle ilişkileri bağlamında da kavramaya çabalamalıyız.

Bir başlangıç noktası olarak narsisizm teorisini ele alarak, kadın cinselliği çalışmalarına özellikle ümit veren bir perspektife yaklaşabiliriz. Freud narsisizmin kadın cinselliği açısından önemine tekrar tekrar değinmiş ve “Narsisizm Üzerine Bir Giriş” makalesinde, bütün kadınları temel olarak temsil eden özel

bir narsisistik kadın türünü açıklamıştır.³ Öğrencileri arasından özellikle Mrs. Lampl de Groot, kadın cinselliği açısından narsisizmin önemine vurgu yapmıştır: inkâr edilemez, ancak henüz bir bütün olarak Freudyen sistemin bir parçası olamamış bir olgu olarak tarif etmiştir.

Burada, Freudyen sistemi bir miktar değişikliğe uğratmayı gerektirse de narsisizm teorisini dürtü teorisiyle kaynaştırmak üzere bir girişimde bulunacağım.

Narsisizmin önemini, ona bir tür örgütleyici temsil statüsü verdiğim (tıpkı benlik, altbenlik ve üstbenlik temsilleri gibi) ve narsisizm ile bileşen dürtüleri, özellikle anal-sadistik olanlar arasındaki diyalektik etkileşimin altını çizdiğim bir başka makalemden daha önce vurgulamıştım. Bu fikirler, narsisistik unsurun hakikaten temeli olduğu kadın cinselliğini ele alırken daha önemli bir hal almaktadır. Kadınların bilinçdışına yönelik çalışmalarda yalnızca nesne-yönelimli bakış açısı ediniyor olmak çok geçmeden bir tıkanıklığa sebebiyet verecektir.

Freud, narsisistik kadının “sevilmek” istiyor olmasının üzerinde durmuştur. “Sevilmek”, öncelikle seçilmiş olmak ve her şeyden öte, kadının “kendisi için sevilmesi” anlamına gelmektedir. Bilhassa narsisistik bir şekilde değer verilmek istemektedir. Kuşkusuz bunun için birçok sebebi bulunmaktadır, kendisinde suçluluk yaratan çatışmalardan özgürleşme ihtiyacı bunlar arasındadır (J. Chasseguet’nin bu kitapta incelediği ve daha sonra değineceğimiz üzere). Ancak bu, kadın narsisizminin yalnızca bir boyutudur. Böylesi karakteristik bir şekilde karşımıza çıkan kadın oluşun tuhaflığını anlamak zorundayız. Diğer her şey bir yana, erkekler öncelikle cinsel doyum almaya yatkın olup, yalnızca kendilerine cinsel doyum sağlamak amacıyla partnerine narsisistik doyum veriyorken, kadınların, kendi güçlü cinsel gereksinimleri zararına bile olsa, neden narsisistik doyum arıyor olduğunu ve neden sevmek adına kendilerini cinsel olarak verdiklerini anlamalıyız (erkekler doyum sağlamak adına sevmektedirler).⁴

Toplumdaki cinsiyetler arası farklılıkların indirgenmediği bir akımdan etkilenmiş bir kadın, bir erkek kadar cinsel özgürlük arıyor olabilir ancak sonrasında, aşk yaşantısına narsisistik olmadığı müddetçe yatırım yapamayacaktır. Bedeninin kendiliği bir hayli önem kazanacak, bedeninden kıyafetlerine ve “evindeki” aksesuarlarına kadar genişleyecektir: evi ve aşk yaşantısının maddi taşınmazları...

Beden kendiliğinin böylesi genişlemesi, erkeğin çokdeğerliliğe (*polivalans*) dönük temel ilke eğiliminin aksine, kadının narsisistik yatırımlarının hepsini karakteristik *tekliği* ile belirginleştiren partnerini ve çocuklarını da kapsayacaktır

elbette. (Burada çok eşlilik ve erkeğin “nesnesinin” değiştirilebilir oluşu soruna değiniyoruz.) Erkeğin cinsel yaşamı dürtüsel ivedi bir rahatlamaya odaklıdır, kadının aşkı da zamanla yerine oturur ancak kadın ebedilik düşleri sebebiyle maddi unsurları, yani aşkının gerçek dürtüsel türevlerini bastırır.

Bütüne bakıldığında, kadın cinselliği narsisistik yönelimlidir. “Aşk”, kadın yaşamının merkezi ilgisi olması dolayısıyla özellikle bu yönelimin izlerini taşır. En azından içinde bulunduğumuz uygarlıkta aşk, kadın varlığının özüyken, erkek yaşamında bir aşamadır (az ya da çok uzatılmış erinlik, narsisizm yaşı olarak *türünün en iyi örneğidir*) ve sonrasında erkeğin, ciddi konularla tek başına ilgili olması beklenmektedir. Aşık erkekler, kadınsı ve mahcup aşıklar olarak yahut şöyle ya da böyle bir gülünçlikle karşılanırlar.

Aşk, cinselliğin narsisistik bir formudur, kadına değer katmalıdır: beğenilmek, sevilmek, belli bir görkeme ya da etkiye sahip olmak gibi unsurların hepsi narsisizmi kuvvetlendirmektedir. O halde kadının huzursuzluğunun, bir kadın veya kadınsı konumunda olmaya dair sabit yakınmalarının sebebi nedir? Ben bu hususta, bir yandan kadının psikoseksüel konumuna (toplumsal konumu bir kenara bırakıyorum çünkü her iki unsurun hem kadınlarda hem erkeklerde yaygın bilinçdışı motivasyonlara bağlı olduğuna inanıyorum) diğer yandan da bilinçdışında süregiden huzursuzluk formuna işaret ediyorum: penis hasedi, mazoşizm ve kadınsı suçluluk.

I

Freud’a göre ödipal gelişim kız ve erkek çocukları için fallik evreye dek özdeş-tir, sonrasında kastrasyon karmaşası erkek çocuklarında ödipus karmaşasının zayıflamasına, kız çocuklarında ise ödipal durumun kendisine sebebiyet vererek onları farklı yönle çekmektedir. Ancak *her ikisi de* anneyi cinsel bir nesne olarak *deneyimlemektedir*. Bu durum Freud’un, annenin bebeğe ‘fiziksel bakımı’ndan kaynaklanan kaçınılmaz uyarılmayla cinselleşen nesne-ilişkilerinin anaklitik [*yaslanma yoluyla*] kökeni fikriyle uyumludur.

İlk olarak, bedensel bakımın tatminkâr bir cinsel nesne oluşumunda tek başına yeterli olup olmadığını sorgulayabiliriz belki de (ve bu bağlamda Spitz’in hospitalizm çalışmasını alıntılarla durumundayız).⁵ İkinci olarak anne-çocuk

ilişkisi, önceki yayınlarımda “narsisistik onay” olarak işaret ettiğim mefhumla etki etmektedir. Çocuk, uzun psikomotor gelişimi süresince narsisistik olarak dengeli dürtüsel bir olgunluğa zemin hazırlamak adına yatırım yapılması gereken bileşen dürtülerini bütünleştirmektedir. Narsisistik yatırım (çocuğun dürtüsel gereksinimlerinin kendisine ait olduğunu ve onları bu haliyle kabul etmesi gerektiği anlamına gelmektedir), *çocuğunu ve onun bütün yaşam ifadelerini seven annesinin* üstesinden gelmesi gereken bir durumdur. Bu çerçeveden bakıldığında cinsel bir nesne olarak anne, kız çocuğu için erkek çocuğunun sahip olduğundan daha farklı bir değere sahiptir. Bu durumun önemli sonuçları bulunmaktadır. Freud’un değindiği üzere tatminkâr tek gerçek ilişki anne ve küçük erkek çocuğu arasında olandır. En çok seven, en anaç annenin bile kızına yönelik *çiftedeğerli* olacağına inanmak için her gerekçeye sahibiz.

Ayrıca, daha önce bahsettiğim gibi, ister oral isterse de anal olsun, cinsellik daima cinselliktir, onu etkin kılabilen tek şeyin anneliğe ait bakım olduğuna inanıyorum. Ancak gerçek cinsel bir nesne yalnızca karşı cinsiyetten olabilir (bir tür doğuştan eşcinsellik varsayılmadığı müddetçe) ve anne, kız çocuğu için tatminkâr cinsel bir nesne olamazken, erkek çocuğu için bu böyledir. Psikanaliz, kadınların erkeklere kıyasla ödipal evre öncesine daha çok takılıp kaldıklarını sıklıkla iddia etmiştir. Bu bakış açısı tartışmaya açıktır. Çocuğu erken evrelere gerileten mevcut ödipal nedenleri kabul etmekle beraber, J. Chasseguet’nin belirttiği genital organlara dair bilinçdışı bir farkındalık esas itibarıyla baştan beri var ise, o halde tanım gereği ödipal evre öncesinin hüsrana dolu olduğuna dair görüşüne de katılıyorum. Hatta, ödipal evre öncesi doyumlar hüsrana doludur çünkü genital doyumların aslında birer ikameleridirler.

Ödipal evre öncesi kız çocukları için öyle ya da böyle hüsrana doludur çünkü annesel nesnesi, kendisine *uygun gerçek bir cinsel nesnenin* sadece ikamesidir. Bu eşsiz biçimde kadınsı olan durumun kendisi birçok sıkıntının nedenidir.

Freud kız çocuklarının nesne değişiminde, anneden babaya geçişte zorluklarla karşılaştığını iddia etmiştir. Narsisistik onay çerçevesinden bakacak olursak, kız çocuklarının nesne değiştirmek zorunda olmadıklarına, çünkü neticede zaten hiçbir zaman bir nesneleri olmadığına, hatta daha da iyisi, özünde hüsrana dolu bir nesneye sahip olduklarına inanıyorum. Bu sebeple, narsisistik benlik-ideali ve libidinal nesneleri olarak derhal ve gözleri kapalı bir şekilde babasını yeğlemektedir.

Öyleyse kız çocuğunun yaşamı, sonrasında bir hayli etki bırakan hüsrana uğramışlık ile başlamaktadır. Bir erkek çocuğu yeterli olgunluğa eriştikten sonra kendine narsistik onay vermektedir ancak o zamana dek bu onayın kaynağı annesidir. Ancak kız çocukları bu onayı erkek çocuklarından çok daha uzun zaman önce bir şekilde edinme girişiminde bulunuyor görünmektedir. Çocuklar ile çalışanlar kız çocuklarının erkek çocuklarından daha erken olgunlaştıklarının farkındadırlar. Örneğin, oyuncak bebeklerle daha çok oynanması annenin rolünü üstlenmesinin ve (kendini de özdeşleştirdiği) oyuncak bebeği kullanarak, aksi halde annenin sorumluluğu olan narsistik onaya ulaşmasının bir yoludur.

Anne böylesi onaylar sağlamaktadır ancak bunu genellikle derin bir sevgi ve kız çocuklarının ihtiyaç duyduğu narsistik yatırım olmaksızın yapmaktadır. Dolayısıyla, annesel yoksunluğunu onarma çabası içinde *bu yatırımı kendisine verme girişiminde bulunması esasen narsistik bir hal almaktadır*. Bu girişim, annesel sevginin vermesi gereken sağlam bir temelden yana yetersiz olduğu için başarısızlıkla sonuçlanır ve küçük kız çocukları aşk nesnesine erkek çocuklarından daha fazla bağlı kalır. (Bu belirli durumun küçük kız çocuğunun entelektüel erken gelişmişliği sebebiyle oluştuğuna inanıyorum.)

Kız çocuğunun ödipal gelişimi geline nokta da bir şekilde gerilemektedir; en iyi haliyle erkek çocuklarındaki karşılığı üzerinden anlaşılabilir. Erkek çocuğunun, cinsel bir nesneye, hatta uyumlu bir cinsel nesneye sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu nesneden narsistik onaylarını edinebilecektir, üstelik bunu babası ile ödipal çatışma içinde bir ittifak halinde edinecektir. Yalnız, bu kazanımlar, belli dezavantajlar tarafından dengelenmektedir. Bir miktar ödipal evre öncesi doyuma rağmen, ödipal genital doyum içinde aslında hüsrana uğrayacaktır. Bu, oldukça erken bir zamanda, bununla baş edecek kadar olgun olmadığı bir evrede gerçekleşir ki bu durum ona erken bir narsistik yaralanma bırakmaktadır. Yakında annesiyle olan ilişkisini, bu dönemin sayısız hüsrana ve zorunlulukları nedeniyle, o nesnenin kötü (bu hüsrandır) boyutunda bir takılıp kalmaya dönüştürecek şekilde değiştireceği için, bunu telafi etmek zordur.

Öte yandan, erken bir yaşta bazıları otantik olarak heteroseksüel nitelikli olan ödipal evre öncesi doyum deneyimi olduğu için, bunları “genitalleştirmeye”, yani çok yönlü sapkınlığa takılıp kalmalara eğilimli olacaktır.

Şimdi bir de küçük kız çocuğunu ele alırsak, ödipal evre öncesi doyumlarının otantik olmadığını çünkü kaynağının sadece ikame bir nesneden ibaret

olduğunu göreceğiz. Bu, ödipal evre öncesi cinsellik bileşenlerini hakir görmesine ve sonrasında ödipal evre öncesi deneyimlerine dair suçluluğunun artmasına yol açmaktadır. Bu durum, ödipal evre öncesi boyunca görece yokluğu sebebiyle suçladığı ve neticede uğradığı hüsrana yüzünden babası ile kurduğu ödipal ilişkiye özellikle etki etmektedir.

Kendisi ve gerçek aşk nesnesi arasına giren mecburi uzaklığın sayesinde, suçluluğa rağmen, kız çocuğunun olgunlaşmak, gerçek ödipal konumuna ulaşmak ve uzun zaman beklediği ve sevmek istediği, özellikle de uğruna annesinin ödipal evre öncesi doyumlarını hakir gördüğü, babasının ideal imajını yapılandırmak için hayli vakti kalmıştır. Uğradığı hüsrana ve uzun bekleyiş onu bir şekilde dengelemiş ancak aynı zamanda babasına dönük duygularını derinleştirmeye olanak sağlayarak narsisizmini de belirginleştirmiştir. Bu yüzden kız çocuklarının sevgisi genel olarak daha fazla idealleştirilmiş olmakla birlikte, ödipal evre öncesi bileşenlerin kusurlu bütünlüğünü açığa çıkaran bir yapıda olacaktır. Bu, belirgin ödipal bağlanma, ikiye bölme eğilimi (ideal ödipal aşkı ve onun tam karşısındaki ödipal evre öncesi bağlanma arasındadır) ve de aşk ilişkilerinde suçluluk hissetme eğiliminin varlığını korumasını açıklamaktadır. Ödipal karmaşanın başlangıcından itibaren kadınlar, erkek çocuklarına kıyasla son derece yavaş olgunlaşan daha büyük bir duygulanımsal yoğunluğa sahiptirler. Bu, enestinin neden baba ile kız çocuğu arasında daha sık olduğunu ve de baba ile erkek çocuğu arasında olduğundan neden daha az patolojik olduğunu kısmen açıklamaktadır.

Öncesinde gördüğümüz üzere erkek çocuğu ödipal arzularını doyuramaz; narsisistik bir yaralanmadan mustariptir ki bu erken gelişmiş ödipal evre öncesi cinselliğinin yararına olacak şekilde sonrasında tamamen bastırılmaktadır. Ödipal evre öncesine verilen bu önem daha sonra narsisistik imajını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bu durum, kadının *bileşen dürtülerini* reddettiği gibi *narsisistik gereksinimlerini* hakir görmesine neden olur, özellikle de aşkın anal-sadistik gereksinimlerini. Ancak kız çocuğu erkek çocuğuna nazaran bir avantaja sahiptir: beklemeyi öğrenmiştir, bu sayede narsisistik yaralanmalara karşı optimist bir tutum edinebilmiştir. Ancak henüz onları kabul edip etmemeyi veya bir gün iyi olup olmayacaklarını bilmemektedir ve bir fallusa, yani bir tamamlanmışlık sembolüne sahip olacaktır. Bu belirsizlik gerçekliğe dönük tutumunu muhtemelen etkilemektedir, ayrıca bir aşırıduyarlılık kaynağıdır ve hüsrana şiddetlenmesine yol açmaktadır. Birini desteklemeye ve daha önce

alamadığı narsisistik onayı sağlamaya çalışıp, devamlı bu arayışta olacaktır. Bu durumun trajedisi, ona bu onayı verebilen kişi, yani cinsel partneri ile, öncesinde gördüğümüz üzere, kendini narsisistik gereksinimlerinden salıvermek adına anal-sadistik dürtüsel bileşenlere kuvvetle yatırım yaparak onları hakir görme noktasına gelmiş kişinin tam olarak aynı kişi olmasıdır.⁶

Kadınların derinlemesine narsisistik gereksinimleri olduğuna ve dürtüsel hazza pahasına narsisistik doyum arayışında olduğuna zaten değinmiştim. Tatminkâr olduğu zamanlarda bu ikisi arasında bir senteze ulaşmayı başarabilir ve böylece belli bir seviyede narsisistik bütünlük elde edebilir: bu demektir ki, tatminkâr narsisistik bir onay ile dürtüsel bir olgunluk fallus üzerinden bilinçdışında simgeleşmektedir. Fallusun kazanımı *özdeşleşme* ile bağlantılı olabilir. (Bir zamanlar düşleri fallus sorunsalında merkezileşmiş bir hastam vardı: kusursuz kadınsılığı temsil eden fallus aynı zamanda özdeşleşme kurmaya çalıştığı anneye denkti. Ancak bu özdeşleşmenin oluşabilmesi için babasının fallusunu içe yansıtmayı tamamlamış olması gerekmektedir.) Bu çatışmanın daimi kaynağının fallus ve penis temsiliyetleri arasındaki benzerlik olduğunu söylemeye gerek yok, kadın bilinçdışının meşguliyetlerinin merkezinde özellikle fallik imaj bulunmaktadır, bu, annenin sahip olduğu babasal penis midir (anne böylece, kızını “kapsanan ve kapsayan” olarak inkâr ederek, narsisistik bütünlüğe ulaşmıştır), yoksa baba ile ödipal birleşme üzerinden sahip olmayı umduğu babanın kendi penisi midir?

Aslına bakılırsa, babasal penise ve başarılı bir narsisistik yatırıma sahip olmak arasında bir tür eşitlik bulunmaktadır. Sevilen kadın bu sebeple bilinçdışında fallik bir karşılığa sahiptir.⁷ Bu bazen fallusun kendisi olur, kendisine narsisistik olarak yatırım yapıp narsisistik bir duruma ulaşmaktadır: güzel, göz alıcı ve arzulanabilir bir hal alır. Bu gelişim kendiliğe yapılan narsisistik yatırıma dayanır ancak çoğu zaman nesne ilişkileri ve dürtüsel yaşamının zararınadır. (Freud erkeklerin, onlara kendi narsisistik eğilimlerini hatırlatan kadınlardan etkilendiğine dikkat çekmiştir. Buna, belki bir de erkeklerin kastrasyon karmaşasından özel olarak etkilenmiş olmaları nedeniyle bu kadınlarda kendilerinin ulaşamayacakları başarılı bir narsisistik bütünlük görüyor olmalarını ekleyebiliriz.)

Bu narsisistik yatırım, çatışma kaynaklı belli nedenlerden dolayı tamamen başarılamayabilir, kadınlar narsisizm ve dürtüsel gereksinimler arasında genellikle tatminkâr bir denge yakalayamayabilir. Freud'un ekonomik bakış

açısından faydalanırsak, narsisistik kadının libidosunu tamamen narsisistik yatırıma ayırıp, böylece cinsel dürtülere daha fazla yatırım yapamayacak hale gelerek cinsel soğukluğa nasıl çekildiğini anlayabiliriz. (Kadının yönelimi libidosunun eşit derecede önemli bir parçasını ifade eden oralite ile birlikte, narsisistik-oraldır.) Bununla beraber, narsisistik bir yatırımda tabakalar halinde çeşitli unsurlar kullanılabilir ve kadın çok ihtiyaç duyuyor görüldüğü narsisistik bütünlüğe birçok açıdan ulaşabilir. Böylece, bir kadın güzelliğe ve baştan çıkarıcı kuvvetlere yatırım yaparak narsisistik idealini karşılarken, bir diğer kadın bu nitelikler bakımından yetersiz kalıp, bunlara olumsuz yatırımlar yapabilir ve ilkin benliğine yatırım yaptığı için narsisistik olarak yatırım yapacağı “antilibidinal” bir üstbenlik geliştirebilir. Narsisistik yatırım olanakları sonsuzdur ve daha önce bahsi geçtiği üzere çok fazla desteğe gerek kalmayan ideal bir narsisistik yatırım bile mevcuttur.

Analizde, suçlulukla dizginlenmiş narsisistik yatırımların özgürleşmesini adım adım takip edebiliriz. Artık dürtülere yatırım üzerinden narsisistik bir tamamlanma sağlamaktadırlar ve bu da kişiye (erkeğe) kendine haz verme olanağı tanımaktadır (kendini sevmek). Kendilik-saygısı istisnai bir şekilde çok az olan (örneğin, nemfomani) kadınlarda görülen cinsel yaşam kısıtlaması, analizde, kendilik-saygısı edinerek ve olumsuz nesne seçimi üzerinden kendilik-yıkıcı bir tarzda kendi değerlerini azaltmaya son vermeleriyle artık kırılır.

Yalnızlığın narsisizmin işareti olduğunu söylemiştik ve bu nedenle, kadınların libidinal yatırımının karakterinde *eşmerkezli* bir boyut bulunmaktadır; kadın her zaman onun merkezindedir, ancak bilhassa eşsiz olan fallus da aynı zamanda onun merkezidir.

Kadınlar genellikle nesne-yatırımlarında talepkârdırlar ve hemen birtakım içe yansıtma süreçleri ve özdeşleşme girişiminde bulunmaktadır. Ancak nesnenin yalnızlığına ulaşmaya çabalarırken, öyle görünmese bile, ideal eğilimleri narsisistik yatırımla tasarımlanmış türlü özdeşleşme modellerine ait olan tüm unsurları bir araya getiren robot bir imaja doğrudur. Dolayısıyla, partneri bu gereklilikleri yerine getiremez ise kadının partnerini hüsrana uğratması kaçınılmazdır. Kadın, aslanan sevilme koşuluna güvenebildiği müddetçe hüsrana uğramışlığını kabul edecektir. Sevilme ihtiyacının normalliğinin veya olgunluğun esas belirtisi olduğunu söylemiyorum; burada her ikisinin de bir diğerinin tatminkâr nesnesi olmaması nedeniyle hüsrana uğratan anne-kız çocuğu ilişkisinin izlerini geriye doğru sürerek, bazı hipotezleri en yalın biçimde formüle etmeye çalıştım.

II

Psikanalitik teoriye bakılırsa, kadın psikoseksüel gelişimi birbirine tezat iki farklı aşamadan geçmektedir: erkeksi-klitoral evre ile kadınsı-vajinal evre.

Freud'a göre libido aslında erkeksidir ve tek cinsel organ penistir. Dolayısıyla kadın cinselliği nadiren var olmaktadır ve kadınlar bir delikten başka herhangi bir cinsel organa sahip değildir, bir başka ifadeyle bu organ önemsizdir. Bu noktada, kadınların tamamıyla canlı ve beden imajında etkili bir şekilde temsil edilen eksiksiz bir cinsel organa sahip olması nedeniyle bahsi geçen iddianın yanlış olduğunu ifade etmek gerekir.

Kadın cinselliği, muhtemelen erkek cinselliğinden daha zengindir; bizler her ne kadar analizde yalnızca eksiklikleri, ketlenmeleri ve suçluluğu ile karşılaşılıyor olsak da var olmayan bir şeye olumsuz olarak yatırım yapılamayacağından, nihayetinde bunun ne denli güçlü olduğu da doğrulanmaktadır.

Analistler, kadınların geçtiği varsayılan bu iki gelişim aşaması hususunda mutabık değildir; bazıları vajina duyumlarının klitoristen daha önce bulunduğu görüşüne sahiptir. (Bu sorun başka bir yerde derinlemesine tartışılacağı için burada girmeyeceğim.) Sunumuma devam etmeden önce kadınların yalnızca iki cinsel organı olmadığını not etmeliyim. Erojen bölgeleri anatomilerine bir hayli yayılmış durumdadır ve bedenleri de bir bütün olarak cinsel bir organ gibi düşünülebilir. Analizde, beden kendiliğinin bilinçdışı fallik bir temsili olarak karşımıza sık sık çıkan şey budur. Bu, erkeksiliğin (virilite/cinsel güç) değil de fallusun tamamlanmışlığın bir simgesi olduğu patolojik fallik bir özdeşleşme ile karıştırılmamalıdır. Şu bir gerçek ki kadınlar, onlara narsisistik bir bütünlük hissi (fallus ile simgeleşmiştir) veren kuvvetli bir cinselliğe sahiptir ancak, bu fallik imaj ve klitoris arasında keskin bir zıtlık bulunmaktadır. Eğer klitorisin cinsel bir organ olarak öneminde ısrarcı olunacak ise ona aynı zamanda esasen erkeksi nitelik de atfediliyor (ve yine aynı sebeple), oldukça kısa ömürlü bir yatırım ayrılıyor demektir. Klasik teoriye göre klitoris belli bir anda, bir nevi vajinaya değişmelidir, o andan itibaren de tek cinsel organ odur ya da daha önce değindiğimiz üzere aslında önemsiz bir şeydir. Libidinal yatırımın klitoristen çekilmesi beklenmektedir (Marie Bonaparte klitorisi, timusun pronefrozu gibi, vestijyal bir organ olarak düşünmektedir).

Analiz yazarlarının çoğu kadınların klitorise olan ilgilerinden vazgeçmelerine dair görüşte ısrar etmelerine karşın, psikanalitik deneyimim beni bu dürtüleri ve yatırımları yok olmaya müsaade etmektense bütünleştirmeye gereksinim duymalarına vurgu yapmaya yönlendirmiştir.

Defalarca tüm narsisizm tezahürlerinin eşlik ettiği belirsiz bir suçluluğa yönlendirildim. Yok olmaya mahkum edilen klitorisin niteliğini incelersek, bir haz ancak aynı zamanda üreme ve eleme organı olan penisle karşılaştırdığımızda, birincil olarak yalnızca haz⁹ sağlama işlevi nedeniyle narsisistik olduğunun farkına varıyoruz, dinamik bilinçdışı anlamlarından bahsetmiyorum bile.

Klitoris narsisistik niteliklerinden dolayı suçlanıyor gibi görünmektedir. Bu, kişinin kendisine verdiği narsisistik bir haz, tek başına bir haz organıdır. Klitoris, sosyal sayabildiğimiz bir haz organı olarak tek başına var olamayan, olsa da ancak bir kap göreviyle var olan vajina ile karşılıklı oluşturarak başka bir kişiye ihtiyaç duymamaktadır.

Klitoris bir anlamda en tipik kadın cinsel organıdır. Bu, embriyolojik olarak penisten türediği için değil (anlamı Ernest Jones tarafından önceden tayin edilmiş bir bağlantı), kadın bir bütün olarak bedenine yatırım yaptığı aynı narsisistik keyif ile yatırım yaptığı için böyledir. Bu narsisistik yatırım klitorisin bilinçdışında fallik önemini hiçbir şekilde olumsuzlamamaktadır.

Bütünlüğü bilinçdışında fallus ile simgeleşen narsisistik bütünlüğün sahipliği hususunda erkekler ve kadınlar arasında bir çekişme bulunmaktadır. Bizi “cinsiyetler arası savaş” sorunsalının önemine getirmektedir ancak, bu konu mevcut makalenin kapsamı dışında kalmaktadır. Ancak şunu belirtmeliyim ki, erkekler bazen kadınları “sanki bir penisi varmış gibi davranmakla” kınamaktadır, aynı zamanda “klitorisi de bir penismiş gibi tutum almakla” da kınamaktadırlar. (Klitorise erkeksi bir önem atfedilen ve böylece yalnızca erkeğe ayrıcalık tanınan toplumlarda klitoris sünneti belki de bu yüzden uygulanmaktadır.)

Bu düşünceler bizi mevcut çalışmamızın sahip olduğu büyük önem itibarıyla farklı, bir başka soruna götürmektedir: cinsel ilişkilerdeki uyum ve uyumsuzluk. Kadınlar genellikle partnerlerinden yakınmaktadır ve popüler yazın bu durumu haklı çıkarmaktadır: erkekler kaba davranıyor görünmektedir; acemilerdir, kadınları anlamıyor, cinsel haz veremiyorlardır. Bu, herhangi bir şekilde doğru olabilir mi? Şüphesiz fazlasıyla basitleştirilmiş bir yorum ancak içinden bir şey de çıkarabilir miyiz?

Psikofizyolojik bir bakış açısından koitusun [cinsel birleşme], özellikle kadın orgazmının farklı ritmi olduğu için, kadınlara kıyasla erkeklerde daha farklı bir seyir izlediği açıktır. Detaylı hazırlanmış grafikler bunu kanıtlamaktadır. Bu ufak farklılıklar normal aşıkları, senkronizasyon, düzenlenmiş teknikler, partnerler, daha doğrusu erkek partner tarafından bir hazırlık olmaksızın cinsel birleşmeden mutluluk almaktan alıkoymuyor elbette.

Her bir uyumsuzluk vakası kendi özgüllüğündedir, analiz genellikle doğal bir rahatlamaya ve hayli teknik yaklaşımlara gerek kalmayan bir aşk hayatına götürür. Ancak yine tekrar etmem gerekiyor ki burada ne özel bir genetik, tarihsel veya türlü açıklamaları olan rahatsızlıkları ne de çalışmaya gerek kalmayan normal vakaları göz önünde bulunduruyorum. Burada inceliyor olduğum şey, kadınların (erkeklerle nazaran) karakteristik özellikleri olduğunu söylemeye yetecek kadar sayıda insanda var olan eğilimleridir; bu *eğilimlerin* kökeni kadınların bilinçdışındadır, bu nedenle en azından bizim toplumumuzda bütün kadınları tanımlamaktadır. Cinselliği henüz tamamlanmamış, orgazmı partnerinin etkin oluşuna adapte olmuş, partneri doğallığını kaybetmeksizin cinsel hazzı ulaşan kadınlar olsa da cinsellikleri buna karşın temel olarak erkeklerinkinden farklılaşmaktadır. Bir başka deyişle, bu temel farklılık cinsiyetler arası başlıca farklılıktan kaynaklandığı için iyi eşleşen çiftlerin partnerleri arasında bile bulunmaktadır.

Kadınların sahip olduğu örtük ve aleni yakınmalar erkeğin onlara yeteri kadar önem vermediğine, onları beğendiğine, ihtiyaç duyduğuna ancak değer verdiğini göstermediğine dairdir. (Belki “onu sevmesi” de listeye eklenebilir ancak Freud’dan bildiğimiz üzere sevilme narsisistik bir arzudur; kadınlar narsisizmleri doyurulsun isterler ve erkekler de bunu yapmaya uygun görünmemektedir.) Bir kadın her şeyden önce narsisistiktir. Narsisizmin düsturu “ya hep ya hiçtir”, kusursuzluk bölünemez veya dağıtılamaz, ya vardır ya da yoktur. Bir kadın benliğine yatırım yapmaktadır. Kendisinin her zaman merkezinde olduğu bu yatırım eşmerkezli bir şekilde dışarıya doğru yayılır (tıpkı suya ufak bir çakıl taşı atıldıktan sonra ortaya çıkan halkalar gibi); kendine duyduğu sevgi ve genel olarak sevginin kendisi bütün yatırımları alır ve kadın bu merkeze aynı zamanda partneri tarafından da bir ayna gibi yatırım yapılmasını dilemektedir. Kadınlar sevgi için ve sevgi ile yaşar. Yaşamlarının başından itibaren elverişli bir narsisistik onaydan mahrum kaldıkları için kötü bütünleştirilmiş, doyurulmamış

narsisizmlerini partnerleri ile ilişkilerine yansıtırlar: hayatları bir bakıma, kısmi ve kısa ömürlü başarıları ve kaçınılmaz hatalarıyla bu yansıtmanın hikâyesidir.

Erkeğin tutumundaki farklılık nedir? Bile bile basitleştirerek veya abartarak tamamen farklı olduğu söylenebilir. Kadının ayrıcalığında olan bütünleşmemiş ve doyurulmamış narsisizm ile narsistik erkekler de vardır elbette, ancak böylesi erkeklerin hayli önemli bir kadını bileşeni vardır ve cinsellikleri narsistik olmayan erkeklerden daha farklı eksikliklere sahiptir. Erkeklerin tutumunda anal-sadistik çizgide örgütlenen dürtüsel bir temel vardır: şeyler onun için bir gerçeklikler hiyerarşisi içinde var olmaktadır, birinin diğeri ile olan ilişkisi üzerinden belli bir şekilde tasvir edilmiştir. Kadın ve onun sevgisi erkek için belki de ilk yatırım nesnesidir ve yalnızca onlar değildir elbette. Buna ek olarak, yatırımındaki narsistik miktar gerçek bir dürtüsellğe tabi kılınmıştır. Yalnızca ilişkisine, benliğine ve nesnesine (bu onu dürtüsel *doyuma* götürecektir) değil, dürtüsel doyuma da yatırım yapmaktadır. Erkeklerin aşka kısmen müdahil olmasının ve aşk ilişkisi sonlanırsa daha az incinmesinin nedeni budur. Müdahillği narsistik olmaktan çok dürtüsel olduğu için, narsistik yararı daha az derin ve iyileşmeye daha yatkın olacaktır.

Şimdi cinsel uyumsuzluk konusuna geri dönebiliriz, özellikle de kadının cinsel edim hazırlığı sorununa. Bu konu hakkında söyleyeceklerim erkek ve kadınların narsisizm ilişkilerine dair söylenenlere cinsel birleşme seviyesinde bir bütünleştirmedir yalnızca.

Klasik psikanaliz teorisinde genital edime hazırlık, kısmen dürtüsel ihtiyaçları ve ön hazzı içermektedir. Bu dürtüsel ihtiyaçlar otoerotiktir, ancak, genellikle cinsel birleşme esnasında ortaya çıkar (Ferenczi'nin amfimiksi teorisine bakınız). Genital etkin oluş ödipal evre öncesi bileşenlerin bir *kümesidir*. Cinsel birleşme partnerler cinsel olarak birbirlerine yakınlaşınca başlar, edimin başlangıcı ve esas cinsel ilişki arasındaki zaman ise bu kümenin kendini kusursuzca ve hızlıca düzenlemesine bağlıdır. Anlaşılan bunların hepsi örgütleyici anal-sadistik bileşenin sağlamlılığına ve cinsel edimin enerjik kökenlerine bağlıdır. Bir başka deyişle anal-sadistik bileşen ne denli bozulmamış ve dinç olursa, bahsi geçen *küme* cinsel edim gerçekleşene dek kendini o denli hızlı ve iyi düzenleyip, her iki partnere de dürtüsel doyum ve rahatlama getirecektir. (Erken boşalma ve ciddi geç boşalmayı göz önünde bulundurmuyorum, burada söz konusu olan

kadınlarda sahte klitoral orgazm ve tamamıyla cinsel soğukluğa denk gelen bileşenlerdeki işlevsel bozukluk emareleridir.)

Kadınların genel olarak narsisistik olduklarını söylemek, bahsi geçen kümenin dürtüsel bileşenlerin tamamından bağımsız olması demektir. Cinsel yaşamına bir ilave olarak sunduğu unsur (narsisizm), sayısız etkiye sahip bir unsurdur. Bu nedenle, dürtüsel olgunluk narsisistik olarak yatırım yapılmış dürtüler üzerinden edinilir ve narsisizm uyumlu bir gelişime iyi bütünleşmiş dürtüsel bir zemin sağlamaktadır. Narsisizm normal nesne ilişkilerinde önem kazandıkça nesneye duyulan sevgi de yoğunlaşacaktır. Nevrozda bu süreç ters düz olmuştur: narsisizm arttıkça nesne ilişkileri bir o kadar önemsizleşir. Her şey yolunda gittiği müddetçe, narsisizm ve dürtüler işbirliği kurmaktadır ancak, bir çatışma söz konusuysa zıt kutuplara çekilmekte ve birbirlerine karşı gelmektedirler.

Bir başka deyişle, hafif nevrozlu bir çiftteki kadın, libidosuna daha az (narsisistik boyut tarafından absorbe edilmiştir), ilişkinin narsisistik boyutuna çok daha fazla yatırım yapar ise ilişkinin dürtüsel yönüne yatırım yapması mümkün olacaktır. Ödipal evre öncesi unsurlardan bir sentez oluşturmaktansa, kadının libidosunun durumu aralarında uyumlu bir birleşme oluşmasına engel olacak, yavaşlatacak ve hepsini birden engelleyecektir belki de. Dolayısıyla kadınlarda dürtüsel ve gerçek genital evre arasında başka bir narsisistik evre daha vardır, bu ara evre bir bağıntı görevi görebilir, ancak koşullara göre bir engel de olabilir.

Nevrotik bağlamda, narsisizm “daha cinselliksiz” bir hal almaktadır. Bununla bileşen dürtülerine, başlangıçta kadını cinsel suçluluğunun asli unsuru olarak tanımladığım, özellikle de anal-sadistik bileşene yönelik bir yalıtımını kastediyorum (erkek cinsel suçluluğunun da asli unsurudur ancak daha dar bir kapsamda).

Bu durum kadının cinselliği idealize etmesine ve sevginin cinselliksiz unsurlarının üzerinde durmasına, “şehvetli ilişkileri” hakir görmesine neden olmaktadır (öyle ki ibarenin kendisi bile aşağılayıcı bir ifadedir). Anal-sadistik bileşene yönelik böylesi narsisistik karşıtlıklar tamamlanmış ve tatminkâr cinsel doyumu engellemektedir.

Klitoris bazen kadın cinselliğinden tamamen yalıtılmıştır. Böylesi olgularda narsisizm, tıpkı bileşen dürtüleri ve genitalite arasında müdahalede bulunduğu gibi, bir bağıntıdan ziyade bir engel teşkil etmektedir. Eğer kadın cinselliğinin narsisistik bir evreden geçmesi gerekiyorsa (her seferinde cinsel edime yerleş-

mektedir) bu, nevrotik bir çıkmazla sonuçlanmaktadır: klitoris gerçek cinsel veya vajinal doyumu tetikleme işlevini tamamlayamamaktadır.

Bütün bunlar, kadın cinsel olarak daha az dizginlenmiş ise oldukça farklılaşır. Bu durumda klitorisin rolü nedir peki? Genital cinselliğin ödipal evre öncesi kümeden ileri geldiğini ve bu kümenin tüm bileşenlerinin cinselliğe erişilene değin belli bir rol aldığını biliyoruz. Farklı bileşenlerin hepsi eşit önemde değildir: örneğin, oral veya anallıktan yalnızca biri baskın çıkabilir. Erojen bölgelerin (veya buna denk gelen bölgelerin) uyarılması baskınlığı nedeniyle gerçek bir cinsel uyarılma açığa çıkarılabilir (öyle ki bu, belki de onun ayrıcalığıdır). Burada, genital uyarılmanın yanı sıra çeşitli erojen bölgelerin ve her türlü beden hareketi de dahil olmak üzere anal-sadist bileşenin işlevlerinde öpüşmenin rolünden söz edilebilir. *Seçime tabi genital indüksiyondan* bahsedebiliriz, çünkü özellikle genital işlev her durumda bu bileşenin, örneğin anal veya oral olandan birini, ödipal evre öncesi niteliğini almaya yatkındır. Bu, ödipal evre öncesi bileşenin genitallığa katkıda bulunmayıp, onun yerine başka bir şey koyduğu sapkınlıkla karıştırılmamalıdır. Dolayısıyla, eğer kadının cinselliği görece bir normallikte ise, ana indüksiyonlar klitoris ve klitorisin özgül işlevi olan narsisistik cinsel uyarımadır. Bu dürtü besbelli kendi kaynağı klitoristen, daha dürtüsel ve cinselliğe narsisistik olarak daha çok yatırım yapma kapasitesine sahip olan, bu nedenle de dürtüsel cinselliğe yatırımı destekleyen cinsel bölgeye geçmektedir. Narsisizmin bu şekilde “cinselleşmesi” aslında “yeniden cinselleşme” olarak anılmalıdır çünkü nihayetinde, başlangıçta gelişimin erotizmle bütünüyle aynı olduğu nesne-yönelimli dürtüsel benlikte bütünleşen otoerotizme bir geri dönüştür. Daha sonra cinselliğin tamamen bitmesine neden olur, zorunlu birçok yönlü-sapkınlık evresinden geçtikten sonra, süresiz olarak tutulmuş olabileceği bir narsisist sapkınlık olmuştur.

Narsisizmin birden fazla biçimi vardır çünkü kökenleri Freud’a göre kolayca libido veya saldırgan bir hal alabilen psikik yaşantının farklılaşmamış katmanlarında gömülüdür. Bu tabaka, burada daha derinlemesine çalışılmayacak kadar büyük bir değişkenlik potansiyeline sahiptir.

Çocuklar ve bazen yetişkinler yalnız kaldıkları zaman derhal mastürbasyon yapmak için ayartılmış olurlar. Bu, sadece yalnızlık kendi başına haz almayı mümkün kıldığı için değil, çocukta özel olarak cinsel uyarılma açığa çıkaran, yalnız olmakla bağdaştırılan eşzamanlı narsisistik bir duyumsama da

bulundurduğu için böyledir. Çocuk bir nesneye bağlanmadığı müddetçe yeterli mastürbasyon doyumunu ister (bir kişiyle cinsel ilişkiye girmek). Ve kadınlar, asli narsisizmlerinden dolayı bedenlerine, mesleklerine, aile ve arkadaşlarına ve kendi içlerine yaptıkları bilhassa narsisistik yatırımdan dolayı gerçekten erotik bir niteliği olmasa bile, her zaman en azından belli bir seviyede bu narsisistik cinsel uyarılma evresindedirler. Böylesi bir uyarılma cinsel ilişkiye bir indüktör olabilir ve rolü de genellikle budur. Ancak her zaman değil elbette, bu gibi istisnai olgularda, narsisistik uyarımın kendi başına yapamadığı durumlarda, cinsel partner kadının kendi indüksiyon tetikleyicisine ulaşabilir.

Klitorisin narsisistik cinsel bir organ olduğunu söylemiştim, narsisistik yatırımı kökensel dürtünün esas merkezi olan vajinaya yansıtmak durumundadır, ancak bununla birlikte bütün (içerideki ve dışarıdaki) anal ve oral bölgelere de el atmalıdır. Bunlar dışında başka indüktörler de vardır elbette (kaslara ilişkin, sadistik, oral vb). Burada baskın indüktör olarak sadece klitoris örneğinin üzerinde duruyorum, çünkü en yaygın olan odur, bu sebeple çiftcinselliği değil de gözlemlerime göre genellikle klitorise bağlanan yalnızca narsisizmi açıklamayı umuyorum.

Burada yalnızca kadının dürtüsel cinsel birleşme hazırlığı ile ilgilenmiyorum, öyle olsaydı bizi bu çalışma konumuzun ötesine götürüyor olurdu. Bu nedenle, anatomik ya da fiziksel olarak klitoral bölgenin uyarılmasını içeren narsisistik hazırlık çalışmasına döneyim; yine de bunun yeterli olmadığını ve narsisistik cinselliğin bununla sınırlanmayacağını daha önce not etmiştik.

Başlangıç noktamız olduğu üzere biliyoruz ki, kadınlar narsisistik onayda belli bir eksiklik hissetmektedirler ve bunu onlara verecek bir erkek arayışındadırlar. Böylesi bir onaya hem erotik hem de öznesini teyit eden bir anlamda ulaşılacak durumundadır. Her bir boyut birleştiği zaman bir diğerini kuvvetlendirir ki bu da kadının normal gelişiminde eksik kalan şeydir çünkü ilk nesnesi, yani annesi eşcinsel olandır. Erkek, kadına narsisistik onayı, kadının ihtiyaç duyduğu tasdiki (sevilme ihtiyacı) sağlamaktadır ki bunun anlamı sevgi demektir, çünkü sevgi narsisistik bir katkıdır. Öyleyse, kadın için hükümdarlık ne demektir? Erkek, onun lütuflarından elde etmek için hükümdarın mahiyetinde bulunan biri gibi davranır, bu egemenliği pohpohlar ve över. “Kur yapmanın” anlamı kadına egemenlik sağlamak değil midir? Kur yapan bir erkek kabul edilebilmek için elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışır, kadına bir şeyler hakkında onur yükler

ve onun değerini ve eşsizliğini kabul ettiği her andan avantaj sağlamaktadır. Kadına, ondan almayı umduğu hediyenin değerini ne denli bildiğini göstermek için onu hediyelere boğar, böylece yapabildiği kadar tatminkâr bir şekilde hakiki bir hayranlık ifade etmekte ve kadının narsisistik aynasına tutunmaktadır. Gerçek bir cinsel uyarılmadan bahsedilemezse de kadınlar böylesi bir münasebette uzun süre beklenmiş narsisistik onayı almanın kabul edilebilir hissini deneyimlemektedirler.

Sonuç olarak, tamamen dürtüsel bir “hazırlık” yapmayı amaçlayan soğukkanlı bir ustalık tekniğinin kullanılması bile etkililiğini, erkeğin çekiciliğini ve kadına olan ilgisini ispatlayan bu gerçeğe borçludur. Bir başka deyişle, narsisistik onayı beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, narsisistik hazırlık klitoral ve erotik uyarılmadan çok daha fazlasıdır, erkek ve kadın arasındaki girift ilişkiyi bütünüyle kapsamaktadır.

3. Nesne Değişimi

Catherine Luquet-Parat

Nesne değişimi kadınların gelişiminde kritik bir adımdır. Bu, küçük kız çocuğunun babasına yatırım yapabilmek için aşk nesnesi olan annesinden yatırımlarını geri çektiği bir hamledir. Ancak bu tanım nesne değişimi, erojen bölge yatırımlarını ve benliğin bütünlüklü yapısı içinde aynı anda meydana gelen daha birçok değişimi görmezden geldiği için elverişsizdir. Freud, kız çocuklarında muhtemelen bu güçlüğün karşısında ödipus karmaşası süresince “üçlü bir değişim” olduğundan bahsetmiştir: aşk nesnesinin değişimi, başat erojen bölgenin değişimi (erotik yatırımının klitoristen vajinaya bırakılması) ve etkin bir konumdan nesne değişimine yönelik edilgenliğe doğru bir değişim.

Doğrusu, ödipal evre öncesi dönemin sonundaki konum ile ödipus karmaşasına geçiş dönemi karşılaştırılırsa ödipal evreye doğru geçişin böyleli üçlü bir değişim ile sonlandığı fark edilecektir. Bu konunun, kadının penise ilişkin tutumlarının ve duygularının epey değişiyor olması ile doğrudan bağlantılı olduğunu düşünüyorum. Bu, tam da o dönemlerde penis için sahip olunan iddiayı doğrulayan eski tutumlar çözölüp tasfiye edilirken belli başlı dönüşümler var olduğu için böyledir.

Yine de herhangi iki yazar bu “üçlü değişimin” her biri farklı kökenden gelen çeşitli unsurların arasında ne koordinasyon ve olası karşılıklı ilişki bakımından ne de zaman içindeki ilişkileri bakımından, yani kavramın ayrıntıları üzerinde birbiri ardına veya eşzamanlı olarak aynı fikirde olmuştur. Bu nedenle, her zaman belirsiz kalmış bu sorun, bu dönemin karmaşıklığını kavrarken ileriye dönük etki bırakmaktadır. Nesnenin değişiminden hemen önceki dönem süresince küçük kız çocuğu, aşkının temel nesnesine, annesine doğru hem etkin hem de sahiplenici bir tutum sergilemektedir. Kendisini aynı anda rakip olarak gördüğü babası ile özdeşleştirmektedir. Bu dönemde klitoris birincil erojen bölgedir. Çoğu yazar bu hususta hemfikirdir. Bazısı, bu tutumun kadını kendiliğin en doğal ve spontan eğilimleri temsil ettiğine inanırken, diğerleri bunun kadını benliğin

edilgen eğilimlerini doğal olarak gizleyen savunmacı tutumlardan kaynaklandığına inanmaktadır.

Freud'a göre bu değişim etkin dürtülerin azalması ve edilgen dürtülerin artması ile başlamaktadır; edilgen eğilimler, bir nesne olarak babaya geçişi kolaylaştıranlardır. J. Lampl de Groot, ilkin, anneye karşı etkin tutumun ona karşı edilgen bir tutum haline geldiğine inanmaktadır. Çocuk ancak bundan sonra babasına yönelir ve bu ikinci hamle ile eşzamanlı olarak saldırgan ihtiyaçlar daha mazoşist olanlara dönüşür. Marie Bonaparte'a göre, anneye dair klitoris-merkezli sadistik düşlemlerde meydana gelen bir tersine dönme, artık babaya dair edilgen düşlemler halini almaktadır. Bu dönüşüm, ortaya çıkmakta olan kadınsı, mazoşist, edilgen dürtüler fikrine başvurulursa mümkündür. Klitoral edilgenlikten vajinal edilgenliğe geçiş ikincil bir gelişimi temsil etmektedir. H. Deutsch'a göre mazoşizme dönüşen şey, küçük kızın penis eksikliğini keşfettikten sonra yaşanan kastrasyon karmaşasının peşi sıra gelen etkin sadistik libidodur. Zira bu mazoşizm, sonrasında kadın cinselliğinin temelini oluşturmaktadır.

İçgüdüsel dürtülere ve bunların biyolojik kökenleri ile yansımalarına odaklanan bu teoriler, nesne ilişkilerinin ve benliğin oluşumundaki temel rolünü önem bakımından yadsımaktadır. Kökensel dürtüler, yaşamın en erken evreleri dışında nesne ilişkileri olmaksızın mevcut olamaz. Bu nedenle, dürtüsel gelişimi burada kısaca tartışılan noktaya, özellikle de etkin oluştan edilgen oluşa ve saldırganlıktan mazoşizme olan değişimlere değin düşünmek önemlidir.

Bebek, yaşamın başlarında, olgunlaşmamışlık nesne ilişkilerini imkânsız kıldığında ve bebeğin kendisiyle dış dünyayı henüz ayırt edemediği durumlarda çeşitli etkin ve edilgen bileşen oranlarıyla gerilimlerini (açlık, soğukluk vb) ağlayarak ve el kol hareketleriyle etkin olarak dışa vurduğu ihtiyaç anlarından doyum anlarına doğru gezinir. İlk birkaç haftada, her iki cinsiyetin davranışları ve dürtüsel tezahürleri arasında belirgin bir fark bulunmamaktadır. Ancak, bu en erken dönemde bile etkin oluştan edilgenliğe doğru değişimler evvelce gerçekleşmiştir. Bebek bunları kolayca kabul edebilir, ancak bu tür değişimler organik hastalıklar veya anne bakımının gecikmeleri ile ilişkili olduğunda sarsıcı ve acı verici olabilir. Ayrıca zamana, miktara ve niteliğe göre de değişebilir. İlişkinin tonunu belirleyen anaklitik (yaslanarak kurulan¹) ilişki ve kaygının ortaya çıkması, çocuğun kesinlikle edilgen olması gereken durumları tecrübe etme biçimini etkileyecektir.

Bu aşamada saldırganlık, boşaltılması gereken gerilimlerin artmasıyla kolayca karıştırılabilir (benlik ve dış dünya arasında ayrım yapamamasından kaynaklandığı üzere) ve dayanılmaz şekilde deneyimlenir. Muhtemelen bebeğin genellikle yorgunluk ve uyku ile biten ve gerginlik-yayan ağlamalarıyla yeterince boşaltılamaz, elbette hayal kırıklığının azalmasıyla ani bir geri dönüş neticesinde dengeye ulaşmaz ise. Çocuk bu dönemin sonunda, nesne ilişkilerinin başlangıcını yansıtan önemli bir düşlemler sistemi geliştirir.

Çocuk, nesne ilişkileri kurabildiği yaştayken, etkin ve saldırgan dürtüler harmanlanır. Aynı anda hem sevindirici hem de sinir bozucu olan nesneye doğru yönelmişlerdir. Edilgen zevk için etkin arayış birincil kaygı ile renklendirilmiştir çünkü edilgen konumlardan duyulan korku etkin anne korkusundan kaynaklanmaktadır. Çocuğun, dış nesneyi içselleştirilmiş nesneyi sadeleştirmek adına çok erken bir aşamada kullandığı ve gerçek nesnesiyle (bu dışsal olandır) iyi bir ilişkiye sahip olmasının, çiftedeğerli arzularından kaynaklanan kaygıların üstesinden gelebilmesini sağladığıyla ilgili araştırmalar Melanie Klein'in gözlemlerini doğrulamaktadır. Engellenmiş ve doyumsuz kalmış arzuların yanı sıra türlü hüsranslardaki değişimler ile birlikte çocuk, nörolojik olgunlaşmamışlığın arzularının önemli bir bölümünü edilgenlik konumuna sınırladığı bir yaştan, hareketliliğinin dünyayı etkin bir şekilde fethetmeye başlamasına izin verdiği bir yaşa değin ilerler. Bu, erkek çocukları kadar kız çocukları için de geçerlidir. Dış dünyada etkin, sahiplenmecı ve saldırgan dürtülerinin doyurulmasını akamete uğratan bir engel bulduklarında, dil öncesi çocuğun bazen saldırganlıkla çevrelendiğini görmek mümkündür. Böyle bir durumda çocuk sinirlenir ve daha saldırgan hale gelir. Ancak bu öfke ona aynı zamanda acı vermektedir. Ağlamaları, öfkesinin kendisini ne denli doğrudan etkilediğini, ne denli gerilettiğini ve kendisine döndüğünü ifade etmektedir çünkü öfkesi gerçek dış nesneye olduğu kadar hatta daha fazla, içselleştirilen nesneye de dönmüştür. Çocuğun ağlaması gerginliği serbest bırakır ve saldırganlık ile birlikte bir sıkıntı ifade eder. Daha önceki bir aşamada birleştirilen bir çift saldırgan dürtü halatı şimdi aşamalı olarak ikiye bölünür: biri dış nesneye, diğeri iç nesneye.

İkili çiftedeğerlikli dönemde nesne ilişkilerinin başlangıcını, etkinliğini ve edilgenliğini izlemek birbirine sadece kısmen bağlantılıdır. Normal çocuk birçok edilgen zevkten hoşlanır ve faaliyetlerinin çoğunu edilgen olanları edinmeye yönlendirmektedir. Çocuk genellikle, edilgen zevkleri ancak dilediği veya

istediği ölçüde kabul eder veya onlardan fayda sağlar. Bir ebeveynin kendisine empoze ettiği şey, zevk olsa bile tehlikeli, katlanılmayacak kadar saldırgan ve hepsinden önemlisi çiftedeğerli olarak deneyimlenir. (Bu, olası acılı bir edilgen erotizm kaynağıdır.)

Sekizinci ayda görülen ödipal üçgen, gelişim boyunca önemlidir. Çiftedeğerli şekilde içselleştirilmiş nesne (imago) biri iyi, diğeri kötü olarak hissedilen iki gerçek nesneye yansıtılır. Ödipal üçgen, nesneyi projektif değişikliklerden kurtararak birleştirmeyi kolaylaştırır. Ancak asıl işlevi, iki saldırgan gelişimin mazoüst bileşenini çözmeye yardımcı olmaktır. Bir nesne daha sonra benlik için yararsız olduğu üzere reddedilebilir.

Cinsel özdeşleşme gerçekleştiğinde üçgensel düzen başarısız olur. İlk sahne boyunca iyi ve kötü nesne birleşir ve bu şekilde yıkıcı bir şeylerin yaşandığı deneyimine yol açar. İlk sahne kavramının gelişimi uzun bir zaman dilimini kapsar ve oral, anal ve fallik modaliteler ile ilişkili olarak etki bırakır. Freud'un sık sık vurguladığı gibi, gerçekte bu aşamaların birbirini takip etmediğini, üst üste geldiğini, üst üste koyulduğunu ve kısmen birbiriyle çakıştığını unutmamak gerekir. Saldırganlık, bu sadizmin oral ya da anal olup olmadığına bakılmaksızın, sahnenin etkin sadistik faili ile özdeşleşme yoluyla kolayca boşaltılabilmektedir. Oysa çocuğun bu dönemdeki aktivitesi, bu durumda en üst noktada olan anal evre özelliklerinin etkileriyle belirlenir ve doğal olarak sadistik dürtülerle bağlantılıdır. Kız çocuğu, ilk sahne düşlemleri nedeniyle memeye veya penise yoğun bir saldırganlık gösterdiğinde, penise karşı edilgen bir tutum benimsemesi özellikle zor ve kaygı verici bir hal alır. Ebeveynlerin çocuğa ve birbirlerine karşı olan tutumları, sado-mazo görülen ilk sahneye ilişkin çocuksu düşlemlerin tanımlanması ve geçersiz kılınması için önemlidir. Her durumda, ilk sahne içinde kaygı duymadan rol almayı imkânsız kılan, yeteri kadar yansıtılmış bir kaygı olduğu görülmektedir. Muhtemelen bu nedenle, ilk önce anne ile ikili ilişkide bir değişiklik olduğunu fark ederiz; küçük kız annesine yönelik etkin rol üstlenir (aynı zamanda bir penis sahibi olma arzusunu gösterir) ve bu şekilde ödipal evre öncesine veya olumsuz ödipus karmaşası konumuna geçer. Aşk nesnesine karşı, özellikle sahip olmak istediği annesine karşı hem etkin hem de saldırgandır ve bu yüzden de babasını bir rakip olarak görmektedir.

Tüm yazarlara göre etkin konumdan edilgen konumlara geçiş, baba ile libidinal ödipal ilişki kurmadan önce gerçekleşir. Lampl de Groot, küçük kızın

annesiyle olan ilişkisinde etkin olmaktan çıkıp edilgen hale geldiğine ve bu edilgen ilişkiyi babasına aktardığına inanmaktadır. Diğer yazarlar bu kadar kesin değildir, nesne değişikliği sırasında etkin eğilimlerin edilgen olanlara dönüştürüldüğüne dikkat çekmektedirler yalnızca. Marie Bonaparte, anneye yönelik sadistik düşlemlerde bir tersine dönme olduğunu ve ardından babanın edilgen düşlemleri halini aldığını düşünmüştür. Freud, “Bir Çocuk Dövülüyor” (1920) adlı makalesinde, mazoşistik ödipal düşlemdaki mazoşizm ile edilgenlik arasındaki bu bağlantıya dikkat çekmektedir. Bana öyle geliyor ki kız çocuğu babasına ilkin etkin, sahiplenmeci ve sadistik bir şekilde dönmektedir. Hem libidinal arzusunu değiştirmekte hem de penis talebini anneden babaya kaydırmaktadır. Kökensel dürtülerini (babasına sevgi, annesine nefret yöneltmiştir) öne sürmesine yol açan ödipal üçgene rağmen, gelişiminin bu noktasındaki küçük kız anal aşamadan kaynaklanan etkin ve sahiplenmeci çözümler peşinde koşmaktadır. Kadınsı edilgen alıcılık ancak babanın penisine sadistik dürtüler yönlendirerek gerçekleşebilir. Bir kadının kadınsılığının büyük bir kısmı “mazoşistik kadınsı hamle” olarak adlandırabileceğim bu önemli sürece dayanmaktadır.

Çocuk, saldırganla özdeşleşme süreciyle yakından ilgili olan nesneyle edilgen rolünü etkin olarak benimsediği bu dönemin başında, aşağıdaki düşünceyle özetlenebilecek bir mekanizmadan faydalanmaktadır: “Bu penisin tehlikeli olduğunu hissetmeme rağmen onun penisini ile kendimi penetre etmek isteyen benim.” Küçük kızın (ödipus karmaşasından önce sürdürdüğü düşlem ilişkisinde) nesnelerini değiştirmesi, gelişimi için çok normal ve benliğinin doğal gelişimiyle gelen saldırgan-sahiplenmeci rolünden vazgeçmesi, mazoşizme eşlik eden bir dönüş yapmadan imkânsız görünmektedir. Kadınların çoğunda geri dönüş benlik tarafından kabul edilir, ancak kadınlığın gelişimini bir ölçüde etkiler.

Bazı kadınların analizinde, bu dürtüsel hamlelerin sırası açıkça görülmektedir. Analizinin belirli aşamalarında ödipus karmaşasının erotik ve mazoşistik ihtiyaçlarının, iyi tanımlanmış tarihsel malzemenin canlanmasına bağlı olarak, geçici bir görünüm yaratması özellikle ilgi çekicidir.

Hem küçük kızların analizi, hem de oyunlarının, düşlemlerinin ve kendiliğinden yarattıklarının doğrudan gözlemlenmesi bizi aynı sonuca götürmektedir. *İkinci adım* olarak adlandırabileceğimiz durum, hiçbir zaman belirgin bir mazoşistik eğilimde bulunmamış ve muhtemelen hiç bulunmayacak olan kızların gelişimindeki nesne değişiminde belirleyici olabilir. İkinci adımda mastürbasyon

etkinliğine eşlik eden mazoşistik düşlemler ve gündüz düşleri çok önemlidir. Eğer ana fikri gizil dönemde bastırılırsa, bu düşlemler ergenlikte sık sık yeniden ortaya çıkacaktır. Mastürbasyonu ve muadillerini engellemektedirler. Ayrıca, bir suçluluk duygusuyla önem bakımından ağırlaşan ödipal imajların yeniden canlanması ile doğrudan ilgilidirler. O halde bu, bir özdeşleşme süreci ve yankı benzeri varyasyonları ile bağlantılıdır ve ergeni koruma kisvesi altında baştan çıkarma tehlikelerini vurgulayan anne tarafından uyarılmaktadır.

Bu mazoşistik düşlemlerin genital öncesi kökeninin analizi göz ardı edilirse, bir anlamda benliği “korkutan” ve gerilemeyi tetikleyen, böylece tüm cinsel örgütlenmenin gelişimini engelleyen aşırı güçlü mazoşistik etkilerle bağlantılı olarak çözölemeyen sorunlar ortaya çıkar. Bu sürecin psikolojik ağırlığındaki herhangi bir artışın, ödipus karmaşasının tüm gelişimini nasıl engelleyebileceği kolayca görülebilir. Küçük kızın, daha erken genital öncesi çatışmalarla bağlantılı bu patojenik artış nedeniyle yaşadığı çatışma, babanın penisini etkin ve sadistik olarak istediğinde, anneye yaşadığı (genital öncesi annesel imago) kalıcı çatışmalarla birlikte daha da kötüleşir. Daha önceki gelişmeler boyunca aynı öneme sahip olan mazoşistik şişkinlik, aşılama bir kaygı yaratan ciddi bir tehlike olarak hissedilir. Bu durum ilerideki gelişime bir son verir ve savunma yöntemlerini başlatır. Eğer penetrasyon arzusu hem bedenin hem de benliğin bütünlüğünü gerçekten etkileyecek bir şey olarak hayal ediliyorsa, eğer penis hâlâ abartılı bir fallik gücü temsil ediyorsa (küçük kızın arzulamasına karşın “çok büyük” olan, onunla kıyaslandığında orantısız olan, fallik güç imajı, ezici, yıkıcı, annesel kökensel fallusu parçalayan bir penis), o halde cinsel ilişki ve penetrasyon benlikte kabul edilemez bir istek olarak deneyimlenir ve hem temel narsistik savunmalara hem de kendiliği korumaya ters düşmektedir. Bu noktada gerileme meydana gelir ve küçük kız savunmasız bir şekilde etkin bir konuma ve bunu hayati bir savunma olarak gördüğü için penis isteğine geri döner: penis kendisini penetre etmesin diye, onu kendisi için ister. Bu, baba tarafından hamile bırakılmaktan çok farklı bir isteği olduğuna, kendisi için bir çocuk istediği anlamına gelebilir.

Bu bakımdan ikincil kadınsı narsisizm, çok korkutucu penetrasyon arzusuna karşı bir savunma olarak görülebilir. Arzu edilme isteği, baştan çıkarma, penetrasyon, sahiplenme, birini sahiplenmeye tutunma anlamına gelen fallus ile bir özdeşleşmeyi temsil etmektedir.

Mazoşist penetrasyon arzusunun bu yönden gitmesini önlemek için, baba yeterince iyi bir nesne olarak düşünülmelidir. Ancak, penis-sahibi- babanın genital imagosunun iyi kabul edilmesi için, çocuğun genital öncesi dönemde (ödüpal üçgen sayesinde) iyi imagoyu kötü olandan ayrılabilmesi çok önemlidir. Babaya yansıtılan ve aktarılan annesel iyi imago, ödüpal üçgenin başarılı olmasını sağlar.

Bazı kızların mazoşistik penetrasyon arzularını kabul etmedeki zorlukları, bazı erkeklerin ödüpal kastrasyona uğrama korkusunu göz önünde bulundurmalarındaki zorlukla kıyaslanabilir. Her iki durumda da gerileme ve kaçış kaygının yoğunluğu ile ilgilidir; aslında ne penetrasyon, ne de kastrasyon fikri ile değil, erkeği veya kızı bir arkaik düşlemler dünyasına geri götürecek olan parçalanma korkusuyla bağlantılıdır. Bu nedenle, klinik çalışmalarda gelişimi engelleyen inatçı genital öncesi çatışmaları analiz etmek gerekir. Doğrusu mazoşistik arzuların kıskırttığı bu aşılmaz korkuların kökeni, ilk sahnenin farklı evrelerinde kuvvetli sado-mazoşistik temsillere her zaman yerleşebilir.

Az önce dikkat çektiğim gerileme hamlesi çoğu zaman klasik ödüpal suçlulukla annesel nesneye karşı güçlenmektedir (haşmetli ödüpal anne, genital öncesi sadistik bir anne halini almaktadır). Bu suçluluk, çatışmanın asıl bölümünü gizlemeye yardımcı olmakla birlikte bazen yanılsamalar da yaratabilir.

Erojen bölgelerin değişmesi ile ilgili olarak, yanıltıcı ve aşırı basitleştirilmiş ancak genel olarak tutulan görüş, kızların odaksal ve hatta kendine özgü birinden diğerine geçiş özellikleri bulunan iki genital erojen bölgeye sahip olduğu yönündedir. Bununla birlikte, küçük kız için ödüpal evre öncesinde doruğa çıkan “fallik” bir evre olduğu gerçeğini hesaba katmamak, gerçeği çarpıtmak anlamına gelir. Genellikle anal evre olarak adlandırılan dönemi izleyen bu fallik evrenin (en azından gelişiminin başında) anal-fallik evre olarak adlandırılması daha doğru olacaktır. Bu “evrelerin” birdenbire tamamlanıp diğerine geçilmesinden ziyade kısmen örtüşüp birleştiklerini biliyoruz. Erojenlik bakımından anal evre zengin ve karmaşıktır ve bunun yankıları henüz gelmemiş olan kadınsılığı etkileyecektir. Bir süredir hem edilgen anal-kloakal erojenite hem de oral erojenite, önceki, sonrakinden tamamen başarılı olana kadar paralel işler. Bir süre için edilgen oral erojenite açığa çıkar ve anal-kloakal erojenite içinde mevcudiyetini uzatır, bu sırada etkin oral erojenite oral bölge boyunca tecrübe edilse bile bu böyledir. Anal-kloakal aktivite yavaş yavaş baskın olacaktır. Anal-kloakal bölgeye bir organ olarak ele alınacak, ayrılacak, etkin olarak kapsanacak, sahiplenilecek ve imha

edilecek şekilde yatırım yapılacaktır. Dışkı içeriği hem kişinin bir parçası olarak hem de bedenden “ayrı” olarak ve (anne-nesnesi ile ilişkili olarak) nesnenin bir parçası gibi deneyimlenir, tedricen babanın penisi ile tanımlanır. Önce annenin fallusunda, sonra da babanınkiyle özdeşleşmiş olan bu penisin kendisi, anneye olan nesne ilişkisinin bir modalitesidir (usul, şekil). Bu nedenle, kızların orijinal fallik gereksinimlerinin tam olarak bu zamanda anal bir gereksinim biçimini aldığı söylenebilir. Tanınma veya daha doğrusu cinsiyetler arasındaki farkları anlayışla karşılama olanağı, gelişimin belirli bir anında gerçekleşmektedir. Bazı küçük kızların cinsiyetler arasındaki farklara ilişkin sahip olduğu bilgiler, çocukların bu farkı genellikle keşfettiği yalnızca bu yaşta özellikle önem kazandığı için “anlayışla karşılama” kullanılmaktadır.

Küçük kızın hem klitoral hem de anal erotizmi ile bağlantılı olan üretral erotizmine yeteri kadar önem verilmemiştir. Eğitim, anal erotizmi, kızın hem erotik hem de dürtüsel gelişiminin fallik boyutunu doğal olarak etkileyen üretral erotizmden çok daha fazla baskı altına alır.

Erojen bölgelerin değişimi sırasında, klitorisin erojenitesi değişikliğe uğratılabilir ve hatta kaybolabilir. Bu değişiklik, klitoris erojenitesi hem edilgen hem de etkin bir bileşene sahip olduğundan, etkin oluş pahasına edilgen oluşta bir artış olduğunu göstermektedir. Gerçek vajinal erojenite deneyimi, hem bilinçli duyumsamaları hem de erken ancak genellikle bastırılmış bilginin yanı sıra fonksiyonel ve anatomik meyiller nedeniyle anal erojenliği de ifade eder. Vajinal erojenite genellikle daha sonra ortaya çıkar, bu nedenle bu aşamada sadece bir “potansiyeldir”. Küçük kız için vajinaya sembolik olarak eşdeğer olan genellikle ağızdır (bkz. E. Jones). Daha kesin olmak gerekirse, etkin vajinal erojenite (vajinal-anal-kloakal), etkin oluş pahasına artarak edilgen oluşa seğirtilerek değişikliğe uğratılır, bu nedenle etkin anal olandan ziyade (önceki aşamada temeli olan) edilgen ve anal olan erojenite ile daha yakından ilgilidir.

Nesne ilişkileri ve erojenite arasında bir paralellik olmasına rağmen, yalnızca bölgeler ve evreler açısından ele alınmaları durumu çarpıtmak, daha önce belirtilen gelişmelerin esas kısmının bir nesne aşkının düşlem temsili düzeyinde gerçekleştiğini unutmak anlamına gelecektir. Aynı sebepten dolayı, meme, kloaka, vajina, klitoris ve penis gibi kelimeler yetişkin dünyasının bu anatomik gerçeklerine oldukça kesin bir anlam vermeye teşvik eder. Aslında, bu kelimeler hem anatomik gerçekleri hem de bazı fonksiyonların sembolik temsillerini belirtir,

ancak bu kelimeler tarafından tasarlanan genellikle ikincisidir. Küçük kızın, gelecekteki kadınsılığın ve cinselliğinin gelişimi ve örgütlenmesi için birkaç evreden kaynaklanan eğilimleri, özellikle kadınsı bir alıcılıkla sentezlemesi ve detaylandırması önemlidir.

Mazoşist hamle, küçük kızı babasal nesnesine doğru edilgen aşk konumuna yerleştirmiştir. Peki bu, artık herhangi bir faaliyet olmayacağı anlamına mı gelmektedir? Yatırım yapılmış edilgen mücadelelere sahip olan etkinliğin, kadınsı alıcılığa hazırlayabildiğini söylemek daha doğru olacaktır. Bu nedenle alıcılık, cinsel ilişki fizyolojisine de denk geldiği üzere edilgen bir amaca sahip bir aktivite gibi görünmektedir. Bu edilgenlik, ne zaman edilgenliğe işaret edilirse geçerli olan belirli nesne ilişkisi biçimi ile ilgilidir.

Nesne değişimi ve mazoşistik geri dönüş sırasında, cinsel düşlemler ve nesne ilişkileri etkinliği, edilgenliğe ya da edilgen amaçlı bir etkinliğe dönüştürür. Bununla birlikte, bazı aktiviteler ve “benlik gelişimine doğru hamlelerden” bazıları, bu kez cinselleştirilen nesne ilişkilerinden ziyade özdeşleşme ile paralel bir dönüşüme tabi kalır. Bu kadınsı mazoşistik konum anne ile yapılan bir dizi özdeşleşmeye atıfta bulunur, ancak anal ve fallik evreler sırasında çok önemli olan baba ile özdeşleşme tamamen sona ermemektedir.

Nesne değişimi sırasında ve bu nedenle meydana gelen en önemli değişikliklerden biri, penis talebinin ortadan kalkmasıdır. Küçük kız annesini penetre etmek için babası gibi bir penise sahip olma arzusunun üstesinden gelmiştir. (Penis arzusu, genital öncesi fallik güç arzusunun, fallus sahipliğinin, kökensel fallik güvencenin ve fallik katılımın aşağı yukarı genital bir tarzda yeniden uyarlamasıdır.) Mazoşistik hamle yardımıyla babasının penisini, onun tarafından penetre edilerek ve babası tarafından bir çocuk sahibi olarak edinme arzusunu geliştirmiştir. Küçük kız, annesine olan sevgisi ve annesiyle çatışmayan özdeşleşmeleri sayesinde babası ve genel olarak erkekler ile gerçek bir ödipal aşk yaşayabilir. Bu onun gelişiminin en önemli noktasıdır. Burada, penis sahibi olan başka bir erkek, farklı bir nesne, kızın penisinin olmadığı gerçeği ile birlikte kabul edilmektedir. Böylece, kendi cinsiyetine yaptığı yatırımla, başka bir insanı tamamlayan bir şey olarak sevgisinin gerçekleşmesini sağlamış bulunmaktadır. Heteroseksüellik sadece bu noktada elde edilir. Babasının imajı olan adam, o andan itibaren başka bir kişidir: ondan farklıdır ancak tamamlayıcıdır, bu nedenle sevilen ve istenendir. Genital evreye, genital cinsellik dünyasına, böylece erişilmiş olur.

Mazoşistik hamlenin, kadınsı gelişimin belirli bir geçiş anında gerçekleştiğinden zaten bahsetmiş oldum: Peki, bu tamamen ortadan kalktığı anlamına mı gelmektedir? Büyük bir kaygı ile eşleşirse, gerileme ve zıt tepki oluşturma mekanizmalarını harekete geçirip gelişim üzerinde olumsuz bir iz bırakma olasılığından bahsetmiştim. Bunun dışında sapkın, erojenik mazoşizm eğilimlerini temsilen, kadınsı nesne ilişkilerinin örgütlenmesinde mazoşistik hamlenin izleri hâlâ görülebilmektedir. Kadınsı gelişimin bu yönünü izlemeyeceğim, çünkü çalışmamı ideal, normal bir durumda nesne değişimine hazırlık ile sınırlandırmaya çalıştım. Bu mazoşist hamlenin yaygın başka bir kalıntısının bana göre ne olduğunu göz önünde bulundurarak bitirmek istiyorum: erkeğe kadınsı bağlılık ya da daha doğrusu, gerekli olmasından ziyade bu seçimi yapmaktan dolayı bir bağlılık/bağımlılık tutumunun benimsenmesi. Erotik bağlılığın anatomik ve fizyolojik yapılarından dolayı kadınlar için hiçbir zaman son bulmadığı söylenebilir. Ancak bu bağlılık konumuna yönelik arayış genellikle cinsel davranışların ötesine taşınır ve genel olarak büyük davranış bölümlerini karakterize eder. Kadınlar, başka bir kişinin sahip olduğu rol, erotikleştirilmiş bir adaptasyon içinde belli bir “rol” üstlenir ve bu şekilde elde ettiği hazza bağlı olarak bu rolü korurlar. Bu durumun kolayca kafa karışıklığı yaratabilecek gerçek bağımlılık durumundan ayrılması gerektiğine inanıyorum. İkincil ve tali konumların alınması dahil olmak üzere ikinci davranış, ketlenmeler, gerileme ve suçluluktan kaynaklanıp bir yükümlülük duygusuna dayanır veya hazza bağlı olarak tercih edilmekten ziyade bir savunmayı temsil eder. Edilgenliğin serbest bir erotik seçimden mi yoksa nevrotik bir zorunluluktan mı kaynaklandığı söylenemeyen, karışık etiyolojileri olan birçok kadın da bulunmaktadır elbette.

4. Kadınsı Suçluluk ve Ödipus Karmaşası

Janine Chasseguet-Smirgel

“Bu, Freud’un ödipus karmaşası kavramının yalnızca erkek çocuklar için geçerli olduğu ve ‘karşı cinsiyetteki ebeveynlerden birine sadık aşk duyarken diğerine ise bir rakip olarak nefret beslemek sadece erkek çocuklarında mevcuttur,’ yönündeki çetin iddiasıyla uyuşmamaktadır.¹ Burada *kraldan çok kralcı* olmaya zorlanmış gibiyiz (*plus royaliste que le roy*). Ödipus karmaşası gerçekliğinin ve düşleminin kız çocuklar için erkek çocuklarından daha az olmayacak şekilde, yaşamdaki en mukadder psişik olay olduğundan kuşkulanan için hiçbir neden bulamıyorum.”

–Jones (“The Phallic Phase,” 1932)

Freudyen teoride erkek çocuğunun ödipus karmaşasında babaya merkezi bir rol verilirken, kız çocuklarında bu rolün büyük ölçüde azaldığını belirtiyor olmak sıkıntılıdır. Hatta (Jones’un “The Phallic Phase” adlı makalesinde yanıtladığı) Freud’un “Kadın Cinselliği” başlıklı makalesi dikkate alındığında, kız çocuğunda olumlu ödipus karmaşasının var olamayacağı önerilmiştir. Var olsa bile, anne ile kurulan ilişkinin tam bir kopyasıdır genellikle. Freud aynı makalede, “Aşk nesnesinin değişmesi dışında, ikinci evrenin erotik hayata yeni bir özellik katmadığını” (bu ikinci evre olumlu Ödipus karmaşasıdır) söylemiştir. Freud, küçük kızın olumlu ödipus konumuna, babasına olan aşkı ya da kadınsı arzularıyla değil, erkeksi arzuları ve penis hasedi nedeniyle ulaştığını iddia etmiştir. Penis sahibinden, yani babasından istediğini elde etmeye çalışmaktadır. Ödipal konuma ulaştığında, bu esasen bir “sığınak” olduğu için bir süre dayanma eğilimindedir (“Ödipus Karmaşasının Çözülüşü”, 1924). “Ödipus konumuna bir liman yahut bir-sığınakmış gibi girmektedir.” Kız çocuğunun kastrasyon kaygısı olmadığı için kaybedecek bir şeyi de yoktur ve güçlü bir üstbenliğe gereksinim duymaz.

Eğer gerçekleşirse nesne değişimi öncesindeki evre boyunca, baba “neredeyse sinir bozucu bir raptiden başkası değildir” (“Kadın Cinselliği”, 1931), ancak olumsuz ödipus karmaşasındaki baba ile rekabet çok güçlü değildir ve erkek çocuğun annesine sahip olma arzusuna eşlik eden ödipal rekabeti ile hiçbir

şekilde simetrik değildir. Anneyle eşcinsel aşk içinde olan küçük kız baba ile özdeşleşmemektedir. Normal ya da nevrotik davranış çalışmasından psikotik olana dönersek, Freud'un sanrı oluşumuna dair teorilerinde eşcinselliğe verdiği önemli pay dikkat çekicidir. Benlik için tehlike arz eden babaya edilgence teslimiyet arzusunun erkeksi sanrılarda büyük payı vardır. Bu dileklerin en önemlilerinden biri babadan çocuk sahibi olma isteğidir. Freud'un, bu arzuyu küçük kızın normal gelişimi bağlamında göz önüne aldığına, bunun kadınsılıktan kaynaklanan birincil bir arzu olduğuna inanmayıp, aksine, penis kıskançlığının muadili ikincil bir arzu olduğunu düşünmesi şaşırtıcıdır.

Paradoksal biçimde baba, erkek çocuğun psikoseksüel gelişiminde kız çocuğuna kıyasla, bir aşk nesnesi ya da bir rakip olarak çok daha önemli bir yer işgal ediyor gibi görünmektedir. Freud'un, eğer teorisinin bütün etkileri kabul edilseydi, babanın erkek çocuk için kıza göre genel olarak daha önemli olduğuna inandığını bile söyleyebilirdim. Bununla birlikte Freud, dahilik niteliğinde bilimsel, açık zihni ve hakikat endişesiyle, kadınlık konusundaki çalışmalarını hiçbir zaman tam veya kesin olarak değerlendirmede ve öğrencilerini "kara kıtayı" keşfetmeye devam etmek için teşvik etti. Bu ihtiyaç, yalnızca kadın psikolojisi üzerine yaptığı son çalışmalarından birinin son cümlesine atıfta bulunmaktadır: "Eğer kadınlık hakkında daha fazla şey bilmek istiyorsanız, kendi yaşam deneyimlerinizi sorgulayın, veyahut şairlere başvurun ya da bilim size daha kapsamlı ve tutarlı bilgi verebilene dek bekleyin." ("Kadınlık" makalesinde, 1932)

Bu çalışmadaki amacım, erkeklerdeki ödipal konumda bulunmayan bilhassa bazı kadınsı konumları tartışmak. Belki biraz daha derin motivasyonlarını açığa çıkarabilir ve muhtemel sonuçlarını tanımlayabilirim. Kısıtlı zamanımız bu çalışmanın kaçınılmaz bir şekilde değineceği penis hasedi, kadın mazoşizmi, üstbenlik, ve kız çocuğunda ödipus karmaşasının çözülüşü gibi kadının psikoseksüel yaşamındaki pek çok sorunu ayrıntılı olarak incelememize engel olacak. Bu konulara yalnızca merkeze aldığım temamları ilgili oldukları kadar muamele edeceğim. Bu tür bir araştırmaya dahil olan sayısız zorluktan dolayı, az çok eğreti bir sunum kaçınılmaz hale gelmektedir. Kız çocuğunun babasıyla olan ilişkisinin belirli özelliklerine, bu ilişkide göz önünde bulundurulması düşünülen, önemli erken tarihçesini göz önünde bulundurmaksızın daha fazla vurgu yaptım; eşcinsel gelişimde çok önemli olan belirli özdeşleşme sorunlarına ise Joyce McDougall bu kitaptaki makalesinde onlarla daha bütünlüklü olarak ilgileneceği

için değinmedim. Belirli kadın tutumlarının “özgüllüğü” ne zaman tartışılsa, bunların erkeklerdeki karşılığı ile karşılaştırılması gerekmektedir. Bu çalışmada böyle bir karşılaştırma dolaylı olarak anlatılmak istenenden daha fazlası olamaz.

Çoğu psikanalitik yazar kadınların genital ve ödipal olgunluğa giden yolda erkeklerden daha büyük zorluklarla karşı karşıya kaldıklarına değinmiştir. Öyle ki Freud, ödipus karmaşasının nevrozların çekirdeği olduğuna dair inancının evrenselliğini, bildiğimiz üzere, yeniden değerlendirmeye yönelmiştir. Freud ile genellikle aynı fikirde olmayan yazarlar, küçük kızın psikoseksüel gelişiminde karşılaştığı zorlukların temel olarak benlik korkusundan, kadını rolün uyardığı *narsistik kaygılardan* kaynaklandığına inanmaktadır.

Kendi bölümümde, erkekte karşılığı olmayan ve kadının psikoseksüel gelişiminde belirli bir döneme, nesne değişimine özgü, özel bir kadını *suçluluk* formunun kaynağı olan kadını ödipus karmaşasının boyutlarıyla ilgileneceğim.

I

Kız Çocuğunun Baba ile İlişkisinde Nesnenin İdealleştirilmesi

Freud'u takip edenlerin yanı sıra, ona karşı çıkanların teorilerinin hepsi (özellikle Melanie Klein ve Ernest Jones), kız çocuğunun gelişimine dair bir noktada hemfikir olabilmişlerdir: kadınların ödipal gelişimine has *nesne değişimi hüsrana* dayanmaktadır.

Bu yüzden, Freud'a göre kız çocuğunun ödipus karmaşası önce nesnelerle, sonra kendi narsizmiyle alakalı çifte yanılgıdan kaynaklanmaktadır. Bu düş kırıklığı temel olarak küçük kızın “kastre olmuşluğunu” keşfetmesi gerçeğinden kaynaklanır (anne ona ne sevgisini, ne de istediği penisi vermiştir). Freud'a göre bu hüsrana dolu penis hasedi, ikame bir penise duyulan arzu ile yer değiştirip, küçük kıyı yüzünü babaya dönmeye teşvik etmektedir. Öte yandan, Melanie Klein ve Ernest Jones, “Kız çocuğu, ödipus dürtülerinin etkisi altına erkeksi eğilimleri ve penis hasedi üzerinden dolaylı olarak değil, doğrudan baskın, kadını dürtüsel bileşenler sonucuyla girmektedir,” ifadesinde bulunmuşlardır (Melanie Klein, *Çocuk Psikanalizi*, 1932). Küçük kız çocuklarının çoğu, kendisi için değil, ondan bir çocuk sahibi olmak için bir penisi içe alma isteği duymaktadır. Çocuk sahibi

olma arzusu, penis sahibi olmak gibi imkânsız bir isteğin ikamesi olamaz (Jones, “The Phallic Phase”, 1932). Bu yazarlar, kadınsı ödipus karmaşasının ikincil niteliğini kabul etmeyi reddetmelerine rağmen, küçük kızın ödipal arzusunun, daha sonra “kötü” olan annesel memenin neden olduğu hüsrana nedeniyle etkin kılındığına ve uyandığına inanmaktadır. Bu nedenle, (Freud’a karşı bu her iki görüşte de) *ilk nesnenin kötü yanı*, nesne değişimi temeline dayanmaktadır; küçük kız eksikliğini duyduğu nesne odaklı ve narsisistik doyumunu sağlayabilecek iyi bir nesne arayışındadır. İkinci nesne (baba ya da penis) ilk nesneyle ilgili düş kırıklığı nedeniyle *idealleştirilecektir*.

Gerçekten, ilk nesnenin noksanlıklarını hafifletebilecek iyi bir nesnenin varlığına dair bir inanç, herhangi bir nesne değişikliğinin gerçekleşmesi için hayati öneme sahiptir. Bu inanca, birincil nesnenin tüm iyi yönlerinin ikincil nesneye yansıtılması eşlik ederken, aynı zamanda o (yeni) nesnenin tüm kötü yönlerinin orijinal kökensel nesneye yansıtılması (en azından geçici olarak) onun korunmasını sağlar. Bu bölme, aksi halde gerçekleşmesi için hiçbir neden olmayan, nesnenin değişmesine neden olan vazgeçilmez koşuldur. Catherine Luquet-Parat’ın bu kitaptaki makalesinde vurgulandığı gibi, bu bölme kızın üçgensel yöneliminin temelidir. Ancak, annesel imajın bölünmesi, ikinci nesnenin *idealleştirilmesi* anlamına gelir; eğer öyleyse, hepsi yalnızca iyi olan niteliklerin yansımalarından bahsedilebilir.

Birkaç yazar, kız çocuğundaki bu ikinci nesne idealleştirmesinin önemini vurgulamıştır. Bu nedenle Klein *Haset ve Şükran*’da², küçük kıza ondan uzaklaştıran anneye karşı olumsuz duyguların şiddetlenmesinden bahseder: “Ancak ikinci bir nesnenin, yani babanın ve penisinin idealleştirilmesi ancak bundan sonra daha başarılı olabilir. Bu idealleştirme büyük ölçüde iyi bir nesne arayışından ileri gelmektedir.”

Nesne değişiminin olduğu idealleştirme süreci kadınların gelecekteki psikoseksüel gelişiminde hayli ağır basmaktadır. Aslında her nesne, nesne değişimi zamanında, ya tamamen olumsuz bir şekilde yatırım yapılmış (anne, memesi, fallusu) ya da tamamen olumlu olarak yatırım yapılmış (baba ve penis) *dürtüsel bir ayrışma* anlamına gelir. Bu nedenle, küçük kız, bu *dürtüsel ayrışmayı* korumak için babasıyla ilişkisinde var olan saldırgan dürtüleri *bastırma* ve *karşı yatırım yapma* eğiliminde olacaktır. Sonuç olarak, *cinselliğin anal-sadistik bileşenine bağlı*,

özellikle kadını bir suçluluk formu ortaya çıkmakta, bu da radikal bir biçimde idealleştirmeye karşı çıkmaktadır.

Küçük kızın babasıyla ilişkisinde yaşadığı çatışmalar, elbette, annesel nesnenin yanı sıra ikinci nesnenin alışılmamışlığına ilişkin ilk deneyimlere de bağlıdır. Eğer kız çocuğunun annesiyle ilişkisinde olumlu deneyimler yaşanır ve (güçlü ve uyumlu bir ego gelişimi için gerekli olan) “normal hüsrânın” dozu iyi ayarlanırsa, babanın kişiliği nesnenin iyi yönlerinin ona yansıtılması için elverişli bir temel sunar ve aynı zamanda yeterince katı olursa, küçük kız bu hüsrânlar tarafından kışkırtılırken nesne değişiminden geçebilecek ve böylece gelişiminin bu özel anında gereğinden fazla önem kazanan ikinci nesneyi idealleştirmeden, anne ile çatışmasız bir özdeşleşme de elde edebilecektir.

Dürtüsel ayrışma ile eşzamanlı olarak nesnenin idealleşmesini kalıcı hale getirme ihtiyacı, bu durumda daha az baskı yaratır ve kadını psikoseksüellik artık daha doyum verici koşullar altında ilerleyebilir. Diğer taraftan, ilk deneyimler kötü sonuçlanırsa ve ikinci nesne iyi niteliklerin yansıtılması için gerekli özellikler sunmuyorsa, karakter sorunları, sapkınlıklar ve psikozlar gelişebilir.

Bununla birlikte, nesne değişimi çoğu durumda (ve bu, neredeyse kadınlık durumuna has olarak görünüyor) yanlış zamanlarda serpilen annesel hüsrân dozlarıyla keşismektedir. Baba şu durumdan sonra doyum sağlayıcı bir nesneyle ilişki kurmak için son şans, son çare olacaktır. Nitekim, anne ile kız çocuğu arasındaki ilişki başından itibaren engellenmiştir; Grunberger’in kadın narsisizmi hakkındaki makalesinde de belirtildiği gibi, bu durum anne ve kızı arasındaki cinsel kimliğe bağlı olduğundan, tabiatı gereği engellenmiş olduğu bile söylenebilir belki de. Freud, “tüm insan ilişkilerini nitelendiren çiftedeğerlilikten” kaçınabilecek tek ilişkinin anne ve erkek çocuğun ilişkisi olduğunu vurgulamıştır. İkinci nesnenin idealleştirilmesine babasal tutumun kendisinin sebep olabileceğini açıklamaya yardımcı olabilecek baba-kız ilişkisinin bazı yönlerini daha sonra göstermeye çalışacağım.

Baba-kız ilişkisi çoğu durumda dürtüsel ayrışmanın devam etmesiyle karakterize olmuştur; ikinci nesnenin muhafaza edilmesi gerektiği için saldırgan ve anal-sadistik unsurlar karşı yatırım yapılarak, bastırılmaktadır. Aynı zamanda, birinci nesnenin kötü yönleri ile yapılan karşı özdeşleşmeler korunmaktadır.

Kız çocuğunun psikoseksüel gelişiminde erkek çocuğuna kıyasla daha büyük zorluklarla karşılaştığı gerçeği tüm yazarlar tarafından vurgulanmaktadır.

Kadınlardaki cinsel soğukluğun sıklığı buna işaret etmektedir. Sadece anneye karşı olan suçluluk, bu durumu açıklamak için yeterli değildir; eğer öyle olsaydı, erkekte buna karşılık gelen bir şey olmalıydı.

Marie Bonaparte, cinsel soğukluğun nedeninin kadının daha az libidinal enerjiye sahip olduğu gerçeğinde bulunabileceğini söylerken Hélène Deutsch, bunun “yapısal ketlenmeler”³ ile bağlantılı olduğuna inanmakta veya diğer yazarlar çiftcinsellik gerçekliğinden kaynaklandığına kanaat getirmektedir. Bana öyle geliyor ki bu yazarlar, Jones’un “Early Female Sexuality” makalesinde vurguladığı gibi, analistin temel görevi olan bilinçdışı faktörlerin keşfedilmesi ve yorumlanmasından kaçınıyor görünmektedirler.

Öte yandan pek çok yazar, kadınlarda cinselliği idealleştirme eğiliminin yaygın olduğunu belirtmektedir. Bunun için sadece ergenleri ve hatta romantik bir düşte ebedi aşk için Büyüleyici Prens’ini bekleyen Madame Bovary’imsi olgun kadınları düşünmek yeterlidir. (Yakın tarihli sosyolojik bir çalışmada, Evelyne Sullerot, romantik ucuz dergi yayıncılarının yılda on altı milyon kopya sattığını belirtmektedir.) Dolayısıyla, *Psychology of Women*’da Hélène Deutsch:

Kadın cinselliği, yüceltme sürecinin bir sonucu olarak, erkeklerinkinden daha tinseldir...

Bu yüceltme süreci, kadının tüm erotik duygulanımsal yaşamını zenginleştirir ve kişiden kişiye erkeklerde olduğundan daha çok farklılaştırır, ancak cinsel doyum kapasitesini de doğrudan tehlikeye atmaktadır. Kadının cinsel eğiliminin yapısal olarak ketlenmesi, üstesinden gelinmesi en zor şeydir çünkü, yüceltmenin bir sonucu olarak, genellikle erkeksi cinsellikle karakterize olmuş cinsel gerginlikten kurtulmaya dair kökensel arzudan daha karmaşıktır (ve doyumunu daha zahmetlidir).

Hélène Deutsch, kadın cinselliğinin “ruhsallaştırılmış” karakterini vurgulayıp, buna işaret ederken de “yüceltme” hakkında konuşmaktadır. Ancak eğer bu gerçek bir yüceltme olsaydı, bu süreç ketlenme ile bitmezdi. Aksine bu bana, idealleştirme ya da ruhsal veya yüce herhangi bir şeye, bir başka deyişle anal-sadistik dürtüsel bileşenlere doğal olarak karşıtlık yaratan dürtüsel bile-

şenlerin baskılanmasına ve karşı yatırımına dayanan bir zıt tepki kurma gibi görünmektedir.

Şimdi kadınların psikoseksüel gelişimi için anal-sadistik bileşenin bastırılmasının sonuçlarını göstermeye çalışacağım. Burada, ölüm dürtüsü bir yana, etkin ve edilgen kavramlarını tekrar gözden geçirmeye çalışmayacağım, ancak Freud'un bu kavramlar kadar bu makalenin konusunu da ilgilendiren bazı ifadelerini alıntılar yapmak isterim.

Cinselliği genel anlamda tartışmak (sadece erkeksi cinselliği değil) ve *Üç Deneme*'ye atıfta bulunmak gerekirse, Freud'un *Haz İlkesinin Ötesinde*'de, "Cinsel dürtülerde sadistik bir bileşenin var olduğunu en başından beri kabul ediyoruz... sonrasında, sadistik dürtü ayrılıyor ve son olarak, genital üstünlük aşamasında, üreme amacıyla cinsel nesneyi, cinsel eylemi gerçekleştirmek için gerekli olan seviyeye getirme işlevini üstleniyor,"⁴ ifadesinde bulunduğunu belirtmeliyim.

Freud, bu pasajda sadizmi yıkıcılık ve ölüm dürtüsü ile tanımlamaktadır; cinsel eylemde bu dürtülerin, nesnenin kontrolünü güvence altına almak için Eros'a tabi olduğuna işaret eder. Bu dürtüsel kontrol Freud'u *Üç Deneme*'de (1905) bariz bir şekilde anal-sadistik evreye ve hareketliliğe bağlar. 1915 yılında: "Zalimlik dürtüsünün hakimiyet dürtüsünden kaynaklandığı ve cinsel organların daha sonraki rollerini henüz almadığı bir cinsel yaşam döneminde ortaya çıktığı varsayılabilir," diye eklemeye bulunmuştur.

Benlik ve Altbenlik'te⁵ (1923), Freud bu fikri tekrarlar, ancak bu kez dürtüsel ayrışmanın önemi üzerinde durur:

Cinsel dürtünün sadistik bileşeni, klasik bir işlevsel dürtüsel birleşmeye verilebilecek örnektir... Hızlı bir genelleme yaparak, bir libido (örneğin, genitalden sadistik-anal evreye kadar) gerilemesinin doğasında dürtülerin ayrışmasının yer aldığını varsayabiliriz. . .

Freud *Ketlenmeler, Belirtiler ve Kaygı*'da⁶, Eros'un temas etmeyi arzuladığını, çünkü benliği ve sevilen nesneyi "benlik ile sevilen nesne arasındaki tüm mekânsal engelleri ortadan kaldırmak için" oluşturmaya çalıştığını göstermektedir; "saldırgan nesne yatırımının da aynı amacı vardır." Burada yine Freud'a

göre saldırganlığın, nesne ile yakın temas kurmak isteyen Eros'un hizmetine girdiğini görüyoruz.

Bu alıntılarda sıralı bir zincir görebiliriz: hakimiyet-sadizm-anallık; bu zincir cinsel olgunluk için vazgeçilmezdir ve etkili bir oluşum göstermesi genital olgunlaşmanın belirtisidir. Bu zincirin başka bir "etkinlik" bağlantısına sahip olduğu gerçeği, kadın cinselliğinin Freud'un az önce bahsettiğim dürtüsel birleşme kavramından çıkarıldığı anlamına mı gelmektedir? Bir kez daha tekrar edecek olursam, etkin ve edilgen kavramlarını genel olarak göz önünde bulundurmak buradaki amacımın ötesindedir. Sadece Freud'un kadın cinselliği üzerine yazılarının düşüncesini ve sayısız türevlerini, "erkeksi-kadını" ve "etkin-edilgen" gibi zıt çiftler bakımından takip edilebileceğini anımsatmak isterim. Freud, ne zaman bu iki çift kavramı benzetmeye çalışsa, söylediklerini geri almaya zorlanıyordu. Bu kavramları eşitlemekten kaçınmaya çalışmasına rağmen, diğer yazarlar, erkeksilik ile etkin oluşu, kadınsılıkla edilgen oluşu tamamen bir tutmuş ve sonuç olarak, özellikle edilgen oluşu atalet veya hareketsizlik anlamında ele aldıkları için müphem sonuçlara ulaşmışlardır.

Böylece, J. Lampl de Groot, "Contribution to the Problem of Femininity" (1933) adlı makalesinde, erkeksiliği etkin oluş, kadınsılığı ise edilgen oluşla denk tutmuştur. "Kadını" kadınların nesne sevgisini, herhangi bir maske altındaki etkin oluşu ve saldırganlığı bilmedikleri mealinde bir dizi sonuç çıkarmıştır. Hiç kuşkusuz, annelikte etkinlik ve sevgi rol oynadığı için, Lampl de Groot, kadın *erkeksiliğinin* hamilelik deneyiminde ifade bulduğunu ve bu erkeksilik kadın cinselliğinin karşısında olduğu için de o meşhur "iyi anneler cinsel soğukluğu olan eşlerdir" varsayımını dile getirmiştir. Bu kesin olarak kanıtlanmamıştır çünkü makalenin başladığı bu varsayım, yalnızca türlü totolojik yollarla tekrar edilmiştir. De Groot'un denemesi, *içe atma* saldırganlığı aktive ettiği için gerçekten "kadını" olan kadınlarda bulunmadığı yönündeki ifadesiyle sona ermektedir.

Hélène Deutsch, tipik bir kadını etkinlik olan "içe dönüklük" fikri ile cinsel birleşme ve orgazm sırasında vajinaya bağlı oral, anal ve üretral dürtülerin amfimiksisini vurgulamıştır.⁷ Yine de başkanlık ettiği cinsel soğukluk (1961) sempozyumunda orgazmik doruğa ancak erkeklerde rastlanabileceğini, çünkü bunun erkeklerde tipik bir sfinkter aktivite olduğunu belirtmiştir.

1930'ların başlarında Imre Hermann, Fritz Wittels ve Paul Schilder gibi yazarlar, kadınsılığı edilgen oluş ve hatta ataletle tanımlamanın teorik ve terapötik tehlikelerine karşı uyarıda bulundular. Bu nedenle, “edilgenlik” ve “etkinlik” gibi kavramların kullanımındaki belirsizliği önlemek adına, ister içe alma dürtülerinin saldırgan bileşeni, isterse de başarıya yönelik tüm girişimlerle bağlantılı saldırganlık olsun, ben anal-sadistik bileşene başvuracağım, çünkü kadınlar için çatışma yüklü olanlar özellikle bu ikisi gibi görünmektedir.

İçe Alım Nasıl Çatışma Yüklü Hale Gelir

Üç Deneme’de çocuksu mastürbasyona atıfta bulunan Freud, kız çocuğunun sık sık kalçalarına iki taraftan bastırarak mastürbasyon yaparken, erkek çocuğunun elini kullanmayı tercih ettiğini belirtmiştir. “Erkek çocuğunun elini tercih etmesi, hakimiyet dürtüsünün erkeksi cinsel aktiviteye doğal olarak tabi olduğunun halihazır kanıtıdır.” Aslında Freud’un kadın cinsel aktivitesi nazarında da aynı dürtünün önemine değindiğine inanıyorum. Cinsel birleşmede vajina elin yerini alır ve el gibi penisi kavrar; bu durum vajinanın kontrolündeki anal bileşenin çatışmaya yol açtığı noktaya, kadın cinselliğinin karakteristik düşlemlerine ve problemlerine yansımaktadır. Psikanalitik yazın, sık sık erkekteki vajina korkusundan bahseder (Freud, “Bekaret Tabusu”, 1918;⁸ Karen Horney, “Kadın Korkusu”, 1932) ancak sorunun diğer yüzünden, yani kadının penise olan kendi saldırganlığına karşı tutumundan (üstbenliği) nadiren bahsedilir; bahsedilse bile, bu saldırganlık, genellikle penis hasedine veya belli yansımalar nedeniyle tehlikeli olduğu düşünülen penise karşı savunmaya atfedilir, ancak bu sorun hiçbir zaman anal-sadistik bileşenle bağlantılı değildir (sanki kadın cinsel arzusu saldırgan veya sadistik unsurlar içermiyormuş gibi).

Kadınların genel olarak penise karşı saldırganlığı asla bir suçluluk kaynağı olarak görülmemektedir. Sıklıkla tartışılan kadının saldırganlık biçimlerinin varlığını hiçbir şekilde reddetmek istemem ancak her durumda anal-sadistik dürtüsel bileşenleri kapsayan *temelde kadınsı olan, babasal penisi içe alma isteğinin* beraberinde gelen sorunlar üzerinde özellikle ısrarcı olmalıyım.

Cinsel ilişki sırasında kadının erkeğin penisini içe aldığı hatırlanmalıdır. Bu sadece kısmi ve geçici bir içe alım olmasına rağmen, Freud’un “Anal Erotizmde

Örneklediği Haliyle Dürtülerin Değişimleri Üzerine”⁹ başlıklı makalesinde de belirtildiği gibi, kadınlar penisi kalıcı kılmak istemektedirler.

Babasal penisi içe alma isteklerine bağlı olan sorunları yalnızca bir olgu üzerinden gösterecek olsam bile deneyimlerime göre tüm kadınların analizlerinde aynı çatışmalar ortaya çıktığını belirtmek isterim.

Ann ismiyle anacağım hasta, babasının imajını idealleştirmişti. Bu imajı korumak için erotik nesnelerini iki ayrı türe bölmüştü.

Birincisi babanın muadiliydi, şefkatle ve safça sevdiği, kendisinden daha yaşlı bir adam tarafından temsil edilmekteydi. Bu adam iktidarsızdı. Onu seviyor, koruyor ve kariyerini destekliyordu. Okula giderken parmaklarının üşümesini önlemek için sıcak bir taş veren, onu kibarca öpen veya evin önündeki bir bankta onunla birlikte oturan, oradan geçen komşulara şarap ikram eden adamdan, babasından bahseder gibi konuşmaktaydı. Diğer adam, anal dürtülerle bağlantılı erotik dürtülerini gösterebileceğini düşündüğü bir zenci tarafından temsil edilmekteydi.

Analiz sırasında, “Siyah ve beyaz ayrılmadan önce birbirlerine karışırlar,” demişti.

Ann kırk yaşlarında, evli ve iki çocuklu, canlılık ve ruhanilik dolu bir göz hekimiymiş ancak güçlü kaygılar, kendine yabancılaşma ve kendini nehre ya da bir binadan aşağı atma dürtüsü ile ifade bulan derin çatışmaları nedeniyle hayatı felce uğramaktaydı. Aktarımdaki çağrışımlarında sık sık girdap içinde *yutulma* teması görülmekteydi.

İlk seansta bile çok endişeliydi ve görüşme odamın yeşil duvarını bir akvaryum olarak görmüştü. *Kendisinin bu akvaryumda olduğunu hissetmiş ve şöyle demişti:*

“Çok korkuyorum. ... Bu akvaryum fikirleri cenine ait... Şizofren oluyormuşum gibi hissediyorum.”

Analiz sırasında kaygısını birkaç kez aşağıdaki sözcüklerle dile getirdi:

“Çıldırıyorum, *boğuluyorum*. Beni kurtarmak için bir dala tutunmaya ihtiyacım var. Benim için bu dal olacak mısınız?”

Sıklıkla hamile kalabileceğim korkusunu dile getirdi.

Ayrıca klostrofobiden mustarıptı: çıkışı olmayan bir odada yalnız kalma korkusu, asansör korkusu. Düşünde kaçamayacağı bir tabuta benzer çok küçük ve karanlık bir odada kapalı kaldığını görmüştü.

Ann'in ailesi çiftçiydi. Kız kardeşi ile birlikte, haşın ve kastre edici bir anne tarafından büyütülmüştü. Anneden çok daha büyük olan baba "kibar ve nazikti".

"Annem onu sindirirdi. Evin hakimiydi. Bir demir çubukla yönetti hepimizi... Babam iyiydi; onun her şeyini affetti. Annem ise bundan faydalandı."

Ann sık sık annenin babayı kastre ettiğini temsil eden olaylar hatırlıyordu. Örneğin, babası bir gün biraz kafayı çektiği bir fuardan geri dönmüştür, uzanır ve uyuyakalır. Annesi fırsat bu fırsat deyip babasının cüzdanını çalmış ve sonra da babasını onu kaybetmekle suçlamıştır. Ann'in çağrışımı aracılığıyla kendini ortaya koyan ilk sahne, annenin babasının penisini aldığı sadistik bir davranış olarak düşlenmektedir.

Ann'in analizinin bütün gelişimini burada veremem, ancak tedavisi anne ile özdeşleşme zorluğunda yoğunlaşıyordu. Bu zorluk doyum verici bir ödipal gelişimin önündeki en büyük engeldi. Babasını sevmek sanki kastre edici bir anne gibi olmakta, penisini sadistik bir şekilde içe almak ve onu içinde tutmak gibiydi. Ancak babasına olan aşkı onun böyle bir rol üstlenmesine müsaade edemezdi.

Analizinin çok başında, Ann bu çatışmayı bir düş şeklinde dile getirdi:

"Bu çok korkutucu bir düş. *Annemle* (anne ile özdeşleşmeye yönelik bir teşebbüs) nehirde *yürüyordum*, o an ilk kez kendimi suya atma dürtüsü geldi bana. Yılan balığı tuzakları arıyorduk. Bana vajinadaki penisi hatırlatır (cinsel birleşmenin sadistik ve kastre edici yönü). Annem babama niyetleniyordu. Bu düş beni korkutuyor."

Aynı gece bir başka düş: "Annem, omuzlarında babamın ceketi ile nehirden geri dönüyordu. Çıldırmıştı. Gerçek hayatta delirmekten, dürtülerime teslim olmaktan korkan benim aslında."

Kendini nehre atma ya da bir binadan aşağıya atma dürtülerinin ardında, cinsel ilişki sırasında babasını kastre eden anne ile (omuzlarında babanın ceketiyle nehirden gelen anne) özdeşleşme düşlemi yatmaktadır. Kastrasyon isteğini aktarımda birçok yönden, bazen de yarı hezeyanlı bir biçimde ifade etmektedir. *Benimle el sıkıştığında* (güle güle demek için) *bileğimi incittiğinden* (bunu babanın penisini ile ilişkilendiriyor) emin olduğu için kendisini suçlu hissediyordu.

Benimle olan ilişkisinde penise yöneltilmiş anal-sadistik dürtülerin aktarım ifadeleri baskındı, kaygı ve suçluluk duygusuyla karıştı. Bir gün, aşağıdaki anıyı çıldırma ve *boğulma* hissi ile ilişkilendirdi:

“Gave Nehri’nde derin çukurlar var, bilirsiniz, ve derin burgaçlar. Bir gün babam neredeyse bir tanesinde boğuluyordu; akıntıya kapılmıştı ancak son dakikada bir dalı tuttu... Asansörlerden korkarım. Asansör boşluğa düşerse ben de onunla düşebilirim. Bir vajina tarafından içe çekilen penis görüntüsü geldi aklıma...”

Ann’in kendini nehre atma ya da binadan aşağı atma dürtüsüne dair korkularının çağrışımlarıyla çatışmalarının açıkça ortaya çıktığına inanıyorum. Ann için ebeveynlerin cinsel ilişkisi, babanın penisinin anne tarafından saldırgan bir şekilde içe alınmasına işaret etmektedir (annesinin omuzlarındaki babanın ceketi, tuzaktaki yılan balığı, babanın anafora kapılması). Ödipal evreye ulaşmak için kastre edici anneyle özdeşleşmesi, yani *babasının penisini vajinasının girdabına çekmesi* gerekmektedir.

Yine de hastanın belirtilerinin (fobik dürtülerinin) arkasında, *tersine dönmüş bir düşlem* vardır: o, yıkıcı kabın (anne veya annenin vajinası) içeriğidir (baba penisi veya babası). Kendi bedeni veya vajinası anne veya annenin vajinası ile özdeşleşmektedir. Vajinanın yıkıcı niteliği, sfinkteral anal bileşen ile bağlantılıdır. Dolayısıyla, belirtinin arkasına gizlenmiş erken düşlem, arzunun yerine getirilmesi ile cezalandırılması arasında bir uzlaşımır.

Ann, babasının penisini “girdaba çekme” ile ilgili (annenin yaptığı gibi) genital ödipal arzusunun düşlemi içinde suçluluk yaşar ancak bunu, *saldırganlığı kendisine döndürerek* yapar, bütün bedeni babasal penis ile özdeşleşirken yıkıcı vajinası dış dünyaya yansıtılmıştır, içinde kaybolduğu bir boşluk olarak deneyimlenmektedir.

İçerik ile kap tersine döndürülmüştür. Ann’in kendisi, bu kapta kaybolan içerik halini almıştır.

Cezanın (üstbenlik) gerçekleştiği, dürtü ile savunma arasında bir uzlaşımın sonuçlanan erken düşlemin (en yüzeysel olan) safi, dürtüyü doğrudan ifade eden daha kökensel düşlemi gizlediğinin fark ediyoruz: “Ben babamın (penisinin) girdaba çekildiği deliğim.”

Hastanın fobik semptomu, Freudyen semptom teorisine uygun olarak ikili bilinçdışı bir düşlem içermektedir: kökensel dürtüyü gizleyen bir uzlaşma.

Ann'in nevrozunun harekete geçmesini hızlandıran unsurlardan birinin, analizinden hemen önce, o hamileyken babasının ölümü olduğunu eklemek önemlidir. Babasının ölümünden her zaman hamileliği ile ilişkili bir şekilde bahsetmiştir. Analiz sırasında, bunun temelinde yatan düşlemin babanın içe alınarak imha edilmesi olduğu ortaya çıktı. Hamile kalmam gerektiğine dair korkusu, görüşme odamın yeşil duvarına bir akvaryum olarak yansıtma yapması, cenine gerileme düşlemi ile birlikte düşlemindekiler, bir tersine dönme ile aynı belirtiler olarak ortaya çıktı: Annesinin karnındaki fetüs, anısteki dışkı ya da vajinadaki penis gibi girdaba kapılma ve benim içimde sesinin kesilmesi.

Bugüne kadar su, klostrofobi, kendini suya veya büyük bir yükseklikten aşağıya atmaya dair kompulsif fikri, baş dönmesi ve düşme fobileri olan çok sayıda kadın hastam oldu ve bugün hepsinin ortak bir anlamı olduğunu fark ediyorum. Tecrübelerime göre içeriğin ve kabın tersine dönmesine işaret ediyorlar. Hasta, saldırganlığı kendine döndürerek, tehlikeli bir kap tarafından tehdit edilen içerik olduğu hissini yaşamaktadır.

Bu fobilerin genital seviyede kalması, benliğin ciddi şekilde etkilenmediği anlamına gelmemektedir. İdealleştirilmiş baba ile kurulan ilişkide hissedilen suçluluk, gördüğümüz üzere, çoğu zaman birincil nesneyle olan erken çatışmalardan kaynaklanmaktadır, çünkü bu çatışmalar sayısız ve tehlikelidir.

Bu hastalardaki cinsel sorunlar bin bir çeşittir. Bazen normal bir cinsel görünüm sağlamak için arzu edilen nesnelerin bölünmesi yeterlidir, ancak cinsel haz genellikle *klitoris* ile sınırlıdır. Bu cinsel sorun, yatırımı sonradan dışarıdaki bir organ olan klitoris ile yer değiştiren, içe alma organı vajinaya erotik yatırımı yasaklayan, içe alma-suçluluk duygusu ile bilhassa ilişkili olmalı. Bu içe alma-suçluluk analizi, klitorisin erotik yatırımının vajinaya doğru az çok seri bir şekilde genişlemesini sağlar. Bu ise vajinaya daha sonra yatırılan anal erotik ve saldırgan dürtü bileşenlerinin özgürleşmesiyle gerçekleşmektedir. Bazı durumlarda etkin eşcinsel istekler, içe almaya dair bir çatışma söz konusu olduğunda, aynı savunma mekanizmasını taşırlar.

Disparüni şikayeti olan bir hasta bunu ilişki sırasında vajinal darlık eksikliği ile ortaya koymuştu. Bir şekilde vajinismusun tersi olan bu belirti nispeten daha sık görülür, ancak bundan mustarip olan hastalar bu durumun anatomik yapıları

nedeniyle olduğuna inanırlar ve psikojenik karakterini ise sadece tedavi sırasında kaybolduğunda fark etmektedirler. Bu belirti, anal-sadistik kontrol dürtüsünün karşı yatırımını en açık şekilde ifade eden bulgudur. Bu bileşen iyi bir şekilde bütünleştirildiğinde, vajina penisi etrafıca kaplamak¹⁰ üzere kendisine müsaade eder. Freudyen bakımdan, Eros'un nesne ile birleşme arzusu, kontrol dürtüsü kendisini önceki durumuna tabi kıldığı için doyuma ulaşmaktadır.

Kadını Kazanma İlişkin Suçluluk

Bir kız çocuğunun babasına yönelik suçluluk duygusu yalnızca cinsel yaşamıyla çatışmaz, bilinçdışı fallik bir önem kazanması durumunda diğer alanlardaki kazanımlarına doğru da uzanır. Bugün kadınların kültür ve toplumda edindikleri yerin başlıca sorumlusunun, bu suçlulukla ilgili ketlenme olduğu görülmektedir. Psikanalistler anneyi aşma suçuyla bağlantılı ödipal suçluluğun, babaya yönelik bir suçluluk duygusu, özellikle de kadını bir suçluluk ile birlikte birçok entelektüel, profesyonel ve yaratıcı etkinliğin ilişkili olduğunu bahsetmişlerdir. Gerçekten de, erkek ve kadın hastaların her ikisinde de, kronik baş ağrısı çekenlerin ebeveynlerini entelektüel düzeyde (bu çoğu zaman, sanki entelektüel yetilerin oto-kastrasyonu çoğalıyormuş gibi, sefalik semptomların kökenidir) aşma konusundaki suçluluklarının genellikle babaya bağlı olduğunu keşfettim. Her iki cinsiyet için de başarılı entelektüel aktivite, penise sahip olmanın bilinçdışı muadilidir. Kadınlar için bu, babalarının penisine sahip oldukları ve bu nedenle anneyi, yani ödipal dramalarını zapt ettikleri anlamına gelir. Aynı zamanda babayı da *kastre etmişlerdir*. Üstelik böyle bir penisin yeterli kullanımı, bilinçdışı bakımdan bu imajın dışkı kaynaklı kökenini, nihayetinde suçluluğu meydana çıkaran bir anal penisi alıkoymayı içermektedir.

Hastalarımın biri olan on beş buçuk yaşındaki genç bir kız çocuğu, şiddetli migren ağrılarının yanı sıra okulda sorunlar yaşıyordu. Bilhassa imla konusunda yetersizdi ve sözlü sınavlarda her zaman düşük puanlar alırdı. Düşünmeye çalıştığında düşünceleri bulanıklaşırdı. Kendini sisin içindeymiş gibi hissedirdi. Fikirleri kesinliğini yitirir, sersemleşir ve afallamış hissedir, bir başka deyişle fikirleri anal bileşenini yitirdi. Baş ağrıları başarısız olduğu bir sınava hazırlanırken başlamıştı. Almaya çalıştığı diploma tam olarak babasınıninkiyle aynıydı.

Babasıyla paylaştığı entelektüel alanla ilgili bu ketlenme, annesine dair ödipal suçluluğuyla ilgili olarak analiz edildi, ancak sahip olduğu belirtilerin

anlamını ortaya çıkarmak için bu düzeylerdeki yorumların yetersiz kaldığı çok geçmeden kesinleşmişti.

Testlerdeki soruları cevaplayabileceğinin bir işareti olarak elini kaldırmak istediği ancak bunun “yasak olduğunu” hissettiği bir düş gördü. Bir yılanın elinde kaleme dönüştüğü başka bir düş daha gördü, bu yüzden kalemi karakola götürmüştü çünkü “kalemin sahibi olan adam kalemi olmadan yazamıyordu”; bu düşler, babasını kastre etmeye dair suçluluğuyla ilgili yorumlara yol açtı ve okuldaki ketlenmelerin sona ermesinin yanı sıra doyum verici ödipal bir evrimle sonuçlandı. Gerçekten de, babasal penisine karşı saldırganlığını kabul ettikten sonra baba ile ödipal cinsel bir ilişki hususunda düşlemler yaratabiliyordu. Getirdiği son rüyada babasından hediye olarak çekici bir kalem alıyordu ve ardından, rüyada bana benzeyen annesi tatildayken, babasıyla sulak bir yol boyunca yürüyüşe çıkıyordu.

Daha önce tartıştığım hasta Ann, tüm sorunlarının profesyonel kimliğinden kaynaklandığını düşünüyordu. “Ben sınıfsızım,” derdi, “Ne köyliüyüm ne de burjuva. Babam gibi çiftlikte çalışmayı sürdürseydim daha iyi olurdu.” Profesyonel başarısı için ona övgüde bulunan insanlara neredeyse “bağırarak, aptalca şeyler söyleyecek, deli bir kadın gibi davranacak” gibi hissediyordu. Analizinden önce reçete yazamadığı, aklındaki bütün formüllerin bulanıklaştığı bir kaygı dönemi geçirmişti. Bir mesleğe sahip olmak, tıpkı annesinin ilk sahnede yaptığı gibi, babasından çaldığı bir penise sahip olmak demektir.

Bu anlam sıradaki düşte açıkça ifade bulmaktadır: “Bir ameliyat masasının yanındayım. Cerrah, babam olabilecek, yaşlı bir adamın beyin ameliyatını yapıyor. Beyninin tüm ön kısmını ameliyatla çıkarıyor. Kendi kendime, ‘Zavallı adam, normal dışı bir hal alacak’ diyorum. Ameliyat bittiğinde, oradaki insanlara hitap ederek benim hakkımda şöyle diyor: ‘Son derece zeki ve mükemmel bir doktor olan, bir siyah saçlı çok hoş bir kız çocuğu var.’”

Bu düşe dair çağrışımları şöyleydi:

“Ben öğrenciyken o cerrah için çalışmıştım. Hemşire olarak çalışırken aynı zamanda tıp eğitimi aldığım için beni tebrik ederdi. *Ah! Ne de başım ağrıyor...* Başka bir rüya daha gördüm:

“Sizin evinizdeydim ve ekmek kesiyordum. Bir hasta içeri girdi. Ona tanı koydunuz ve bu tanıyı telefon ile bir başkasına ilettiniz. Tanı koyarken ne kadar hızlı ve emin olduğunuza hayran kaldım. Sonra bana doğru geldiniz ve ‘Tanı

nedir?’ dediniz. Sizinle aynı tanıyı koydum. Sonra utandım, çünkü telefon konuşmanıza kulak misafiri olduğumu fark etmemiştiniz ve bu tanıyı benim düşündüğümü sanıyordunuz. Bu yüzden, entelektüel dürüstlük adına, size koyduğunuz tanıya kulak misafiri olduğumu söyledim. Bu düşü size anlatmakta zorluk çekmeyeceğimi de düşünüyordum ancak tam tersine sizi aldatmış gibi hissediyorum. Düşte yalan söylemiş ve bir şey çalmışım hissine kapılmıştım. Bir gün bir kız arkadaşına bir oyuncak çaldırdım. O zamanlar küçüktük. Geçen sefer size veda ettiğimde bile bileğinizi burktuğumu hissettim. Kırılğan olduğunuzu hissediyorum.”

Ann için mesleki yetenek, babayı ya da babasal aktarımındaki analisti kastre etme anlamına gelmektedir ve bu kastrasyon babanın gücünü çalan anneyle özdeşleşmeyi temsil etmektedir. Yalan söylediğine ve beni aldattığına dair hislerinden de anlaşılacağı üzere, bu anal kastrasyon perde anlarında görüldüğü gibi ilk sahne düşlemine benzerdir: annesi, babası fuardan sarhoş geldikten sonra onun parasını çalmaktadır, ardından babanın parayı kaybettiği suçlaması gelir; annesi babasına emirler yağdırarak, onu korkutmak için cüzdanı saatlerce saklar, babasını geçen tüm bu süre boyunca bir işin başında olduğuna ikna eder, aslında hiçbir şey yapmamıştır. Bu haliyle, Samson’un saçını kesmek için onun güvenilir uykusundan faydalanan Delilah’a benzemektedir.

Sadistik anne ile özdeşleşme arzusuyla bağlantılı olan suçluluk, Ann’in kendini kastre etmesine (baş ağrıları, “aklını yitirme” düşlemleri, profesyonel ketlenmeler) ve elinden alınanları (çaldığı tanıyı bana geri vermekte, burkulan bileğime endişelenmektedir) geri getiren eylemler gerçekleştirmesine neden olmaktadır. Bir fallusa sahip olma düşlemi o kadar çatışma yüklüdür ki, ona değinen herhangi küçük bir müdahale bile, aksi halde herhangi bir görev ketlenmesinden oldukça bağımsız görünen kadınlarda suçluluk duygusu uyandırmaktadır.

Analize başlamadan önce oldukça kadınsı bir konuda, çocuk eğitimi üzerine dersler veren bir hastam vardı. Derslerinden birinin sonunda, birisi ona gelmiş ve şöyle demişti:

“Her şey çok iyi, ancak hani bilirsiniz ya, bir evrak çantası ile bir sürü dosya taşıyan bir kadın imajı falan -bu bir kadının rolü değil gerçekten!”¹¹

Bu hasta, o günden itibaren herhangi bir ders daha vermemişt!

Bu çatışmaların analitik olarak yorumlanması, erkeklere ait olduğunu düşündükleri ve bariz fallik bir anlamı olan alanlara (örneğin sınavlara girmek, araba kullanmak) dahil olan kadınlar kadar, bilhassa hamilelik gibi kadını alanlara dahil olan kadınlara da bir rahatlama getirmektedir. Burada yine anneye, ödipal rakibe karşı suçluluk, bir çocuk yapmak için babanın penisini almış olma suçluluğuyla eşleşmektedir. Değişim esnasında devreye giren aşk nesnesinin esasına yönelik bu saldırı, anal suçluluk olarak yaşanır.

Bu bağlamda sembolik “çocuk-penis” bağlantısı önem kazanmaktadır. Hamilelik sırasında kontrol edilemeyen kusma ve anneliğin kabulü ile ilgili tüm psikosomatik zorluklar, hamile kadınların analitik materyallerinde de görüldüğü gibi, genellikle bu suçlulukla ilişkilidir.

Yaratıcılık. Kadınların (birkaç istisna dışında) bilimsel ya da sanatsal büyük yaratıcılar olmadığı olağan bir şeydir. Erkeğin yaratıcılığı, çocuk sahibi olamayacağı gerçeğini (K. Horney) telafi etmeye, yani yaşam yaratma arzusuna bağlanmıştır. Bunun gerçekten yaratıcı çalışmanın en temel motivasyonlarından biri olduğuna inanıyorum.

Yine de yaratmak çeşitli dürtüsel olgunluk seviyelerindeki eksiklikleri azaltmanın bir yoludur ve bilinç dışında fallus tarafından temsil edilen (Grunberger) narsisistik bütünlüğe erişme girişimleriyle sonuçlanır.

Phyllis Greenacre’in yaratıcı sanatçı kadınlarla ilgili makalesinde yaratıcılığın fallik önemi vurgulanmaktadır. Greenacre, fallik bir kazanım, kadını arzuların doyumu ile çatışabileceği için ortaya çıkan korku nedeniyle, bazen ketlenmelerle sonuçlandığına inanmaktadır. Yaratıcılığın fallik anlamı ile ilgili olarak yazarla aynı fikirdeyim, ancak burada penis sahipliğine ve idealleştirilmiş babaya yönelik saldırganlığa ilişkin kadını suçluluğun devreye girdiği kısmı tekrar vurgulayacağım.

Babalarını idealleştirmemiş kadınların yaratma isteği genellikle yoktur çünkü yaratım, kişinin narsisizmini yalnızca yaratıcı çalışma yoluyla erişebileceği ideal bir imaja yansıtması anlamına gelmektedir.

Yaratıcı çalışma yalnızca doğurma edimine işaret ediyor olsaydı, bu durumda çocuğu olan kadınlar hiçbir yaratma isteği duymazlardı, ancak analiz bunun doğru olmadığını ortaya koymaktadır. Yaşam vermek, yaratıcı olmakla aynı şey değildir. Yaratmak, bir annenin yaptığından daha başka, daha fazla bir

şey yapmaktır ve yaratımın fallik anlamını ve penis hasediyle ilişkisini esas bu bağlamda görmekteyiz.

Pek çok farklı kazanımın penis sahipliği ve kullanımıyla sembolize edilmesi, fallusun hem erkek hem de kadınlar için bilinçdışı anlamından kaynaklanmaktadır. İyi çalışan her ne ise, bilinçdışında fallus tarafından temsil edilmektedir. Grunberger, “Phallic Image” adlı makalesinde, fallusun narsisistik bütünlüğün sembolü olduğunu göstermektedir. Peki farklı seviyelerdeki kahramanlık, yaratıcılık, bütünlük ve gücün hepsi birden neden erkek cinsel organı tarafından sembolize edilmektedir? Bu soruya cevap vermeye çalışmak adına önce kadınlardaki kastrasyon ve penis hasedi sorunlarını göz önünde bulunduracağız.

II

Kadın(lardaki) Kastrasyon Karmaşası ve Penis Hasedi

“Bende bir tane var, sen de ise hiç yok!” (Üç buçuk yaşındaki bir erkek çocuğun altı yaşındaki kız kardeşine söylediği, neşeli minik bir şarkı)

Freud’un penis hasedi konusuna dair görüşleri Josine Müller, Karen Horney, Melanie Klein ve Ernest Jones’un görüşlerinin aleyhindedir. Freud, erinliğe kadar *fallik cinsel teklik* olduğunu ve bu nedenle kastrasyon karmaşası gelişene kadar kız ve erkek çocuklar arasında bütün bir cinsel kimlik bulunduğunu savunmaktadır. Bu konularda Freud ile aynı fikirde olan Hélène Deutsch’a göre, küçük kızın dört yaşından (kastrasyon karmaşası yaşı) erinliğe kadar eksiksiz/tam bir cinsel organı yoktur (*kastr edilmiş bir penis* gibi görülen klitorisi vardır sadece). Henüz keşfetmediği ve *bilinçdışında* bile bilmediği için vajinası yoktur.¹² Freud ve kadın cinselliği konusundaki teorisinde onu destekleyenlerin *penis hasedinin neden birincil bir fenomen* ve kadının psikoseksüelliği için aslı olduğuna kanaat getirdiklerini kolayca anlayabiliriz, çünkü küçük kız, çocukluğunu ekseriyetle belirleyen dürtüsel ve narsisistik kusurları telafi etmek istemektedir.

Freud’un kadın cinselliği teorisi ile aynı fikirde olmayan yazarlar kadını “eksik bir erkek” [*un homme manqué* (Jones)] olarak değerlendirmeyi reddetmektedir. Bu yazarlara göre libidinal yatırım yapılan ilk cinsel organ vajinadır.

Küçük kız baştan beri bir kadındır. Klitoris yatırımı ikincildir ve vajinaya bağlı genital dürtülere dair çatışmalar söz konusu olduğunda savunma işlevi görür: “Keşfedilmemiş vajina, inkâr edilen bir vajinadır” (Karen Horney).

Bu yazarlar, vajinal dürtülerin bedenine içine yönelik saldırılara ilişkin narsistik kaygılardan dolayı bastırıldığı hususunda mutabık olmuşlardır. Bu nedenle, erotik yatırım klitorise, daha güvenli, dışsal bir organa aktarılır.¹³ Bu durum, penis hasedi teorisine başka bir gözle bakmamıza vesile olmuştur.

Josine Müller, benlik saygısının cinsiyete özgü dürtülerin doyumuna bağlı olduğuna inanmaktadır. Bu nedenle penis hasedi, bastırılmış, doyum sağlanmamış genital (vajinal) arzuların yol açtığı narsistik yaralanmadan kaynaklanmaktadır.

Karen Horney’e göre penis hasedi, penisin belirli özelliklerinden (görünürlüğü, tazyik formunda idrar çıkarması gerçeği vb dolayı)¹⁴ ve bundan başka her iki cinsiyette de var olan vajina korkusundan kaynaklanmaktadır. Küçük kızın içindeki bu tür korkular, ödipal babanın penisi tarafından penetre edilme arzusuyla ilgilidir, ona yıkım gücü atfettiği için korku vericidir.

Melanie Klein’a göre, *penise duyulan libidinal arzu* birincildir. Bu, her şeyden önce oral bir arzudur, vajinal arzunun prototipidir. Bu arzunun yerine getirilmesi, babasal penisi iç alan anneden onu sadistik olarak alma düşlemi ile bağlantılıdır. Bu durum, küçük kızın bedenini içten yaralamaya veya yok etmeye çalışabilecek anneden intikam korkusu duymasıyla sonuçlanır. Bu nedenle penis hasedi küçük kızın bilinçdışında şu fikirlerle ilişkilendirilebilir: dışarıda kalan organını kullanarak, korkularının asılsız olduğunu, onları gerçeklik sınamasına tabi tuttuğunu göstermektedir. Penisi, annesine yönelik sadistik arzularına doyum sağlamak için bir silah olarak kabul eder (ona yapışır ki içinde gizlenmiş penisi ondan koparabilsin, onu aşındırıcı bir idrar tazyikinde boğabilsin). Bu düşlemlerden kaynaklanan suçluluk duygusu, anneden çaldığı penisi iade etmeyi istemesine vesile olabilir ve onu bir penis sahipliğinin gerekli olduğu etkin bir eşcinsel konuma gerileterek eski haline getirebilir.

Ernest Jones, “The Phallic Phase” (1932) adlı makalesinde Melanie Klein’in penis hasedi teorisini takiben düşüncelerini, bir kadının bedenindeki tüm deliklere (ağız, anüsü, vajinası) “alıcı” olarak yatırım yapılmasına ilişkin olarak, birincil nitelik üzerine odaklamıştır.

Bu yazarların hepsi, kadın psikoseksüelliğinin büyük bir kısmını babaya ve penis hasedine bağlarken, Freud, ödipus karmaşasının esasen erkeksi olduğuna kanaat getirmiştir. Ruth Mack Brunswick, kadın nevrozlarının bir “ödipus karmaşası” olmadığını düşünüyordu. Lampl de Groot, babasal imajın küçük kız için ancak altı yaşındayken gerçekten var olduğunu iddia etmiş ve çocuğun o yaşa kadar baba ile ilişkisinin evdeki diğer herhangi bir kişiyle olan ilişkisiyle aynı, duygusal durumuna göre bazen dostça, bazen düşmanca olduğu fikrini korumuştur.

“Kadın Cinselliği” (1931) adlı makalesinde Freud, penis hasedinin *ikincil* doğası aleyhinde tutum almıştır, çünkü kadının hasedi o kadar şiddetlidir ki enerjisini yalnızca *birincil* dürtülerden alabilmektedir.

Kadınlarda oral, anal veya vajinal¹⁵ olsun, birincil alıcı dürtülerin olabileceği gerçeğinin, penis hasedinin de birincil olmasını engellemediğine inanıyorum. Ancak bir kadının cinsel dürtüsünün en başından beri var olduğu, küçük kızın, hakkında belli bir bilgiye haiz olduğu yeterli bir organa, bir başka deyişle, tüm dürtüsel donanımına sahip olduğu kabul edilse bile, klinik deneyimden öğrendiğimiz üzere, küçük kız narsisistik bakımdan acı veren bir şekilde eksik/tamamlanmamış hissetmektedir. Bu eksiklik duygusunun sebebinin anne ile birincil ilişkiden kaynaklandığına ve bu nedenle de (erkek veya kız) her iki cinsiyetten çocuklarda da bulunacağına inanıyorum.

Tümgüçlü Anne

Ruth Mack Brunswick, Freud ile birlikte yazdığı “Libido Gelişiminin Ödipal Evre Öncesi” (1940) adlı makalesinde, birincil annesel imagonun güçlü karakteri üzerinde durmuştur (“*O sadece etkin ve fallik değildir, aynı zamanda tümgüçlüdür de.*”). Çocuğun maruz kaldığı ilk aktivitenin, annenin aktivitesi olduğunu göstermektedir. Edilgen oluştan etkin oluşa geçiş, *annenin etkin oluşu ile özdeşleşerek sağlanır*. Çocuğun “her şeyi yapabilen ve her değerli sıfatı bulunduran” tümgüçlü annesine bağlılığı nedeniyle, “narsisistik düşmanlığını son derece artıran”, “annesinden kaynaklı erken narsisistik yaralanmaların” ağırlığını taşıyor olduğu açıkça görülmektedir.

İster erkek ister de kız olsun, bir çocuğun en iyi ve en kibar anneye bile, kendi güçsüzlüğünden (*impotans*) türeyen yansıtılmış düşmanlığı sonucu, bilinç-

dışında dehşetengiz bir annesel imajı sürdüreceğine inanıyorum.¹⁶ Kötü olan her şeyin simgesi olan bu güçlü imaj, annenin gerçek özelliklerine göre farklılaşan tümgüçlü, koruyucu bir imago (cadı ve peri) içermez.

Bununla birlikte çocuğun birincil güçsüzlüğü, psikofizyolojik durumunun kendine özgü özellikleri ve kaçınılmaz eğitim hüsrancı, tümgüçlü iyi bir anne imagosunun hiçbir zaman dehşetengiz, tümgüçlü kötü bir annenin üzerini örtemeyeceği kadar etkilidir.

Bana öyle geliyor ki küçük erkeğin tümgüçlü annenin penisi olmadığına, ki bugüne kadar bu tümgüçlülük tarafından hizaya getirilmiştir, onun sahip olmadığı bir organa sahip olduğunun bilincine¹⁷ varması narsisistik gelişiminde önemli bir etkidir.

Analistler, genel olarak, küçük erkeğin annesinin penisi olmadığını fark ettiğinde hissettiği korkuyu ("*Abscheu*") vurgulamaktadır, çünkü bunun anlamı onun kastre edilmiş olmasıdır ve böylesi dehşet verici bir ihtimalin varlığına dair edildiği fikir doğrulanmış olur. Bu da fetişistik sapkınlığa ve belli eşcinsellik biçimlerine yol açabilir. Çok az kişi, Freud'un küçük erkeğin kadınların sahip olmadığı bir organa sahip olduğunu düşünerek hissettiği narsisistik doyumunu vurgulayan diğer ifadelerine önem vermiştir. Nitekim, Freud (1920'deki *Üç Dene-me*'ye teşhircilik üzerine eklenen bir notta) şöyle diyor: "Bu, öznenin kendi (erkek) üreme organlarının bütünlüğünde sürekli olarak ısrarcı olmasının bir yoludur ve kadınlardaki penis noksanlığı onun çocuksu doyumunu yinelemektedir." Freud, başka bir yerde, küçük erkeğin zaferinin diğer cinsiyeti hor görmesinden ötürü olduğundan bahsetmiştir. Bu zafer duygusunun her zaman (*Grup Psikolojisi ve Ego Analizi*'nde¹⁸ bir not) benlik ve ideal benlik yakınsamasından kaynaklandığına inanmıştır. Dolayısıyla bu, nihayet tümgüçlü anneye karşı kazanılan bir zaferdir.

Freud, 1927 yılındaki "Fetişizm" konulu makalesinde fetişin çiftedeğerli rolüne dikkat çekmiştir. Fetiş, dehşetengiz kastrasyonu gizlemesi beklenirken, aynı zamanda muhtemel bir onarım aracıdır da. Freud, fetişiste dair, "Fetişini tersine döndürmesine değinmek hikâyenin sadece bir kısmıdır; birçok durumda fetişini açıkça, bir kastrasyonun temsiline eşdeğer şekilde ele almaktadır" ifadesinde bulunmuştur ve bu noktada kurdele kesen insanlara atıfta bulunmaktadır. Çin geleneğinde kadınların ayaklarının önemli bir kısmının bozuma uğratılması ve onlara bundan sonra saygı duyulması ele alındığında, bu ona göre fetişizme

paraleldir ve Freud şunu belirtmiştir: “Çin kültüründeki erkekler, kastre edilmeyi kabullendikleri için sanki onlara teşekkür ediyor gibi görünmektedirler.”

Sayırsız klinik ayrıntı, her iki cinsiyetle ilgili olarak anneyi ve annenin memesini kastre etme dileklerinin sıklığını ve zenginliğini doğrulamaktadır. Bu durum derin doyum ve bununla ilişkili korkuyla ilgili olmasaydı, kastre edilmiş anne düşlemi muhtemelen daha az zorlayıcı olurdu.

Mitler bu noktada bilimsel düşünce karşısında üstünlük kazanmaya başlamıyor mu? Aslında hepimiz Freud’un “kastre edilmiş kadın konumu”ndan, “kadınların kastre edilmişliklerini kabul etme zorunluluğu”ndan veya Ruth Mack Brunswick’in dediği gibi, “kastre edilmiş anne temsiline ve fallik anne düşleminin gerçek niteliği”nden konuşmaya, bu iki temsili haz ilkesinin hakimiyeti altında ele almaktan daha yatkın değil miyiz?

Bir delik veya yara içerdiğinden dolayı eksik olan kadın imajı, bana köken-sel annenin imagolarının inkâr edilmesi gibi geliyor; bu her iki cinsiyet için de geçerlidir, ancak böyle bir imago ile özdeşleşmeleri kadınlarda derin suçluluğa yol açmaktadır.

İyi tümgüçlü annenin koruyucu imagoları ve kötü tümgüçlü annenin dehşetengiz imagolarının her ikisi birden bu kastre edilmiş anne temsiline aleyhindedir.

Cömert meme, verimli rahim, yumuşaklık, sıcaklık, bütünlük, bolluk, toprak hasadının hepsi anneyi sembolize eder.

Hüsran, istila, saldırı, kötülük, hastalık, ölümün hepsi anneyi sembolize eder.

Erken anne imajına atfedilen ideal niteliklerle karşılaştırıldığında, “kastre edilmiş” annenin çöküşü, kişinin kendisini onun egemenliğinden ve kötü niteliklerinden özgürleştirme konusundaki derin istekten kaynaklanıyor gibi görünmektedir.

Küçük erkeğin tümgüçlü anneye karşı kazandığı zafer, gelecekte kadınlarla kuracağı ilişkiler üzerinde birçok etkiye sahiptir. Bergler, erkeğin anne ile yaşadığı çocuksu konumu tersine döndürmeye çalıştığını ve edilgen olarak sürdürdüğü hayatı etkin olarak sonuna kadar yaşadığını, böylece annesini, bir zamanlar kendisi olduğu o bağımlı çocuğa dönüştürdüğünü belirtmiştir. Bu fikir, genellikle diğer yazarlar tarafından dikkat edilen kadın rolünün belirli yönleriyle desteklenmiş

görülmektedir. Hastalarda bunun yanı sıra, bir erkeğin annesinin penise sahip olmadığını fark etmesinden kaynaklı narsistik etki gözlemlenmiştir.

Küçük erkek çocuğu tümgüçlü anne tarafından travmatize edilmediyse, annenin tutumu ne çok kısıtlayıcı, ne de çok istilacı olmadıysa, bir zamanlar yaşadığı zafer hissinin sürekli olarak yinelenmesinden vazgeçmesi için bir penise sahip olduğu konusunda ona yeterince güvence verilecektir. Konumu tersine döndürme ihtiyacı kadınlara karşı koruyucu bir tutumla sınırlandırılabilir (bu, bir karşı tepki oluşturma değildir; hakimiyet ihtiyacını sevgisine bağlamanın bir yolu olabilir). Ancak eğer çocuk, annenin güç ve otorite arzusunun doyum sağlamaya hizmet eden fekal (dışkımsı) bir kısmi nesnesi ise, çocuğun gelecekte kadınlarla olan nesne ilişkisi derinden etkilenecektir.¹⁹

Anal-sadistik dürtüleri safi bir konumda etkisizleştirmiş olan erkek hastalarla analizde nadiren karşılaşırız ya da çocukları üzerinden sapkın arzularına doyum sağlayan anneleri *analizlerde* bulamayız. Ancak günümüzde birçok erkek hasta, fallik-narsistik evreye gerilemenin bir sonucu olduğunu düşündüğümüz, belirli bir narsistik doyum formuna duydukları ihtiyaç ile bağlantılı cinsel ve ilişkisel problemler yaşamaktadır.

Jones'un erkek çocuğundaki ikinci-fallik evre tanımının ["penise narsistik olarak aşırı değer verilmesi, nesne libidosunun geri çekilmesi, cinsel olarak penetre etme arzusunun olmaması ve Abraham'ın dikkat çektiği belirli erken boşalma (*ejaculatio praecox*) durumları], anneleri ile erken ilişkilerinde akamete uğramış narsistik fallik erkeklerde bulunduğu anlaşılıyor. Penisin narsistik değerine güven duymazlar ve sürekli imtihan etmek zorunda kalırlar; onlarınki "küçük penis" kompleksidir ve cinsel ilişkiyi, müşterek bir nesne ilişkisi değeri olmaktan ziyade, narsistik güvence olarak görürler.²⁰

Bu tür erkekler, kadının penisi olmadığı gerçeğinden şüphe ettikleri ve vajinada gizlenmiş birini bulmaktan her zaman korktukları için, kadınlar karşısındaki zaferlerinden sürekli olarak kuşku duyarlar. Bu, tehlikeli bir karşılaşmayı önlemek için boşalmanın tehlikeli bir duruma girmesine (*ejaculation ante portas*)^{*} yol açar. Bu düşlem sadece babasal fallusu değil, aynı zamanda (Jones'un işaret ettiği gibi) tümgüçlü annenin yıkıcı annesel penisini de temsil eder.²¹

* Hannibal ad portas; Hannibal'ın Roma'nın kapılarına dayanmasına ithafen, felaketin kapıya dayanması anlamında gönderme yapılan, büyük, kötü olaylar için kullanılan bir deyim. (ç. n.)

Ancak genel olarak penise sahip olmak, küçük çocuğun annesiyle birincil ilişkisine narsistik doyum verici bir yanittir.

Erkek çocuğu gibi, küçük kız da annenin tümgüçlülüğünden narsistik bir şekilde yaralanmıştır. Hatta belki de daha fazla yaralanır çünkü anne, kız çocuğuna erkek çocuğu gibi yatırım yapmamaktadır. Ancak kız çocuğu kendisini bu tümgüçlülükten kurtaramaz, çünkü anneye karşı çıkacak hiçbir şeyi, annenin de sahip olmadığı narsistik bir zaferi yoktur. Bağımsızlığını “gösteremeyecektir” (bu ifadenin fallik teşhircilikle ilgili olduğunu düşünüyorum). Böylece erkek çocuğun penisine haset edecek ve onun “her şeyi yapabileceğini” söyleyecektir. Penis hasedinin, *birinin kendi iyiliği için istediği bir şeye yönelik “bir cinsel güç/erkeksilik (virilite) iddiası” olarak değil, narsistik yara açan kişiye, tümgüçlü anneye karşı bir başkaldırı* olduğunu düşünüyorum.

Klinik deneyim kız çocuğunun, eğer otoriter bir anne tarafından travmatize edilmiş ise, penis hasedinin çözülmesinin daha güç ve zor daha zor olduğunu göstermektedir. Çocuğun çaresizliği ile penis hasedi tarafından uyandırılan narsistik yaralanma yakından ilişkilidir.

Penis sahipliğinin farkına varmak, tümgüçlü annenin²² dayattığı narsistik yaralanmanın iyileşme olanağını ortaya çıkarır. Bir özerklik hazinesi, sihir gücü, bütünlük veya güç olsun, penisin bilinçdışı önemini açıklamaya yardımcı olur. Bu organla bağlantılı olan iktidara dair tüm kökensel fikirlerinin yoğunlaşmış halini buluyoruz. Bu güç sonradan, anneyi kendine çekerek onun gücünü yok eden adamın ayrıcalığı haline gelmektedir. Kadınlar bu güce sahip olmadıkları için nihayetinde penise sahip olanı kıskandıkları noktaya varırlar. Bu nedenle, kadın hasedi kaynağını annesiyle olan çatışmasında taşımaktadır ve aşk nesnesi olan babasına karşı saldırganlık yoluyla (yani, saldırganlık olarak gördüğü şey ile) doyum aramak durumundadır. Ona narsistik zevk veren herhangi bir başarı, babanın gücüne el uzatma olarak algılanacak ve böylece, daha önce de belirtildiği gibi, birçok ketlenmeye yol açacaktır. Öyle ki, şiddetli penis hasedi ile bu hasedin giderilmesinin ketlenmesi ya da korkusu arasında genellikle talihsiz bir bağlantı vardır. Bu bağlantı, sonradan sürdürülmesi gereken, babanın idealleştirilmesine yol açan anneye çatışmadan ileri gelen penis hasedi yüzünden ortaya çıkar.

Kadınların kastrasyon korkusunun, bu narsistik yaralanma ve bu penis eksikliği denklemi ile açıklanabileceğini düşünüyorum. Freud, küçük kızın zaten kastre edilmiş olmasından dolayı, halihazırda kastrasyondan korkması için hiçbir

neden göremiyordu. Bu durum, *Ketlenmeler, Belirtiler ve Kaygı*'da (1936) önerisini, tüm kaygıların kastrasyon korkusu olduğu yönünde değiştirmesine neden oldu; yine aynı yayında kadının aşkı/sevgiyi kaybetme korkusunun, kastrasyon kaygısına eşdeğer olduğunu da iddia etmiştir.

Jones, kadınlardaki kastrasyon korkusunun, onların da erkekler gibi çok fazla gelecek korkusuna sahip oldukları için var olduğunu; ayrıca iç organlarının bütünlüğü konusundaki korkuların önemini vurgulamıştır. Aslında duyulan korkular her iki cinsiyette de benzerdir (kör olma, felç olma, delirme, kanser olma, kaza geçirme, başarısız olma vb). Bilinçdışında, herhangi seviyedeki tüm narsisistik körkular, her iki cinsiyette de fallusa verilen narsisistik değer nedeniyle kastrasyona denk gelmektedir. Böylece erkekler gibi kadınlar da sürekli kastre edilmekten korkarlar; penislerini çoktan kaybetmiş olsalar bile, fallik anlama sahip olan, kaybedebileceği hâlâ birçok şey vardır. Ve erkekler de tıpkı kadınlar gibi penis hasedi yaşar çünkü her eksikliği telafi etme çabası, fallik bir kazanımı ifade etmektedir.

Kaybetme veya kastrasyon korkusu, kızı ondan kaçmak istediği için annede merkezilemiştir, *kızı aynı anda hem kendisini bir penise vermekte hem de yüzünü babasına dönmektedir*.

Nesne değişimi süresince, fallik annenin bilinçdışı imajı korunuyor olsa bile, kız çocuğu *babanın penisin tek ve gerçek sahibi olduğunu iyice anlar*. Nesne değişimi ve ödipal konumun gelişimi, sadece, fallik annenin imagosu babanın penisini zapt eden anne haline gelirse olur. Kız çocuğu, şimdi *annesinin yaptığı gibi penis edinmek için babasına döner*; bunu daha önce tartıştığımız tümüyle suçluluk duygusuyla yapar, aynı anda her iki ebeveynine de tutunarak, sevilen nesneye saldırmaktadır.

Freud'un dediği gibi kız çocuğu penisi elde etmek için babasına döner, ancak *nesne değişimi sırasındaki libidinal ve saldırgan yatırımlar arasındaki geçici bölünme nedeniyle korkuları anneye, suçluluk duygusu babaya bağlıdır*.

Bu aşamada, *babasal penisi kendi başına tutan* (Melanie Klein) fallik anne imagosunun, fallusa kendi başına sahip olan fallik anne imagosundan daha önemli bir hal aldığına inanıyorum. Bu sonuncu imago bilinçdışında devam etse bile baskın olan o değildir. Ancak babanın penisi, annelerin mülkiyeti, genital ve pozitif özelliklerini yitirir ve aynı fallik annenin kendi penisi gibi müdahaleci, yıkıcı, anal özellikler edinir ve böylece ona da sahibi gibi yatırım yapılır.

Eğer bir penis sahipliği olan fallik annenin imagosu diğerine göre daha önemli kalıyorsa, eşcinsel durumun kendisini kalıcı olarak tesis tehdidi doğar, ancak annenin imagosu babasal penisin sahibi olarak baskın kalıyorsa, üçgensel durum ana hatlarıyla başlamış olur.

Freud'a göre, *kız çocuğu bir penis edinmek için annesinden uzaklaşmaktadır*; babasına dönerek olumlu ödipus evresine girer.

Bununla birlikte, *eğer penis hasedi kişinin kendisini anneden kurtarma arzusundan kaynaklanıyorsa*, önerdiğim gibi, olayların sırası birazcık farklıdır: küçük kız, *eşzamanlı olarak, hem* penise haset edecek hem de temelde kadınsı olan kendisini anneden kurtarma dileğinin verdiği güçlü motivasyon ile babasına dönecektir. Böylece, penis hasedi ve penise duyulan erotik arzu birbirleri aleyhinde değil, tamamlayıcı olacaktır ve ilkinden sembolik doyum elde edilirse, bu durum ikincisinin entegrasyonuna doğru bir adım öne geçmek demek olacaktır.

Karl Abraham, "Manifestations of Female Castration Complex" (1921) adlı makalesinde profesyonel hırsları olan kadınların bu suretle penis hasetlerini açığa çıkardıklarını ifade etmiştir.²³ Bu klinik olarak gösterilebilir,²⁴ ancak ben kendine herhangi bir alanda, profesyonel olarak veya başka şekilde doyum sağlama arzusuna ilaveten, penis hasedinin de aynı narsisistik yaradan, bir onarma denemesinden ileri geldiğini düşünüyorum. Freud narsisizm üzerine olan makalesinde, narsisizm birincil evreden geçer geçmez kişisel başarının narsisistik ödüller sağladığını belirtmiştir. Analitik tedavide bunu dikkate almak önemlidir. Eğer başarı arzusu "erkeksi taleplerin" bir tezahürü olarak yorumlanırsa (Abraham'ın profesyonel faaliyetlerle ilgili olarak yaptığı gibi), kadınların profesyonellik arzuları devamlı penis hasedi olarak yorumlanırsa, orada derin bir suçluluk duygusu uyandırma riski vardır. Eğer penis hasedinin derin narsisistik bir yaradan kaynaklandığı kabul edilirse, o zaman bu yara, normal bir ödipus çatışmasının yolu açılarak sarılabilir demektir. Cinselliğin kendisi genellikle erkeklerin ayrıcalığında gibi görülür ve öyle ki, penis orgazma istinaden bile sembolik bakımdan bir bütünlük temsil ettiğinden, *normal kadın cinselliği* (normal işleyen bir vajina), bir fallus sahipliği olarak ele alınabilmektedir. Bazı analistler, görüşlerini bu düşlemede temellendirerek normal kadınların asla orgazm olmadıklarını söyleyecek kadar ileri gitmektedir. Bu, hastaların suçluluklarını sorgusuz sualsiz kabul etmeye denktir, gerçekten de sadece penisin değil, aynı zamanda vajinanın ve bütün kadınsılığın kastrasyonuna yol açar. Penis hasedi temel olarak başka bir arzu-

nun sembolik ifadesidir. Kadınlar erkek olmayı dilemezler, kendilerini anneden ayırmak, eksiksiz ve özerk *kadınlar* olmak isterler.

Bir Savunma Olarak Penis Hasedi ve Benlik Bütünlüğüne Duyulan Korku

Penis hasedinin kadını bir savunma olarak *rolünü* görmezden gelmek istemiyorum. Suçluluk üzerinde durdum çünkü kadın psikoseksüelliğinin bu yönü *benliğin bütünlüğüne ilişkin narsistik korkulardan* daha fazla ihmal edilmiş gibi görünüyor.

Birçok kadın *penetrasyondan kaçınmak* için bir penis ister çünkü penetrasyon, bütünlüklerine yönelik bir tehdit olarak hissedilir;²⁵ bu tehlikeli penisin onlara yaklaşımlarını önlemek için onu kastre etmek isterler. Merak edilen şey şudur, *hangi penis?*

Bir önceki “Nesne Değişimi” makalesinde Luquet-Parat’ın dediğine göre, penetrasyon arzulanıyorsa ve benlik bütünlüğünün yanı sıra beden için de bir tehlike olarak tasavvur ediliyorsa, yani penis abartılı bir fallik gücü temsil etmeye devam ediyorsa, (*küçük kızın arzuladığı devasa penis, onunla kıyaslandığında çok büyüktür, kökensel annesel fallusun istilacı, yıkıcı, yok edici fallik gücünün varisidir*) o zaman cinsel penetrasyon, benliğin kabul edemeyeceği kadar dayanılmaz bir arzu olarak deneyimlenir, çünkü kendini korumaya aykırıdır.

Dr. Luquet-Parat ile aynı fikirdeyim, yıkıcı penis, anal evredeki annesel fallusa denk gelmektedir; bu da kızlar için can yakıcı ve edilgen eşcinsel tutumlarla bağlantılıdır ve kadınlardaki paranoyaya temel oluşturmaktadır. Bu vakalarda, gerçekten bir “nesne değişiminden” söz edilip edilemeyeceğine bakarım (çünkü babasal penisi ile ilgili duygular, annenin fallusu için hissedilenlerle aynıdır). Bunun olumlu ödipal durumun halihazırda bir parçası olduğunu söylemek belki daha doğru olabilir.

Anneye yapılan yatırımın aynısının babaya “aktarımı” ve bu yatırımların eşit olması (yansıtımlar tamamen azledilmiştir), babayla ilişki kurarak fallik anne ile kurulan tehlikeli ilişkiden kaçmayı amaçlayan bir savunma mekanizması yaratıldığına işaret ediyor gibi görünmektedir. Ancak bu savunma mekanizması başarısız olur çünkü iki nesne yetersiz bir şekilde farklılaştırılırken, yansıtımlar aynı kalır.

Bu gibi durumlarda baba, nesnenin iyi yönlerinin yeterince yansıtılmasını desteklememiş gözükmektedir çünkü birincil nesnenin kendisi bilhassa kötüydü.

İdealleştirme süreci kurulamadığı için gerçek üçgensel duruma ortam sağlanamamaktadır. Penetrasyonu engelleyen bir savunma ve penis hasedi olarak kastrasyon, hedefine babayı koymuş olsa bile, bana esas olarak fallik annesel imago ile bağlantılı görünüyor. Sonuncusu *babasal rolün özelliklerini* henüz bulundurmamaktadır ve sadece yıkıcı, anal fallusu olan annenin bir ikamesi rolünü alır.²⁶

Benlik bütünlüğüne ilişkin korkular en iyi edilgen eşcinsellik ve özdeşleşmeler çerçevesinden incelenir ve evlilikle ilgili birçok zorluğun nedeni olan, penis tarafından penetre edilmeye karşı bu narsisistik savunmanın (bilinçdışında, annenin fallusu) anlamının daha derinlemesine kavranmasını sağlar. Eşlerine saldıran ve kastre eden kadınlar, bilinçdışında kötü anne ile evlidir ve bu, aynı şekilde genellikle eşi için de geçerlidir. Freud, birçok kadının anne ikameleri ile evlendiğini ve onlara karşı çiftedeğerli davrandığından söz etmiştir.

Bunun hem ödipal suçluluktan (kimse anneden babayı almamalıdır; babanın penisini içe almamalıdır) hem de yineleme saplantısından kaynaklandığına inanıyorum. Buradaki mesele, travmatik çocukluk durumunun üstesinden gelmektir, bütünleşmekten ziyade, anne ile bağlantılı olarak geçmişte edilgen yaşanmış olanı etkin yaşamaktır. Bu durumda ilişki eşcinseldir.

İdealize edilmiş babasal imagolarına dokunulmaz (ve bu, kocanın bu durumda babayı temsil etmediğinin bir kanıtıdır) ve küçük kızın yarattığı ideal portre ile aynıdır.

Örneğin, sosyal ve finansal ölçekte önemli bir ilerleme kaydeden, genç ve güzel bir anne olan Adrienne, özgün bir sadelik sürdürmektedir. Bana şu anki eşiyle ani bir kararla evlendiğini söyledi. O zamanlar sevdiği genç bir erkekle “çıkıyormuş”, ancak açıklayamadığı bir nedenden dolayı mevcut eşinin teklifini yeğlemiş. Eşi, onu döven ve kendisinden sapkın taleplerde bulunan epey sadistik bir adam. Aynı zamanda ona karşı çok özenli ve bu haliyle hastanın gözünde fazlasıyla belirsiz bir yerde durmaktadır. Ona karşı hoşnutsuzluk ve yakınma ile dolu: Adrienne’i özgürlüğünden mahrum ediyor; aylıklık etmesine müsaade etmiyor; ondan korse giymesini vb istiyor... Üstelik, Adrienne’e karşı sadakatsizdir de. Çok geçmeden kocasının, bir şeylerini elinden alan, onu kontrolü altında tutan, çalışmaya zorlayan ve onu rahatsız etmekten asla vazgeçmeyen annesinin muadili olduğu açık bir hal aldı.

Anne yemek saatlerinde kızgın olduğu zamanlarda, çocukların kafasına çatal fırlatan biridir.

Annenin bu yönü başından itibaren bana yansıtıldı ve analizin başlangıcı, özellikle kendi isteğiyle değil de, kocasının ısrarı üzerine geldiği için çok zordu. Yine de tedaviden yeteri kadar doyum aldı ve sivri histerofobik karakterine rağmen analizi sürdürdü.

Nitekim, seansın sonunda ayrıldığında, çok küçüldüğünü hissediyor, el çantası okul çantasına dönüşüyor, onu her yerde, metroda, sokaklarda ve hatta yatak odasında takip ettiğimi hissediyordu: Dairemin kokusu da onu her yerde takip ediyordu. Her zaman onun arkasındayım vs. (Duygularının içeriğine rağmen, ilişkisellikleri ve yapıları paranoyak değildir, gerçek bir içgörü ihtimali vardır.)

Babasını seviyordu ancak “pantolonunu giydiren”, babasının maaşını alan, en küçük harcamayı bile kontrol eden, eve geç geldiği zaman ona bağırarak her zaman annesiydi.

Adrienne, büyük babasının bacağının kesildiği gün intihar girişiminde bulunmuştu. Daha sonra, onu hastanede ziyaret etmiş, onun için birçok zahmete katlanmış, onu şımartmış, hatta hemşire olmak bile istemişti. Bugün bile, her ay hastaneye gidip kan vermektedir (intihar girişimi ile büyükbabanın amputasyonu ve işleri yoluna koyma çabaları arasındaki bağlantı, analizde son zamanlarda ortaya çıktı; bilinçdışı oldukları için ayrı hadiseler olarak karşımıza çıktığı için olabilir). Bu büyükbaba, annenin kayıtsızlıkla davrandığı, Adrienne’in aksine, hakkında üzüntü duymadığı ve endişelenmediği babasıydı. İkinci amputasyondan sonra öldüğünde, Adrienne, büyükbabasının ölüm yatağında annesinin takındığı tutumunu (annesi sigarasını ve parasını çalmıştı) şu sözlerle açıklamıştı:

“Ondan istifade etmeyi nasıl düşünebilir?.. Ormanda, avcılarla çevrili, kocaman, yaban domuzu gibi bir hayvan görebiliyorum. Sahip olduğu her şeyi soymaya çalışıyorlar.”

Kocasını daha sonra avlanmaya gitmişti. Ona nefesine yediremediği av eti yalamıştı biraz. Adrienne’in kocasına karşı tutumu, babasına veya büyükbabasına karşı tutumundan oldukça farklıydı. Ona açıkça saldırıyor, parasını, arabasını vb vermesi için, herhangi bir ketlenme olmadan onu zorluyordu. Onunla alay ediyor, bir palyaço gibi görüldüğünü düşünüyor ve bunları ona açıkça söylüyordu.

Bir gün, kocasına yansıttığı imago açıkça ortaya çıktı:

“Robdöşambr içinde tıpkı kayınvalidem gibi görünüyor.”

Bundan kısa bir süre önce, annesinin bir rahip gibi cüppe giydiği bir düş görmüştü.

Bana bazen annenin kastrasyonunun kurbanı, idealleştirilmiş iyi baba imajı yansıtıyor, diğer zamanlarda ise, istilacı sfinkter eğitim dönemini bir kez daha deneyimleyerek, onunla anal bir ilişki arzuladığı ve bundan korktuğu fallik anne imajını yansıtıyordu.

“Seni hâlâ arkamda hissedebiliyorum, korkuyorum... Konuşmak istemiyorum. Beni sorgulayacağını hissedebiliyorum ve korkuyorum. Saçma; aslında hiç soru sormuyorsun... ya da en azından o şekilde değil... hiçbir şey söylemeyeceğim.”

“Kocamın görüntüsü beni rahatsız ediyor. Onu düşünmeye devam ediyorum ancak yine de beni ifrit ediyor. Onunla sevişmek istemiyorum... Düşümde pençeleri kızımın kalçalarını sıkıştıran bir sıçan gördüm...”

Aktarımda, kocasıyla ve benimle kurduğu ilişki saldırdığı, karşı koyduğu, ona yanaşmasını engellemek ve aralarında hiçbir itilaf olmadığını kanıtlamak için kastre ettiği fallik anne ile edilgen eşcinsel ilişkiye karşı besbelli bir savunmayı dışavuruyor; babasıyla ilişkisi, fallik anne ile bir karşı özdeşleşmeye dayanıyor ve bu yüzden, yeniden kurmaya çalıştığı şey, babasal imajın idealize edilmesine dayanıyor.

Fallik koca-anne ile kurulan ilişki *beden benliğine dair duyulan narsistik korku* ile bağlantılıyken, baba-büyükbaba ile kurulan ilişki suçluluk ile bağlantılıdır.

III

Kadınsılık Sorunlarının İhtilaflı Bir Sonucu: Kız Çocuğunun Babanın Penisi ile Özdeşleşmesi

ODİPUS	Bu kız benim gözlerim(dir), yabancı, öz kızım(dir).
ANTIGONE	Baba, biz seniniz.
ODİPUS	Neredesiniz?
ANTIGONE	Yanıdayız, baba. (Yanına giderler.)
ODİPUS	Ah, benim meşalelerim(siniz siz).

ISMENE	O senin ışığından, baba. (veya Bizi aydınlatan senin ışığın, baba veya Senin ışığınla aydınlanıyoruz/parlıyoruz, baba.)
ANTIGONE	Kederde de, neşede de.
ODİPUS	Gelsin artık ölüm, son nefesimde yalnız kalayım, Tapınak niyetine şu sütunlara dayanayım.

(Sofokles'in Ödipus Kolonos'ta metninin Jean Gillibert'e ait Fransızca versiyonunun İngilizce tercümesinden alınan yukarıdaki metnin Türkçe tercümesine Emine Ayhan katkı sunmuştur.)

Nesne değişiminin temelini oluşturan bir süreç olarak babanın idealleştirilmesinin, kadın için sadistik-anal dürtüsel bileşenler alanında özel bir çatışmaya yol açabileceğini, böylece normal cinsellik için gerekli dürtüsel birleşmeyi zorlaştırarak, aynı zamanda sağlıklı narsisistik denge için vazgeçilmez herhangi bir başarıyla da çatıştığını göstermeye çalıştım.²⁷

Freud'un "Narsisizm Üzerine Bir Giriş"te²⁸ yer alan, "Bir insanın sahip olduğu veya başardığı her şey, deneyimleriyle onanmış kökensel tümgüçlülük duygusunun her kalıntısı, benlik saygısını artırmasına yardımcı olur," ifadesine önceden değinmiştim.

Ancak Freud aynı çalışmada, narsisistik destek için başka bir ihtimal daha önermiştir: nesnenin bize olan sevgisi: "Sevgi ilişkilerinde sevilmemek benlik saygısını azaltırken, sevilme arttırır." Görünüşe göre birçok kadın, bilinçdışında Freud'un ikinci çözümlemesini, narsisistik doyuma ihtiyaç duymayı tercih ediyor, çünkü kişisel başarıları üzerinden özgürce ve suçluluk duymadan kendilerini gerçekleştiremiyorlar.

Bu seçimin mutlaka nesne sevgisi için yetersiz kalma anlamına geldiğini sanmıyorum. Gerçekten de Freud'a göre ("Dürtüler ve Yazgıları")²⁹, "Nesne haz dolu bir duygular kaynağı haline gelirse, nesneyi benliğe yakınlaştırmak ve onu benliğe dahil etmek isteyen motor bir dürtü etkinleşir. Ancak bundan sonra haz-veren nesnenin uyguladığı 'çekim'den söz eder ve bu nesneyi 'sevdiğimizi' söyleriz."

Bu nedenle, sevgi her şeyden önce hazza verilen bir karşılıktır, yani nesnenin bize verdiği sevgiye bir yanıttır. Bu yüzden iki hal -sevmek ve sevilmek- bağıntılıdır ve sevmek, nesneyi benliğin içine alarak, kabul edilebilir deneyimi ve edindiği sevgiyi yenileme, sürdürme arzusu demektir. Öyle ki kişi genellikle nesne tarafından seilmek için sevgi verir. Bu konuyu daha fazla tartışırsak, sevginin özünü incelemek durumunda kalacağız, oysa bu bizi mevcut amacımızın çok ötesine götürecektir. Burada her şeyden önce, çatışmalı sonuçtan bahsederken, kısmen suçluluk esasına dayandığı zaman, zorunlu olarak nesnenin ve bu nedenle amaç narsistik ihtiyaçlar için doyum bulmak olsa bile, aynı zamanda sevginin de dikkate alınmasının kastedildiğini belirtmek isterim.

Bunun çok yaygın bir kadın tutumu olduğuna ve kısmi-nesne olan, babanın penisi ile özdeşleşme olarak yorumlanabileceğine inanıyorum. Kadının *özerk bir fallus* ile özdeşleşmesinden değil, tamamlayıcı ve nesneye tamamen bağımlı bir *penis* ile özdeşleşmesinden bahsediyorum.

Kendini özerk bir fallus ile özdeşleştirmek, ikincil narsisizmin patolojik bir biçim almasına neden olur. Benlik, libidinal olarak fazlaca yatırım almıştır ve gerçeklik ile bağlantının koptuğu dış nesnelerden kendini korumaktadır. Favreau (kişisel iletişim) bu duruma özgü narsistik özelliklerin önemini vurgulamaktadır: fallus ile özdeşleşen kadın *yalnızca arzulanmak istemektedir*. Kendini bir fallus olarak kurar; bu, penetre edilemezliği ve dolayısıyla erotik dış nesne ile herhangi bir ilişkiden geri çekilmeyi gerektirmektedir. Bu özelliklerden bazıları, erkeksi narsistik-fallik-gerilemede bulunanlarla karşılaştırılabilir.

Bu tip fallik bir özdeşleşmenin izleri, modeller (“mankenler”), balerinler (tabii ki gerçek bir sanatçının karakterini daha pek çok bileşen oluşturur) ve vamp kadınlarda vb. sürülebilir. Fallus kadın, diğer herhangi bir kadından çok daha fazla, Freud’un, (“Narsisizm Üzerine Bir Giriş”, 1925) makalesinde bir çocuğun cazibesine benzer şekilde, “kediler ve büyük yırtıcılar gibi, *onları ilgilendirmiyor-muşuz gibi görünen* bazı hayvanların çekiciliğindeki “*erişilemezlik*” ile bağlantılı olarak tanımladığı narsistik kadındır. Freud makalenin ilerleyen bölümünde bu kadınların erkeklere yönelik “esrarengiz doğası” ve “soğuk ve narsistik” tutumundan bahsetmektedir. Kadınların nesne ilişkilerinin özünü bu minvalde ele almak yerine, bunu özerk bir fallus ile özdeşleşme olarak kabul ediyorum. Erkeklerin bu kadınlardaki fallusa, kadınlardan daha fazla hayran oldukları doğru değil midir? Eğer kadının özerk fallus ile özdeşleşmesinin açıklanması üzerinde

bu kadar uzun durduysam, bunun sebebi, bu durumu şimdi tartışacağım konum ile (kadındaki babasal-penis) birbirine karıştırmaktan kaçınmak istememdir. Nesneye istinaden özerk olmak şurada dursun, ona yakından bağlıdır ve aynı zamanda onun *tamamlayıcısıdır*. O, *sağ el*, asistan, meslektaş, sekreter, yardımcı, bir işveren için ilham kaynağı, bir sevgili, bir koca, bir babadır. Ayrıca yaşlılıkta bir yoldaş, rehber veya hemşire olabilir. Kişi bu tür ilişkilerin altında yatan temel çatışmaları klinik uygulamada görmektedir.

Özerk fallus-kadın, Conrad Stein'in "La Castration comme négation de la féminité" adlı makalesinde betimlenen kadına benzemektedir (*Revue française de psychanalyse*, 1961). Stein bu sorunu çiftcinsellik ve "olmak"- "sahip olmak" diyalektiği ile ilişkilendirir. Ben, kişinin "sahip olmak" istediği bütün nesneyle özdeşleşme bakımından "olmak" ile kısmi nesneyle özdeşleşme bakımından başka bir kişinin "şeyi" "olmak" arasında metapsikolojik olarak bir ayrım yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bu son konum, öznenin onarıcılık eğilimi ile bağlantılı görünmektedir ve annenin ilk sahne sırasında babayı kastre etmesi ile bir karşı özdeşleşme kurulmasının sonucudur. Bu durumda, kız çocuğu tamamladığı nesneye yakından bağlı kalmaktadır.

Alice, otuz sekiz yaşında, ufak tefek, canlı ve mizah dolu bir kadındır. Onu "gözbebeği" olduğunu söyleyerek bana emanet eden bir meslektaşımın en iyi arkadaşısıdır.

Alice olgusunda bu ifade oldukça anlamlıydı. Alice, neoplastik bir tümörün alındığı ameliyatın ardından analize geldi. Hastalık doğal olarak derin narsistik korkular uyandırmıştı ancak daha da önemlisi, hastalığının ciddiyeti ona bir kez olsun kendisi için bir şeyler yapma olanağı tanıtmıştı. Evlilik durumu aniden dayanılmaz bir hal almıştı. Tek çocuktı. Annesi sert ve talepkâr bir öğretmendi, babası bahçesinde çiçek ve üzüm yetiştiren, saf ve zarif şiirler yazan nazik, duygusal bir adamdı. Alice'e küçükken, "Sen dünyadaki en sevimli küçük kızsın," derdi. Bugün bile Alice bazen uyanıp, kocasına gerçekten "dünyanın en tatlı küçük kızı" olup olmadığını sormaktadır.

Ancak Alice, babasına olan sevgisini kabul etmiyordu. Babasının onu "tik-sindirdiğini", öpücüklerinden hoşlanmadığını, onu sinirlendirdiğini, özellikle ev yapımı şarabı biraz fazla kaçırdığında onu merdivenlerden aşağı itmek istediğini söylüyordu. "O zamanlarda," dedi Alice, "gözleri çok küçülüyordu." Sakardı

ve şarabı dökerken bardağı ısıkalıyordu. Alice, sevgisi onu gözyaşlarına boğan babasının kendisini neden bu kadar sinirlendirdiğini anlamıyordu.

Alice'in annesiyle olan ilişkisi, korku ile kucağına oturup ona tekrar sarılma, çok küçük olduğu zamanlardaki gibi bedensel temas kurma arzusu karışımına dayanıyordu. Alice, annesi hastalığı ve zayıflığı küçümsediği için ona kötü huylu bir tümörü olduğunu söylemekten kaçınmıştı. Alice küçükken, kimseye şikayet etmemişti ve örneğin annesine, kaba yünden yapılma süveterinin kaşınıtı yaptığını ve çoraplarının çok sıkı olduğunu söylememişti.

Alice'in ilk sahne düşlemi sadistikti, annesi kastre edici ve sadistik bir kişi rolündeydi.

Alice, Ulusal Müzik Akademisi'nde okumuş ve yetenekli bir besteci ile evlenmişti. Evlendikten sonra, "Bir aileye bir sanatçı yeterli," diyerek kariyerini yarıda bırakmıştı.

Özellikle oğlunun doğumunda egzamadan yana sıkıntı çekmişti; nesneyle (aktarımdaki analistte; Pierre Marty tarafından tarif edilen "alerjik nesne ilişkisi") çatışmasız bir birleşme ihtiyacı hissetmekteydi. Bir keresinde tedavide, şu düşlem ile birleşme ihtiyacını dile getirmişti:

Biraz hava almasına izin verecek kadar açıklığa sahip, köpüklü kauçuktan bir tekne içinde bir gölün üzerindedir. Ancak bu açıklığı düşündüğü zaman, ona doğru, onu rahatsız etmeye gelen sinek ve böcekler görmektedir.

Bunların, birleşme dünyasının dışında bırakmak zorunda kaldığı saldırgan dürtüleri olduğu açığa çıktı. Tekneyi beşik ve anne rahmi ile ilişkilendirdi. Ancak üçgenel ilişki düzeyinde birleşme, o ve kibar, nazik bir baba arasındaydı (kucağında oturması çok güzel olan annesinin varisi), annesi, baskı altına alınması gereken kendi saldırgan dürtülerini temsil ediyordu. "Analiz öncesinde ve başlangıcında, Alice rüyasında boş daireler görüyordu; onları, onu usandıran ve açmak istemediği, babasının evinden aldığı kolilerle ilişkilendirmişti. Yine de bir gün ağlayarak babasından gelen bir koliyi açmıştı, etkilenmişti ve böylece babasının sevgisini ve hediyelerini kabul etme hazzını hissedebildiğini ifade etti. Babasını reddetmesi sadece yüzeysel bir savunmaydı ve içe alma (boş evler) zorluklarının yalnızca narsistik hasar korkusuyla ilgili olmadığı ortaya çıktı.

Alice'in analizini ayrıntılı olarak açıklayamıyorum, ancak babasına ve penisine karşı anal-sadistik kökensel dürtülerine dair güçlü suçluluk duygusu

taşıyordu. Öyle ki, düşünde bir kitabın sayfaları arasında kurumuş bir karides çocuk dünyaya getirdiğini görmüştü. Onu öldürdüğü için çok suçlu hissetmişti. Bunu babasının vücuduyla ilişkilendirmişti. Başka bir düste, annesinin bakımına bırakılan bir bebeğin dehidrasyondan öldüğünü görmüştü. Onu çılgınca bir zamana karşı yarıştan sonra tam zamanında kurtarmayı başarıyordu. Annesinin bebeği kirli suyla dolu bir şişeden beslediğini fark etmişti vs.

Bu suçluluk aktarımda giderek daha belirgin hale gelmişti. Mesela bana horozu betimleyen bir Chagall reproduksiyonu takdim etmeyi aklından geçirmişti. Bunu, bir kadının tasmalı bir horozla yollarda dolaştığı çocukluk düşlemleriyle ilişkilendirdi. Seanslarda bunu babaya tahsis edilmesi gereken bir penis olarak görüp tartışmak üzereyim.

Alice bir süredir bana yeterince para ödemediğini düşünerek, bana karşı suçluluk hissediyordu. Ayrıca analizde olan kocası çok daha yüksek bir meblağ ödüyordu. Alice 11.30'da seansına gelip uzanır ancak yine de tam zamanında gelip gelmediğini merak eder. Yoksa seansı 11.20'de midir veya 11.40'ta mı? Analizinin başlangıcından itibaren ve bugün de tam zamanında geldiğini hatırlayamamaktadır. "İyi gitmeyen" bir dizi şeyi sıralayarak devam eder. Evindeki pencereler kırılmıştır ve tamircinin onları tamir etmesi için birisini göndermesini sağlayamamıştır (bu pencereler sorusu daha sonra analizinin büyük bir kısmını kaplayacaktır); kocasıyla işler iyi gitmiyordur, artık dayanamıyordur. Yaptığı şeyde başarısız oluyordur. Bana erken mi, geç mi geldiğini sormaktadır. Ben de, "Sanki birimizin bir şeyden vazgeçmesi (ya sizden on dakika ya da benden on dakika) gerekiyor gibi ve sanki bana kaybedenin ve herkes tarafından bir şekilde azaltılanın *siz* olduğunu göstermeye çalışıyorsunuz," diyorum.

Bir sonraki seansta Alice'in randevu saati konusunda kafası karışmıştı ve yarım saat erken geldi. Oradan ayrılıp, her zamanki saatinde geri döndükten sonra uzanıp şöyle dedi:

"Gözlerimden biri atıyor, sızlıyor. Bu arada buraya her geldiğimde gözüm atıyor." Sessizlik. "Aa! Peki biliyor musunuz?! Size, küçükken tam karşımda babamın gözünün çıktığını söylememiştim. Kaç yaşında olduğumu hatırlamıyorum. ... belki sekiz. Birlikte kırlara giderdik ve dikenli bir telin üzerine birden basınca, tel havalanıp gözüne çarptı. Size daha önce bundan hiç bahsetmemiş olmam ne kadar ilginç. Atan gözüm, babamınki ile aynı tarafta. Şimdi birdenbire, sol ve sağ tarafların birbirine yapıştırıldığı Galton portre oyunundan neden bu

kadar etkilendiğimi anlıyorum. Çünkü babamın gözünün iki farklı profili vardı. Küçükken, gözlerinden biri koyu diğeri açık olan küçük kızın hikâyesini hayal ederdim.” Koyu renk göz, oldukça koyu iki duvar arasında kalmış bir patikadan okula gitmesinden ileri geliyordu, açık renk göz ise bu duvarların birden göz kamaştırıcı cam parçacıklarıyla dolu bir avluya açılmasından vb...

Bu seans, Alice’in analizindeki en önemli seanslardan biriydi, çünkü nesne ilişkilerinin belirli boyutlarını, düşleminde bilhassa simgeleşen detaylarla (büyük, şeffaf, kehribar incilere olan sevgisi, dairesindeki pencerelere dair endişeleri, simetri nefreti) daha iyi anlamasına ve deneyimlemesine olanak tanımıştı. Bu tarihi olay, baba ve penisi ile ilişkili bir dizi duyguyu “kristalleştirdiği” için önemlidir; netice travmatiktir çünkü Alice’in saldırgan düşlemleri gerçeklikte doğrulanmıştır.

Babası sarhoşken “küçük gözlerine”, sakarlığına yönelik (Alice, “küçük gözleri” asla çıkan göz olayı ile ilişkilendirmede) rahatsızlığı, suçluluk duygusuna karşı verilen bir mücadele idi: “Babamın başına bu kazanın gelmesi benim hatam değil, aslında bir kaza falan yoktu, sadece biraz sarhoş olmuştu ve işte bu yüzden o ‘küçük gözler’ sahipti. Görüşü son derece iyi, sadece sakar. Ona yaklaşmamalı, sevgisini kabul etmemeliydim, çünkü aramızdaki herhangi bir temas tehlikeli. Onu reddetmeliyim; bu, ona karşı sahip olduğum tek arzum.” Ancak bilinç dışında Alice’in bütün nesne ilişkileri, ona yönelik suçluluk arzularının bir kefareti olarak babasını *iyileştirme* arzusunun hakimiyeti altındaydı.

Müzikal bilgilerinden hiçbir zaman tam olarak faydalanmayan Alice, ellerini çok zekice kullanıyor, marangozluk ve elişlerinde harika şeyler başarabiliyordu. Bu etkinliklerden, kendisini diğer pek çoğunda küçümsemesine rağmen gurur duyuyordu. Analizi sırasında bazı profesyonel etkinliklere başlamayı düşünüyordu. Kocas, kariyerinin başlangıcında para kazanmak için bazı ticari şarkılar yazmıştı. Bunların ana fikirlerine katkıda bulunmuştu, o yüzden kocası, ona artık kendi şarkılarını yazmasını önermişti. Ancak bunu yapabilecek kapasitede olmadığını söylüyordu (*şarkı kocasının yaratımı olarak kabul edilmezse asla ilham alamıyordu*).

Bir seansta elişlerinin bilinç dışı anlamı açıklığa kavuştu. Her şeyden önce, araba sürerken halihazırda zorluk yaşadığından bahsetti, gözünden kaza geçirdiği için iş yapmaz hale gelen babasını arabayla bir yere götürme kolaylığının tam aksi olan bir zorluk. “Babam o zaman benimle çok gurur duyardı.” Bunu, önceki

oturumda söylediklerimi hatırlamakta yaşadığı zorlukla bağlantılandırdı, ancak söylediklerimi tam olarak anlamıştı. Söylediklerimin başını tekrar edebilirsem, geri kalanını hatırlayacağını söyledi. Başka bir deyişle, onun yanında olursam araba kullanabilecekti ancak tek başına inisiyatif alamayacaktı: kendisi için araba sürmek bu anlama geliyordu ve eğer kocasının olmayacaksa, bir şarkı yazmak içinden geliyordu.

Sonra, evvelki gün aniden, onun da çok fazla eliş yaptığını öğrenene dek rahatsız hissettiği, uyumsuz bir kadından bahsetti. “Tüm sinirim eridi gitti, artık saldırgan ya da uyumsuz görünmüyordu. Çok tatlı olduğunu düşündüm.” Alice’in zihninde elişleri, kendisi kadar bu hanımefendiyi de *masumlaştırıyordu*.

Düşlemlerinden biri tutum ve etkinliklerinin anlamını netleştirdi. Lourdes’e mucizevi, dini nesneler, parlak gözlü bakireler satmak için gidiyordu. Ayrıca hasta hayvanlar için ilaçlar icat etmişti. Alice’in etkinliklerinin, *babasının kaybettiği gözünü yerine koymayı* amaçladığı görülebilmektedir. Tamamıyla bir protez işlevselliğine girmiştir. Sadece tamamlayıcı bir parça, bir penis olabildiği biri için yaratabilir, eyleme geçebilir ve yaşayabilir.

Babasına olan sevgisi, ilk sahne sırasında babasını kastre eden annesi ile özdeşleşmeye tutunamadığı anlamına geliyordu. Bilinç dışında bir penis olarak sembolize edilebilecek, var olan tüm araçlar, tüm etkinlikler ona yasaktı. Aslında kendisi için eyleme geçmek, özerk olmak ve kendini yaratmak babanın penisine sahip olmak ve böylece babayı kastre etmek anlamına geliyordu. Alice kökensel dürtülerini etkisiz hale getirmiş, saldırganlığına karşı yatırım yapmış ve kendini kayıp babasal penisin ikamesi olarak sunmuştu, böylece sevilen nesneyi tamamlıyordu. Dolayısıyla bu konum bir *karşıt tepki oluşturmaz*.

Alice’in cinselliği de aynı düzeni izlemektedir. Özgür görünse de erotik nesne seçimi öyle olmadığını göstermektedir. Kendisinden çok daha büyük, kültürlü, büyüleyici beyler tarafından sevilmiştir. Onunla, hafif gizemli melankolik bir şekilde flört etmektedirler. Alice onlara sadece nezaket ve dostluk göstermektedir. Aralarından evli olan biri, karısının da kabul etmesiyle onu kızı olarak kabul etmeye bile karar vermiştir.

Bu “aşk ilişkilerini” düşünen Alice, on yıl önce, bu adamlardan biri ile flört ederken genellikle buluştukları kafeye gittiğini ve açık bir cinsel amaç olarak gördüğü bazı genç adamlarla, “küçük kardeşleri” ile karşılaştığını hatırlıyor şimdi. Bu maceralar, daima babası Paris’te olmadığı zaman ortaya çıkıyordu.

Bu, ödipus karmaşasına karşı klasik bir savunmadır. Ancak bir başka gerçek, bu savunmanın seviyesini daha kesin bir şekilde konumlandırıyor: Alice, bu beylerin neredeyse hepsinin Yahudi olduğunu fark ediyor. Aslında sadece Yahudilerle iyi geçinmektedir. İyi eğitilmiş olmasa bile, eğer bir adam Yahudi ise onu cezbetmektedir. Belki de onların mizah anlayışlarından ya da hüznlerinden veya zulme uğramalarındandır. Alice, dilenci gördüğü zaman bazen çok üzülmemektedir. Bir kereşinde, boğazında bir yumru ile birlikte, birisine top haline getirilmiş banknotlar halinde yüklü miktarda para vermişti. Sonra o kişinin, babasına benzediğini fark etmişti.

Bu çatışmalar büyük ölçüde analiz edildi. Felç geçirmiş gibi düş dünyası kötü giden Alice, aniden birçok rüya görmeye ve tüm çocukluğunu hatırlamaya başladı. Seri düşler bilhassa önemlidir. Çocukluğunun erotik oyunlarını, özellikle de en çok sevdiği, insanların ateşini ölçme³⁰ oyununu hatırlatan bir ergenlik düşünüyü hatırlıyor: annesiyle yıldızlara bakıyor ve takımyıldızlarından biri ajite bir adam gibi görünüyordu. Yıldızlarda bunu gören tek kişi oydu ve kafası omzunun üzerine devrilediği için neredeyse çıldıracaktı. Bunu, bir arkadaşının epileptik krizine tanık olma anı ile ilişkilendirdi. O da bu gibi korkunç sarsıntılar geçirebileceğinden korkuyordu.

Sonra bir aktarım rüyası. Bir inanç şifacısı, aşırı derecede tehlikeli bir elektrik titreşimi yaydığını fark ediyordu. Ertesi gece şifacı ölüyordu, muhtemelen bu titreşimden dolayı...

Bundan sonra, Alice her gece düşünde cesetler görmeye başladı. Birincisi, ondan büyük olan beyler arasından en nazik olanıydı; bütünüyle sona yaklaşmıştı ve Alice bir doktor çağırdığında neredeyse ölmek üzereydi. Garip bir şekilde, ölen adam kirli bir ahıra götürüldü; ertesi gece düşünde, kocasının Paris'in kenar mahallelerindeki kötü bir kliniğe götürüldüğünü, vücudunun tamamen siyah olduğunu gördü. Ertesi geceki düşünde, ona bir polisin geleceğini açıklıyor olduğum bir seans sırasında ağladığını gördü, ona cesedini tabutta tuttuğum bir adam gösteriyordum. Polis geliyor ve haliyle beklenmedik bir şekilde, (hepsinden öte en kötü ceza buydu) Alice ağlarken babasını ellerinden alıp götürüyorlardı, sonra babasının güçsüz bir şekilde dikilerek, bir hapishane hücrelerinde sefalet içerisinde öldüğünü görmek zorunda kalıyordu.

Altbenliğin, babanın penisini anal bir şekilde içe alma arzusunu yerine getirmek için kendisini üstbenlik olarak gizleyen bu düşü birçok anı izliyordu:

penisini gösteren bir rençber ile seks oyunu, kuzen ile samanlıkta oynanan oyunlar, jambonların asıldığı, peynir ve şarapların olgunlaştığı tahıl ambarı ve mahzenlerin heyecan verici kokusu. Aynı zamanda, Alice anlaşılabilir bir nedenden dolayı bana kasıtlı olarak bir gerçeği söylemekten kaçındığını söyledi: bir gün, iyi görümlü, antikacılık yapan, koyu gözleri olan bir adam mahzenlerini boşaltmaya gelmişti. Kendisine kur yapmıştı, Alice bu girişimleri reddetmesine rağmen, onlara karşı kayıtsız da değildi. Mahzeni boşaltmak istediği ücret çok abartılı olduğu için Alice kendisi yapmaya karar vermişti. Kiler boşaldığında, yerde sarılı dev bir halı vardı. Alice büyük bir çaba ile halıyı açıp, onu zekice mahzen tavanına dikey olarak asmayı ve orada bırakmayı başarmıştı.

Elbette burada bu seans dizisinden elde edilen tüm materyalleri tartışamıyor ya da aktarım detaylarını veremiyorum. Gelişimini sadeleşmiş bir biçimde gösterdikleri için, sadece bu son seanstan sonra gelen iki düşü ele alacağım.

Alice benim binadaki merdivenlerden yukarı doğru çıkıyor. Onunla flört eden yakışıklı bir adamla tanışıyor. O adam benim kocam. Kendisine, onu bir daha ne zaman görebileceğini soruyor ve Alice cevap veriyor: “Ben buraya haftada üç kez geliyorum.”

Ertesi gece Alice rüyasında, babasının ve annesinin kendi dairesinde uyuduğunu görüyor. Gecenin bir yarısında Alice’in annesi babasını odadan dışarı atıyor, o da mutfığa gidip bir taburede oturuyor. Bütün geceyi orada geçiremeyeceği için mahzundur, Alice de ona kendisi ile yatmasını teklif ediyor.

Babanın penisine yönelik anal-sadistik içe alma dürtüleri bilince çıktıkça gerçek bir ödipal durum gelişebilir. Etkisiz kılınmış bu dürtü, yalnızca genital önceliği oluşturan kümeyle birleşmek için kendi etkisiz kılınmış sureti altında görünmeye başlamıştır.

Sadistik-anal babasal penisi içe alma dürtüsü suçluluk duygusuyla sonuçlandırıldığında (bu makalenin başında tartışıldığı gibi), kızın babasının penisi ile özdeşleşme olasılığını artırır. Daha önce göstermiş olduğumuz gibi, içerik ve kabın tersine dönmesi, kadının kendisini tehlike arz eden vajinadaki penis ile özdeşleştirmesi söz konusudur (tehlikelidir çünkü sadistik-anal bileşen, rektumdaki dışkıdır). (Bu tersine dönme, temel klostrofobi semptomudur; diğer yapılarda da mevcuttur.) Böylece kız babasının anal penisi olur, onun bir parçasıdır, onun yönetim ve egemenliğini kendisine sunmaktadır. Babanın veya onun ikamesinin (genellikle erkeksi olanlar) egemenliği, sahipliği veya tahakkümü ona yasaklanmıştır. Alice,

bir bale için müzik bestelemek istedi, çok memnundu, şöyle dedi: “Benden bunu yapmamı isteyen kişi bir arkadaşım; onun zevkini biliyorum. Yaparken hiçbir sorun çıkmayacak. Lakin bir yabancidan iş kabul etmeye cesaret edemezdim. Yaptıklarımı beğenmeyebilir. Kendi zevkimi başka birilerine empoze etmeye asla cüret edemem.”

Bunu, kadınların temel çatışmalarından biri olarak, kadının kültürel veya sosyal kazanımlarının neredeyse hepsi gibi, erkeğe *bağımlı* olmasının kaynağı olarak görüyorum. Kadınların az sayıda özgün eser ürettiği söylenir; onlar genellikle bir erkeğin veya erkeksi bir teorinin mükemmel öğrencileridir. Nadiren bir hareketin lideridirler. Bu, şüphesiz kadınlara özgü bir çatışmanın etkisidir.

Hem klinik hem de teknik açıdan bakıldığında sebep olduğu karşı aktarım dolayısıyla körelebilecek bu durumu tartışmanın önemli olduğuna inanıyorum. (Bu noktada kendi klinik deneyimlerimi düşünüyorum.) Bazı hastalar (ve bu kadınlara özgü gibi görünüyor çünkü erkeklerde bu durumun çelişkili yönü hemen belli oluyor) semptomlarından yalnızca analistlerine duyurmak suretiyle sıyrılıyorlar; başarılı bir çıktı olduklarını düşünüyor ve analizlerini, sanki gelecek ve analistin itibarı buna bağlıymış gibi deneyimliyorlar. (Nesneye karşı saldırganlık öz-yıkıcı bir hal alır.)

Öyle ki hastalarımın biri, adımın ve adresimin reklamını yapan bir sandviççi olduğunu hayal etmişti. Bu, reklamında kahve paketi şeklinde gizlenen adamların Paris sokaklarında yürüdüğü bir kahve markasını hatırlatmıştı.

Kadın mazoşizminin bazı yönleri bu konu ile ilişkili görünmektedir. Mazoşist karakterin temel yönlerinden biri “diğerin şeyi” olma rolüdür. “Ben senin şeyinim. Benimle ne yapmak istiyorsan onu yap,” demektedir mazoşist eşine. Başka bir deyişle ben senin dışkıyı ve bana dilediğin gibi davranabilirsin. Kadın mazoşizminin bir açıklaması, penisi sadistik-anal bir şekilde içe alma suçluluğuyla bağlantılı olmasında yatmaktadır. Kadınlar, içe almayı başarmak için çalınmış bir penis yerine tamamıyla kendilerini sunuyorlarmış gibi, kendi düşlemlerinde onun penisine yaptığı şeyi, partnerinin onun bedenine, benliğine yapmasını öneriyormuş gibi görünmek zorunda kalmaktadır.

Grunberger, mazoşizm çalışmasını (her iki cinsiyette de) babasal penisin anal içe yansıtılması ile ilişkilendirilen suçluluk üzerine kurmuştu. Ancak tartıştığı mekanizma burada tarif ettiğim şey ile tamamen aynı değildir.

Kadın üstbenliğinin de babasal penisle özdeşleşmeyle bağlantılı olduğu görülüyor. Üstbenliğinin erkeklerden daha güçlü (Melanie Klein) veya daha zayıf (Freud), yahut yarı-varolmadığı (J. Lampl de Groot) yönünde tartışmaya girmeden, Freud'un açıkladığı kadın üstbenliği boyutlarından birini tartışmak istiyorum. Freud, kadın üstbenliğinin erkeklerinkinden daha gayri şahsi olduğunu ifade etmiştir. Bu yaygın bir gözlemdir. Kadınlar, en azından görünüşte, cinsel partnerlerine göre sürekli değişen, yeni boyutları etkin kılıp, eski olanları bırakan bir üstbenliğe sahiptirler. Kimisi kadınların kolayca etkilendiğini, sabit fikirlerinin olmadığını, kolayca ilkelerini değiştirebildiklerinden bahseder. Kabul edilemez bir eleştiri nedeniyle derslerini bırakan hastalarımın biri, nesnenin değerlendirmelerine göre kendi davranışlarını ve düşüncelerini değerlendiren bir kadın gibi görünüyor. Yasaya aldırış etmeden sadece kendisine söylenen kuralları duyan biri gibi duruyor. Ancak düşüncesinin bu “her yöne çekilebilir” karakteri sadece bilinçteki suçluluğuyla bağlantılıdır. Bu çeşitlenmelerin ötesinde, içsel yasaklar çok güçlüdür. İçlerinden biri, bir nevi On Birinci Emir gibi diğerlerine hükmetmektedir: “Kendi yasana sahip olmayabilirsin (Senin yasan nesnenin yasasıdır).” Birçok kadın bu emri içselleştirmiş ve sonsuza dek bağımlı kalmış gibi görünüyor.

Burada gene, erkeğin tümgüçlü anne ile çatışması ve kadının sevilen nesneye yapılan yatırım ile çatışması, kadının kısmi-nesne rolünü oynadığı bu duruma katkıda bulunuyor.³¹

Sonuç

Tartışmayı seçtiğim olguların hepsi, farklı nozolojik verilere rağmen ortak bir özelliğe sahip: anne sadistik ve kastre edici, baba iyi ve savunmasızdı. Tabii ki birçok aile bu yapıya sahip değildir. Tam tersinin geçerli olduğu, annenin iyi ve babanın sadistik unsur olduğu aileler de vardır. Bu son olgularda baba figürünün belirsiz hale gelmesi ve bir kez daha, kadının bilinçdışında fallik anne ile özdeşleşmiş olması ilginçtir. Bu nedenle, burada tartışılan olgulardaki aile yapısı abartılı gibi görünse de nesne değişimi dönemindeki normal bilinçdışı yapıyı temsil ettiği için objektiftir; kötü nesne anneye, iyi olan ise babaya yansıtılmıştır. Gerçeklik bu bilinçdışı imajı düzeltemediğinde ciddi problemlerin ortaya çıkması

kaçınılmazdır. Bu durumda, birincil sahne yıkıcı kötü nesne ile korunaklı iyi nesnenin bir karışımını, başka bir deyişle, saldırgan ve erotik dürtülerin korkunç bir birleşimini temsil etmektedir. Kadın cinselliğinde dürtüsel birleşmenin gerekliliğini yadsımak, erkeklerin kadınlığa dair dehşetengiz düşlemlerini ve kadınların kendi kökensel dürtülerine dair suçluluk düşlemlerini görmezden gelmek, yani Kara Eros'u meleksi bir Cupid'e dönüştürmek için çabalamak gibidir. Anlaşılan o ki, kadınların baba ve onun penisi ile ilgili tüm çatışmaları, anne ve memesi ile ilgili kökensel çatışmalara dayandırılmaz; bu, kadınlığa uzanan yolun doğasına özgü olan nesne değişimi sırasında meydana gelen toplam dönüşümü kısa devreye uğratmak olurdu. —

Freud, küçük kızın penis hasedinden kaynaklanan ödipus karmaşasının, kastrasyonu çoktan gerçekleştiğinden, artık anneden korkacak bir şeyi olmayan kız çocuğu için bir *sıgmak* olduğunu açıklamıştır. Bu, *ödi pal durumu uzatmaya dönük bir meyil* oluşturur. Kadınsı ödipus karmaşasının, erkeksi ödipus karmaşasıyla aynı şekilde çözülüyor olması ilginçtir. (Ebeveynler canı gönülden, “Erkek evlat karısı olana kadar erkek evlattır; kız evlat ise tüm hayatı boyunca kız evlattır,” derler.)

Bu, nesne değişimi sırasında kendisini anneden özgürleştirmeye çalışan ve babayı koruma gereksinimi duyan kız çocuğunun, kendini kısmi-nesne olarak sunması, anne tarafından korunup baba tarafından sevilmesi ve daima bağımlı kalması gerçeğiyle ilgili değil midir?

Bu durumu uzatan kız çocuğu, ancak babanın yanındaki annenin yerini almak istemediği derecede bu durumu bir *sıgmak* gibi hissediyor görünmektedir, çünkü anne ile özdeşleşmemekte ve bir kadın olmak yerine çocuk kalmaktadır. Annesinin yerini almayı reddederek, aynı zamanda, kendisini anne tarafından gelecek kastrasyon tehdidinden de koruduğuna inanıyorum. Kız çocuğunun, babanın yanındaki yeri almak için annesiyle gerçek bir özdeşleşme kurduğu ödipal bir durum asla rahatlatıcı değildir. Kız çocuğunun babasına olan sevgisinde ve annesi ile rekabetinde karşılaştığı engeller, erkek çocuğunun ödipus karmaşası için ne idiyse, kız çocuğunun ödipus karmaşası da “nevrozların dönüm noktası” olması için yeterince korkutucudur.

Erkek ve kadın kadından doğar: bizler, herkesten önce annelerimizin çocuklarıyız(dır). Yine de bütün arzularımız bu gerçeği inkâr etmek üzere tasarlanmış

görünmektedir, öyle ki çatışmalarla doludur ve kökensel bağımlılığımızdan kalmaz. Yaratılış efsanesi kendimizi bu anneden özgürleştirme arzusunu ifade ediyor gibi görünmektedir: insan, idealleştirilmiş babasal bir figürden, kayıp tümgüçlülüğün bir yansımasından, Tanrı'dan doğmuştur. Burda kadın erkeğin vücudundan doğar. Bu efsane erkeğin annesi ve kadın karşısındaki zaferini ifade ediyorsa, bu durumda kadın erkeğin çocuğu halini almıştır. Kadın annesinin kızı olduğuna göre bu durum ona belli bir çözüm sağlamaktadır: o, bir erkeğe ait olmayı, kendisi için değil onun *için* yaratılmış olmayı, anneye “bağlanmışlığını” uzatmaktansa bir erkeğin parçası (Adem'in kaburgası) olmayı seçer. Burada, birçok kadını bağımlı bir bağlanma nesnesi olarak annesi ve kocası arasında seçim yapmaya zorlayan çatışmaları göstermeye çalıştım.

5. Kadınlarda Penis Hasedinin Önemi

Maria Torok

I

Her kadının analizinde, hem erkek cinsel organı hem de sembolik muadilleri için kaçınılmaz olarak haset ve cesaret hissi veren bir dönem vardır. Penis hasedi bazı kadınlarda yalnızca dönemsel olabilir, ancak bazılarında merkezi bir hal alabilir. Kadınların kaderleri gereği ya da annelerinden dolayı, mahrum olduklarına inandıkları şeye şiddetle sahip olma arzusu, bazı insanların kadınlarda çokça olduğuna inandığı temel memnuniyetsizliğin bir ifadesidir. Doğrusu, kendilerini diğer insanların sahip olduğu şeylerden tamamıyla mahrum hissettiklerine dair edindikleri kanı, her iki cinsiyetteki hastalar için de ortak geçerliliktedir ve tüm analizlerde mevcuttur. Haset ve gereksinim, nispet ve umutsuzluk, ketlenme ve kaygı, hayranlık ve idealleştirme, içsel boşluk ve depresyon: bunların hepsi bu eksiklik durumunun çeşitli belirtileri arasındadır. Yine de bu eksiklik duygusunun, cinsiyetlerinin doğası gereği sadece kadınlarla ilişkilendirmesi ilginçtir: “Ben bir kadın olduğum için bu böyledir”. Kişi böyle bir ifadeyi şöyle anlamalıdır: Zayıflığımı, ataletimi, zeka noksanlığımı, bağımlı olma durumumu ve hatta hastalıklarımı bile izah eden şey, bir penisimin olmamasıdır.

“Her şey göz önüne alındığında, karşıma çıkan bu çıkmaz tüm kadınlar için ortaktır, bu yüzden onları, kendime yaptığım gibi, sadece küçümseyebilirim.” “Değerli olan her şeye hakim olan, onları sevmeye ve beğenilmeye değer kılan tüm nitelikler onların, erkeklerindir.”

Kendi cinsiyetine yönelik bu denli aşırı bir değersizleştirme düşünülebilir mi? Bunun kökleri biyolojik bir yetersizlikte mi yatıyor gerçekten? Freud tedaviye yönelik bu engeli ortadan kaldırmaya çalıştıktan sonra, doğası gereği elde edilemez olan bir nesneye imrenilmesi gibi bir fikri kabul etmeye zorlandığını hissetmişti. Kişi, hastaları ilk ve son olarak çocuksu bir penise sahip olma arzusundan feragat ettirmek gibi böylesi beyhude bir girişime kapılmaktansa, (Freud’un kendi ifadesiyle) “rüzgâra vaaz verse,” daha yerinde olacaktır. Onca

başarısızlıkla karşı karşıya kalmamıza rağmen, penise geçerlik vermekten ziyade, bunu şeylerin kendilerine özgü doğasına, yani “kadın cinsiyetinin biyolojik yetersizliğine” yormayı bırakmamalı mıyız? Freud, başka bir bakış açısı, yani çocuğun duygulanımsal gelişimi dikkate alındığında aynı sonuca varmıştır. Anal ve genital evreler arasında tamamıyla penise vakfedilen bir ara (fallik) evre keşfettiğinde, bunun her iki cinsiyet için de benzer olduğunu tasarlamıştı. Çocuğa yalnızca bir tek cinsiyetin, erkek cinsiyetinin bilinir olması doğruysa, küçük kızın kendi mahrumiyetine kinlenerek haset etmesi anlaşılabilir bir şeydir. Küçük kızın kastre edilmişliğine ve diğer cinsiyete aşırı değer vermeye ilişkin tüm teorilerinin kökenleri, fallik evrede kendiliğinden bulunan psiko-biyolojik bir “fallus-merkezcilikte” bulunur; ne var ki, kadının penis hasedinin yanı sıra, ondan feragat etme çabaları da bir kördüğümle son bulabilir (Freud’un analitik perspektifinde). Ancak fallik evredeki üniseksüelite teorisi, bu evre ile ilgili düşlemlerde sürekli olarak doğrulanırsa, gelineen noktaya doğru bir psikanalitik açıklama yapılabileceği anlaşılmaktadır. Bu nedenle çaresizliğimize teslim olmamalı ve tek bir biyolojik açıklamaya dayanmamalıyız.

Freud’un kendisine şunun söylenmesinden duyduğu bıkkınlık anlaşılır bir şeydir: “Bana *bunu* (penisi) veremeyeceksiniz, analize devam etmenin ne faydası var ki?” Ancak hastanın çok kıymet verdiği görülen bir arzusundan *feragat etmesi* istendiğinde umutsuzluğu da anlaşılabilir. Freud yaşasaydı, analistin işlevinin her ne olursa olsun, herhangi bir arzudan vazgeçmeyi tavsiye etmenin bir parçası olmadığını kabul eden ilk kişi olabilirdi.

Kadının penis sahibi olma (yani bir erkeğe sahip olma) arzusunun hasetli karakterinden dolayı analizde kendini bir hileyle/bahaneyle açığa vuruyor olduğu doğrudur. Bir arzu tatmin edilebilir, ancak haset asla. Haset sadece daha fazla haset ve yıkım getirebilir. Hasedin neşrettiği sahte-arzu, diğer cinsiyetin taklidine ya da en azından diğer cinsiyete dair sahip olunan imaja dalmış bazı kadınların fallik tutumlarında görüldüğü gibi, bir doyum sureti kazanır. İnşa ettikleri kırılğan yapı yalnızca içsel boşluk, kaygı ve hayal kırıklığı hislerini barındırır. Analizin sorunu ise, tam da haset kılığına girmiş, gizli kalmış, otantik ancak bastırılmış arzuyu tekrar açığa çıkarıyor olmasıdır. Kişi burada diğer düşlemlerde olduğu gibi, eğer hastanın itirazlarını alıyorsa, analiz gerçekten engellenebilir demektir. Bunu yapmanın emin bir yolu, sorumluluğunu filojenezin üstlenebileceği sözümona bir kastrasyon payını kabul ederek kadının penis kıskançlığını

meşrulaştırmak olacaktır. Analizi kesin olarak başarısızlığa uğratmanın bir başka yolu da, kadınların değersiz sosyo-kültürel statüsü gibi, ekstra analitik sebeplere duyulan arzuya atıfta bulunmak olacaktır.

Tedavideki bu çıkmazla (yani penis hasedi ile) karşı karşıya gelmeyi göze alan analistler için ilk adım, böylesine umutsuz bir çözüm üreten çatışmanın doğasını netleştirmektir. Başarısızlığa uğramaksızın sağladığı avantajları küçümsememeli ve tedavide hastayı kaçınılmaz olarak kilitleyen acılı çelişkileri kullanmalıdır.

Freud-sonrası yazarlar arasında, Jones ve M. Klein, penis hasedini indirgenemez bir sorun olarak görmemeleri suretiyle ayrılmaktadırlar. Nitekim, ikisi de buradaki belirleyici unsurun annesel meme ile kurulan ilk ilişkinin doğası olduğuna inanmaktadır. Analist bu ilk ilişkiyi geliştirir geliştirmez (kısmi nesnenin içe yansıtılmasıyla ortaya çıkan çatışmayı hafifleterek) genel olarak haset ve özellikle de penis hasedi varoluş nedenini yitirmektedir.

Bu yazarların söylemleri ışığında şunu vurgulamakta fayda vardır: analist için kısmi nesneler, bilinçteki veya bilinçdışındaki korkuların veya arzuların bir *ifadesi* olabilir, bir başka deyişle, bireyi onları oluşturmaya iten erken durumların hatırlatıcıları olabilirler. Freud'a göre böyle bir nesne ve bir bütün olarak insan nesnesi, kökensel dürtülerin güdümüne girerken, bireyin ekonomik *arabulucuları* arasında yer almaktadır: memnuniyet. Kısmi nesnelerin elbette gerçek isimleri vardır ve uzamda nesnel olarak var oldukları söylenebilir. Herkesin onları ayırt edebileceği gerçeği, iletişim kurmak ve ayrıca arzuları gizlemek için onları ideal işaret noktaları yapmaktadır. Bu nesnel görünümün ötesinde araştırma yapmak ve onu yerine getirdiği gibi, reddettiği arzuyu da ortaya çıkarmak analistin işidir. Bu nedenle, penis veya meme gibi haset edilen şeylerin analizi (analistin olsalar bile), onların tümünü veya bir kısmını bertaraf etmek yerine onları etkileyen çelişkileri daha da şiddetlendirecektir. Bu da hayati bir arzunun *doyum*u ile anıştırılan iç çatışmaların ortaya çıkmasına (ve aynı zamanda gizlenmesine) yol açar. Arzunun karşılanması anatomik nesnel durumdan bağımsızdır. Hastanın doyum kapasitesine ve doyum hakkına olan inancına bağlıdır; yani, başkalarıyla bedeni üzerinden özgür ilişkiler kurması gerekir. Eksiklik nesneleri ya da açgözlülüğün nedenleri olarak öne çıkan nesnel koşullar (genel olarak değişikliğe tabi değildir) aslında tedavide kurulu tuzaklardır, bu ilişkilere eşlik eden baskıyı gizlemek (ve elbette korumak) amacıyla, yaşam için sık sık örtülen arzuyu saklayan tuzaklardır.

Penis hasedi üzerine olan bu makalede (nesnel, biyolojik, hatta sosyokültürel bir gerçeklik olarak ya da bir şey olarak) penisin kendisi bu yüzden bir kenarda bırakılmalıdır. Çünkü, ilk başta paradoksal görünse de penisin kendisi penis hasedine dahil değildir. Bu kısmi-nesne, tıpkı baskılanan eylemler üzerindeki yasağın kaldırılmasıyla ortaya çıkabilecek uzlaşmış kendiliğe giden yolu kapatan bir engel gibi, arzuyu kamufle etmek için geçici (*ad hoc*) bir buluş olarak ortaya çıkmaktadır. Bu manevranın amacı nedir ve hastayı neye karşı korur? Kişi, hastayı kınamadan evvel bunu *anlamak* durumundadır.

Kılık değiştirmiş, yahut gizlenmiş bile olsa penis hasedinin altında yatan arzusun görünmesi *akamete* uğrayamamaktadır. Bu nedenle, bu semptom da, tıpkı diğerleri gibi, bütün saygı ve dikkatimizi hak etmektedir. Eğer analitik çalışmamız penis hasedinin kökenine ulaşmış ve onu fuzuli kılmışsa, bunu sadece bir uzlaşma duyulan arzuyla değiş-tokuş ederek yapmıştır. Penis hasedi, hastanın buna neden olan acı verici bir eksiklik hissine sahip olmadığı gün kendiliğinden kaybolacaktır.

II

Eğer kişi, haset edilen penisi değerlendirirken nesne yönelimli bakış açısını terk etmeyi (ve kıskançlığın sosyo-kültürel meşruiyetiyle ilgili tüm soruları ertelemeyi) kabul ederse, işte asıl o zaman gerçekten psikanalitik bir yaklaşım benimseyebilir. Penis hasedi bir hastalık değil, çatışma dolu ihtiyaçlar nedeniyle yerine getirilmeyen, doyum sağlanmamış bir arzusun belirti halidir. Sadece penisin nesne olarak doğasını göz ardı eden bir sorgulama, penis hasedinin genel önemini, belirtinin çözmeye çalıştığı çatışmayı ve bunu yapmaya çalışma şeklini ortaya koymaktadır.

Freud, küçük kızın erkek cinsel organını görsel olarak keşfetmesinin, ona haset etmesi için yeterli bir neden olduğuna ve eşzamanlı olarak, kastre edilmiş durumunun sorumlusu olarak (küçük kızın hipotezinde) annesinden nefret etmesi için de yeterli olduğuna kanaat getirmiştir. Penis hasedi, bir vesile olsa bile deneyimden ileri gelmektedir. Ancak geride hâlâ bir sorun kalmaktadır. Bu deneyim hangi an olgunlaşarak bir ömür boyu sürmek üzere hasetle yer değiştirmektedir? İnsanlar sadece bulmak istediklerini bulurlar. Freud, "Kutup ayısı ve balina... her biri kendi çevresiyle sınırlandırılmıştır... buluşamazlar,"

demidir. Eğer belirleyici olan an ise, bu erkek ve kız çocuk arasındaki farktan değil, benzerlikten kaynaklanıyor olmalı: başka bir deyişle, ikisinin de bir cinsiyete sahip olmasından... Küçük kızın erkek çocuğun cinsiyetini keşfetmesinin, kendi cinsiyetini keşfetme sürecinin bir parçası olduğu varsayılabilir. Penisin keşfi, safi erken çocukluk çağındaki bir olaydan daha fazlası olması için önemli bir anda gerçekleşmiş olmalıdır. Küçük kız, “Annem bana bunu vermedi, bu yüzden ondan nefret ediyorum,” diye düşündüğünde, bir nefreti ifade etmek için uygun bir vesileyi açıklamaksızın devreye sokuyordur.

Penis hasedi ile anneye karşı bilinçli ya da bilinçdışı nefret arasındaki ilişki sıklıkla gözlemlenmektedir. Ancak, incelendiğinde, bu nefretin daha derin motiflerini tespit etmeyi mümkün kılacak kadar fark edilebilir bir başka klinik gerçek bulunmaktadır. Klinik deneyimde sabit ve aynı zamanda çok önemli olan bu gerçek, penis *idealizasyonu/ülküleştirilmesi* olarak adlandırılabilir. Birçok kadın, erkek cinsel organının üstün niteliklere sahip olduğuna dair hayali bir fikre sahiptir: iyilik ve kötülük yararında sonsuz güç, sahip olanın güvenlik garantisi, mutlak özgürlük, kaygı veya suçluluğa karşı bağışıklık ve de zevk, sevgi ve tüm isteklerin memnuniyetini sağlama vaadi vardır onda. *Penis hasedi daima idealize edilmiş/ülküleştirilmiş bir penisin hasedidir.*

İda, “Biri ona (penise) sahip olduğunda, her şeye sahiptir, kendini güvende hissediyor demektir, hiçbir şey sana dokunamaz... kişi olduğu kişidir ve diğerleri sadece seni takip edip sana hayran olabilir,” diyor ve ekliyor, “Onlar (erkekler) kendilerini hiçbir zaman ihtiyaç halinde veya aşksız duyumsamazlar... Peki ya kadın? Eksiktir, daima bağımlıdır, rolü meşaleyi koruyan İffetli Rahibe olmaktır... Bana ne denli Bakire Meryem’den bahsetmiş olsalar da, biliyorum ki Tanrı Baba’dır, esas adam odur, ‘namus/safılık’ bana ‘kusmayı’ anımsatıyor... Kadınları her zaman net bir şekilde hakir gördüm.”

Agnes, “Neden içimde bu his var bilmiyorum” diyor, “gerçekte hiçbir şeye karşılık gelmiyor ancak benim için bu her zaman böyle olmuştur. Kendini gerçekleştirmek, fikirlere sahip olmak, olgunlaşmak, her zaman daha ileriye gitmek sanki sadece erkeklere yakışıyor/oturuyor gibi... Ve her şey sadece onlar için doğal olarak kolay gibi... hiçbir şey, hiçbir şey onu durduramaz... eğer isterse herhangi bir şeyi durduracak bir güçtür... Ben, ben hiçbir yere gitmiyorum, tereddütlüyüm, önümde bir duvar var gibi...”

içimde her zaman sonuçlanmadığıma dair bir his vardı. Tıpkı *kollarının* şekillendirilip sonlandırılması için heykeltıraşını bekleyen bir heykel gibi...”

Küçük bir kız, Yvonne, erkek çocuklarının her zaman “herhangi bir şeyi tek seferde yapmayı başarabildiklerini” düşünüyordu... “Anında tüm dilleri konuşurlar... herhangi bir kiliseye girer ve tüm mumları alırlar, kimse de onları durduramaz. Yolda bir şey bulduklarında ise doğal olarak üstüne atlarlar.”

Bunlar *idealize edilmiş* bir penise yönelik dilbaz açıklamalardır. Bunun her zaman şu anlama geldiği kesindir: “her ne olursa olsun, kişinin kendisinde olmadığı şey”. Böylesi canlı bir noksan doğal olamaz, bir yoksunluğun veya uzlaşımın etkisi olabilir yalnızca. Devamında şu soru ortaya çıkmaktadır: neden sözümona erişilmez ve hastanın kendi kabulünde kesinlikle bulunmayan dışsal bir nesnenin yararına, kendisini böylesine değerli bir kısımdan mahrum bırakmaktadır? Şimdilik sadece bu gerçeği inceleyelim. Bunun bir adı vardır: bastırma. Bir suret gibi, tüm idealizasyonlara karşılık gelen bir bastırma vardır. Ancak bastırma kime fayda sağlamaktadır? Ona yönelik nefretin gösterdiği gibi, anneye tabii ki. Nitekim, idealize edilmiş penis gerçek bir varoluşa sahip olmasa da depresyon, kendilik-değersizliği, öfke gibi suretleri çok gerçek birer varoluşa sahiptir. Hiç kimse böylesi bir yoğunluğa sahip olan bu duygulanımsal durumların, kişinin bir zamanlar karşılaştığı bir nesneyle ilgili olduğu fikrine bağlı olabileceğine inanmamaktadır. Küçük kız, içindeki Anne’ye: “Bana vermemiş olduğun şey yüzünden senden nefret ediyorum,” derken, aynı zamanda, “Bu, yoksun oluşumdan açıkça anlaşıldığı üzere meşru bir nefrettir. Ancak endişelenme, arzuma dayattığın bastırma yüzünden içimdeki gerçek nefreti gayrimeşru kabul ediyorum,” demektedir.

Peki bu bastırma nedir? Kız çocuğunun anatomisinde olmayan penisin, hastanın kendisinden mahrum etmesi gereken özelliklerle yatırım yapılmak için seçilmesi tesadüf değildir: sahip olunmayan cinsiyet organı, erişilemez olanı mükemmel bir şekilde temsil etmektedir çünkü kişinin kendi cinsiyet organı, kendi bedeninde deneyimlediği ihtiyaçları doğallığıyla temsil edememektedir. Kısacası, kadınların haset etmek üzere erişilemez bir nesneyi seçmesi, hastanın arzusunun geçilmez bir bariyer tarafından engellendiğini göstermektedir. Haset edilen şeye aşırı yatırım yapılması, terkedilmiş arzuya ait kökensel değeri doğrulamaktadır. Kadınlar, bastırmadan sorumlu olan olayı görmezden gelmek isterler: onlar için bu, yüzü anonim bir zalimdir ve kişi bunu saptamak için

sevmekten başka çaresi olmadığı nesneye karşı için için nefret ve saldırganlığın yandığı belirsiz alanlarla yüzleşmek zorunda kalacaktır.

Karmaşık, bilinçdışı konuşma “penis hasedine” yoğunlaşmıştır ve annesel imago ile ilgilidir. Kişi, aşağıdaki cümlelerle bunu açıklayabilir:

- 1) “Bir şey var sanki ve yoksun olduğum şeyi *kendi* içimde arıyorum gibi.”
- 2) “*Beyhude* arıyorum, çünkü o şey asla benim olamaz. Arayışımın beyhudeliğinin en açık ifadesi, bende onaylamadığın bu arzulardan kesinkes feragat ediliyor oluşunun garantisidir.”
- 3) “Bu erişilemez şeyin değerinde ısrarcı olacağım, böylece kendimi arzumdan mahrum bırakırken ne kadar fedakâr olduğumun farkına varabilirsiniz.”
- 4) “Sizi suçlamalıyım ve sırası gelince sizi mahrum etmeliyim, ancak aynı zamanda bu kesinlikle kaçınmak, inkâr etmek ve görmezden gelmek istediğim bir şey, çünkü sizin sevginize ihtiyacım var.”

“Kısacası, penise daha fazla haset etmek için onu idealize ederek, asla aramıza girmeyeceğini ve sonuç olarak asla uzlaşma ermeyeceğimi, asla kendimi gerçekleştirmeyeceğimi göstererek güveninizi tazeliyorum. Size söyleyeyim, bu, formunu değiştirebilen beden kadar imkânsız bir şey.”

“Penis hasedi” işte bu sadakat yeminine işaret eder.

Küçük kız imagosuna konuştuğunda, “penisin” kendisinde karşılığı olan yasaklı kısmına işaret eder ve bu da baskıya mahkum olan kendi cinsiyeti olabilir yalnızca.

İnanılmaz bir ifade! Bu, küçük kızın (onun deneyimlediği haliyle) cinsiyetinin erkek çocuğun penis-şeyiyle sembolize edilebileceği anlamına geliyor; başka bir deyişle, kendi cinsiyeti penis üzerinden anal bir nesne olarak görülür. Aslında, bu sembolizasyonun açıklamasında eksik olan bazı genetik bağlar bulunmaktadır ve bu anne ile kurulan anal ilişkidir. “Şey” kavramı (erişilebilir ya da erişilemez, müsaade edilmiş ya da yasak olsun) açıkça bunu ifade etmektedir. Küçük kızın talebini yönelttiği kişi annedir: “Bu şeyi istiyorum.” Dahası, bu talebin formülasyonunda ve anlamında yatan beyhudelik, anne için bir güvence anlamına gelir; ayrıcalıkları korunacak demektir. Otoritenin, yani annenin sfinkter kasları kontrol etmedeki yetkinliği gibi bir zorbalığın, kaprisleriyle hükmettiğini iddia ettiği kendisine ait olan “şeyleri” ilgilendirmemesi ilginçtir.

Bu nedenle, çocuk (ve daha sonra elbette yetişkin), imagoya başvurmadan bu davranışların sorumluluğunu üstlenmekte zorlanmaktadır. Penis hasedinin bağlamı bununla ilgilidir. Kişi artık, hastanın imrendiği “şey”in, şeyin kendisi değil, genel olarak “şeylere” ustalık kazandıran eylemler olduğunu görebilir. Bir *şeye* imrenmek, imagoya bir *eylemden* tam olarak feragat edildiğini göstermekle aynıdır. Erkek çocuk, annesiyle kurduğu anal ilişki sırasında annesini memnun etmek için sfinkter kaslar üzerindeki kontrol kapasitesinden vazgeçmektedir. Bu durum, anneye karşı onulmaz bir saldırganlığın yönelmesiyle sonuçlanır. Sürecin, takiben şu şekilde gerçekleştiğini varsayalım: çocuk, annenin sfinkter kaslar üzerindeki kontrolünü, hâlâ bedeni içinde olsa bile, dışkısı annesine aitmiş gibi düşünebilir. Sonuçta, *vücudun içi de eşzamanlı olarak anne kontrolü altına girmiş demektir*. Kişi, ilişkiyi tersine çevirmekten başka, kendini nasıl böylesi bir egemenlikten özgürleştirebilir? Bu (annenin içindekileri çıkarma, boşaltma, oturağı ve annenin kontrol araçlarını tahrip etme gibi), ölümcül düşlemlerin devreye girdiği zamanlardır.

Anne işte bu nedenle yatıştırıcı/güven verici olmalıdır. Erişilmez penis-şeyine bağlı hırslılığın mükemmeliyete dönük etkisini artık açıkça anlamış bulunuyoruz.

Ancak şu nihai soruyu da cevaplamak gerekir: Bu sarıh seçimi motive eden nedir? Neden seçilen tam da “penistir”?

Soruyu daha da ileriye taşımak adına, bu semptomu inceleme hususunda tamamlayıcı bir yol kullanacağız; buraya kadar yaptığımız gibi *geriye dönük* kökenini yeniden inşa etme çabasının yanı sıra, eşit derecede önemli olan bir başka boyutu ele alacağız; *ileriye dönük* olan boyutu. Bu yeni yorum bizi semptomların kökenleri hakkında daha fazla aydınlatabilir belki de.

Bir belirtinin veya bunun altında yatan çatışmanın *ileriye dönük* boyutundan bahsederken, belirtinin olumsuz tarafını kastediyoruz. Bu, hâlâ var olmayan veya ulaşılamayan bir şey tarafından belirlendiği için bir soruna çözüm getirmekten ziyade ileriye doğru atılan adımın engellenmesi gibidir. Bastırmaya dinamik niteliğini veren, yine de, bu ileriye dönük olan andır. Engellenmiş duygulanımsal olgunlaşma aşamaları doyurulmayı talep etmektedir. Engelleyen bastırmaya rağmen kesinlikle hazır durumdadırlar, ancak belirtinin ileriye dönük tarafı imagoyla yapılan konuşmada belirgin değildir. Gerçekten de küçük kız, bilinçdışında bile imagoya şu cümleleri yöneltebilir: “Şunu söyleyebilirim ki, penis-şeyine, onu kendime uygun hale getirip bir erkek çocuğu olmak için imreniyorum, ancak

kadınlarda olduğu gibi ve cinsel kaderim *gereği* penisten *doyum alma* arzumun akamete uğradığını bile hissedemiyorum.” Ancak, bize bastırmadan sorumlu yasakları tespit etmek üzere ipucu veren şey, bilhassa genital olarak akamete uğrama gerçeğidir. *Genital evreye ve beraberinde gelen özdeşleşmelere götüren yolu hazırlamış olması* beklenen şey belli ki dahil olunan bir deneyimdir ve bu deneyim açıkça baskıya uğramış bir kendiliğin bu “kıymetli kısmı” ile bağlantılıdır.

Bu “kıymetli kısmın” anal annenin imtiyazına girmiş karmaşık eylemler dizisi olduğunu önceden göstermiştik. Yine de küçük kız, mahrum kaldığı şeyi dolaylı olarak geri kazanabileceği bir araca, deyim yerindeyse anneyle *özdeşleşmeye* -onun tesirli egemenliğiyle- sahiptir. Ancak tam bir özdeşleşmenin olmadığı durumlarda penis hasedinin eşlikçi olduğu fark edilmiştir. Sonuç olarak, penis hasedinin temelini sadece anal genital öncesi çatışmaların bastırılması değil, aynı zamanda mastürbasyon, orgazm ve eşlik eden düşlemsel etkinliklerin spesifik, tamamen veya kısmi bir şekilde engellenmesinin de oluşturduğunu düşünmemiz gerektiğine inanıyoruz. Penis hasedi (bir organa veya karşı cinsiyete ait nitelikler olarak değil de) *kişinin orgazmik bir tecrübe ve cinsel kimlikle bağlantılı olarak kendisiyle karşı karşıya gelmesi yoluyla olgunlaşma ve gelişme arzuları nazarında gizlenmiş bir iddia gibi görünüyor*. Bunlar, bu terimin Freudyen kapsamında bir belirti olarak kabul edilen “penis hasedinin” genel önemini ortaya koyan ilk sonuçlar gibi görünmektedir.

III

M. Klein, E. Jones, K. Horney ve J. Müller, uzun zaman önce vajinal duyumların çok erken zamanlarda keşfedildiğini ve bunların bastırıldığına işaret ettiler. Ben de kendi adıma, diğer cinsiyetle karşı karşıya gelmenin her zaman kişinin kendi cinsiyetinin bir hatırlatıcısı veya uyandırıcı bir etkeni olduğunu fark ettim zaman zaman. Klinik olarak da penis hasedi ve erkek çocuğunun cinsiyetini keşfetmesi, çoğunlukla bastırılmış orgazmik deneyim anıları ile ilişkilidir.

Martha birkaç seans boyunca şiddetli ağlama ve gülme atakları geçirmişti. Duyguları yavaşça anlam kazanıyordu; küçük bir kız çocuğuyken yüzme havuzunda bazı erkek çocuklarla tanışmıştı. O zamandan beri sık sık aynı

cümleyi tekrarlıyordu: “*Bu şekilde yaşayamam.*” Bu ifade, analizi sırasında, derin depresyon anlarında ortaya çıkmıştı. “Bu”, bilincinde “penisten mahrum kalmışlık” anlamına geliyordu. Ancak şunu da anlamalıyız, Martha bu vesileyle, “kalçalarını sıkmış”, “küçük bir mayonun içinde büzüşmüş” ve bir tür “içli ürperti” hissetmiştir. Gözyaşlarına karışan kahkahaları (birbirine karışmış neşe ve suçluluk duygusu) aklındakini yansıtıyordu: eğer “bu” şekilde yapılmışsam (bu ürpertiye hissediyorsam), o zaman, “beni bu evde isteyecekler mi acaba?” Aynı hastanın erinlikte annesine karşı öyle bir suçluluk duygusu vardı ki bütün bir yıl boyunca regl dönemlerini (genital olgunluğunun işareti) annesinden bir sır gibi saklamıştı.

Kendi cinselliği yok saymaktan hayli ırak, sürekli ve gizil bir kaygı, bir zihin meşguliyetiydi; o günlerde annesini memnun etme ihtiyacı orgazmik zevkten daha üstündü. Seanslar sırasında, bir orgazm arzusunu, kahkaha ataklarıyla dışa vuruyordu, ancak bunu penis hasedi yoluyla bastırıyordu. Her şeyden önce “tarif edilemez bir neşe”, “büyük bir umut” vardı. Ve neden sonrasında şuna ikna olduğunu bilmiyordu; “bende değil, orada, bedenimde değil bir nesnede, kesinlikle erişilemez bir nesnede sonsuzca arzulanan bir şey var.” Burada bir çelişki görülebilir belki: “sonsuz iyiliğin içli ürpertisi” küçük kızın, ailesinin *iyiliği* menfaatine kendi iyi olma hissini yitirmesine neden oluyor. Daha ileride göreceğimiz üzere, böylece penis, ona sahip olan kişiye suçluluk duymaksızın haz veren, “iyi” cinsel organ olarak hissediliyor; bahsi geçen bu haz, mastürbasyon veya içselleştirilmiş suçluluk duygusuna ilişik değildir. Kusursuz bir uyumun tüm koşullarına sahiptir: kişinin hem kendisine haz verip hem de başkalarıyla uyum sağlıyor olmasıdır. “Ürperti” hissi saldırgan, başkalarına kötücül gelir. Bu yüzden, “iyi” olan her şey terk edilmiş ve bir dışsal nesnede yedeklenmiştir (idealize edilmiş penis). Hastada açılan boşluk, hüznün, acı, kıskançlık ile doldurulur. Ancak bu için için yanan saldırganlık, hastanın kaçırduğu şeyin, olgunluğun büyüyen ve şehvetli uyanışlarının yerine asla geçemez. Bu duyguları, makinelerin contalarını gevşetmek misali ancak analiz uyandırabilir.

Olgunluk uyanışının sevinci, derhal, doyumdan alınanın ötesine geçmektedir. Hastaya gelecek kapılarının birden açılması anlamına gelir. Bu, büyük keşifler zamanının gelmesidir, “A ha! Anlıyorum!” “Öyleyse, böyle böyle kendim oluyorum, bir yetişkin oluyorum; *kendim* olmakta yaşadığım neşeyle değerimi buluyorum.”

(J. Müller, çocuksu cinselliğin özgürleşmesinin kendilik-saygısını garantilediğini belirtmiştir.) Aslında, çocuksu orgazmik sevinçler, genital cinselliğin ve bununla birlikte ortaya çıkan kişiliğin hazırlandığı ve kalıplandığı gerçek araçlardır. Hasta orgazm olma yeteneğini geliştirirken neler keşfetmektedir? Düşlemlerinde ebeveynle özdeşleşme ve kendini, düşündüğü an *ilk sahne* zemininde farklı konumlarda hayal edebilme imkânı. *Orgazm, bir kez ulaşıldığında, onaylama değerine sahiptir: duyumsal haz getirdiği için bahsi geçen düşünem geçerli sayılır.* Hastanın böylesine bir karşılaşmaya ilişkin kendine herhangi bir engelleme getiriyor olmasından, ona, onun için hayati önem taşıyan bir özdeşleşme boşluğu bıraktığı anlaşılmaktadır. Sonuç, doyum sağlanmamış bir beden-kendiliği (bazıları beden-imgesi diyebilir) ve buna bağlı olarak, parçalanmış bir gerçeklik dünyasıdır.¹

Bazı rüyalar, orgazmik deneyimlere anlam veren geleceğe açılmaların önemini hatırlatır bize:

Agnes, erken orgazmik deneyimlerini eşlikçi duygularıyla birlikte hatırlıyor. İlk olarak, “ifade edilemez bir sevinç” rüyası geliyor, bu, sonrasında depresyona dönüyor. Deniz kenarındadır. Bekleyiştir. Heyecanlı bir kalabalık onun etrafında toplanır (bu bir orgazm bekleyişine işaret eder). Arkasında bir tuvalet vardır (bir mastürbasyon sahnesinin hatırlatıcısı). Oturur. Birdenbire yumuşak ve ipeksi bir hayvan, gerili eteğine, okşanmak üzere yerleşir. Derin bir şekilde nefes alır, kollarını uzatır ve hayvanı okşar. Bütün kalabalık hayranlıkla onunla birlikte titrer. Her şey “çok doluydu”, “çok güzeldi.” Agnes o anın, *her şeyin, olduğu her şeyin, olacağı her şeyin bir topluşunu olduğunu* söyledi. Tıpkı kişinin kendine şunu söylemesi gibi: güzel bir ülkede olmak istiyorum, buna dair çok büyük bir arzum var ve bunu dememle yapmam bir olacak.

Bu yüzden, rüyada görüldüğü gibi, bastırılmış düşünem kökensel dürtünün temsilcisi ve *orgazmın dinamosu* işlevselliğindeki penisi içe almayı içerir. Aynı hasta vücudunun tamamlanmamış olduğunu söylüyordu ve bir heykeltıraşın gelip “kollarını yapmasını” dilemekteydi. Hasta, mastürbasyonda *vajina için bir penis* olma gibi temel düşlemsel işlevselliğe bağlı olan ellerini çok sınırlı bir şekilde kullanabiliyordu.

Ferenczi, mastürbasyonun bireyde bir ikililikle gittiğini göstermiştir: eşzamanlı olarak her iki partnerle de ilişkilendirir ve otistik bir şekilde cinsel birleşmeye ulaşılır. Bu ikililiğe, orgazm tarafından onaylanan “kendi kendine dokunma”, “ben-kendim” deneyiminin de eklenerek belirtilmesi gereklidir: “Bunu kendi kendime, tek başıma yapabildiğime göre, bu hazı kendi heveslerince benim adıma kabul edenlerden veyahut yasaklayanlardan özgürleştim.” Mastürbasyon, kelimenin tam anlamıyla kendi kendine dokunmak ve çocuğu annesel bağımlılıktan kurtaran yansıtıcı düşlem, bunlarla eşzamanlı olarak özerk annesel bir imagonun oluşumu, çocukken annenin mastürbasyona yasak koymasıyla kaçan bir olasılıktan daha başka bir zeminde haz verebilmektedir. Böylesi bir imago ölçüsüz veya erken anal eğitime dayanır ve tüm benzer aktiviteleri etkiler. Çok titiz bir anne kıskanç, boş, doyum sağlanmamış bir annesel imagoya neden olur. Sadece çocuğun hakimiyeti ona doyum sağlayabiliyorsa, kendi başına nasıl idare edebilirdi? Çocuk olgunluğa erişirken kendini ondan özgürleştirirse nasıl kıskanç veya şüpheli olamazdı? Mastürbasyon yasağı, çocuğu annesinin bedene bağlanma ve temel gelişimini akamete uğratma etkisine sahiptir. Hastalar bu durumu, “Bedenimin bir kısmı (el, penis, dışkı) hâlâ annemde ancak ondan nasıl geri alabilirim ki? Buna o kadar çok ihtiyacı var ki! Bu onun tek hazı,” diyerek dile getirmektedir.

“Anneye ait” el, annenin hastaya yasakladığı şeyleri sembolize edebilir yalnızca; bu el asla penisi temsil etmez.² Böylece babaya giden yol kapanmıştır ve anneye bağımlı giden ilişki kendini sürdürür. Küçük kız bu onulmaz ikilemi deneyimleyecektir: tamamlanmamış bir bedeni (yani, çocuğun) işe yaramaz bir uzantısını sahiplenerek veya kendini o yaparak tamamlamaya ihtiyaç duyan, tehlikeli derecede saldırgan bir anne ile özdeşleşmek. Hasta, kocasıyla ilgili olarak da bu iki olasılığı tekrarlayabilir. Ancak analiz, tam da “var olma” ve “sahip olma” gibi sihirli çemberleri kırmasına yardım etmek için vardır. Kesinlikle bir uzantı-penis sağlamayacaktır; Agnes’in yeni yeni düzelen “kolları”, bir şey olmak veya ona sahip olmaktan öte, *eyleme geçme ve olma* hakkını temsil eden tamamlayıcı bir penise eşdeğerdir. Uzantı-penise duyulan haset tamamlayıcı olana duyulan arzuyu artık gizlemediğinde, babanın yaklaşımının da penis için tehlikeli bir bedene sahip olduğu hissiyle engellenmesine artık gerek kalmaz. Bu aynı zamanda mastürbasyonun ve özdeşleşmelerin artık anne için yıkıcı gelmediğine inanmak anlamına gelir.

Analiz sırasında orgazmik ketlenmenin giderilmesine her zaman bir güçlülük hissi eşlik eder. Bir kadının analizi, mastürbasyonu gizleyen penis hasedini ve altında yatan anal çatışmaları çözmeden ona genital olgunluk getiremez. Örneğin, penis hasedinin baba tarafından çocuk sahibi olma isteği üzerinden çözülmesi mümkün değildir. Nitekim, çocuk dönüştürülmüş penis-nesnesinin bir kısmı rolünü oynamak ve o zamana kadar eksik kalmış olanı tamamlamayı sağlamak zorundaysa, nasıl olgun biri olarak kabul edilecektir; üstelik hedeflerine ulaşması o olmadan karamsarlığa ve hasede gömülen bir anne tarafından dileniyor ve destekleniyorsa! Böyle bir annenin kızının düşlemlerinde tek bir isteği vardır: çocuk-penisini (kendi tamamlanmışlığının yanılmalı bir garantisi olarak) sonsuza dek bir uzantı rolü altında zapt etmek.

Penis hasedi *genital öncesi* kaygılarını bastırması nedeniyle, genital doyumları tamamen engellemektedir. Penis hasedinden genital doyuma giden yolda mutlaka bir ara aşamadan geçmektedir: *babanın penisinden haz alma* düşlemi. Bu düşleme izin verildiği taktirde, baba tarafından “çocuk sahibi olma arzusu” artık kişinin *sahip olduğu* veya aldığı bir şey anlamına gelmeyecek, aynı zamanda büyümenin doğal bir tarafı olduğu anlamına gelecektir.

IV

Genital tamamlanmışlık sürecinde takılıp kalan kadının penis hasedi cefası, doğası gereği, tahmin edemediği bir hayal kırıklığı hissiyle birlikte canlılığını korur. Orgazmik tamamlamanın ne olduğu hakkında yalnızca belli belirsiz bir fikri vardır. Bastırma devam ederken hiçbir şekilde ona ulaşamaz.

Penis idealizasyonunu içeren belirtinin, penise, hastanın kendisine dair ümidini kaybettiği her şeyle; yaşamdaki amacı, genital olgunluğu ile yatırım yapıyor olduğunu gördük. Bu yüzden çocuğun elde etmesi gereken şey, henüz sahip olmadığı şeydir. Arzu gerçekten de ebedidir; asla kaybolmaz ancak içeriksiz veya kalıplaşmış imajlarda sabitlenir. Penis hasedi çeken bir kadının en büyük arzusu, erkekle tam orgazmik birlik içinde buluşmak ve kendini otantik bir eylemle gerçekleştirmektir ancak en çok kaçınması gereken şey de budur. Klinisyenler sık sık tehdit edici kıskanç bir imago ile mücadele etmek zorunda kalmak pahasına, tamamlayıcı penisini elde etmeye çalışan kadınlarla karşı-

laşırlar. Sonrasında idealleştirilmiş penise haset ve sahibine yönelik ise nefret ortaya çıkar. O andan itibaren aldatma aşktan, hayal kırıklığı ise kafi zevkten üstün gelecektir.

Analiz sırasında, genellikle genital olarak adlandırılan evreye geçiş her zaman böyledir: artık “kastre edilmiş değilim” çünkü “yapabilirim”. Bu, her şeyden önce, mastürbasyon hareketlerinin ve düşlemlerinin ketlenmesinin bitmesi anlamına gelir, aksi takdirde analiz ilerlemeyecektir. Eğer bastırma benlikte kişinin kapasitelerini sınırlandıran bir eksiklik anlamına gelirse, bastırmayı serbest bırakmak güç ve özgüven sağlayacak, özellikle de kişiye kendi imkânlarına ve gelecekteki gelişimine dair *inanç* getirecektir.

“Size nasıl söyleyebileceğimi bilmiyorum,” diyor Olga, “sözlerinizin benim üzerimdeki etkisinin ne olduğunu. Üstesinden gelemiyorum... Sanki bana *bir güç aktarmış* gibisiniz. Halbuki geçen gün oldukça depresiftim. Ancak buradan çıktıktan sonra, söylediğiniz her şeyi kendime tekrarladım. Ve tüm o kaygı eriyip yitti! Bu hafta ağladığım kadar nadiren ağlamışımdır... Tıpkı ani bir ışık gibi... Ve dün gece ben... hayır, böyle şeylerden başkalarına hiçbir zaman bahsetmedim. Kısaca, *uyanmak* gibiydi. Biraz haz aldım... Şimdi kendimi denemek istiyorum ve tüm erkeklere gülümsemeye devam ediyorum ve biliyorsunuz, bana çok kibarca cevap veriyorlar. Ve aklımdan çıkmıyor, insanlar bana iltifat ediyorlar!”

Son seansı boyunca, kendisine kendi erişimi içinde, idealleştirme yoluyla, zevk almayı nasıl yasakladığını ve gerçekte bu yasağın babasının erkeksiliğine/ cinsel gücüne ilgi duymakla ilgili olmadığına yönelik, nasıl annesel yasağa yol açtığını anlamış bulunuyoruz. Yasaklayan imagonun azad edilmesi düğümlenmiş sorunu ortaya çıkarmış oldu (mastürbasyon). Daha sonraki bir seansa Olga, sanki ona ait değilmiş gibi “çok soğuk *bir el*” ile geliyor. Annesinin dokunmasını yasakladığı tüm nesnelerden, özellikle de kendi genitalinden bahsetmektedir. Bu “çok soğuk” el, yasaklayan annesel imagoya itaatinin bir tezahüründen başka bir şey değildir.

Penisin idealleştirilmesinin mastürbasyonun bastırılmasından ileri geldiğini anlamak, özgürleştirici bir enerjiye eşittir ve görebildiğimiz gibi, kişinin kendi cinsiyetine kolayca yeni olasılıklar sunmaktadır. Bunlar çocuğun mahrum

birakıldığı ve şimdi geri kazandığı şeylerdir, ilk sahnenin ve her bir aşamasının kahramanları ile özdeşleşme ve onlardan elde edilen orgazmik haz üzerinden bu tür özdeşleşmelerin geçerliliğini doğrulama olasılığıdır.^{3,4}

Okuyucuya bu teoriler hakkında daha somut bir fikir vermek için, (yaklaşık yirmi seanslık) analitik tedaviden kısa bir bölüm okumak yardımcı olacaktır. Macar kökenli genç bir kadın olan Ida, çok sayıda profesyonel zorluk ve duygusal sorun nedeniyle analitik yardıma başvurmuştu:

Jacques'ın bulaşıkları yıkaması beni şok etti. Birisi vücudumun gizli bir kısmını ortaya çıkarmış gibi utandım. Tığ işi yapmak, tamir etmek, dikiş dikmek gibi kabiliyetlerim yoktur... Kadın vücuduna sahip olduğum için utanıyorum. Jacques'ın... bunları nereye nasıl koyabilirim? Şeye dönüştüğünü görüyorum... bir kadına. Tabii ki, bu onun bir kadın olduğu anlamına gelmez... ancak neden bu kadar endişeliydi ki? [*Çünkü, belki de "kadın" sizin için alışlagelmiş anlamını yansıtmıyor. Sizin için, "kadın" olmak, "cinsiyetsiz" olmak demek.*] Bilmiyorum. Ben sersemleştim bayağı. Neden kişinin bir meşaleye (penise verilen isim) sahip olmakla her şeye, güzel olan her şeye sahip olduğunu düşündüm? Neden bu büyük gücü erkeklere verdim? Gerçekten böyleler mi? Hayır, elbette, öyle değiller! [*En azından, sizin için onları tanımladığınız gibiyse, meşale hasedinizi anlayabilirim.*] Jacques öyle değil, ne babam, ne dedem ne de hiç kimse. Bu benim kendi fikrimdi. Annem için kadınlar düşmandı. Oliver değildi. Oliver, kardeşim, bir arkadaş olabilirdi. Erkeklere şunu diyebilirdi: bu benim annem, harika biri. Kendisi, kendi annesi tarafından terk edilmişti. Çocukların göbek deliğinden doğduğunu zannediormuş. Aynen geçen yıl söylediğimiz gibi: çocuk sahibi olmak ona "belden aşağısını" vermemiştii. Benim için bir çocuk sahibi olmak "o aşağı" bölgedeki tüm yaşamdır, birinin o aşağıda sahip olduğu her şeydir, aşağıdan doğru büyüyeabilen her şey oradadır. Sonra, bir düşmanlığı vardı, annemin. Aşağılarda derinlerde bir yerde onun gibi olmalıyım. (Bu, sarımsı-turuncu bir çocuğu doğurduğu bir düşün hatırlatıcısıdır.) Aslında onun için bir düşman gibi olmalıyım. Ancak aynı zamanda bir arkadaş da. . . Bana neden "Asla Susan kadar güzel, narin ya da hassas olamayacaksın değil mi?" dedi ki? Beni hiçbir zaman korumadı, bana hiçbir zaman destek olmadı.

Kendim için hiçbir şeyim olmadı. Hiçbir şey tutamadım. Her zaman tüm eşyalarımı verdim durdum.

Ida için “kadın” olmanın “kastre edilmiş” olmak anlamına geldiği açık. Erkekleri kastre etmeye çalışmak, eşsiz cinsiyeti, erkek cinsiyetini tüm avantajlarıyla edinme arzusuyla haklı kılınmaktadır. Bu tür bir yorumlamada kişi iki şeyi anlamaya çalışır: (1) arzulanan penisin idealleştirilmiş karakteri; (2) bu idealleştirmenin öznel karakteri.

Sahip olduğu “kadın” ve “penis” anlamlarının kaynağının kendisi olduğunu fark ederek, bunların mutlak, sarsılmaz olmadıklarını fark eden Ida, artık bunların ötesine, kökenlerine (“benim anneme”) doğru gidebilir. “Çünkü annem benim içimde böyle yaşıyor, ‘kadın’ benim için ‘kastre edilmiş’, belden aşağısı olmayan ‘canavarca bir şey’ anlamına geliyor ve penise haset etmek, onu idealize etmek zorundayım.” Tamamlanmamış, boş, hayal kırıklığına uğramış... Anne onu değersizleştirmiş ve gelecek icralarını yerine getirmekten mahrum etme zemininde onu kastre etmişti. Bu yüzden, kendisi için hiçbir şey tutamayacağını fark etmişti:

Zavallı annem, hayal kırıklığına uğramış hissediyor. Şimdi sadece bebeğime bakacağıma inanıyor. Düşümde bir yılan gördüm. Göğüslerimin arasından çıktı ve diğer insanları ısırabilirdi. Ebe bebeğin çıkmaya hazır olduğunu söyledi. Zavallı annem. Bugün telefon etti ancak Jacques ile konuşacaktı. Çok yalnız olmalı. Çocukların evinde sadece kızlar vardı. Sonra yaşlı, kibar bir doktor vardı. Ondan çok hoşlandım. Bana iğne yaptı. Okulda da hep erkekler vardı. Annem beni asla okula zamanında göndermedi. Gitmeden önce daima beklemek ve onunla daha uzun vakit geçirmek zorunda kaldım. Her zaman tatilleri de uzatmak isterdi. Okulu sevmezdi. Oysa okul güç, otorite, düzenlilik, güvenliktir, Okulu seviyorum. (Ida, ders çalışma konusunda ciddi ketlenmeler göstermektedir.)

Ida, annesiyle olan ilişkisinin önemini daha iyi anlamaya devam ediyor. Artık bebeğini doğurursa annenin “yoksullaşacağını” görebiliyordu. Kızı ve annesi ayrılmaz biçimde birbirine bağlı durumdadır; biri diğerinin boşluğunu tamamlamaktadır.

Isıran yılan-bebek ve enjekte eden o iyi, yaşlı doktor arasındaki eşdeğerlik, Ida için haz-nesneleridir ve bu da anne için tehlikeli oldukları anlamına gelir. Bu haz-nesneleri sayesinde, bildiği üzere, kendini özgürleştirebilecektir. Bu yüzden annesinin, okulun temsil ettiği o “güç”, “otorite” ile temas etmesini engellediğini düşünmektedir. Ida aynı sebepten dolayı seanslarına da geç gelirdi. “Boş”, “bel-den aşağısı” olmayan annenin, boşluğunu doldurmak için Ida’yı *kendisi için* bir haz-nesnesi olarak yanında tutması gerekiyordu. Kısacası, özerk olup penis *ile* zevk almak veya annenin uzantısı olmak arasındadır (ikilem budur). Eğer zevk alırsam annem boş bir hal alır; benim için dayanılmaz bir şey bu.

Rüyamda annemden küçük bir köpek istediğimizi gördüm. Ben değil, kocam. Küçükken çişimi tutmayı severdim. Yaşlı, ütü yapan kadın beni tek ayak üzerinde birinden diğerine zıplayıp dururken gördüğünde banyoya gönderirdi. Bu oldukça garip, çünkü seviştikten sonra da doğrudan banyoya gidiyorum... İnsanlar beni her zaman kadınların hiçbir şeyi olmadığına inandırdı. Şeylerin geldiği bir boşluktan başka bir şey yok. Hiçbir şeyi tutmamalıdır. Şu küçük ayı beni güldürüyor. Onu bebek için aldım, ancak şimdilik kendim için saklıyorum. Bir bakire kadar sıkıyım, diyaframı yerine koyamıyorum. Kanıyor, tuvalete düşüyor. Bugün size ödeme yapacağım.

Anneden talep edilen bir şey var: kişinin “çişini” bedeninde tutma, onunla oynama ve haz alma özgürlüğü. Bütün bunlardan bahsetmek, anne ile kurulan depresif bağın çözülüşünün başlangıcıdır. Ida annesine güvence vermelidir (onun boş bir hal alması için çaba sarf etmiyor); aksine, ona para ödüyor; zaten orada o kadar sıkıdır ki istese bile kendisi için hiçbir şeyi alamamıştır. “Kendimi tek başıma tatmin etmeme dair hiçbir sorgulama yok, senin için de bir tehlike yok, beni bir uzantı olarak tutabilirsin.” Bu durumda, tutabilmek, kişinin kendi kendine zevk alabileceği ve dolayısıyla bağımsız olabileceği anlamına gelir. Ida’nın kendi “bel-den aşağısının” görüşmelerinde ortaya çıkmaya başladığını da fark etmiş olduk.

Doğum yaparken, çocuğu çıkarmakta çok zorlandım. Sonra aniden burada söyledikleriniz, her şeyi düşündüm, size çok yüksek sesle, çok yüksek sesle seslendim ve sonra her şey bitmişti, kaygı dağılmıştı. Yemek pişirdiğim için geç kaldım. Ve biliyorsunuz işten ayrıldım. Kendi kendime dedim ki, birdenbire, “Ben gerçek bir kadınam.” [*Gerçek bir kadın mı? Bu sizin için ne*

ifade ediyor? Hı,] birkaç elbise, bir saç modeli, zaman zaman beş dakikalık dinlenişler, iyi yapılmış bir boeuf a la bourguignon (Fransız usulü et sote). Ancak haklısın, burada garip bir şey var. Jacques'ı masasında gördüm, yazıyordu. Ben de aynısını yapmak istedim. Bir nevi şey... onu kıskandım. Benim çalışmalarım... onlar hâlâ kaygılarımın bir parçası. Hâlâ tırmanacak dağlarım var. (Bu, annesiyle birlikte bir dağa tırmandığı düşün hatırlatıcı-sıdır. Aşağıda bir uçurum vardır, "korkunç bir uçurum", yengeç, büyük kırmızı bir yengeçle dolmuş bir kutu.) Annem o mutfakta... korkunç. O gün iki annem vardı sanki, bu benim izlenimimdi; biri her gün olduğu gibi gülümsüyor, konuşuyor, yüzlerce şey yapıyor; diğeri bilinmez, dokunulmaz (maddi olmayan), absürt olan kadındı. (Bu, mutfakta geçen bir sahneyi temsil etmektedir. Annesi bir gün bir tartışma sırasında babasını mutfakta yaralamıştır.) Hatırlıyorum, düşümde bir dükkan, bir tuhafiye olduğunu gördüm ve orada düğmeler satıyorlardı. Bir dikiş kutusu istiyordum.

Ida bana, ona iyi geldiğime dair güven veriyor; benim sayemde çocuğunu dışarı çıkarabiliyordu. Kendi bağımsızlığını beyan etmesinde hiçbir tehlike yoktur. Ancak, ona, annenin tam olarak yasakladığı, gerçek, başka bir haz da (ders çalışmak) verecek miydim? Şüphesiz. Şimdi "gerçek bir kadın" gibi hissettiğini iddia ediyordu (başka bir deyişle, gerçek, kastre edilmiş bir kişi). Ancak bu, kendisini annesinden özgürleştirmekten daha güvenlidir. Kırılmış, tamamlanmamışsa, anne, mutfaktaki o sahnede olduğu gibi tehlikeli bir hal alabilirdi. Ayrıca, birinin kendi bütünlüğünden feragat etmesi (Ida'nın "gerçek bir kadın" olduğunu iddia etmesi gibi) de aynı tehlikeyi taşımaktadır: memnuniyetsizlik saldırganlığı. Tek çıkış yolu ise toplam ketlenmedir. Ders çalışmak, tıpkı "çiş tutmak" gibi, bir şey tutmak veya cinsel ilişkiye girmekten haz almanın hepsi yasaklanmıştır. Boş bir hal almış anne Ida'ya tutunmaktadır, onun uzaklaşmasını, o "güce" ulaşmasını engellemektedir.

Buraya zamanında gelmek imkânsız. Her zaman geç geliyorum. [*Okuldaki gibi.*] Geçen gün bana sinirlendiğinizi hissettim. Şimdi bebeği iyi idare edebilirim. Annem beni okula göndermediğinde memnun olmazdım, sinirlenmek isterdim ancak sonunda kabullenirdim. Çalışmalarına tekrar başlama fikri beni endişelendiriyor. Şu dağ düşünden bahsettiniz. Annemle birlikteydim. Onun arkasındaydım, çok korkmuştum. Aşağısı korkunçtu. [*Tıpkı "aşağıda" olup biten her şey gibi.*] Sonrasında yine başarısız olmaktan çok korkuyordum.

Ha, dün gece bir düş gördüm. Kumsaldayım, ya da balçıklı/killi bir yerde. Büyüyen bir çukur, gittikçe içine batıyorum. Sanki, kendimi kurtarmak için belli jestler, belli hareketler yapmak zorundaymışım izlenimine kapılmışım. Kendimi bırakmalı ve direnmemeliymişim sanki... bir şey yapmak, bilmiyorum ancak ne... belli birtakım hareketler. Oyuğun başında belli belirsiz bir adam vardı, yüzünü göremiyordum, kim olduğunu bilmiyordum. Kayıtsız, nötr biriydi (analist). Beni kurtarabileceği izlenimine kapıldım, ancak o da dirayetsizdi ve benim için hiçbir şey yapamazdı. Ve gitgide battım, hâlâ o jestlerin, hareketlerin ne olduğunu hatırlamaya çabalıyorum (Onları gerçekten hatırlamak *zorundayım!*). Ancak, sonu duyulduğu kadar kötü değildi gerçekten. Her şeye rağmen beni kurtarabileceğine inanmıştım. Başka da bir şey bilmiyorum, başka bir şey bilmiyorum. Doğum yapmak gibiydi.

“Dağ düşünün” hatırası (annesi ile birlikte zirvede; aşağıda bir uçurum ve yengeç vardır) ona şimdi daha yeni, daha yakın bir zamanda gördüğü bir rüyayı hatırlatıyor. Bu sefer “aşağıda”, uçurumun içlerinde bir erkekle birlikte: artık orayı keşfetmeye cesaret ediyor. Oranın içine gidiyor (tıpkı bedenindeki bir bebek gibi). Artık kendisini penetre eden penisle kendini özdeşleştirebiliyor. Kendini güvence altına almıştır. (Düşünde tehlike altında değildi) ve hatta orgazmik haz bile alıyordu. Kişinin kendini penetre etmesi, masturbasyon ikililiğinde olduğu gibi kendine, baştan çıkarılan “içerisi” olmak için müsaade etmesi, zaten bir erkekle cinsel ilişkiye girmeyi tasavvur etmek ve böylece kendini, “dağın zirvesinden”, “aşağı”, “yengeç dolu bir uçurum” kulan annelik ilişkisinden özgürleştirme demektir. Bir sonraki seansta rüyanın orgazmik yönü daha açık olacaktı. Çocuk kendini anneden ayırdığında, bu tıpkı “doğum yapmak gibiydi”. Bu ayrılma, içe sokma yoluyla bir orgazm vasıtasıyla gerçekleşir. İda bu aşamada annesi için olduğu bebek olmaktan vazgeçebilir ve yeni bir problemle, genital ilişki ile ilgilenilir:

Jacques beni tuttuğunda müthiş bir panik geliyor! Şimdi içerideki koridorunuzu düşündüm. Daha önce de jinekoloğa gidiyordum. Bu sefer hiç korkmadım. Çok rahattım. Jacques beni tuttuğunda kendimi ondan kurtaramıyorum, ayaklarım yere çakılıyor. Birinin bana ayak bağı olmayı istemesine katlanamıyorum. Yine de beni okşadığında hoşuma gidiyor ancak müthiş bir panik geliyor. Sonra başka bir şey düşünüyorum (memleketini, annesinin hâlâ yaşadığı yeri). Çocukken çirkindim. Öyle olmasını istediğim için. Kendi

kendime şunu söyledim hep: Gerçekten çok çabalayarak, irade ederek baştan başlayacağım. Her zaman çok fazla ekmek yediğim için şişmandım. Bu hazza izin verilirdi. *[Diğeri ise, yasak?]* (İda burada gülüyor.) Evet, ne demek istediğinizi anlıyorum. Aslında benim sizden korktuğum gibi Jacques'tan da korktuğumu kastediyorsunuz. Belki de bu yüzden hep geç kalıyorum.

Anneye şimdi "içerideki koridor" uygun görülüyor (bedeni artık boş değil). Buna karşılık İda, artık kendi içerisi hakkında konuşabiliyor. "Belden aşağısı olmayan" kadın artık onu kendisine bağlamakla tehdit etmiyor. İda şu anda cinsel ilişki karşısında gelen paniği aktarım içerisinde formüle etmeye çalışıyor:

Annem için giydirebileceği bir bebek gibiydim. Babamın ülkesinde başıboş çıplak dolaşma fikrinden utanıyorum. Jacques da tıpkı sizin gibi, ondan kaçtığımı söylüyor. Çok nazik olmasına rağmen, onunla uyuşamıyorum... Geçen gün onu terk ettim ve halının üzerinde uyumaya gittim. Tekrar yanıma geldi ve sonunda ikimiz de halının üzerinde uyuduk. Burada olan şeylere bakıyorum. Küçükken yatağımda kıpırdanamazdım. Sıkıcı olduğunu düşünürdüm. Uzun, çok uzun bir süre boyunca odadaki şeylere bakardım... Annem için, evet çok garip... Ben onun bebeğiydim. Bazen benden annesi olmamı isterdi. Onun yanındayken görünmez olurdum, kendim gibi var olamazdım. Ona göz kulak olmam için ısrar ediyor, sadece ona. Bana telefon etti, hasta, yorgun olduğumu, metritim *[rahim iltihabı]* olduğunu söyledim. Düşündüğümde, bebeğim çok meraklı bir şey aslında. Bir sepetin içine sığabilir neredeyse. Bebekler komik şeyler. Artık diyaframımı çok iyi idare edebilirim ancak biraz korkuyorum. Jacques'a kanamam olduğunu söyledim... ve *[içerisinin iyi olmadığını]*. Dün gece bir düş gördüm. Hmm... Size bu rüyayı anlatmayacağım. Sizi merakta bırakacağım, sizi boş yere bekleteceğim... Lafayette Galerileri'ndeydi. Jacques'la birlikte perde almak için oradaydık. Beşinci kattaydık. Sonra aniden, bir şey yanıyordu, yangın çıkmıştı, duman vardı. Jacques altıncı kata çıktı. Yukarı çıkmak aşağı inmekten daha güvenliydi. Bir gün gerçekten, yanan bir evde bir itfaiyeci rolünü oynamıştı. Bir arkadaşım bana dedi ki: Sevişirken utanıyorum. Neden yukarı gittiği hakkında birkaç hipotez geliştirdim. Ben aşağıda giriş katındaydım. Ve bayıldım. Aynı diğer rüyamda kumun içine battığım zamanki gibiydi izlenim. Neden bu düşü gördüm ki? Bazen Jacques bana dilini çıkarır, korkunç. *(Fellatio ile ilgili bir*

sorunu analiz ediyoruz.) Bunun hakkında konuşmuş olmak iyi hissettiriyor. Ateşten korkmuyorsunuz.

“Aynı izlenim.” Ancak artık aynı sembol değil. “Uçurum” düşünde Ida kendi içerisine giriyorsa, “ateş” düşünde de bir erkeğin dilini (penis gibi) içine sokma olasılığını görür ve ateşten korkmaz (meşale: çocukluğunda penise verilen ad), tıpkı burada bulunan baba imagosunu temsil eden ve Ida’nın “içsel ateşinden” korkmayan analist gibi.

Seninle kalmayacağım, ayrılacağım! Bu arada, tren biletim için nasıl indirim alacağımı öğrendim. Benden bir indirim. Böylece benden sana hiçbir şey geçemez. [*İnsanlar sana her zaman babandan bir şey almamanı söylemişti!*] Bir düş gördüm. Brigitte Bardot ve ben vardık; bir çocuk gibi sinirlendim, ayaklarımı yere vurdum: onu istiyorum, istiyorum! Bir elbiseyle ilgiliydi. Babamı sahilde düşünüyorum. Pantolonunun içinde bir şey vardı ve tam da bu yüzden onunla oynamama izin yoktu. [*Sizin pantolonunuzda da BB⁵ bulunmasına izin yok mu?*] Of, bana bir şey oldu... Bir kuş aldım ve eve getirdim. Kısa bir süre sonra öldü. Berbattı. Evet, kumsalda düşündüm ki, onunla oynayabilmem için pantolonunun içinde bir şey olmaması gerekiyordu. Ebeveynlerimin boşanma sorunu başımdayken, bana babamın belki beni götürebileceğini ve bu yüzden dedemin evinde gizlenmem gerektiğini söylemişlerdi: beni koruyacaklardı. O kuş, o zavallı küçük kuş ve benim için güzel, sıcak bir yuva yapmak istedim. [*“Kuşa” içinizde yuva yaparak sıcak tutmayı çok istemişsiniz. Ancak içinizde rahat olamayacağını hissediyorsunuz sanki. Belki de bu yüzden ona yaklaşmak yerine ondan uzaklaşmak daha iyidir. Babanızdan da uzak durmanız söylenmemiş miydi? Onunla buluşmak, sizin ve onun için bir tehlike ifade ediyordur?*]

Ancak annesel yasak arzu açık bir hal aldığında kendini gösterir: “BB’niz olduğuna dair hiçbir şüphe yok.” Öyleyse Ida, babanın penisini etkisiz hale getirmek için “tenzil eder/indirim yapar”. Böylece, onu ele geçirme ve kendi içine koyma arzusundan kendini korur. Tehlike ve yasaklayan anne fikri eşzamanlı olarak ortaya çıkar. Şu yorum bu gelişimi açıklamaktadır.

Eve, annemin evine gittim. Hastaydım. Kustum. Annem bana yemek yapmanın sırlarını öğretmek istemedi hiçbir zaman. Soğanı ve maydanozu doğramama zar zor izin verirdi. Doğrama ve kesme, başka da bir şey yok. Gerçek bir yemeği, bir sanat olarak yemek yapmayı kastediyorum. [*Tıpkı bizlere, babaya yaşama sanatını öğretmedikleri gibi.*] Dün gece bir düş gördüm. Bir film gibiydi. Ve ayrıca ofise gitmek gibiydi. Yorucu ancak aynı zamanda makbul. Arena gibi bir şey vardı... Aslanın içeride olması gerekiyordu ama aslında dışarıdaydı. Tüm arenada koşturup duruyordu... Bir arkadaşım la birlikteydim ve ondan beni korumasını istedim. Onun yanımdaydım ve biz de koşuyorduk. Aslan bizimle aynı yöne doğru koşuyordu. Bir erkek gibiydi. Ne kadar garip. Arkamı döndüm ve bir dansçı gibi sıçradığını gördüm, havada bacaklarını yüz seksen derece açıyordu... Oraya gittim ve adaylığım için kendimi takdim ettim. Elli kişinin önünde konuşmak can sıkıcı. Yaptım. Bu ay için size ne kadar borcum var? Oradayken sinirlerim bozuk bir haldeydim, konuşmaya cesaret edemedim. Size bir şey söylemek istiyorum... biliyor musunuz, içimde her şeyin tamamen ölü olduğunu düşünmüştüm her zaman. Ve sonra, şimdi bir şeyler hissettim... Vajinamın hassas olduğunu. Şaşırtıcı. Biraz zevkalabileceğimi hissettim! Önceleri çok korkardım. Şimdi “geliyor” (o). Artık korkamam. Evet. Geleceğini hissedebiliyorum. Hatta çoktan geldi bile. Bilmiyorum. Jacques ile hiçbir zaman bunlar hakkında konuşmam. Onun korktuğunu hissediyorum. Bunu çözemezsek analize girmesi gerekecek. Bu garip, sanki orada değilmişsiniz gibi konuşuyorum. Söyleyecek hiçbir şeyim yokmuş gibi biraz. [*Hazzınızın beni korkuttuğunu düşünüyorsunuz belki de?*] Neden bilmiyorum ancak aniden babamı ve annemi ve bir de Almanları düşündüm. Annem beni görmeye geldiğinde hoşnut olmazdı. O kıskançtı. Babam elimden tuttuğunda bir şey olacakmış gibi olurdu sanki. İnsanlar düşmancaydı. Yine de yakışıklıydı. Ancak herkes boşanıyor olduklarını biliyordu. Bir de, ayrı anne ve babadan doğmuş olabileceğimi düşündüm... Sonra anneme bir şey olacağından korktum. Mutsuz olacağını. Mutlu hissediyorum... Bana karşı bir çeşit tutum sergileyeceğinden çok korkuyordum. Babama yaptığı gibi kızgın olduğunu, bağırdığını, dayanılmaz şeyler söylediğini aklımda canlandırıyorum. Bundan kaçmak için her şeyi yapardım. Ben yatılı okuldayken mutlu olduğu kadar hiçbir zaman mutlu olmamıştı. Ancak bugünlerde bilmiyorum, artık ona

kin duymuyorum. Bazen, son zamanlarda, nefret doluydum. Şimdi şimdi azalıyor. Sanırım onlardan sorumlu değilim. Aptalca bir şey düşünüyorum: çok güzel bir bebeğim var ve siz, sizin yok. Belki de doğru değil, sonuçta bilmiyorum. Ancak ben böyle hissediyorum... Sizin için üzgünüm. Aptalca. Size ne kadar borcum olduğunu öğrenmek istiyorum? [*Bebek için mi?*] (İda güler.) Hayır, öyle demek istemedim. Saçma, sanki sizi bir şeyden mahrum ederken zevk alıyordum. Bunlar gerçekten çok saçma...

Engelin adlandırılmasının ardından, *içe alma* arzusu artık formüle edilebilir. Karmaşık “aslan” (erkek-yiyen erkek) sembolü penis imajını (arzu-nesnesi) ve erkekle kadının cinsel ilişki sırasındaki hareketlerini (“sıçramalar” ve “bacakları yüz seksen derece ayırmalar”) yoğunlaştırmaktadır. Orgazm olma arzusu, penisi lanse ederek entegrasyon arayışında (aslan onun peşinden koşmaktadır) olduğunu, ancak henüz tamamen kabul edemediğini; aslanın “dışarıda” kaldığını göstermektedir. Penis ile zevk alma arzusu daha da kesinleşir, ancak İda önceki seansta bahsi geçen orgazmik duygulanımları hissetme fikrinden korkmaktadır. Anneden kopmayı anıştırmıştır. Hayal kırıklığına uğramış, incinmiş anne, babasını incittiği gibi daha sonra kızını da incitecek midir? Bununla birlikte, orgazmik haz olasılığını öngörmenin salt niteliği, İda’nın daha önce ketlendiği mesleki faaliyetlerine devam etmeyi tahayyül etmesini sağlar.

Uykusuzluk çekmeye başladım. Bütün gece uyumadım. Sanki uyumak yerine yapacak daha iyi bir şeyim vardı. Yine de düş gördüm. Yüzme havuzunun yanında genelev gibi bir şey vardı. Orada bir kadın vardı, bir fahişe, oldukça sempatik, hiç de adi biri gibi değildi. Çok sıcaktı. Çok yüzmek istedim. O istemedi. Sonunda kabul etti. Sonra dört adam vardı, korkunçtu, benim şey olmamı istediler... bir telekız gibi. Çok korkmuştum, oradan ayrıldık. Sonra trendeydim. Dedim ki: Bana yardım etmelisin, bana korkunç şeyler yapmak isteyen bazı insanlar var. Ben böyle durumlar için biçilmez kaftanım. Bana yardım etmenin onun vatandaşlık görevi olduğunu söylemek için bir askerle konuştum. Bana bir telefon numarası verdi. Sonunda başarısız olduğumu hatırlıyor gibiyim. Of! Çok yorgunum, etrafımdaki şeyleri zorlukla ayırt edebiliyorum. Size ne kadar borçluyum? Kocam bana zeki olduğumu söyledi. Güzeldi, çünkü sanki biri dışardan bana güvence vermiş gibiydi. Neden

kadınların hiçbir şeye değer olmadığını düşünüyorum. Ve daima her şeye sözü geçenlerin, her şeyi yapanların erkekler olduğunu... Uf! Parmagım kesildi. Dün bütün gün kanadı. Nasıl kestiğimi bilmiyorum bile! Bıçak ile belki? Çok kanadı! Neden? Bunu kendime nasıl yaptım? Of, yorulдум! Ayrıca kendimi giydirmek gibi, hazırlanmak gibi şeylere hazır hissetmiyorum. Ancak bu ay için size ne kadar borcum var, asla bilmiyorum, of ne kadar sıkıcı! [*Şu an, içten içe aldığınız haz için bana bir parmak borçlu olduğunuzu düşünüyorsunuz.*] Sahilde, ülkemde, her zaman yalnızdım. Diğer çocukların aileleri vardı, ben yalnızdım, her zaman. [*Emin misiniz?*] Ha, o zamanlarda değil, haklısınız... Of, ancak düşümde babamı gördüğüm plajdı, aynıydı.

İda suçluluğu nedeniyle, önceki ilerlemeyi devre dışı bırakmaya çalışıyor. “Görüyorsunuz,” diyor bana, “içime hiçbir şey koymadım, hiçbir şey yapmadım, yine de kadınların hiçbir şeyleri yok, ‘belden aşağıları’ yok, endişelenecek hiçbir şey yok, yine sizin oyuncak bebeğiniz olacağım.” Eşdeğerlilik parmak ile penis arasındadır. Parmak; onu nasıl da kesti? Bundan annenin sorumlu olduğundan emin. O, İda’nın penis-parmağını içine koymasını durduran ve böylece bağımsız olmasını engelleyen kişi değil midir? Ancak bu “parmak” (haz-nesnesi) annesi tarafından tutulduğu için, kendini cezalandırıcı bir şekilde olsa da, İda onu kestiği derecede, annesine ait olma bağıı koparma isteğini de dile getirmiş oluyor.

Dün gece rüyamda babamın öldüğünü gördüm. C’deydik... Hakikaten, bir süredir ailemden mektup almıyorum. Babamın ölmüş olması sessizliklerini açıklıyor olmalı. Arabadaydı. Annem onunla birlikteydi. Anma töreninde öne dizildikleri sırada babam kendini iyi hissetmiyordu. Araba kullanmakta zorlanıyordu. Annem başka bir erkekten ateş istemek zorunda kaldı. Bu, işlerin iyi gitmediğinin bir işaretiydi. Kendi kendime düşündüm: dikkatli olmalıydı. Sonra ölmüştü. Kalbiydi. Üzücü bir şey yoktu. Anneannem öldüğü zaman hissettiğim gibi bir duyguydu. Güçlü ancak alakasız bir duygu. Hiçbir durumda, anlayabileceğim hiçbir şeyle bağlantısı yoktu. Daha çok utanç hissi gibiydi. Sonra rüyada kasabadan gitmem gerekiyordu. Annemle birlikteydim. Gitmek istedim ancak müsaade etmedi. Her zaman aynı şantaj, aynı histeri krizleri... Annemi düşündüm ve kendi kendime dedim ki: babam çok fazla acı çekmiş olmalı ancak artık başka sorun yok. Artık ölen

kişi için endişelenmeye lüzum yok. Ölümden gittikçe daha az korkuyorum. Yine çalışmaya başladım, okuyorum ve düşünüyorum... Bu önemli. Sonra şu toplantıya gittim. Canım konuşmak istiyordu ancak yapmadım. Hâlâ tayinimi bekliyorum. Olursa bana çalışmalarım için zaman kazandıracak. Babam, zavalılık, daima annem tarafından tehdit edildi, daima terk edilme tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Ayrıca rüyamda ayrıca her yerde yangınlar olduğunu gördüm: solda, sağda, aşağıda, önde, arkada. Çok ilginç.

Babasının “ölmesini” sağlıyor ki bu şekilde “annenin ateşini” anneden ayırabilsin. Ancak bu baba, tıpkı kendi gibi, baskı ve terk etme tehditlerinden mustarip olan Ida’nın kendisidir aynı zamanda. Ida’nın arzusu daha da kesinleşiyor: anneden çekilmek ancak bir de ödipal ilişkinin özerk erotik hazzını kazanmak. Yine de suçluluk yeniden önem kazanıyor ve düşün ikinci yarısında Ida bir kez daha annenin tamamlayıcısı oluyor. Bununla birlikte, kopma/ayrılma korkusu azalıyor. Tekrar etkinlikler yapmayı ve etrafındaki tüm alana, yani bütün bedenine “ateş” ile (“ateş hayattır”) yatırım yapmayı tasavvur edebiliyor.

Yine geç kaldım. Dün evlilik yıldönümümüz vardı. Jacques’a bir pipo verdim. Geçen yıl size düğünümün zar zor bahsettim, sizden saklamak, bir anlamda sizden onu çalmak zorundaydım. Çok keyifliyim. Artık eskisi gibi değil ancak yapılacak çok şey var hâlâ. Ve kararlarımı benim adıma almanızı beklerdim hep. Şimdi kendim karar verdim. Dün gece komik bir rüya gördüm. Evde bir tür siyasi toplantı yapıyordu. Sakıncalı bir şey. Kocam evdeydi, muhalifti. Saçlarımı taramak istedim ve bir ayna aradım. Banyoya gittim ve bir de ne göreyim, dehşet! Fark ettim ki... Kafatasımı gördüm! Üzerinde hâlâ birkaç tel saç vardı... bir fırça gibi... birkaç saç teli. Ensemdeki saçlar kalmıştı, yanmış gibi, düşüyorlardı. Korkunçtu, berbat... Yardım istedim: hemen bir şeyler yap! “Evet, bana ciddi bir hastalık olduğundan bahsetmişlerdi bunun, tedavi ettirmelisin.” Sonra kocamı görmeye gittim... Ona büyük bir tehlike, korkunç bir felaket olduğunu söyledim ancak anlamadı... On yaşındayken, ölseler ve yetim kalsam ne olacağını hayal ederdim. Hâlâ ebeveynim olsun istiyorum... Rüyamda eski bir arkadaş gördüm ve ona sıcak bir öpücük kondurdum. Kadınlarla ilişkilerimde birçok gizil şey var. Ateşin sizi korkutmadığını düşündüğüm için mutluyum, bu yaşayacağım

anlamına gelir. Şu keşfi yaptım; insanlar gerçekten yaşamıyor. Onların soyu tükenmiş aslında. Kocam yanan bir ateştir. Ona büyük güvenim var. Mutlu olduğumu söylemek istiyorum ancak hemen bir felaket korkusu beni sarıyor.

“Kendini taramak,” “kendine dokunmak” demek, yani mastürbasyon yapmak, tehlikede olmak demektir. Düşün anlamı sonralarda daha da belirginleşiyor: İda bir sahneyi hatırlamaya çalışıyor. Mastürbasyon, ebeveyninin ölümüyle kendini özgürleştirme arzusunu ima ediyor. “Birleşme”, kendine dokunarak kendisiyle, cinsel ilişkide birleşen ebeveyn gibi bir birleşme elde edebileceği anlamına geliyor.

Bir gün bir arkadaşım bana şöyle dedi: “Biliyor musun, sen başlarken yavaşsın, ancak başladıktan sonra da saldırıyorsun.” Rüyamda bir lokomotif ve adam kaçırانların tehdit ettiği bir çocuk gördüm. Tren, plaj ve yüzücüler arasındaydı. Birinin rayları geçmesi gerekiyordu. Onu vuran kişinin kolunu ısırان bir aslan düşünüyorum... Jacques’tan korkuyorum. Her zaman ellerimle çok sakarlık yaparım. Dikiş dikerken iğneyi kendime batırırım; parmaklarımı kestim. Bu arada size ne kadar borcum var? Neyin bu aradası? Bilmiyorum, asla bir borç hesaplaması yapamam. Bana söylemenizi tercih ederim. Bu annemin imtiyazıydı. Paradan o sorumluydu. Para çekmecesini açmak için, ona dokunmak... benim için ateşe dokunmak gibi bir şey olurdu. [Meşale?] (İda gülüyor). Tuhaf. Geçen sefer gelmediğimde beni beklediğinizi düşünmek beni mutlu ediyor. Belki bir dakikadan diğerine atlayarak beni beklediniz; bütün bir saat benim olduğu için, bu benim seansım. Benim yerime kimse gelemmez. Ve siz... siz beni düşündünüz. Ancak tedavim bittiğinde... yani her şey yoluna gireceği zaman, çalışmaya başladığımda ve işlerime tekrar başladığımda, size ne olacak? [Para kasam boşalacak mı? Odam boşalacak mı?] Bu arada, kocam adresinizi birisine verdi. Çünkü sizin iyi olduğunuzu düşünüyor ve çok ender olur. Bu konu hakkında ne düşündüğünü bilmiyorum. [Bu boşluğu dolduracak mı? Beni rahatlatacak mı?] Bilmiyorum. Hayatımda ilk kez, gerçekten benim olan bir şeye sahibim.

Özerklik, yani kişinin kendi kendini tanımlandırması ve detaylandırması, kendi mastürbasyon deneyiminde meydana gelirse, bu temas, anal özelliklerle ilişkili derin suçluluk deposunun içine düşürebilir. “Para kutusunu” doldurma ve boşaltma

hakkı annenindir. İda, annesinin bir zamanlar kendi parmaklarından zorla aldığı gücü geri yüklemeye çalışıyor. Bu hareketle kendisini anneye teslim ediyor ve bir kez daha manipüle edilen nesne haline geliyor.

Korkunç. Bebeğini ağzından öpen biri hakkında ne düşünüyorsun? Düşündüm ki, size bunu derhal söylemeliyim. Bu tıpkı birinin cezalandırılması gibi bir şey, düşümü kastediyorum. İçinde büyük solucanlar olan kurumuş bir su yolu vardı. Onları yemeniz mi gerekiyordu yoksa onları yerken mi ölmüştünüz? Büyükkannem ile büyükbabamlardaydı. Korku izlenimi vardı. Büyük, büyük solucanlar. Bana plastik bir kaptan unuttuğum et püresini hatırlattı; çürümüştü ve içinde solucanlar vardı. Klasik, korkusunu göstermek istemeyen bir kadın konumundaydım. En az benim kadar tiksinti duyan kocam, cesurmuş gibi davranıyordu. Sonunda soğukkanlılığımı yeniden kazandım. Küçük kutuyu büyük bir kutuya koydum ve evden çıktım, gittim çöp kutusuna attım. Neredeyse bayılıyordum. Cesur olduğumu göstermeye kararlıyım. Öyle saçma sapan ki, düşünün, bu düşü yorumladım. Psikanaliz hakkında hiçbir şey bilmiyorum ve üzerine düşünmedim de, kendiliğinden gelişti. Ben yorumladım. Cinsel ilişki sırasında insanların ölebileceğinden korku duyuyor olmalıyım diye düşündüm. Biliyorsunuz, oluyor böyle şeyler, gazeteler.... yani, kimdi bilmiyorum, başbakan mıydı neydi, biri bu şekilde ölmüştü. Kişinin kendi rüyalarını yorumlamak istemesi aptalca. *[Neden aptalca olsun?]* Çünkü psikanaliz hakkında hiçbir şey bilmiyorum ve bu sizin işiniz... Derinlerde bir yerde annemle olmak gibi. Bana hep şöyle derdi: aptalsın sen, kafanda talaş var senin. Her zaman ona bağımlı kalmamı istiyordu, ona gerçek anlamda ihtiyacım olmasını istiyordu. Bu garip, şu büyükanne ve büyükbabamla olan rüya. Mutfağın çok önemli bir şey olduğunu hissediyorum. Büyükbabamı mutfakta hatırlıyorum... Ben onlarla yaşarken... Boyum onun şeyine kadar geliyordu... öyle bir şey ki benim yüzüm onun... bu şeyler korkunç... *[bebeğine yaptığım şeyi onun penisine yapabileceğin mi?]* Ha, bu bana şeyi hatırlatıyor, düşümde benim de küçük bir bebeğim olduğunu, hemen hemen kalemin boyunda olduğunu görmüştüm. Şeffaf bir çantadaydı ve onu her yere koyabiliyordum! Cebimde, çekmecede, yukarıda, aşağıda, önden, arkadan. Çok eğlenceliydi.

İda'nın suçluluğu artık basit bir ketlenme biçiminde kendini ortaya koymuyor. Şimdi anne imagosu için bir nümayiş yapmaya çalışıyor. Rüyanın görünür bir şekilde depresif tarafına rağmen, artık kendini idare etmeye (ve onun hakkında konuşmaya), "kendini taramasına", "yorumlamasına", "bebeği içine koymasına", "solucan yemesine" izin verebilir. Bu, aynı zamanda analistin sahip olduğu işlevin bir özetidir; annesel imagoda önemli bir değişiklik olduğunu gösterir.

(Bu, genç bir kızın sokakta "kaçırılması" hakkında.) Bana tuhaf bir huzursuzluk veriyor. Bana mutfakta olan bir şeyi düşündürüyor. Şu mutfak beni rahatsız ediyor. Bir *duş* gördüm: insanlar dans ediyordu, dans etmeyi kabul ediyorum, sonra oda bir amfi tiyatro oluyor ve oturuyorum. Sonra amfi tiyatro bir mutfığa dönüşüyor. Bir kadın bana bir yengeç takdim ediyor, jelatinimsi bir şeyler, bana yemek için biraz iğrenç geliyor. Tereddüt ediyorum, sonra kabul ediyorum. Biraz kesiyorum ve gerisini ona geri veriyorum. En sonunda rahibelerle yaşadığımda fahişelik ediyorum. Dün gece çok sinirlendim. İnsanların isterlerse sonuçta aptal olma hakkına sahip olmaları gerektiğini söyledim. Bunu neden söyledim? Herkes babamı küçümserdi, onu seven tek kişi bendim. Aslında annem ailesinin etkisi altında olmalıydı... O kadın... Kocam hakkında söylenmemiş ne bıraktı ki!.. Düşümde ikizlerimin olduğunu ve ardından bebeğimin takılıp çıkarılabilir bir penisi olduğunu gördüm, biri onu çıkarabilir, tekrar takabilir ve onunla baş edebilirdi. Kocamla işler hiçbir zaman şu an olduğu kadar iyi olmamıştı ancak yine de onu kıskanıyorum, bir kadının onu benden almasından korkuyorum. [*Belki de tamamen mutlu olduğunuz içindir?*] Ve ayrıca evdeki yangından da korkuyorum. Kocamı incitmekten korkuyorum. Evet, onu incitmekten korkuyorum. [*Mutfakta babaya zarar veren anne gibi olmaktan mı?*] Kocamı analize almalısın.

Burada yeni bir zorluk ortaya çıkıyor. İda, anal gücünü mastürbasyon eylemleriyle içe-yansıtıyor, düşleminde anneden kurtulabilmesine rağmen daha sonra eşi için tehlikeli olduğu düşünülen bu gücü üstlenmekte zorlanıyor. İmagoda bir çelişki yatıyor. Bu nedenle İda yengeci paylaşarak yalnızca kısmi bir içe-yansıtma gerçekleştiriyor. Yine de "dans" ve "çalışmalar" (paylaşılan orgazm ve entelektüel faaliyetler) ile ilgili ketlenmeleri kaldırmak için "yengeç" tam olarak içe-yansıtılmalı. Çelişki, İda'nın hem "kesen" hem de "yemeyen" anne gibi, hem hiddetli

hem de hüsrân dolu olması gerektiği gerçeğinde yatıyor (kendine herhangi bir haz vermeyebilir). Anneye yönelik ortaya konan hiddet, kendi cinsel organının kastre edildiğini göstermiyor mu?

İnsanların arasında gizli titreşimlerin olduğu izlenimini edindim. Başkalarının sırrını arıyorum. Nasıllar? Ne yapıyorlar? Of, ayakkabılarımın çok cilalı olduğunu görecekler, eteğim iyi oturmuyor. Küçük bir kızken herkesin bana bakmasını, bana aşık olmasını isterdim. Görülmek, bakılmak. Kişi işte böyle böyle bir oyuncu olur. Buraya gelirken otobüste Rus Devrimi hakkında bir şeyler okudum. Dün Jacques evden ayrıldı; seyahate çıktı ve parmağımı makasla kestim. Annem bana bakmaktan hoşlanmazdı. Hasta olmamam gerektiğini söylerdi. Düşünüyorum da, bir bardak çaydı dileğim. Geceleri yatağa gittiklerinde, anne ve babam yattıklarında, genellikle karın ağrılarım oluyordu. Pazar günleri babamla olmaktan memnun olurdum. Jacques'ın annesi hasta. Rahminde çok ciddi bir şey olabilir.

Jacques'ın yolculuğa çıkması, mutfaktaki sahne ile karşılaştırılıyor. Bu sefer makası, annesinden Jacques'ı “kesmek” için kullanıyor ve bu bir suçluluk, kendine zarar verme ile hastalık korkusu yaratıyor. Bununla birlikte ödipal yapı da netleşiyor.

Hiçbir şey yutamıyorum. Diyetteyim. Belki midemde ülser ya da başka bir şey vardır. X ışınlarını almış olmalıyım. Küçükken asla şikayetçi olmazdım. Asla! [*Küçük yatağındaiken bile mi?*] Evet, neticede bu doğru, sık sık ağlardım. Dün gece bir rüya gördüm. Bir dağ, içinde çok değerli şeyler, eski değerli taşlar, çok zor bir dağ idi, çok zordu. Jacques oradan içeri girdi.

İda, ailesinin gece yakınlığını “yutmak” istemiyor. Rüya dağının (anne) içinde çok değerli şeyler vardır. İda'nın içeri girip onları almasında hiçbir sakınca yoktur (bu ima edildi ancak ifade edilmedi). Aksine, Jacques'ı “dağa” geri gönderiyor gibi görünüyor. Kocasını gizlice “zenginliklerini” alabilecek ve onları kendisine verebilecek bir müttefik haline getirdiğini tahmin edebiliriz.

Midem için doktora göründüm. Bu yüzden gelmedim. Bu ay az param var. Analiz canımı sıkıyor. *[Buradan, tek kalemde kendiniz için bazı "zenginlikleri" almanız gerektiğini düşünmek sizi sıkıyor. Bu yüzden hasta, zayıf, yoksul olmanız gerektiğini düşünüyorsunuz. Ve uzun vadede, eğer fakirseniz, ben yoksullaştırılıyorum, param ödenmiyor.]* Bu doğru, sonuçta bana ne olduğunu bilmiyorum. Heyecanlı ve saldırganım ve nedenini bilmiyorum. Oysa biliyorsunuz, kocamı, onu çok seviyorum ve aynı şekilde ona çok kızgınım. Yapabilseydim ona neler yapardım bilmiyorum. *[Kendinize kızdığınızda, yaptığınız şey şu: kendinizi delirtiyor, kendinizi kesip incitiyor ve kendinizi entelektüel beslenme ve sevgiden mahrum ediyorsunuz. Belki de sinirlendiğinizde başkasına yapmak istediğiniz şey de budur.]* Rahibelerde... hiç ayna yoktu. Orada kendimi asla aynada göremedim. *[Ancak bir rüyada gördünüz.]* Ah evet, saçlarım yandığında. *[Evet ve orada "sakıncalı" bir şey olduğu izlenimini edinmiştiniz.]* Evet, iyi hatırlıyorum. Rahibelerde kendimi tamamen yıkamam mümkün değildi. Yani, bunu yavaş yavaş yapmak zorundaydın. Çok saçma oldu. Asla bedenimin aşağı tarafına bakmazdım. Bu garip. Kolum duvar ile yatak arasında şilteden aşağıya sarktığında elim halıya değişiyor, ipeksi ve yumuşak olmasına rağmen, birinin kesebileceği veya ısırabileceği fikrine kapılıyorum. Kolumu sık sık hızla geri çekerim. Bu çok garip bir his. *[Aşağıdaki tarafta tehlikeli olan nedir?]* Rahibelerde, hatırlıyorum, bir gün o asker geldi... Onu çok iyi hatırlıyorum, o Almanca'yı çok iyi hatırlıyorum. Her neyse, ben uyuyordum... Sanırım şey yapıyor olabilirim... ve bana dedi ki: Eğer iyi değilsen bebeğim... *[ve eğer elini aşağıya koyarsan...]* Hayır, sadece eğer iyi değilsen, kolunu keserim dedi. Sonra Noel vaktiydi ve bir dilek dileyebilirdim. Küçük bir erkek kardeşim olsun istedim. Ben üç yaşındaydım. Birinin daha bunu isteyebileceğinden emindim. Aslında oyuncak bir ayı aldım ancak bu yeterince iyi değildi... Hiç memnun değildim. Küçük bir erkek kardeş canlıdır, biri onunla oynayabilir. Ve özellikle, küçük bir erkek kardeş, bu bir kanıt olabilirdi! *[Neyin?]* Ailemin... ailemin bir yerde var olduğunu, onu yaptıklarını, onların bu yüzden var olduklarının. *[İsteğiniz bir kanıt olsaydı, küçük bir kız kardeş de yapabilirlerdi ancak siz küçük bir erkek kardeş istemişsiniz. Küçük bir erkek kardeş, bir uzantı gibi.]* Evet, bir penisi var ve ne de olsa babamı pek tanıımıyordum, rahip dışında, yaşlı doktordan başka manastırda hiç erkek yoktu... Gerçekten bu oyuncak ayı... küçük bir kardeş,

babamın bir uzantısı gibi olurdu. Velhasıl (garip, neden bunu düşünüyorum ki?) şeyi bilmeyişim utanç verici... kızlık zarı nedir, ne değildir, nerededir? Hemen girişte olamaz; biraz daha yukarıda olmalı. Küçük bir kız parmağını oraya koyabilir. Ha, her zaman merdivenleri yukarıdan aşağıya doğru süpürürdüm. İlk başta süpürmeyi düşünmedim, sadece süpürgeyi elimde tutmayı düşündüm. Bununla başa çıkılabilirdi; çocukların merdivenleri tırmanma şeklini düşünüyorum: bir ayaklarını ilk basamağa koyuyorlar, sonra diğer ayak birinciye katılıyor. Merdivenlerden yukarı çıkarken süpürgeyi idare etmeyi severdim. Biri onu bacaklarının arasına sokabilir... [*Parmağı, kolu aşıyor, babaya doğru ilerliyor.*] Anlıyorsun değil mi? Küçük bir erkek kardeşle oynayabilirdim ve ince, iyi huylu, küçük bir erkek çocuk, iyi biri! [*Bir gün bana anlattığım gibi, "annene düşman biri" değil gibi.*]

Ida, annesinin "zenginliklerini" "boşaltma" arzusunda yer alan saldırganlıktan uzaklaşıyor. Beni korumak için benden kaçıyor. Onu, beni "mahrum etmeye", beni "kesmeye", "iğnelemeye", "kendime sakladığım" özerklik "yetkisini geri almaya" iten şeyin ne olduğunu görmeyi reddediyor. Bu seansta, penis hasedine yol açan işleyişi asıl biçiminde [*statu nascendi*] görüyoruz. Anal anne ile çatışmanın alevlendiğini görüyoruz. Bu tür bir çatışma genellikle mastürbasyon eylemleri ve düşlemleri sayesinde kendiliğinden çözülür. Ve gerçekten Ida'yı ele aldığımızda da, sonunda onu bırakmaya iten travmatik anı hatırlamaya götüren mastürbasyonla ilgili hatıralardan bahsettiğini görüyoruz. O, çaresizlik anında (ütopik küçük bir erkek kardeş edinme çözümünde) penis hasedini oluşturdu. Küçük kızın zihninde erkek çocuğu gibi bir penise sahip olmak, çok sayıda avantaj anlamına geliyor, ancak hepsi gelip şu noktada birleşir: anne ile uyumlu bir ilişki sürdürme yeteneği. Penis sayesinde edinilen şu büyülü güç nedir? Bu sorunun cevabı, her zaman kolayca ayırt edilemeyecek üç farklı seviyede aranmalıdır. Anal düzeyde, penisin sanki bir dışkı çubuğu gibi, yani bedenden ayrılmaz görülmesi, ona sahip olana sfinkter özerklik bakımından mahrumiyet yaşatmadığının bir işareti olduğu görülmüyor. Bu nedenle, erkek çocuğunun anneye karşı saldırgan (erkekler "düzgün davranışlı, nazik, iyi"dirler) veya suçlu olmasının hiçbir sebebi yoktur. Kişilik oluşumu düzeyinde, penisin varlığı, kişiyi mastürbasyonla ilgili çatışmalardan (penis daimi bir "parmak" olduğu için kişinin parmağını oraya koymaya gerek kalmaması) ve sonuçta aile ile olan çatışmasından kurtarıyor olması bakımından

önemlidir: küçük erkek çocuğu, kötücül bir hal almadan haz alabilir. Geleceğe giden yol açıktır. Son olarak, ileriye yönelik bir düzeyde (genital gelecek) penis babaya doğru bir uzantıdır ve Ida'nın belirttiği gibi, küçük kızın genital nesnesine yaklaşmasına izin verir. Bunlar, Ida'nın penis hasedinin altında yatan çocuksu nedenlerdir ve erkek genital organının bizzat kendisi ile çok az ilgisi olan bir hasettir bu. Anal anneye yönelik bastırılmış özdeşleşmeleri belirleyen otoerotik düşlemleri ifade etmektedir.

Dün gece garip bir düş gördüm ancak unuttum. Yine de biraz hatırlıyorum... Şu iş, onu kesinlikle uygunsuz bulmuyordum. Ve sonuçta, iyi bir disiplin olurdu... Beni düzenli olmaya zorlardı. Saçıma yapmak, kendimi güzelleştirmek... Bilmiyorum... Şarkı söylüyorum ve sonra bir baba gibi homurdanmak istiyorum, çelişkili şeyler yapıyorum. İşe gidiyorum. Jacques'ın annesinin iyi olduğunu düşünüyorum. O tarafta işler daha iyi gidiyor... Garip, işe gitmekten, ders çalışmaktan utandığımı düşünüyorum. Sanki bunları yapmama müsaade edilmemiş gibi. Küçükken huzur içinde çalışamazdım. Skandal bir ayrıcalık gibiydi. Annem bana sık sık, "Bırak kalsın, nasılsa sonradan kendini düşünebileceksin," derdi. Sonra daha da çok çalıştım, bir o kadar da daha çok haz aldım ve annem de bir o kadar üzüldü, çok üzüldü. Bu hâlâ bana içimde kanayan bir yara gibi. Bana çok ihtiyaç duyardı ve sonra bir gün aniden kendi başına mutlu oluverdi! Artık bana ihtiyacı yoktu!.. Önceleri tamamıyla köleşmiştim ve bana kesinlikle ihtiyaç duyuyordu ve sonra kendime "Yalnız kalmayacaksın," dedim. Ben küçükken, terk etti beni... Bu bağımlılığın hoş bir yanı da vardı. Tıpkı Tanrı'ya bağlı olmak gibiydi. Yalnız yaşamak zorunda kalmaktan kaçınabilirdim. Bazen iki okul çocuğu kadar iyi kız arkadaşlardık. Ancak bu sadece yüzeyseldi... Sonra babacığım zavallı şey, bu garip cennetten tamamen dışlanmıştı. Daha çok cehennem gibiydi aslında. Öyle ki bizden biraz korkuyordu. İki kadın bir araya gelince habişleşirler. Annem benden bir müttefik yaratmak istedi. Babam bize karşı bazen mülayim davranıyordu ve bu beni çok üzüyor. Ne de olsa ondan utanıyorum, babamdan utanıyorum. *[Babamzdan utanıyorsunuz, ders çalışmaktan utanıyorsunuz...]* Babam bundan sonra anneme değil de ona yazacağımı düşünüyor. Bu beni üzüyor. Merak ediyorum, neden böyle?

Askerli sahneyi hatırlamak, Ida'nın babayla özdeşleşme olasılığını öngörmesini sağlıyor. Ve yeni bir zorluk olduğunu fark ediyoruz. Özdeşleşme, babanın zayıflığı nedeniyle, annenin hâkim olduğu kızı gibi başarısız olmak zorunda kalıyor.

Haşat oldum. Dün o işe gittim... Çok keyifliyim. Bu yüzden bazı saç tokaları, rujlar vb aldım. Bu beni neşelendirdi. Size ödemeyi biraz geç yapacağım... Başlangıçta size ödeme yapamamak dayanılmazdı. Şimdi kendi kendime diyorum ki, "Sonuçta biraz bekleyebilirsiniz." Anlıyorsunuz değil mi? Bu mesleği seçmemeliydiniz. Paranızı başkalarının pahasına kazanıyorsunuz. Böyle bir kariyere sahip olmak skandal! *[Geçen gün bana işe gitmenin, ders çalışmanın bir ayrıcalık olduğunu, "skandal" bir haz olduğunu söylediniz. Annenizin size yaptığını şimdi sizin bana yaptığımız söylenebilir sanki; hazlarım, işim, kariyerim, para kazandığım için beni paylıyorsunuz...]* (Ida güler.) Evet, sanki size kin besliyor gibiyim... O zaman o düş... o kabus. ... Jacques ile evdeydim. Onu saklamak zorundaydım. Yasadışı bir şeyler dönüyordu. Yetkililer tarafından takip ediliyorduk, dramatik bir hikâye. Bazı askerlerin gelip onu alması gerekiyordu. Başta yan odadaydı. Yetkililerin amiri şahsen geldi. Bana onu yatakta battaniyenin altına saklamam gerektiğini söyledi; böylece kimse onu bulamazdı. Komik, aynı askerlerin daha üst rütbeli yetkilisi bana kendi amirinden nasıl kurtulacağını açıklıyordu. Ancak, Jacques her şeyi çok hafife alıyordu. Dolaşmaya, dışarı çıkmaya devam ediyordu. Sonra şunu düşündüm: kapıyı çalacaklar, içeri gireceklerdi, işte o an hareketsiz kalacaktı, sürekli ortalıkta dolanıyordu. Orada bir bebek varmış gibi... Ben gözetliyordum. İkinci kez geri gelebilirlerdi. Birisi kapıyı çaldı. Jacques'a sabit durmasını söyledim, ancak faydası yok, ayağa kalktı ve kapıyı açmaya gitti. Ancak gelen yaşlı bir kadındı. "Ah! Evdesiniz demek!" "Merhaba!" dedi. Sonra ayrıldı ve bazı askerlerle konuştuğunu gördüm. İhanete uğradığımızı düşündüm... Onu benden alıp öldüreceklerinden korktum. Dün gece... Seviştik... Ben her zamanki gibi... ancak bu sefer devam etmek istedim. Kendimi çok duygusal hissediyordum. (Ama başka bir nedenle yarıda kesildi.) Kendimi ampüte edilmiş gibi hissettim. Garip, babamla, gizemli, merak uyandırıcı şeyler olabilirdi... Onunla olmamam gerekiyordu. Sonuçta günlük yaşam gizemlerle doludur. Şu Alman askeri... tüfek ve makinalı tüfek ile dolu. Bana, "Merhaba bebeğim!" dedi ve ben de dedim ki, "Merhaba Andrew!"

[*Merhaba! Rüyadaki yaşlı, asker işbirlikçisi kadın gibi mi?*] Evet kesinlikle. Ve sonra rüyamda, “Tanrım, görmemesi gereken bir şeyi gördü. Bu haince,” diye düşündüm. Şu Almanlar, belki de Maquis’yi ya da benimle içerde gizlenen başka bir şeyi arıyorlardı. Yani yatağın içinde demek istiyorum. Kollarım ve belki ucunda da ellerim vardı. (İda güler.) Söylemesi komik. Sonuçta, eller daima en uçtadır. Belki de tehdit altında hissettiklerinde bir şekilde uçtan *ayrılmış gibi* oluyorlardır. Bunun tam olarak yatılı okul rahibelerinin tarzı olduğunu biliyorsunuz. Orada eller çarşafın altında uyunmaz. Garip, bazen sokaktaki insanlara bakmaya, onları gözlemlemeye ya da tam olarak nasıl olduklarını *görmeye* cesaret edemiyorum. Daha önceden, onlarla konuştuğumda bile, onlara bakmaya cesaret edemezdim... Annemin üstünlüğünü düşünüyordum. O bir cadıydı. Herkes onun meyve çaldığını biliyordu. Sonra, neden büyük bir yatakta uyuduğunu merak ediyorum. Bizimse küçük yataklarımız, küçük battaniyelerimiz vardı...

İda, annesi ile aynı kelimeleri kullanarak hırslarını ve başarılarını olumsuzlamaya devam ediyor. Yine de rüyası, imagosunun taleplerinin modifiye edilmesini gösterir: bu kez, “askerli sahneyi” yeniden yaşamasına ve haz nesnesini (el, penis, koca) battaniyenin altında tutmasına müsaade ederek, nüfuzundan nasıl çıkacağını gösteren üstün bir otoritedir. Koitusu yarıda kesen dış olay İda tarafından kendi suçluluğuna göre yorumlanır: “Kendimi ampüte edilmiş gibi hissettim”. Biri, bu kastrasyonun orgazm ile ilgisi olmadığını, aksine ona dahil olan eylemleri ve hazzı ilgilendirdiği eklenebilir. Battaniyesinin altındaki haz-nesneleri “çalınmış” ya da en azından saldırgan bir eylemle ilişik görünüyor (perseküte oluyor). Perseküsyon azaldıkça (“eller hâlâ arkadadır”), İda, haz nesnesini kontrolünde tutma hakkını elde ediyor. Bununla birlikte, amacını yitirmiş olan penis hasedi ortadan kalkacaktır.

İda’nın analizi hâlâ devam ediyor, şimdiden sonra birkaç sorun daha çözüme ulaşmayı bekliyor. Kendisine yönelik artan bir güven duygusu var ve profesyonel bir alanda eşit hissetmeye başlıyor.

V

Çalışmamızı sonuçlandırmak adına, bu yazıda şimdiye değin kaçınılmış bir soruyu formüle edebiliriz artık: Neden kastrasyon duygusu ve doğal sonucu olan penis hasedi kadınlığın evrensel yazgısıdır? Kadınlar neden yaratıcı aktivitelerden, dünyayı yaratma araçlarından bu kadar sıklıkla vazgeçiyorlar? Neden “harem dairelerine” kapanmayı, “kilisede sessiz kalmayı”, bağımlı bir konumda kalmayı tercih ediyorlar? Sorunun basitliği bir yana, cevaplanması için çeşitli sektörler üzerine bir araştırma yapmaya ve benim henüz sahip olmadığım bir belgelemeye gereksinim var. Bununla birlikte sorunu psikanalitik bir bakış açısıyla inceleyebilir ve sahip olduğumuz malzemelerle bir hipotez formüle etmeye çalışabiliriz.

Psikanalitik bakış açısına göre, bir kurum, belli bir kişilerarası problemi çözmediği sürece oturmamış sayılır ve ömrü de uzun sürmez. Hem kadın hem de erkekler için kurumsal bir çözüm, prensip olarak, onu önceleyen duruma göre avantaj sağlamalıdır. Cinsiyetlerin kurumsal eşitsizliğinde her bir cinsiyetin sahip olduğu avantajları, en azından psikanalizin erişebileceği alanda, yani duygulanımsal yaşamda açıkça belirtmeliyiz.

Bu asırlık eşitsizliğin, kadınların penis hasedi üzerinden göze çarpan protestosuna rağmen, onların suç ortaklığını gerektirdiğini varsayarken doğru yoldayızdır. Erkekler ve kadınlar, birçok uygarlık boyunca sürececek bir varoluş tarzı [*modus vivendi*] kurmak için özgül, tamamlayıcı, duygulanımsal çatışmalara maruz kalmak durumundadır.

Kadınlara gelince, şunları göz önünde bulunduralım: anal evrenin sonunda küçük kız, mastürbasyon düşlemine her iki ebeveynin genital işleyiş bakımından tasarımılanması ile eşzamanlı olarak erişebilmelidir. Ancak iki engelle karşılaşmaktadır. Birincisi anal evrede ortaya çıkar; mastürbasyonla ilgili doyumlarda özerkliğin ille de annenin ve ayrıcalıklarının sadistçe tasfiye edilmesi anlamına gelmesi. İkincisi ise ödipal engelidir; yani ilk sahneye düşlemsel olarak ulaşmanın her iki ebeveynle özdeşleşerek elde edilmesine bağlı olarak, annenin yerini almak anlamına gelmesidir. Bu engellerin üstesinden gelinmediği müddetçe (ki genellikle gelinmez), (1) penis ile haz verebilecek olan bir baba ile, (2) babadan haz alabilecek bir anne ile özdeşleşmede eksik kalan bir taraf olacaktır. Bu temel eksiklik, belli bir annesel imago ile bağlantılıdır: titiz, kıskanç ve kastre edilmiş bir anne ile haset edilmiş, değersizleştirilmiş ve aynı zamanda fazlaca değer biçilmiş

bir baba. Bu özdeşleşme düğümünü çözenin tek yolu, anneye ayrıcalıklarını koruyabileceğine dair güvence vermek ve aynı zamanda, ölümcül eksikliği genital bir tamamlanmışlığa doğru telafi etmenin nostaljik isteğini duymak anlamına gelen, erişilmez fallik bir idealin (idealize edilmiş bir babanın mitik görüntüsü) kurulmasıdır: baba ile özdeşleşme. Bu tür imagoları barındıran kadınlar evlilik yaşamıyla baş etmek zorunda kaldıklarında, hâlâ anal evredeki sorunların ağırlığıyla uğraşmakla birlikte, duygulanımsal yaşamları heteroseksüel özdeşleşmeye ihtiyaç duyacak kadar olgunlaşmamış olduğu için kendilerini ani bir şekilde gizil genital arzularının karşısında bulurlar. Böylece, kısa ömürlü ödipal umutları çok geçmeden anne ile kurulan anal ilişkinin, penis hasedi üzerinden doğrulanan bir ilişkinin bu sefer eşleri ile birlikte kurularak tekrarlanmasına doğru yol alacaktır. Bu durum, annesel imagoya direkt saldırı yapmaktan, aynı zamanda kendini onun egemenliğinden ve üstünlüğünden ayırma fikrinden gelen derin endişe hissinden kaçınmak bakımından avantaj sağlamaktadır.

Küçük kızın özellikle anne ile olan ilişkisi şu durumla somutlaşır: anal anne ile ilişkisini kesmek için babayı bir payanda olarak kullanmaya çalışmıştır, kendini anneye ait olan heteroseksüel nesneyle ve sonuç olarak da onun fazlaca ilgi konusu olmasına dair muhalefetle karşı karşıya bulmaktadır. Her iki taraftan da eşzamanlı saldırıya uğrayan anne sürekli olarak çok tehlikeli görünmektedir: küçük kız topyekun bir yıkım tehdidi altında kaldığı için sırası gelince, muhtemelen topyekun yıkıma uğratmakla tehdit edebilir. Aynı nesnede hem üstünlüğün hem de rekabetin üst üste binmesi, anal evreden çıkmayı engeller ve küçük kızı arzularından feragat etmeye zorlar. Öyle ki kendini sonradan annenin anal bir uzantısına (“mantar tıpa”, “oyuncak bebek”), daha sonra da kocasının “fallusuna” dönüştürecektir. Bunun kadınların gelişiminde kesinlikle evrensel bir zorluk olduğu, anne imagosunun mirasçısı olarak erkeklere dönük bir bağımlılık konumunun neden kadınlar tarafından kabul edildiğini az çok açıklayan bir zorluk olduğu anlaşılıyor. Bu, kimi durumlarda müsaade ettikleri bazı gizlenmiş genital başarılarının bedelidir.

Erkeklerin bu kadınsı suçluluğun yarattığı bağımlılıktan kendileri için edindiği avantajlar ilk bakışta kolayca görünmektedir. Yine de soruyu daha yakından incelersek, erkeklerin doğal olarak böyle bir üstünlük ilişkisi istiyor olmaları gerektiği çok net bir olasılık değildir. Sahtelik, çiftdeğerlilik ve gizlenen özdeşleşmelerin reddedilmesi, tam ve otantik başarısının kendisine kederli

geldiği, pek çok engel olarak görünüyör olmalı. Hal böyle iken, kim erkeklerin üstünlük bakımından kendi çıkarlarını elde etmek için neredeyse evrensel olarak, kadının bağımlılık durumu ile bir uyum içinde olduğundan ve bunların hepsini dinsel, metafizik ya da antropolojik ilkelere yükseltmeye çalıştığından şüphe duyabilir? Erkeğin kendini öteki (kadın) üzerinden anladığı ve kendisini anlayabilen öteki üzerinden hüküm sürme ihtiyacını ortaya koymakta ne gibi çıkarları bulunmaktadır? Kişinin kendisini diğer cinsiyet üzerinden keşfetmesi, o kişinin insaniyeti bakımından sahici bir tutum olacaktır, ancak bu tam da çoğumuzun aklına gelmeyen şeydir.

Kadınların sorunlarını gördükten sonra, şimdi de hangi sorunların erkeğin bütünleşmesinde önümüze çıktığını görmeye çalışalım. Küçük erkek çocuğu kendini anal anneden özgürleştirmek üzereyken, kendini “fallus” sahibi baba ile özdeşleştirebilir. Bu şekilde kendisini annesel tahakkümden kurtarır; fallik baba onun müttefikidir ve annesi henüz cinsel nesnesi değildir. Bu nedenle gelişiminde iki kaygı süreci ile başa çıkmak zorunda kalacaktır: (1) anne ile kurulan anal ilişkinin bilhassa tehlikeli, özdeşleşmeci içe-alma üzerinden tasfiyesi (tahakkümünün reddedilmesi ve annenin ödipal dışlanması nedeniyle tehlikelidir) ve (2) onun dışarıda bırakılmasının yanı sıra genital rakibi ile özdeşleşmeyi de ima eden ödipal anın kendisi. Çocuğun özdeşleşmesindeki bu çifte başarısızlık, gördüğümüz gibi, küçük kızlarda dikkat çektiğimiz başarısızlıkla oldukça simetrik. Erkek çocuk tarafında da imkânsız bir arzu, kız çocuklarınıninki ile paralellik göstererek aynı yanılmalı nesnenin, “penisin” hasedine doğru billurlaşır. Bu hasetlerin gerçek bir genital farklılaşmanın ötesinde olduğu ve bütünleşmemiş anal ilişkilere değindiği açıktır. Bu aşamada iki cinsiyet arasında bir fark ortaya çıkıyorsa, penis-şeyinin sahipliğinin olması ya da olmaması ile (biri diğerinde olduğu kadar yanılmalıdır) ve onun değişen sembolik önemi ile ilgilidir. O andan itibaren, fallik aldatma cinsiyetler arası kurumsallaşmış ilişkiye doğru yol alır. Özdeşleşmedeki başarısızlıktan doğan tüm sorun fetişist aygıtlarla, etkin veya edilgen bir cazibenin arkasına gizlenecektir. “Fetişe” sahip olmak hasedi uyandırmakta ve haset de bunun karşılığında fetişin erkek için değerini onaylamaktır. Artık erkeklerin diğer cinsiyetteki “penis hasedini” teşvik etme ve bunu toplumsal kurumlarının bir parçası haline getirmeye çalışma gerçekliklerinin anlamını kavrayabiliriz. Fetişin biricik sahibinin erkek olduğu teslim edilirse, kadına yansıtılan haset değişkeni dışında hiçbir şey yokken, sadece cesaretle

sürdürüle gelen bu şey ayrıcalık değil de nedir? Penis simgesi erkeklere haset edilebilirlik sağlamaktadır ve böylece akla uygun bir şekilde, bir haset yaşamı sürmekten kaçınmalarına vesile olur. Erkekler genital bütünleşmelerinde eksik olanı bir fetişe gizlemenin yanı sıra, onu nesnelleştirmeye gereksinim duydukları sürece haset dolu olmaktan başka bir şey olamazlar. Bu manevranın sayesinde, anal olarak tasarımılanmış ilk sahnedeki annenin aldığı rolü almaya dair tehlikeli arzularını görmezden gelmeye devam edeceklerdir. Haset dolu ve suçlu olan kadın, bu arzunun yansıtılması için ideal bir destektir. Böylece, erkeğin hakim olması ve kontrol etmesi gereken, kabul görmemiş “kadınsı tarafı” olabilir. Erkekler bu yüzden kötürüm, bağımlı, haset dolu ve yaratıcı olgunluklarıyla başarılı olan kadınları partner olarak seçmeye yönleneceklerdir.

İncil’deki ilk çift efsanesi bu sorunları dokunaklı bir şekilde dile getirmiştir. Adem’in kendisinden ayrılan Havva, onun kendine izin vermeyi reddettiği şeyleri temsil eder. İlk günah Havva’ya atfedilir, böylece Adem sorumluluktan tamamen kaçınmıştır. Havva kutsal yasağı çiğneyecek, kutsal Baba’yı “kastre edecektir”. Bu nedenle, kendine ait olan ve erkeğin ona yansıttığı bu çift suçluluk duyusunun ağırlığı altında kalmaya boyun eğmesi gerekir. Çifte bir esarete mahkum edilmiştir: Tanrı’ya (kastre edilmiş Baba) ve eşine (kastre edilmemesi gereken Anne). Yılan ile birlikte hasımlık içinde yaşayacaktır. “Penis hasedinin” temelini oluşturan ilahi yazgı böyledir. Adem’in bedeninin bir parçası olan Havva, aynı zamanda onun kölesi (hizmetçisi) ve niteliğidir. Denetimli ve köleleştirilmiş yansıtımalarının nesnesi olarak (karşı cinsiyetten hakiki bir ortakla değil de), anal anne imajının zorba bir temsili ile birlikte teslimiyetçilik içinde yaşamaya zorlanır.

Bu kısaca, kadınlardaki bağımlılığı, pasifliği vurgulayan ve kadına arzularını gizlemeye yarayan bir simge hasedini empoze eden kurumun duygulanımsal yönleriyle ilgili psikanalitik hipotezimizdir. Bu hipotez çeşitli kültürel ve felsefi kavramlara göre hiç yoktan bir avantaja sahiptir: klinik deneyimlerden elde edilmiştir ve terapötik bir değeri vardır. Gerçekten de bireysel düzeyde penis hasedinin çözümünün (kendisinin de bu insanlık kadar eski fallus-merkezci önyargıdan kurtulması şartıyla) analistin işi olduğuna inanıyoruz.

6. Kadın Eşcinselliği

Joyce McDougall

Biseksüellik! Eminim bu konuda haklısın. Kendimi, her cinsel eylemi dört kişi arasında yaşanan bir olay olarak görmeye alıştıyorum.

Freud'tan Fliess'a, 1889

Gizli olmayan eşcinselliğin klinik çalışması, her iki cinsiyetteki eşcinsellerin bir psikiyatrist ya da analiste, yalnızca eşcinsellik ile elde edilen hassas denge tehdit edildiğinde veya kaybedildiğinde başvurmaları gerçeği ile zorlaşır. Dört eşcinsel ve özellikle eşcinsel olmasa da bilinçli eşcinsel isteklerin hâkim olduğu diğer üç kadının analizini yaptığım için talihli sayılırım. Bu yazının temelini oluşturan klinik materyaller bu olgulardan kaynaklandığı için onlara teşekkürlerimi iletiyorum. Bu hastalar, özel bir ödipal konumlanma biçimini tanımamı ve cinsel kimlikteki belirgin endişelere rağmen psişik dengeyi ve benlik kimliğini korumada gizli olmayan eşcinselliğin önemini takdir etmemi sağladı.

Psişik ve dürtüsel yapıyı aydınlatabilecek ışığın klinik bulgularını incelemeden önce, araştırma alanımızı teorik ve klinik bir bakış açısıyla sınırlamak önemlidir. İlk olarak, psikanalitik teori libidonun eşcinsel bileşenini her insanın psişik yapısının ayrılmaz bir parçası olarak görmektedir. Bu nedenle “eşcinsel libido” ile ne demek istediğimizi tanımlamak ve bu bileşene ne şekilde yatırım yapıldığını ve eşcinsel olmayan insanların yetişkin kişiliklerinde ne şekilde bütünleştiğini sormak iyi olacaktır. İkinci olarak, klinik kategoriler herkesin bildiği gibi üst üste bindiğinden (özellikle klasik nevrotik ve psikotik yapılanmalarda bilinç, bilinçdışı ve gizli eşcinsel yönleri sürekli atıfta bulunulan eşcinsel unsurlar söz konusu olduğunda), genel olarak kılık değiştiren eşcinsellik ile cinsel ilişkilerde açık bir ifade bulan eşcinsellik arasında ayırım yapmak gerekir. “Normal-nevrotik” ve “psikotik” nerede biter ve “sapkınlık” nerede başlar? “Gizli eşcinsel” kavramı gerçekten bir şey ifade ediyor mudur? Gündüz düşlerindeki ve mastürbasyondaki eşcinsel ve sapkın düşlemleri nerede uzlaştırırız? Gizli eşcinsel kadın ile erkekler

arasında kendini “evinde” hisseden ve kadınların arkadaşlığından nefret eden “eril kadın” arasında ne gibi bir ilişki bulunabilir?

Libidonun eşcinsel bileşeninin, nesneye bağlı olarak iki farklı amaca işaret ediyor olduğu açıktır; küçük kız çocuğunda bu dürtüsel amaçlardan biri, erkeğin olmadığı bir dünyada *annenin tamamen sahibi olma* arzusuna karşılık gelir; diğeri ise *baba olma arzusunu* ve dolayısıyla erkeksiliği temsil eder. Bunu genişleterek, her küçük kızın annesiyle olan ilişkisinde (hem gerçeklikteki anne hem de annenin içsel temsili) ona eşcinsel bağlanmasının, cinsel bir nesne olarak anneye yönelik olumlu duygularla ve bu isteklere karşı savunmalarla kendini göstereceğini söyleyebiliriz. Gerçeklikteki ve içselleştirilmiş baba ile ilgili olarak, eşcinsel libido (baba ile onun cinsel rolünde özdeşleşmeyi içerebilen veya içermeyen) bir baba gibi ya da *babanın ta kendisi* olma isteği ile kendini gösterir. Ancak, küçük kızın ya bir nesne seçimi ya da bir özdeşleşme yapması gerektiğini söylemek sorunu fazlaca sığlaştırmaktır. Yetişkin bir kadın olarak uyumlulukla işlev görmesi için annesi ile çeşitli özdeşleşmeler gerçekleştirmesi gerektiğini söylemeye lüzum yoktur sanıyorum; ancak eşit derecede lazım olan baba ile özdeşleşmeleri, kadın cinselliğini ve benlik kimliğini anlarken bir dizi önemli soru ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, bir arzu nesnesi olmak ve annenin sevgisi için mi babası olmaya çalışıyordur? Yoksa tam aksine, ödipal isteklerini, “Bak, annemden babamı almak istemiyorum. Hatta bir kız olmak bile istemiyorum!” der gibi kamufle etmeye mi çalışıyordur? Küçük kızın bir penis istediğini söylemek, neden onu istediğine yönelik bir soruyu hâlâ açıkta bırakıyor. Babasının sahipliğindeki penise verdiği anlam nedir? Bu şekilde arzu edilmek üzere tamamen narsisistik bir büyülenme mi temsil ediyordur? Yoksa annenin arzusunun nesnesini mi ifade ediyordur? Ya da bir güç sembolünü mü? Veya korunmayı mı? Bu son iki anlam, cinsel farklılıkların ödipal önemi teslim edilmeden önce, sıklıkla genital öncesi dönemdeki çatışmalardan ortaya çıkmaktadır. Diğer bir deyişle, baba (veya penisi), her şeyi kontrol eden “anal” anneden ya da yiyip bitirici “oral” bir anne tarafından yutulmaktan korunma temsili haline gelir. Bu nedenle bu imajlarla bağlantılı kökensel kaygılara karşı bir korunmadır. Bu düşlemlerin herhangi biri veya hepsi bilinçdışı yapısında dinamik bir rol oynayabilir. Kaldı ki parçalara ayrılmış “penis özdeşleşmeleri” de yaygındır, örneğin, anne için penis rolünü yerine getirme isteği gibi... Bu durum onu tamir etme,

kendini ona bağlama, onun arzusunun ve meşguliyetinin sürekli nesnesi olarak kalmanın bir yolu olarak düşünülüyor olabilir.

Yalnızca bir düşünem temelinden hareketle çok fazla ilerleme kaydedemeyiz şüphesiz. Belli gerçeklik deneyimleri onların izlerini bırakır. Ebeveynlerinin bilinç-dışı arzu ağlarına yakalanan çocuklar, düşlemlerini, ebeveynlerinin isteklerinden deşifre etmiş oldukları şeyler ve ebeveynlerinin neyi temsil ediyor olduklarına dair inançları etrafında örgütlenen kökensel dürtülerinin bir karışımıyla örerler. Benlik kimliği tüm bu şeylerden oluşturulur.

Bazı kadınların neden eşcinsel bir kimlik yarattıklarını anlamaya çalışmadan önce, öncelikle açıkça eşcinsel olmayan kadınlarda eşcinsel libidonun (her iki yönüyle de) nasıl entegre olduğunu görmeye çalışabiliriz.

Bu karmaşık dürtüsel bileşen, yetişkin kadında üç temel ifade buluyor kanımca. İlk olarak, kendi cinsiyetindeki arkadaşlarıyla yüceltilmiş nesne ilişkilerini zenginleştirir ve mümkün kılar. İkincisi, bir kadın, sadece bir erkekle olan ilişkisinde cinsel olarak bir kadın olduğunu ve eşinin tamamlayıcısı olduğunu hissetmesine rağmen, bununla birlikte seks eyleminde onunla özdeşleşme kurma kabiliyeti aşk hayatını her yönüyle zenginleştirir (aynısı erkek için de geçerlidir tabii ki). Freud'un bu makalenin başında alıntı yapılan açıklamasında, bu çifte tanımlama halihazırda önerilmektedir. Böylece, cinsel olarak baba ile özdeşleşme kabiliyeti sonunda kadınsılık kimliğine duyduğu hissiyata önemli bir katkı sağlar. Son olarak, eşcinsel libidoların çoğu, özellikle yaratıcı ve profesyonel çalışmalarda ve annelik faaliyetleri gibi çeşitli benlik aktivitelerinde dışa vurulmaktadır. Her iki ebeveyne yönelik olağan eşcinsel talepleri, kendisi ebeveyn olduğu zaman birçok yüceltilmiş doyum kopyaları bulur; iş kapasitesiyle ilgili olarak, karşı cinsiyetle bilinçdışı özdeşleşme, her iki cinsiyetin de (tabiri caizse, partenogenetik olarak) kısmen, kendileri tarafından yaratılmış parlak fikirler vermelerini sağlar. Önemli eşcinsel unsurun kabul edilmesinin sekteye uğraması, her iki cinsiyette de direngen iş yapma problemlerine katkıda bulunur.

Burada önerildiği üzere kadınlardaki eşcinsel libido, bir tür yüceltilmiş nesne ilişkilerinde, narsistik benlik imajında ve yüceltilmiş aktivitelerde absorbe ediliyorsa, gizli olmayan eşcinsellikle ilgili durum nedir o halde? Aksine, eşcinsel dürtülerin uyumlu entegrasyonu yolunda ciddi engellerle karşılaştığını tahmin edebiliriz. Bu yazıda, klinik örnekler aracılığıyla bu engellerin doğasını ve içsel nesne dünyasına ne ölçüde yansıtıldığını, böylece benlik kimliğini ve benlik

işlevlerini incelemek adına bir deneme yapılacaktır. Böylece, eşcinsel yapılanmanın ve nesne-ilişkilerinin şiddetli iç çatışmalar karşısında, çözüm adına bir deneme olarak, dengeyi sağlamadaki dinamik ve yapısal önemini anlayabiliriz.

“Eşcinsellik” olarak adlandırılanın sınırlarına dair mevcut soru hâlâ yanıtlanmamıştır. Her şeyden önce, *gizli olmayan* eşcinsellik olgularının tamamında bile mutlaka aynı klinik tabloyla karşılaşmamız gerekmiyor. Pek çok eşcinsel kadının kendilerini psikanalitik yardım aramaya yönlendirecek şekilde rahatsızlık hissetmiyor oluşu tek başına bir gösterge niteliğindedir. Eşcinsellikte, heteroseksüel aşk kapasitesi açıkça bozulmuş da olsa, sosyal ilişkiler ve yaratıcılık için nispeten engellenmemiş bir kapasite olabilir ve bu tür insanların terapötik yardım alma olasılıkları daha düşüktür. Ancak diğerleri, yaşamlarını tüm yönlerden gerçekleştirmemiş ya da kaygı uyandırıcı bulurlar. Bu kadınlar için kendilik-imajı ve kimlik hissi bazen o kadar zarar görmüştür ki intihar düşünceleriyle şiddetli depresyona, karşı konulmaz kaygı patlamalarına, yine toplumsal ilişkilerin sürdürülmesinin zorluğuyla sonuçlanan gerçeklik sınamasına ya da epizodik dağılırlara sebebiyet verir.

Bazen çatışmanın ve kaygının odağı eşcinsel isteklerin kendisi olur, bu durum eşcinsel düşlemleri anlamak ve bunlarla mücadele etmek için analitik yardım alma kararını motive edebilir. Burada “sapkın” masturbasyon düşlemi sorusu gündeme gelebilir. Bana göre bu *nevrotik* yapının tipik bir ifadesidir, oysa açıkça sapkın olan insanlarda cinsel düşlem katı ve yoksullaşmış olma eğilimindedir. Kişi ikinci durumda, düşleme karşı içsel bir yasaklama getirme eğilimindedir; ki bu da onu gerçeklikte canlandırma ihtiyacı doğurmaktadır. Hastalar eşcinsel düşüncelerden *sıkıntı çektikleri* için analize geldiklerinde, bu düşünceler defedilmiş ve bastırılmış olsalar bile, biz çoğu kez aniden bilinçlerine yükselip suçluluk ve beraberinde panik getiren nevrotik bir yapı ile uğraşıyoruz. Diğer taraftan, açıkça ve sadece eşcinsel olan kadın, cinsel yaşamı konusunda nadiren güçlü bir suçluluk hisseder. Eğilimlerine toplumsal sansür getirmek konusunda çoğu zaman hassas olmasına rağmen, genellikle eşcinsel ilişkilerin, mahkum etmek yerine idealleştirme eğiliminde olduğu yaşamının önemli bir parçası olduğuna inanmaktadır. Eğer bir analistten yardım istiyorsa, genellikle eşcinsel ilişkisinde yaşadığı bir dağılma ile etkinleşen nevrotik zorluklar ve cefalar nedeniyledir. Aksi takdirde, eşcinsel ilişkilerinin tehlikeye girebileceği korkusuyla yardım aramayı ötelemektedir.

Bu makale, ne nevrotik bir resmin parçası olarak eşcinsel isteklere karşı detaylı savunmalar yaratmış olan hayli kalabalık bir kadın grubu ile ne de eşcinsel arzuları üzerinden gelen aşırı suçluluk ve endişenin, kırılğan bir yapı içinde psikotik yansımalarına ve paranoyaya yol açtığı daha küçük gruplarla ilgilenmektedir. Eşcinsel unsur bu hastaların psişik yapısının temel dayanağını oluşturuyorsa da onları “gizli eşcinseller” olarak tanımlamak yanıltıcı görünmektedir; bu kavram daha geniş veya daha dar kapsamda herkes için geçerli olabilir.

Bununla birlikte, farklı şekillerde olsa da açık eşcinsellerle ilişkili iki yaygın klinik örüntü vardır. Bunlardan ilki, az miktarda bile kadınsılık sergilemekten ve öyle giyinmekten zahmet duyan ve belirgin bir tercih olarak erkeklerin arkadaşlığını seçtiğini gösteren, çarpıcı bir şekilde “erkek gibi” bir kadındır. Bu tür kadınlar, kadınlara yönelik cinsel istekleri olmamasına rağmen, sıklıkla eşcinsel olarak adlandırılmaktadır. Gerçekten de kadınlara karşı güvensizdirler, kadınsılıktan uzak dururlar ve çoğu zaman karakterler bakımından kadından çok erkek gibi olduklarını iddia ederler. Erkeklerin üstün zekâya, üstün etik değerlere, üstün cesarete, vb sahip oldukları hissedilmektedir. “Erkeksi” olarak onların da bu ilgi alanlarını ve idealleri paylaştıklarını hissederek. Birkaç istisna dışında, aklımda olan bu tip hastaların hepsi evli ve çocukluydu. Bununla birlikte cinsel ilişkileri, boğulmadan vajinismusa kadar değişkenlik gösteren hoş olmayan hislerle ve panik ya da iğrenme duygularıyla ilişkilendirilmişti (bu semptomlar, terapötik yardım almak için sıklıkla öne çıkan nedenlerdendir). Öte yandan onların “erkeksi/viril” kişilikleri, benlikle-uyumlu olarak hissediliyordu ve bir belirti olarak görülüyordu. Bu hastaların hiçbirinde bilinçli bir eşcinsel düşlem yoktu ve banal çocukluk oyunlarından ayrı olarak eşcinsel deneyim geçmişleri olmadığını bildiriyorlardı. Analitik incelemeye sunulduğunda, “erkeksi” karakterli kadınlar ile açıkça eşcinsel kadınlar arasındaki farklılıklar, benzerliklerinden daha çarpıcıdır. Bazı analitik yazarların yaptığı gibi belli başlı ortak özelliklere sahip olmalarını bekliyor olsak da bunları tek bir klinik başlık altında toplamının makul olmadığı görülmektedir.

Bahsettiğim ikinci grup, psişik ve yapısal açıdan eşcinsellikle daha fazla ortak noktaya sahiptir. Bunun nedeni, eşcinsellik yoluyla ifade arayan sorunlu özdeşleşmelerin ve içsel çalkantıların, kendilerine *diğer davranış biçimlerinde* de eşit derecede iyi ifade bulabilmeleridir. Belli başlı kleptomani ve alkolizm olgularının, eşcinsel kadınlarla neredeyse aynı psişik bir yapı ve ebeveyn imagosu

getirdiklerini fark ettim. İlgimi eşcinsel arzunun bilinçdışı anlamına yönelten şey, kısa süre içinde üç kleptomani hastasının analize gelmesiydi. Hiçbiri gerçek eşcinsel deneyimlere sahip olmamasına rağmen, hepsi çarpıcı biçimde eşcinsel isteklerle meşgullerdi. Diğer kadınlarla olan ilişkileri son derece erotikleştirilmişti, bir heyecan ve endişe karışımı uyandırıyordu. Kleptomani her zaman cinsel sapkınlığın psişik eşdeğeri olmamakla birlikte, aklımdaki olgularda bir şey çalmanın altında yatan erotik unsur çeşitli şekillerde belirgindi. Örneğin, genç bir kadın, kompülsiflikten ziyade cinselliğe uygun kaçan bir şekilde hırsızlık “nöbetlerinden” bahsetti. “Çalma dürtüsüyle savaşılmaya çalışıyorum. Günler gelip geçiyor ve sonra yavaş yavaş bundan başka hiçbir şey düşünmemiş olduğumu fark ediyorum. Bu dayanılmaz bir gerginlik. Sonunda kendimi bırakıyorum ve bu duygu derin bir ferahlama gibi. Çok heyecan verici ve sonra o şeyle işim bitiyor ve bir dahaki sefere kadar sakince uyuyabiliyorum.” Bir kız arkadaşını mağaza soygunculuğu seferlerinde kendisine katılmak üzere teşvik edebilirse, aldığı haz yoğunlaşıyordu. Bu hasta için tüm bu olaylar zincirinde güçbela gizlenmiş bir orgazmik anlam bulunuyordu. (Benzer açıklamaların çoğu zaman yaratıcı çalışmalar da uygulandığını not ediyor olmak ilginçtir. Burada sapkınlıktan ziyade yüceltmeye, düşlemin detaylandırılması yoluyla çatışmalı arzuya bir çözüm olarak başvurulmuştur. Çalışma başarılı bir şekilde cinselliक्सizleştirilmiştir, saldırgan unsurlar yaratım eylemine ve işaret edilen rekabet kapasitesiyle birleştirilmiştir. Cinsel sapkınlıkta ve kleptomani gibi diğer semptomatik davranışlarda, saldırgan olduğu kadar erotik unsurlar da yetersizce birleştirilmiş/bütünleştirilmiştir.) Çalma kompülsiyonu ile eşcinsel arzu arasındaki bilinçdışı bağlantılar, gizli olmayan eşcinselliğe ilişkin bölümde daha ayrıntılı olarak tartışılacaktır.

Erkeksilik ve Eşcinsellik

Daha önce belirtildiği gibi, *bir erkek olmak* adına arzu ortaya koymak veya *kadınlara açıkça cinsel arzu* duymak, muhakkak ortak/yaygın bir bilinçdışı yapıdan kaynaklanıyor diyemeyiz. Her iki arzu da açıkça cinsel kimlik hissinde bir rahatsızlığa işaret ediyorken, *benlik ideallerini ve (kadın) kimliğini* (kadınlara karşı aşağılayıcı bir tutum eşliğinde) erkek temelinde kuran “erkeksi” bir kadın ile (erkeklere karşı aşağılayıcı bir tutum eşliğinde) aşk ilişkisi arayışında *erkeksi bir nesne seçimi yapan* eşcinsel kadın arasında dikkate değer bir farklılık bulunmaktadır. Hangi faktörler, çifte değerli ödipal bağlanmaların ve ödipal öncesi aşamaların olası çatışmalarını

cinsel kimlik duygusunun ahengini bozacak derecede bütünleştirilmesini engellemektedir? Ve bahsi geçen iki grup arasındaki ortak özellikler ve farklılıklar nelerdir?

Başlarken, her iki grupta da, özellikle bir erkeğin cinsel partneri olma rolünde ve daha az ölçüde de olsa çocuk büyütme kapasitesinde *genital* anne ile herhangi bir özdeşleşmeyi yadsımak klinik olarak belirgindir. Eşcinsel kadın, erkekleri cinsel olarak baştan çıkarma amacıyla değildir ve genellikle bunu arzulama ihtimali bile onun için inanılmazdır. Aynı zamanda erkeklerden korkuyor ve daima cinsel saldırıdan kaygı duyuyordur. Erkeksi kadın, erkeklerden korkmuyorsa da onlar için cinsel bir arzu nesnesi olabileceği fikrine genellikle sıkıntılı bakar ve kızgınlık duyar, kendisine cinsel olarak yaklaşılmissa hakarete uğramış gibi davranır. Sevgilisiyle ya da kocasıyla cinsel ilişkilerine zihinsel ve fiziksel acının eşlik etmesi nadir değildir (bu genellikle saklanmaya çalıştığı bir gerçektir).

Cinsel ilişkiler meselesi bir yana, erkeklere yönelik sert durma (bir grupta bilinçte, diğerinde bilinçdışında), her iki grubun da iş yapma kapasitesini etkiler ve erkeklerle tatmin edici sosyal ilişkilerin korunmasını etkileyebilir. Eşcinsel kadınlar çoğu zaman erkekleri yaşamlarından tamamen dışarıda tutmaya çalışır, bu nedenle etkinliklerinde katı sınırlamalar vardır. Erkeksi kadınlar, sosyal olarak rahat ve erkeklerle bilinçte özdeşleşmiş olsalar da sık sık zapt etmeye çalıştıkları yoğun rekabet duyguları ile ürkmüş bir haldedirler ve herhangi bir şeyi başarıyla yaratmaları ya da çalışmalarını patolojik derecede ketlenmiştir.

Bu nedenle, bu iki kategorideki kadınların hepsi yetersizlik, güvensizlik duygularından ve yaşamdan ne istedikleriyle ilgili kafa karışıklığından şikayet ediyorlardır. Hepsi dönemsel depresyon veya kaygıya eğilimlidir. Güçlüklerinde genital anne ile özdeşleşmemek her ne kadar ortak bir başarısızlık olarak kısmen tespit edilse de ıraksaklıklarını kavramak adına iki gruptaki ebeveyn imagolarındaki keskin farklılıkların tartışılması gerekmektedir. Erkeksi/viril kadın, bir dereceye kadar annesel imajı ve onunla birlikte diğer kadınların hepsini, libidinal değerli nesneler olarak bertaraf etmek zorundadır. Buna karşılık eşcinsel olanlar, anne-çocuk ilişkisi niteliğine ek olarak, bakım ve erotikleşmiş ilişkiler için sürekli olarak başka bir kadın aramaktadır.

Babasal imago ile ilgili olarak bu durumun tersine dönmüş olduğunu fark ederiz. Eşcinsel kız, babasını ve diğer tüm erkekleri olası libidinal yatırım nesneleri olarak bertaraf etmiştir. Erkeksi kız, sürekli olarak erkek ilişkileri

arıyordur, ancak bu genital olmayan bir zeminedir. Cinsel ilişkileri çatışma ve yanlış anlamalarla da olsa kabul ediyordur.

Her iki gruptan seçilen birer kadından alınan aşağıdaki alıntılar, bunları bilinçlerinde haklı çıkarmaya çalışırkenki şahsi konumlarını örneklemektedir. “Erkeksi” hastalarından biri, evli ve çocuklu bir fizikçiydi. Şöyle diyordu: “Kadın olmak çok kötü. Kadınlar diğer kadınlardan hoşlanmaz ve erkekler de onlara katlanamaz bile! Bir kadın olarak doğmak, önceden mahkum edilmiş olmaktır.” Hastanın konumu, bir radyo röportajında, “Görünüşe bakılırsa Mösyö, kadınları hiç sevmiyorsunuz öyle mi?” sorusunu, “Kim seviyor ki?” diyerek yanıtlayan, kadın düşmanı görüşleriyle tanınan Parisli gazetecininkine çokça benzerlik gösteriyor.

Buna karşılık, sadece eşcinsel ilişkileri olan bir hasta sıklıkla şunu açığa vuruyordu: “Bir erkekten kim ne umabilir ki? Sadece kadınlar karşılıksız sevgiyi ya da başka bir insanın acısını anlama yeteneğine sahiptir.”

Açıkçası, burada alıntı yapılan iki hasta da güvencesiz bir bütünlük ve kimlik duygusunu sürdürebilmek için çaba sarf ediyorlar, ancak karmaşık özdeşleşme dizileri ile çözme girişiminde bulundukları çatışmaları farklıdır. Her biri, ortaya çıkan acı ve hayal kırıklığı ile birlikte, cinsel olduğu kadar yüceltici aktiviteler alanında başarısızlık riskini taşır. Güvenli bir cinsel ve kişisel kimlik duygusu, sadece *her iki* ebeveynle de yeterli bir özdeşleşme sağlanmasıyla edinilebilir. Bu her iki ebeveyne yönelik kökensele tümgüçlülüğün ve kökensele dürtülerin entegrasyonunu sağlar; ek olarak, enestvari isteklerden el çekmek ve ikincil özdeşleşmeleri oluşturmak için gerekli önkoşullardır (diğer bir deyişle, ödipal çatışmanın çözülüşü için gerekli bir önkoşuldur). Bu tür temel özdeşleşmelerin bulunmaması, benlik kimliğini yeterli sosyal ve cinsel ilişkiler yoluyla sürdürme olasılığını sürekli olarak tehdit altında tutar ve nevrotik hastalıklara veya ödipal duruma sapkın “çözümlere” yol açması muhtemeldir. Erken çocukluktan beri engellenen bu entegrasyonun bir kez daha mümkün olabileceği koşulları sağlamak ise psikanalizin kapsamındadır.

Erkeksi Kadın

Bu makale öncelikli olarak gizli olmayan eşcinselliğe dair olduğu için, erkeksiliğin/virilitenin karakteristik örüntüsü ile ilgilenen bu bölüm, yazıyı özlü tutmak adına birazcık şematik olacak.

Nükleer fizikçi E. Hanım, evli ve iki çocukludur. İlk görüşmesinde şunları dile getirmiştir: “Kocam ve ben pratikte hemen hemen aynıyızdır. Aynı üniversitede, aynı derecelerde, aynı ilgi alanlarında iki öğrenci. Birçok yönden ideal bir çiftiz. Ben erkeklerin arkadaşlığından hoşlanırım ve onlarla birlikteyken kendimi daima evimde gibi hissedirim. Aslında erkek arkadaşlarımla kocamdan daha iyi geçiniyorum! ancak kadınlardan pek hoşlanmıyorum. Onlarla geçinemiyorum... Tek endişem, cinsel ilişkilerden hoşlanmıyor oluşum. Ne zaman seks yapsak kocam bunu fark edecek diye endişe ediyorum... İkimiz de yıllarca çocuk istemedik... İlk çocuğumun doğumundan beri cinsel ilişkiler benim için katlanılmaz hale geldi. Geçen gün küçük oğlum yanlışlıkla cinsel organıma dokundu. Öfkeyle karışık bir telaş içinde ona bir tane patlattım. Kocam bana dokunduğunda da aynen böyle hissediyorum.”

Benzer psikik yapıya sahip başka bir kadın da ikinci çocuğunun doğumundan sonra analize gelmişti. Yıllar boyu ara ara süren vajinismustan mustarıptı. Cinsel ilişkilere yönelik hoşnutsuzluğunun, evliliğinde giderek ciddi sürtüşmelere neden olacağından korkuyordu. E. Hanım’ın aksine, bu hasta her zaman çocuk istemişti, ancak erken ergenlik döneminden itibaren bir erkekle cinsel ilişkiye girmeden bebek sahip olduğu gündüzdüşleri olmuştu. Bununla birlikte, onlarla çalışmak, kamp yapmak, kavgaya etmek ve cinselliksiz bir arkadaşlık anlamına gelen, erkeklerle “gerçek” ilişkiler kurduğu gündüzdüşleri de olmuştu. “Basit bir ‘pısırik’ [*femmelette*] olma fikri beni dehşete düşürüyor. Kadınlar içimi sıkıyor. Ben erkeksi sohbeti tercih ediyorum. Eğer kadınlarla arkadaş olmak zorunda kalırsam endişelenip bıkmaya başlarım. Her nasılsa, erkeklerin de benim gibi kadınları tercih ettiğini hissediyorum.”

Her iki kadın da babalarını idealize etmiş ve kendilerini onlara oldukça yakın bir şekilde modellemişlerdir. Analizde, annelerine yönelik tutumlarında, bilinçlerinde hızla ifade bulan ince örtük bir nefret ortaya çıkmıştır. Şaşırtıcı olan soru şudur, neden idealleştirilmiş baba, genç kadının kendini kadın olarak geliştirmesine yol verecek şekilde değerli bir aşk nesnesi olarak kabul edilememiştir? Babanın üstbenlik oluşumunda önemli bir rol oynadığı ve etik değerler “sfinkter ahlak” hattı boyunca belli bir katılık göstermesine rağmen onunla sosyal, etik ve entelektüel idealleriyle birlikte dikkate değer bir özdeşleşme yapıldığı da açıktı. Üstbenliğin

benlik yapısı ile kurduğu sağlam ittifak, dürtüsel isteklerin bastırılmasında etkin bir rol almıştır. Buna ek olarak, erkeksilikle yakın ilişkilenebilir de müsaade edilmiştir. Libidinal dürtüler sadece yüceltmelerle ifade buluyor gibidir. Üstelik, aynı zamanda kastre etmeye dair bir isteği de temsil ettikleri ve dolayısıyla yasaklandıkları için sık sık etkileri geçersiz kılınmıştır.

Bu hastalar, aylarca süren analizin ardından gelen yavaş bir ilerlemeden sonra, diğer tüm kadınlardan farklı oldukları inancını belirginleştiren bir imaj ortaya çıkarabildiler. Daha derin düşlemlerinde aslında *kastre edilmiş erkeklerdir*. Kadın olmak hiçbir şey olmaktı, hiçbir şeye sahip olmamak, hiçbir şey yaratmamak demektir. Etkinlik ~~erkeğin~~ ayrıcalığıydı ve bir tek o, hayranlık ve sevgi hak ediyordu. Erkeklerin kadınlara cinsel ilgi gösteriyor olmaları gerçeği basbayağı tanınmıyordu. (Kadınların benzer şekilde karalanması birçok nevrotik kadın tarafından ifade edilebilse de duyguları, bu yönlerden gerçekten erkek olduklarını iddia edişlerine genelde karşılık gelmemektedir.)

Görüldüğü gibi içselleştirilmiş babanın, hiçbir zaman cinsel arzusunun nesnesi olarak kabul edilmemiş olmasına rağmen psikik yapıda önemli bir payı bulunmaktadır. Babayı bir aşk nesnesi olarak dışlayacak ve bir anlamda sürekli benliğin dışında kalmasını sağlayacak kadar tehlikeli bir şekilde baştan çıkarıcı kılan düşlemleri ve hatıraları yeniden inşa etmek çok sonraları mümkün olmuştur. Bu nedenle onun varlığının sureti sonsuza dek gereklidir. Her erkek, kız çocuğunun yakın ve hatta sevecenlikle temas kurabildiği, cinselliksiz ideal bir babaya dönüşmüştür. Ancak bu, erotik yaşamı ve kimlik duygusu zararına sağlanmıştır.

Bu kadınların bilinçdışlarında kendilerine dair oluşturdıkları kastre edilmişlik imajına bir başka içgörü de ödipal evre öncesi anne imajının ortaya çıkan portresinden gelmektedir. Onunla ilişkisinde, babanın idealleştirilmiş fallik resmi tümgüçlü ve kastre edilebilir kılınmaya başlanmıştır.

Annenin babayı bir şekilde edilgen ve kırılğan bir role girmeye zorladığına dair fikri desteklemek için anamnezik bilgiler kullanılmıştır. (Bir vakada, hasta sadece altı yaşındayken annesi hayatını kaybetmişti, ardından onun yerini nefret dolu bir üvey anne almıştı. Bir diğerinde, annesinin babasına sürekli olarak sadakatsizlik ettiği, babanın ise kendinden memnun bir şekilde bağışladığı/görmezden geldiği aktarılmıştı.) Kastre edici tarafları nedeniyle bilinçli bir şekilde küçümsenen anne, bir de cinsel ilişkilere olan ilgisinden dolayı da kınanıyordu. Babasından çok daha güçlü (bilinçdışında, daha fallik) olduğuna

dair derin bir inanç vardı. *Yani kastre edilmiş kendilik-imajı, penissiz-bir anne ile değil* (ki bu daha çok kadınsı bir karakter örüntüsüne yol açacaktı), birçok ideal nitelik bağına sahip olduğu hissedilen ancak bununla birlikte kastre edilmiş bir baba ile özdeşleşmek demektir. Hakimiyet kurucu annesel imago hiçbir şekilde özdeşleşme arzusuna yol açmamıştır. Bunun yerine, böyle bir “kastre edici” anne ile özdeşleşmekten duyulan büyük bir korku vardır.

Vajinismustan mustarip olan hasta, vajinasının kastre edici potansiyel bir organ olduğuna yönelik kendi kendine önemli bir keşif yapmıştı. Tıbbi konsültasyon sırasında, doktoru ondan vajinal halkasını çıkarmasını istemişti. Hafif bir ürpermeyle, bilinçli hafızasında ilk kez parmağını vajinasına sokmuş ve “neredeyse korkudan bayılacak gibi olmuştu, çünkü sanki parmağını ‘bir şeyin’ ısırıldığını” zannetmişti. Başka bir hastanın, elini vajinasına soktuğu ve parmağının ısırıldığını gördüğü bir düşü olmuştur yine.

Vajinanın oral ve anal yatırımları bir kez anlaşıldıktan sonra, “genital öncesi” vajinanın neden tamamen cinsel arzularla birlikte tümünden anneye yansıtıldığını ve genç kadının o zamandan itibaren herhangi bir vajinal duyuyu veya arzuyu kabul etmeyi neden reddettiğini veya partnerini kastre etmekten korktuğunu görmemiz kolaylaşmıştır. Sonuçta erken saygı nesnesi anne indirgenmiştir.

Ödipal dönemin genital arzuları ortaya çıkmaya başladığında, güçlü ve bir zamanlar sevilen anne tarafından terk edilmeye neden olacakmış gibi hissedilir. Şu durumda, değersizleştirilmiş ve terk eden anne, hastanın önceden ayrıldığı ve terk ettiği tüm kadınlara yansıtılmıştır. Bu hastalar, penis hasedi ve kadınsı kastrasyon karmaşası bağlamında kadınları kötülediklerini anlamayı kabul edilebilir buluyorlardı. Bu anlayış, daha derin *kadın korkusuna* karşı bir gerekçe sunuyordu. Bir kadın ile rekabet halinde olma korkusu bilinçten, erkeklere rakip olmaya duyulan arzudan daha kuvvetlice engellenmiştir.

Bu kadınların, davranış ve giyim kuşam açısından baştan çıkarıcı olan kadınları güçlü bir şekilde aşağılayışlarının, erkeklerin “kadınsı” kadınlardan hoşlanmıyor olduğuna yönelik kanaatten ileri geldiği şimdi ortaya çıkıyor. “Kadınlık” yalnızca kastre edilmeye bir davetiye ise nasıl hoşlanacaklardı ki zaten? Bunun yerine, bu kadınlar daha değerli bir şey, güvenli ve kadınsı olmayan bir şey sunduklarını hissediyorlardı. Erkeklerin kendilerine yönelik herhangi bir cinsel rolünü reddettikleri için kastre edici olan şeyin kendi davranışları olduğunun farkında değillerdi. Erkeklerine besledikleri sevgi, cinselliksiz olmak zorundaydı.

Bu kadınların, bilinçdışı bir istek de olsa, bu tür sorunları olan kadınlara ihtiyaç duyan kişileri partnerleri olarak seçme eğiliminde olmaları, çoğu durumda resmi daha da karmaşık hale getirmekte ve aynı zamanda bilhassa kadın cinselliğine dair özgüllük fikrini doğrulamaktadır. Bu nedenle hastalarım, kadınları kastre edilmiş erkekler olarak düşünen, “kadınsı” kadınlardan korkan ve de eşlerinin kendilerinden farklı veya tamamlayıcı kişiler değil de dostları olmasını isteyen erkekleri seçmişlerdi. Bu kadınlar için resmin bütünü, her halükarda, devamlı hayal kırıklığı ve her iki cinsiyetle ilişkilerin neden bu kadar tatmin edici olmadığının anlaşılamamasından ibaret olmuştur. Cinsel durumundaki sıkıntılara ek olarak, ~~gerçekten~~ kendilerine ait değilmiş gibi düşünüldüğü için yüceltilmiş aktivitelere bağlı bir de risk de vardı. El attıkları her işte başarısız olmaya ya da kendilerini depresyonda ve suçlu hissetmek pahasına başarmaya dair bir kompulsiyon yaygındı. Bu, bir miktar, babaya yönelik kastrasyon isteklerini engellemek için onarıcı bir suçluluk içeriyordu. Ancak cinsel ve diğer alanlarda, sunmak ve takas etmek için değerli bir şeye sahip olma duygusu, yarılmış bir kadınsı kimlik duygusu tarafından bilinçdışı bir şekilde saptırılıyordu. Bu hastalarda karşılıklı bir cinsel ilişki önceden dışlandığı için hangi cinsiyetten olursa olsun, başkalarının, elbette daha çok aşk nesnelerinin ihtiyaçlarını belirlemek eşit derecede zor geliyordu. “Dost” evliliğinin idealleştirilmiş resmi, genellikle boş ve zoraki niteliğiyle kendini gösteriyordu.

Eşcinsel Kadın

Net olmak adına, eşcinsel kadın ilişkisini her bir ebeveyne yönelik münferit olarak tartışacağım. Bununla birlikte böyle bir prosedürün yapay olduğu açıktır. Ayrıca, *ebeveynler arası ilişkilerin* dinamik anlamı bu ilişkilerin ve sebebiyet verdikleri bir dizi özdeşleşmelerin etkisi ile oluşmaktadır. Bu ilişki sevgi dolu yahut reddedici, karşılıklı olarak iyileştirici yahut karşılıklı olarak yıkıcı algılsa da algılanmasa da çocuk, ebeveyninin kendisinin dışlandığı, ayrıcalıklı bir ilişkiyi paylaşıyor olması gerçeğiyle karşı karşıya kalır. Özellikle eşcinseller (ve aynı şey, cinselliği ağırlıklı olarak sapkın olan tüm insanlar için de geçerlidir), ilk sahneyi reddetme/tanınamama veya inkâr etme üzerinden içini boşaltıp geçersizleştirme yoluyla, reddetmek/tanınamamak düşlemleriyle ilgilenmektedir. Böylece genital olmayan amaçları ve nesneleri kullanarak cinsel ilişkiyi yeniden kurarken özgür olacaklardır.

Baba İmajı

İleride göreceğimiz üzere, baba ne idealleştirilmekte ne de arzu edilmektedir. Eğer analitik söylemden tamamen uzak olmayacaksa, iyiden iyiye nefret ediliyordur denebilir. Portresi iğrenme, gürültü, acımasızlık ve nezaketsizlik gibi anal-sadistik nitelikler ile tasvir edilir. Dahası, birçok bakımdan etkisiz ve güçsüz/iktidarsız takdim edildiği için fallik kapasitelerine karşı konulmuş gibidir. Bir zamanlar fallik olan baba, anal-sadistik olana geriletilmiştir.

Klinik materyalin dikkat çekici bir özelliği, bir zamanlar küçük kızın içsel nesneler dünyasına içeatılmış olan bu imajın kaderidir. İleride bunun benlikteki patolojik özdeşleşmelerin temelini oluşturduğunu göreceğiz. Kız çocuğunun kendilik değerlendirmesinde bu anal erotik ve sadistik imago ile, bilinçdışında ne kadar da yakından özdeşleştiğini görürüz. Bu güçlü yatırım ve yıkıcı içe-yansıtma, benlikte önemli değişikliklere yol açar (Freud'un *Yas ve Melankoli*'sinde tasvir edildiği üzere, nesne kaybının içe-yansıtma ile telafi edildiği depresif durumda). O halde bu, eşcinsel hastanın, hâlâ orijinal çiftedeğerlilik niteliğinin izini taşıyan benliğinin narsisistik olarak önemli bir parçasıdır diyebiliriz. Aynı zamanda üstbenlik özneye sadistik gelmeye başlar (yine depresif modeli izleyerek), ancak bu persekütör suçluluğun bir kısmı babaya ve daha sonra da, neticede potansiyel persekütörlere dönüşen, bazı durumlarda sanrısız korkular veren diğer tüm erkeklere yeniden yansıtılır. Baba-kız ilişkisinin bu patolojik sonucuna katkıda bulunan diğer önemli etkenler, kız çocuğunun annesiyle olan ilişkisine bakıldığında tartışılacaktır.

Fransız - İtalyan asıllı bir aileden gelen, yirmili yaşlarında, oldukça genç bir kadın olan Olivia, analizinin ilk yıllarında kendini "evli" olarak tanımladığı, ondan hayli yaşlı bir kadınla yaşıyordu. Bir gün fiziksel olarak hasta görünüyor ve elinde babasından gelen mektubu sallıyordu. "Tatil için Floransa'ya geri dönmeliyim! Bu durum beni hasta ediyor. Bütün gece uyuyamadım. Kusacağım sandım.. Babamın gürültülü korkunç boğazının ve öksürüğünün sesine katlanamıyorum. Beni delirtmek için yapıyor sadece. Ona bakmaya tahammül edemiyorum. Yüzünde küçük seğirmeler oluyor. İğrenç." Daha önceki şanslarda, sakalının küçükken kendisini çizdiğini hatırlıyordu. Kendini bildi bileli ondan nefret etmişti ve o da kendisinden nefret etmişti. Şöyle devam ediyor: "Floransa'ya döndüğümde bir atak gelmesinden kor-

kuyorum. Babam hasta olduğumda ve dışarı çıkamadığımda benden hiç olmadığı kadar nefret eder.” Buradaki Olivia, sosyal ilişkilerinin çoğunu zedeleyen ve analize gelmesinin başlıca sebeplerinden biri olan şiddetli bir kusma fobisinden bahsediyor. (Hastalarımın üçünde de yoğun bir kusma endişesi vardı.) Olivia’nın kusma konusundaki bilinçdışı düşlemine bakılırsa baskı yapmaya devam ettiği görülüyor. Şu sözlerle devam ediyor: “Bu ataklardan eminim babam sorumludur. Beni hasta etmeye çalışıyor. Muhtemelen bana inanmıyorsunuz ancak beni öldürmek istediğini biliyorum.” Birçok kez babasının ölümünü arzuladığına dair inancına atıfta bulundu ve bir süreliğine, aktif bir şekilde onu yok etmek için komplo kurduğuna bile ikna etti kendisini. Analizinin üçüncü yılında bu inancını şöyle değiştirdi: “Babam bunun farkında değil ancak *bilinçdışında* beni öldürmek istiyor.”

Başka bir hasta, yetenekli bir Fransız aktrist olan Karen, seyircilerin önündeyken işini zorlaştıran anksiyete atakları nedeniyle analize geldi. (Daha sonraki bir aşamada, sahnede aniden dışkı yapabileceğini veya kusabileceğini söyleyerek panik ataklarına fobik bir içerik verebilmişti.) “Babamı düşündüğümde boğazını temizlediğini, burnunu sümkürdüğünü, yemek masasında yankılanan ve hepimizi (onu ve kız kardeşlerini) saran korkunç sesler çıkardığını duyuyorum. Benimle konuştuğunda sanki bana tükürüklerini saçacağını zanneder, neredeyse bayılacağımı düşünürdüm. Onun bağırsaklarını sökmek istiyorum, pis domuz! İnsanda kusma isteği uyandırıyor. Gürültü çıkarmadan yemek yiyemiyordu bile.” Başka bir sefer şöyle demişti: “Çocukken kontrolümü kaybetmekten korkardım. Çok bayılırdım... Okula gitmeden önce her sabah, ‘Lütfen Tanrım, bugün kusmama izin verme,’ diye dua ederdim.” Diğer zamanlarda, babasının kafasını kesmek için ona sezdirmeden arkasından yaklaştığını hayal ettiği ve yirmi yıl boyunca devam eden bu korkutucu düşlemi anlattı. “Sanırım küçükken beni öldürmekle *tehdit etmiş* olmalı. Ne zaman arkamdan gelse sıçardım. Her zaman için mesafemi korudum. Arabada asla yanına oturmazdım mesela, bunun gibi şeyler işte.”

Veya bir kez daha Amerikalı genç öğrenci Eva: “Babamın yüzündeki korkunç ifadeyi tarif edemem. Hiçbir şey yapmamama rağmen, her zaman bana bağırmasından korkardım. Kalbim beni öldürecekmiş gibi küt küt atardı... Annemin ve babamın bana verdiği broştaki bir inciyi kaybetmiştim.

Babam öğrenirse ne olacağını düşünmekten usanıp bezardım. Acımasız ve iğrenç biriydi. Masadayken çok kabaydı. O oradayken korkudan felç oluyordum ve yiyemiyor, konuşamıyordum.”

Her bakımdan tipik olan bu üç örnek kafi gelecektir. (En barizini vurgulama riski olsa da yeri gelmişken, bu baba karikatürlerinin, kızlarının dışında başka hiç kimse tarafından fark edilemeyecek bir şeye karşılık geldiğini belirtmeliyim.) Babasal imagonun güçlü ve tehlikeli olduğunu görüyoruz. Babaya fiziksel yakınlık iğrenme duygularına yol açıyor. Bu durum, kızları babalarından uzak tutuyor ve ardından da tikleri, mukusu, öfke patlamaları ve diğer müdahaleci edimleri ile istila edilmeye karşı bir düşlem mücadelesi baş gösteriyor. Açıklamaların anal niteliği belirgindir ve sadistik bir katil saldırısı fikriyle benzerlik taşımaktadır. Dikkatin babanın hareketlerinin, seslerinin ve sözlerinin üzerinde yoğunlaşması, babanın imajına ilişkin tedirgin edici bir uyarılmanın göstergesidir. Bu küçük kızın babası tarafından saldırıya uğrama veya “penetre edilme” korkusuna kapılmış olduğu izlenimi fark edilebilir. Babayı reddedişinin keskinliği, onun kırık ve gürültülü olma niteliklerine yaptığı vurgu, onunla bağlantılı herhangi fallik bir cinsel merakla başa çıkmak için gerileme ve bastırma kullanıyor olduğuna dair bize ipucu veriyor.

Bu varsayım, analizin erken evrelerinde babanın cinselliğine veya erkeksi etkinliğine dair nadiren herhangi bir atf yapıldığının gözlemlenmesiyle de desteklenmektedir. Etkisiz bir erkek olarak kabul edilir. Anneyle cinsel ilişkisi yadsınır ve dış dünyadaki başarıları kötülenir. Bu “güçsüz/iktidarsız” babanın savunmacı değeri açıktır: eğer kastre edilirse, onu bir aşk nesnesi olarak arzulamak daha az korkutucu olacaktır.

Bu “kastre edilmişlik” imajının arkasında, *ebeveyn rolünde başarısız olan* bir babadan son derece daha rahatsız edici bir imaj vardır. Babanın ebeveyn olarak otoritesi çoğu zaman anne tarafından zayıflatılmış gibi yansıtılmıştır. Bu, annenin baskın ya da erkeksi olduğu düşünülmesi de böyledir... Aksine, ileride göreceğimiz gibi anne kadınsılığın özü olarak resmedilmiştir, ancak aynı zamanda babanın otorite figürü olarak önemini gizlice tahrir ettiği de aktarılmıştır. Mesela bir annenin, bir para meselesiyle ilgili babayı atlatmak için çocuklarıyla oyun çevirdiği hatırlanıyordu. Bir diğeri, okul notlarını babasına göstermeden önce değiştirmesi için çocuğuna yardım etmişti. Üçüncüsünde, çocukların ilk yıllarda narin ve gergin olduğu gerekçesiyle babalarının onlara

erişimini yasaklamış olduğu aktarılmıştı. Babasal imajın böylesi yıkımının tetiklediği aşırı tehdit, ilk önce sadece düşlerde ortaya çıkmıştır, ancak bazı kendine yabancılaşma belirtileri de tespit edilmiştir.

Karen'ın düşünde gördüğü şudur: “Bir arabanın önünde koşan küçük bir çocuk vardı. Bir kadın sürücü üzerine doğru sürüyor ve sonunda onu felçli bırakıyordu. Babam orada duruyor, yardım için nereye gideceğini bilmediğini söylüyordu. ‘Sen!’ diye bağıryordum, ‘Doktor değil misin? Ölüm tehlikesi olan birine yardım etmeyi reddettiğin için asılabilirsin.’ Sonra küçük çocuğu bir kadın doktora kendim götürüyorum. Kadın doktor eter sıkıyor olsa da gelip bana yardım etmesi için babamı çağırmaya devam ediyorum.”

Karen'ın çağrışımları babaya karşı öfkeli bir sayıp sövmeye ve zarar gören küçük erkek çocuğunun kendisinin bir temsili olarak onunla özdeşleştiğine dair ayrıntılara ulaşmamızı sağlıyor. Sonraki çağrışım ve düşün detayları, kadın doktorun analistini temsil ettiğini fark etmesine olanak tanıyor. Şimdi, buradaki tartışmaya ilişkin olarak, düşün buraya kadarki gizli anlamını yeniden inşa edelim. Küçük çocuğa yapılan kaza, bir kadın sürücünün neden olduğu oldukça geniş çaplı bir (felç) kastrasyonu temsil ediyor. (Karen: “Annem berbat bir sürücüdür. Nereye gittiğine hiç bakmaz!”) ancak aynı zamanda, babanın endişelenmekten kaçındığı kastrasyon hasarını onarması gereken de yine bir kadın oluyor (analist-anne). (Eşcinsel ilişkiler tamamlanma özlemini getirecektir.) Ancak bu son çözümün tehlikesi, Karen'ın “eter” kelimesi çağrışımında ortaya çıkıyor. “Ha, o ya sizi duyar-sızlığa boğuyor, ki böylece daha fazla acı hissetmiyorsunuz, ya da sizi tamamen öldürüyor.”¹ Analist-anne bu zarar görmüş bebeğe sadece iki çözüm önerebilir: Ya erken emziren-anne ilişkisinin düşlenen mutluluğuna doğru onu geriye döndürüp yatıştıracaktır ya da yine aynı tedavi, bu ilişkinin ölümü ile sonuçlanacaktır. Uzun vadede, şüpheli hediyeleriyle reddedici babasından daha tehlikelidir aslında. Öte yandan baba bunaltıcı, baştan çıkarıcı, pençelerinden kurtulması için kızına yardımcı olmazsa onu psikik ölümüne götürecek anneye terk etmiş gibi hissedilmektedir. Ancak baba kızının çağrılarına kulak vermez. Fallik talebi yardım çılgınlığına gerilemiştir bile.

Olivia'nın düşü de benzer bir bilinçdışı imajı açığa çıkarıyor. Düşünde yavru-
rularını doğuran bir anne kediyi izliyor. Yavru kediler gözleri açık doğuyor
ve bunun ölecekleri anlamına geldiğini fark ediyor. Yavru kedileri kurtarmak
için onulmaz gayretlere giriyor. Önce onları sığmayacakları kadar küçük
bir kutuya koyuyor ve kediler orada nefessiz kalıp ölüyorlar. Daha sonra
onları anne kedi ile birlikte, hayatta kalmakta zorlanacakları, karlarla kaplı
bir yere bırakıyor. Babası da orada ve ona yardım etmesi için yalvarıyor.
Babası çok meşgul olduğunu söylüyor, bir iş toplantısı varmış. Yavrulara
geri koşuyor ve hepsinin öldüğünü görüyor. Olivia bu detayları anlatırken
gözyaşlarına boğuluyor ve düşünün gerçek hayattaki gibi olduğunu, baba-
sının ölüp ölmeyeceğini umursamayacağını söylüyor. *Gözleri açık olduğu
için* ölmeye mahkum olan yavru kedi kesiti, aslında bir ilk (kökensel) sahne
anısını birincil düşünce süreçleri içerisinde düşünüyor olduğuna dair bir
referanstır. Olivia, ebeveyni onun uykuda olduğunu düşündüğü bir zaman
onları izlemiş ve annesini “kaymağı kapan kedi” olarak tanımlamıştır. Bu
minik çocuğun zihninde ölmüş olan şey, bir gün anne kediyle özdeşleşip
genital babaya ve kendi yavrularının yaşama hakkına erişebilme umududur.
Diğer tüm çağrışımları da içeriden yok edilme hissine sürüklemiştir onu. [Bu
sırada, aylarca çocuk sahibi olma arzusuna dair bir belirti olan amenoreden
(adet görmeme) yana dert yanıyordu; ancak Olivia'nın düşleminde, o artık
boş ve bitmişti. Ölü yavru kediler sadece kendini değil, doğmamış çocuk-
larını da ölmeye mahkum ettiğini ifade ediyordu.] Kadınsılığını tehlikede
olduğu durumdan kurtarmak için düşünce giren kişi babasıdır. O da hiçbir
şey yapmaz ve sonuç ölümdür.

Babanın onları *yüzüstü bıraktığı* bu gibi durumlar, ki bu benim tüm eşcinsel
hastalarımda görülen bir durumdur, babaya herhangi bir erişimi yasaklayan ve
kızının babaya yönelik belli ettiği sevgisizliği, sanki bu nefret onun için yapılan
bir hediyeymiş gibi destekleyen bir anne imajı ile sıklıkla eşleşerek gelmiştir.
Böylece, babaya, aşkına ya da penisine duyulan herhangi bir arzu, her iki ebe-
veyn tarafından da tehlikeli ve yasaklanmış gibi hissedilmekteydi; bu, annenin
sevgisinin yitirilmesine ve babanın kastrasyonuna yol açabilecek bir arzudur. O
halde bu, intikamcı ve zulmedici bir babaya yönelik birçok bilinçli düşlemlere yol
açmaktadır. Bu noktada önemli olan, *baba ile bilinçdışında bir libidinal yatırım*

nesnesi olarak değil de rahatsız edici ve tehlikeli (anal) niteliklere sahip, tahrip edilmiş bir imaj olarak özdeşleşme fikridir.

Kendilik-İmajı ve Baba-İmajı

Olivia, analizinin başlarında daima büyük, kalın kazakların üstüne lekelenmiş kot ceketler giyer ve çevresinde onun görünüşünü eleştirerek ve daha kadınsı kıyafetler giymesi konusunda ısrarcı davranan kadınlardan yakındır. “Kendimi acınası hissediyorum. Herkes çok pejmürde olduğum için beni küçümsüyor. Pejmürdeyim de. Ve yaşımı göstermiyorum. Ve pasaklı bir erkek çocuğuna benziyorum. Benimle ilgilenmediğinize eminim. Sanırım, analizime bile devam etmek istemiyorsunuz.” Daha sonra öfkeyle, çekici kıyafetler giyerek danışmanlık almaya gelen birçok kadın olup olmadığını sordu bana. “Kirli, sakar ve iğrenç,” olduğunu söyleyerek ağlamaya başladı, her durumda farklı olması imkânsızdı. “Diğer kadınlar gibi giyinseydim kendimi çok gülünç hissederdim herhalde. Ayrıca moda ve makyaj hakkında gevezeliklerini duymaya dayanamıyorum. Annem hayatım boyunca beni resepsiyona gider gibi giyindirdi. Her zaman kızgın ve hasta hissettim.”

Olivia burada kendisiyle ilgili bir dizi önemli nitelikleri aktarıyor. Öncelikle, babasını resmederken kullandığına benzer birçok tabiri şuan kendisine uygun görüyor. Bilinçdışında tanımladığı özelliklerden bazıları, *ona yaklaşmanın tek/biricik yolunu* temsil ediyor. Bir nesne olarak büyük ölçüde kaybettiği babası, şimdi bir anlamda kendi içinde vücut bulmuş durumdadır. Bununla birlikte, babanın gerilemiş bir imajı ile böyle bir yakından özdeşleme kurmak, hal böyleyken, anne tarafından yasaklanacak ve diğer kadınlar tarafından hor görülecek gibi hissedilmektedir. Ancak, açıkça ne bundan ne de hayati önemdeki bilinçdışından yoksun kalmaya kararlıdır. Anal tabirlerle tasarlanan bir baba ile narsisistik özdeşleşme kurmak hayli çelişkilidir. Bu özdeşleşme anneyi rahatsız ediyor ancak analizana, onunla bir tür psikotik birleşim kurmaktan kaçmasını garantiliyor. Bu seansta, Olivia’nın bilinçdışı bir şekilde babasıyla özdeşleştiği özellikler nedeniyle analistin onu terk edeceğinden korktuğunu görüyoruz. Bu “anal” özellikler açıkça kimliğinin yaşamsal bir bölümünü, korumak için mücadele etmek zorunda olduğunu düşündüğü bölümü temsil ediyor.

Ayrıca babasına atfedilen sadistik özelliklerle de özdeşleşiyor. Olivia, ona “bir güçlülük ve zalimlik görünümü” verdiğine inandığı kalın bir deri bileklik takmaktaydı. Ayrıca, rastlayabileceği tehlikeli erkeklerden (örneğin taksi şoförlerinden) görünüşte kendini korumak için el çantasına gizlenmiş büyük bir bıçak taşıyordu. Ancak bıçağı kullanan ve bu nedenle tehlikeli kabul edilebilecek kişinin kendisi olduğu gerçeğinin asla bilincinde değildi. Böylece Olivia, babasının sözde tehditkâr gücü ve öldürmeye hazır oluşunun yanı sıra kirliliği ve iğrençliği ile de özdeşleşmişti.

“Kirli, iğrenç” babasal fallus ile yapılan bilinçdışı özdeşleşme anne tarafından şiddetle onaylanmazken, tüm erkeklerle arasına mesafe koymaya dair belirgin arzusuna böyle bir şey olmuyordu. Olivia’nın, annesine dayanan, erkeklerle acımasız karşılaşmalarla dolu bir dehşet hikâyeleri ambarı vardı. Sonuç olarak, önlemlerine sadece gerekli bir savunma olarak değil de annesinin onaylayabileceği önlemler olarak bakıyordu. Bu şekilde, annenin hem içerideki (bilinçdışı özdeşleşme) hem de dışarıdaki (erkeklerin tehlikeli olmasına dayanarak arzuya karşı korunma) dünyada heteroseksüelliğe karşı olduğu hissine kapılmıştı.

İşte Karen’in otoportresi; tabiri caizse aynı renklerle ancak kendine ait taklit edilemez bir üslupla boyanmıştır. “Ben sadece bir pisliğim ve herkes de bana ona göre davranıyor zaten. Ancak arkadaşım Paula beni hayli farklı gördü. Ve böylece beni gerçekten sevdiğini anlamış oldum. Benim çılgınlığımı sevdi ve bana pislikmişim gibi davranmadı!” Daha sonra savunmacı bir şekilde ekledi (görünüşe bakılırsa analistin de onu gerçekten sevip sevmeyeceğini merak ediyordu): “Haftalardır banyo yapmadım ve umurumda bile değil. Kokarca gibi kokuyorum ve bunu seviyorum! Kokuyu alabiliyor musunuz?” Karen kendi vücut ifrazatı ve kokularına tutunup kalmaya, yani hayli narsistik bir biçimde çok yatırım yapmaya, daha farklı bir giyim tarzını ekleyerek aslında aynı fikri sürdürüyordu. Görünüşü bir beatnikti [*hippi*]. Dışarıdan formalite gereği kadınsı kıyafetler giymek zorunda bırakıldığı zaman endişeli ve rahatsız hissediyordu. Hatırladığım kadarıyla, bir gün bana onun için bir kadın gibi giyinmenin düşünülemez ve izinsiz bir durum olduğunu söylüyordu bağırarak: “Çıldırıdınız mı? Ben, bir kadın mı? Bu iyi bir şaka!” Yüksek tondan patlayan kahkahalarını dakikasında kontrol edilemeyen hıçkırıklar izledi.

Yine kendisini tam olarak babasını tasvir ettiği gibi, onu sevmesini, güvenmesini ve saygı duymasını imkânsızlaştıran belli hususlarla tanımlayan genç bir kadın bulduk. Olivia gibi bir bıçak taşımıyordu ancak aynı durumlarda sayısız adam öldürme düşlemleri kuruyordu: “Bazen erkekleri, herhangi bir erkeği öldürmek ve karnından bıçaklamak istiyorum. Bazen erkekleri çıplak ellerimle boğmak istiyorum.” Söylediğini dışavuran bir el hareketi yaptı. “Geçen gece düşümde R’yi (beş yaşındayken kendisini ona teşhir eden bir adam) gördüm ve onu bir baltayla parçalara ayırıyordum. Ortalık kan gölüne dönmüştü, bağırsak ve irinler etrafa saçılmıştı. Baltayla parçalamaya devam ettim. Ancak yine de ölmedi.” Sonradan tekrar hayata dönen bir adamı parçalıyor olduğu bu düş, Karen’in düş yaşantısında tekrarlayan bir temaydı.

Diğer anlarda Karen, bu ölüm saçı dürtüleri etrafındaki adamlara yansıtıyordu ve bazı erkeklerin onu yok etmek için komplo kurduklarını düşündüğü için sokakta dolaşmaktan korkuyordu. Bu korkular cansız dünyaya bile sıçramıştı. Böyle zamanlarda Karen, üzerine düşmesin diye panik halinde yüksek binalardan uzak duruyordu. Sürekli uçak kazası, deprem veya diğer kontrol edilemez felaketlerin kurbanı olacağını öngörüyordu. Bunlar, babasının arkasından gizlice gelip onun kafasını kestiği düşlemini canlı bir şekilde yeniden geri çağırmaktadır. Üstbenlik tarafından ne kadar gizlenmiş olursa olsun, babaya duyulan herhangi bir cinsel isteği cezalandırma gibi karşılanan bu işkence edici korkuların yeniden inşa edilmesi zor değildir. Başlangıçta fallik olan baba, şimdi özdeşleşme yoluyla anal-erotik bir sahipliktir; tüm varlığı sadizm hâkimiyeti altındadır.

Burada genital öncesi anal-erotizmin saldırgan bileşeninden koptuğunu not edebiliriz. Babası ile kurduğu bilinçdışı anal-erotik bağ, benliğin dikkate değer yoğunluktaki narsisistik boyutu tarafından alıkonulmuştur. Babadan bir aşk nesnesi olarak gelen herhangi bir şeyi karşılamak veya almak için hiçbir şekilde aktif bir arzu ile bağlantılı olamayacaktır. Babanın penisini aktif bir şekilde içe almaya dair arzusu ile eşleşmiş ve babayı bir aşk nesnesi olarak alıkoyma arzusu gibi düşlenegelmiş şey, onun babadan gelecek anal-sadistik *saldırılarından* kurtulma ihtiyacı (kendi cinsel arzusunun yansıtılması) ile yer değiştirmiştir. Bu, heteroseksüel ihtiyaçların yeniden uyanmasına karşı sağlam bir savunma görevi görmüştür.

Tahmin edilebileceği gibi, bu hastalar analizin ilerleyişi ile düşlerinde ve düşlemlerinde analitik-alıcı isteklerde çeşitlilik gösterebildiler. Çocuksu dürtülerin

bütünleşmesine izin vermiş analizler, cinsel arzunun yeniden keşfine ve çoğu durumda bebek sahibi olmak için yoğun bir arzu duyulmasına yol açmıştır. Tabii ki bu arzular uyandığında beraberinde çok fazla endişe ve hipokondriatik korkuların dirilişini getirmişlerdir ve eğer annesel imago ile arasındaki bağ çözülecek ise ödipal tehlikenin (birinin cinsel varlığının kısırlaştırılması) ve ödipal evre öncesine ait boyutun (terk edilmek ve ölüm) analiz edilmesi gerekmektedir.

Bu noktada Olivia'nın düşü ilkel (kökensel) ödipal görünümleri ve anal-erotik sembolleri çağrıştırmaktadır. "Tüm çocukluk tatillerimi geçirdiğim X plajı boyunca koşuyorum. Bedenime takılı bir penise sahip olduğumu görüyorum. Bir grup erkek peşimden koşarak bana kurşun atıyor. Kurşunların hepsi anüsüme doluyor. Sonra o an çok hastalanıyorum, bir grup doktorun beni muayene ettiği bir yere doğru gidiyorum. Penisim yok oluyor. İçimin röntgenini inceliyorlar. Rektumumda ve hatta karnıma kadar uzanan bir alanda kocaman siyah bir sıçan var. Orası çok karanlık ve hareketsiz. Ve bir anlamda güzel de. Taştan oyulmuş bir şey gibi, Château de Blois'nin etrafındaki taş oymalar gibi. Yine de sıçanı görünce çığlık atmak istiyorum ve onu gizlemeye çalışıyorum. Doktorlar bana onu kusmam gerektiğini söylüyorlar, aksi takdirde beni zehirleyecek ve öleceğim. Ancak o anda, kusmama gerek olmadığını farkındayım. Hareket edersem sıçanı kaybederim (ve sonra ölürüm.) Korkudan felç kesilmiş ve hareket etmeye korkar bir halde uyandım."

Burada (Château de Blois civarındaki) sembollerle karşılaştırılan ve babanın fallik gücünün sembolü olan sıçan şimdi anüsüne takılıp kalıyor. Düş, kusma fobisine (bu içselleştirilmiş fallusu kusabilecek olması) dair bir ipucu ve içini yakan bu çatışmaya biraz içgörü getiriyor. Düşteki doktorlar, hem çocukken ona bitmek tükenmez "bağırsak" rahatsızlıklarıyla bakım veren anneyi, hem de o zamanlarda, annesi gibi, içinde değerli herhangi bir şeyi saklamasını yasakladığını düşündüğü analisti temsil ediyordu. Baba ve penisi yasaktı. Oysa sıçanı kaybederse yaşayamaz. Babası olmadan o bir hiçtir. Ölecektir.

Bu kısa klinik alıntılar eşcinsel kadının babası ile olan ilişkisine dair neyi aydınlatıyor? İlk olarak, kızın babasıyla ilişkisinde normal veya olağan olarak görülen şeyden yana hiçbir iz göremiyoruz. Babaya yönelik alt-benlik istekleri üzerinden oluşan çatışmalara dair olağan nevrotik çözümlerin hiçbirini bulamı-

yoruz. Düşlerde bile ona bağlı dürtülerin erotik yönleri nispeten kamufle edilmiş durumda. Karen'ın, babası çaresizce ayakta beklerken araçla ezilen çocuk düşünüyorsa, ele alırsak, fallik babaya duyulan arzunun, çocuğunu ödipal-evre öncesi annenin taleplerinden koruyacak bir baba ihtiyacına gerilediğini görüyoruz. Düşlerinde ikincisinin tehlikeli boyutları ortadır. (Bu bağlamda arzunun, bilinçli olarak anne-kız ilişkisinde davetsiz bir misafir olarak temsil edilen babanın ortadan kaldırılması olduğu hatırlatılmalıdır. Babanın dışlanması ilişkin kaygı tamamen bilinçdışıdır.)

Öncesinde, hastalarda küçük kızın iç nesne dünyasında bir aşk nesnesi olarak gizlenen ve bu haliyle tartıştığımız babaya ne oldu peki? İlk (kökensel) istekleriyle başa çıkamamakla kalmamış, aynı zamanda ebeveynleriyle ve üzerindeki bilinçdışı talepleriyle başa çıkma girişiminde benliği köklü değişikliklere uğramıştır. Babanın bilinçdışı sorunları ne olursa olsun (silahlı kuvvetlerden ani dönüşler, küçük bir erkek kardeşin doğumu, sevgili bir hemşirenin ölümü gibi dışarıdaki olaylarla sık sık yoğunlaşmaktadır), kızı onu klasik ödipal dönemin doruğunda, libidinal isteklerinin nesnesi olarak terk etmiş görünüyor. Böylece, bir köşeye atılan babasal nesne daha sonra asla vazgeçilmemek üzere küçük kızın benlik yapılanmasının içine alınmış oluyor. Eşcinsel kızın evreninde babanın yerini başka hiçbir erkek alamayacaktır. Buradaki babadan bir libidinal yatırım nesnesi olarak vazgeçmek, ne olağan kadınlarda gördüğümüz orijinal nesneden feragat etmeye ne de nevrotik gelişmelerde bulduğumuz engellenmiş ödipal istekler ve kastrasyon kaygısı ile baş eden semptomlar üretmeye karşılık gelir. Cinsel çekiciliğinden yoksun bırakılan baba, “erkeksi” bir karaktere sahip olan kadın olgularında olduğu gibi, mümkün olan tek nesne olarak muhafaza edilmemiştir. Eşcinseller için baba bir nesne olarak kayıptır ve onunla kurulan ilişki belirli bir özdeşleşme biçimiyle yer değiştirmiştir. Herhangi bir özdeşleşmenin doğasında var olan çiftedeğerlilik burada ölçüsüzce artmıştır; benlik, daha sonradan kimliğinin önemli bir kısmını oluşturan bu özdeşleşmelerden yana acımasızca üstbenlik saldırısına maruz kalacaktır. Eşcinselin kendi üzerine yığıldığı depresif suçlamalar, melankolik hastalardaki klasik suçlama niteliğini taşımaktadır. Bunlar içselleştirilmiş babaya yönelik saldırıyı temsil etmektedirler, lakin narsisistik olarak önemli olan ve gayretle korunan nesne, psikotik çözülmeye karşı bir siperdir. Bu “genital önceleştirilen üstbenlik”, kırılğan bir

benliğe ve çoğu benlik işleyişinin yoksullaşmasına ve felce uğramasına yol açar. (Süre, bu yoksullaştırılmış yaşamların tanımlanmasına izin vermemektedir.)

Küçük kızın, babasının fallik temsili gibi büyümesi ve gelişmesi için son derecede önemli olan bir şeyi içselleştirme teşebbüsünde, bunu neden yalnızca nesne kaybı, benlik zedelenmesi ve büyük acılar pahasına yapabiliyor olduğu sorusuyla karşı karşıyayız. İçselleştirilmiş imajı çeşitli yönleriyle açıklarken, yalnızca kısmen uyumlu bir bütünleşmenin önündeki engellerin açıklamasını yaptık. Daha dolgun bir anlayış için annesel imago ile kurulan ilişkiyi daha yakından araştırmamız gerekmektedir (ebeveynsel çifti ayırmamız yapay olduğu için daha yakından bakmalıyız).

Anne İmajı

Anne, oldukça idealize edilmiş bir biçimde (güzel, yetenekli, çekici ve benzeri gibi) tanımlanmıştır. Kızının olmadığı her şeymiş gibi hissedilir, ancak bu eşitsiz durum görünüşte kanıksanmıştır. Anneye bilinçte haset edilmemektedir. Ayrıca, hastanın karşı karşıya kalabileceği yaşamsal tehlikelere karşı tam bir güvence figürü olarak ortaya çıkmaktadır. Yine de, aynı zamanda, annenin sürekli olarak tehlike altında olduğu hissine kapılmak veya aniden ölmesine dair duyulan korku yaygındır. Düşlemlerde anne ölümcül kazaların kurbanı, acımasız saldırganların avıdır; ya baba tarafından aniden terk edilişlerin ya da aşırı tahakküme uğratılışların tehdidi altındadır. Babanın hem cinsel hem de başka türlü haksız taleplerde bulunduğu inanılıyordur.

Böyle bir imago ile özdeşleşme iki temel nedenden dolayı zordur. Öncelikle, annesiyle narsisistik özdeşleşmeye yönelik her türlü özlem başarısızlığa mahkumdur çünkü annenin, kızın “doğarken sahip olmadığı” güzellik, zeka ve yetenek gibi tanrı vergisi niteliklere sahip olduğuna inanılır. Anne figürüyle kurduğu bilinçdışı özdeşleşme, ona yönelmiş bir düşmanlık ve yıkıcı duygular stoğunu bastırmak için gereklidir. Dolayısıyla ulaşılamaz bir idealde tutulması önemlidir. İkincisi, bu tutum heteroseksüel düzlemde annenin tehlikeli olmasa da mutsuz bir rolü olduğuna dair inanç ile pekiştirilir. Hiçbir durumda, annenin babaya bir aşk nesnesi olarak sahip olmasıyla geliştiğine veya tamamlandığına dair herhangi bir bilinçli his yoktur. Bu hastaların her birinin analizin başlangıcında istekli olduğu düşlem, babanın tamamen ortadan kaldırılması, şefkatli ve kalıcı bir anne-kız ilişkisinin oluşturulmasına duyulan bir arzu olarak özetle-

nebilirdi. Bu son arzusun yerini çoğu olguda cinsel partnerler ve aynı zamanda annenin ikameleri olarak kadınlar almıştır. Aynı dileğin detayları erken aktarım durumunda sürekli olarak tekrarlanmıştır. Saldırgan unsurları, şeffaf olsa da bilinçdışıydı. Şimdi bu kadınların annelerinden nasıl bahsettiklerini dinleyelim.

Olivia: “Annem yetenekli ve güzeldi. İnsanların gözünde bir yıldızdı ve etrafındaki herkes ona hayrandı... Ben hep onun yanında olmak isterdim. Ne zaman dışarı çıksa, bir arabanın altında kalacağı fikrine kapılırdım... Çok saf ve masum biridir ve birilerinin kötü düşünceleri olduğunu hayal bile edemez o... Tek sorun, hasta olmanın ne demek olduğunu anlayamamasıydı. Asla hasta olmazdı... Her nasılsa, ona ihtiyacım olduğunda asla orada değildi. Midemdeki tüm sıkıntılar onu yanımda tutmanın bir yolu muydu acaba...”

Eva şöyle derdi: “Onu çok sevdim, ona çiçekler almak için tüm paramı biriktirirdim.” (Daha sonralarda, kız arkadaşlarına çiçek vermek için babasından para çalışıyordu.) “Küçük kız kardeşime bakarken ona duyduğum özlemde neredeyse hasta gibiydim. Bazen beni evde tutması için hasta olmaya çalışırdım.” Daha sonra, “Ancak bir şekilde ona yaklaşamazdınız. Kaba değildi ancak sevgi yerine başka şeyler verirdi.”

Rastgele alınan bu iki örnek birçok kez çoğaltılabilir. Her şey hesaba katıldığında, annenin babadan bile daha basmakalıp bir temsili vardır. O, hayran olmak için bir idealdir ancak asla elde edilemez. İdealleştirilmiş yönleriyle kızının benlik kimliğinin dışında kalmaktadır. Ondaki saygı uyandıran niteliklere ilaveten, kayıtsızlık ve uzaklık yorumları ve sevgisinde güvende olunamayacağı hissi bulunmaktadır (belki de hastalık yüzünden). Bu hastaların hepsinde, annenin gizlice babaya kara çaldığına dair yalın bir izlenimin olduğunu önceden dile getirmiştik. Bu durumda kızı için baba, eğer tehlikeli değilse, kuşkusuz istenmeyendir, güvenilmez veya dışarıdan olmalıdır. Bu nedenle, annenin itilafı ve koruması olmadan, kızının alt etmiş yana belli bir tehlikeye maruz kalmasının olası olduğu, tekrarlayan bir düşlem vardır. Analizin ilk aşamalarında, bu tehlike nadiren açık bir şekilde ortaya çıkar; üzerinde durulan şey annenin vazgeçilmezliğidir.

Bu hastaların büyük bir kısmı, annenin “aşağılamalara tabi olmayı” reddettiği, “amansızca saldırıya uğramaktan yorulduğu” gibi ikinci dereceden kanıtlara

dayanarak, ebeveynler arasında cinsel bir ilişki olmadığı fikrini sürdürmüştür. Bir hastaya annesi tarafından, babası ile arasında cinsel ilişki olduğu söylenmişti ancak bu, anne uykudayken olmaktaydı. (Bu hasta, yıllarca insomniadan mustarip şekilde Paris'teki dairesinde tek başına uyuyamamıştır. Korkusuz uyuyabilmesi için yakınlarda bir kadın arkadaşı olması gerekiyordu. Böylece annesinin, kızı ile babasına duyduğu bilinçdışı arzu arasında kaldığı kendi çocukluk durumunu yeniden yaratmış oluyordu.) Bu gibi analizanların seanslarında tecavüz ve diğer cinsel şiddet hikâyeleri yaygındı ve bunlar bazen anneye atfediliyordu. Genel izlenim, annenin kendi içindeki heteroseksüel duyguları tanımadığı ve kızına yasakladığı yönündeydi.

Şimdi, analitik seansların başlarında ortaya konduğu gibi ebeveyn imajlarını kısaca özetleyelim. Baba kötü, kirli ve tehlikeli olan her şeyin depolandığı yerdir, anne ise çatışmasız bir nesne olarak korunur. O, tüm güvenlik önlemlerinin kaynağıdır. (Daha sonra cinselleşmiş aşk nesnesi haline gelen diğer kadınlarda aranan bir güvence.) Pek çok değerli kadınsı özelliğe sahip olduğu düşünülmektedir, ancak bunlar bilinçli bir kıskançlık uyandırmamaktadır. Kız çocuğu daha sonra başka bir kadını severek bu niteliklerin bazılarını erişmeyi umut edecektir. Güzel anne temasını ekşiten nokta onun soğuk, uzak, anlayış bakımından eksik olduğu izlenimidir. Bununla birlikte bu durum, idealize imajın bozulmadan kalması için kızının bilinçli bir şekilde içerlendiği bir şey değildir. Aksine, bu kadınlar *kendilerini* sevmeyen, annelerini düş kırıklığına uğratan çocuklar olarak görmektedirler. Böyle bir anne, böyle bir kızı (düzensiz ve kadınsılıktan uzak, sık sık hastalanan ve ortalamada fazlaca idrak sahibi olmasına rağmen neredeyse değişmeksizin başarısız olan bir öğrenciyi) nasıl kabul edebilirdi?

Bu söylemin arkasından, hayli farklı iki tema yavaş yavaş ortaya çıkmaktadır: annenin sağlığı ve güvenliği için duyulan daimi endişe ve ölümcül hastalığa yakalanması ya da cenazesini bulmaya veya parçalara ayırmaya dair obsesif imajlar. Genellikle bunların yerini kadın cinsel partnerler almıştır ve yalnızca analiz ilerledikçe anneye bağlı olarak çocukluk yıllarında var oldukları tespit edilmektedir. Bu analizanlar, anneye (veya daha sonraki ikamesine) çok yakın bir kişiye gereksinim duymakta ve bu kişiyi temel saldırgan içeriklerini ince bir şekilde örten ilgi ile kaplamaktadırlar. Sevilen kişinin ölümcül bir felakete kurban gitmesine dair düşlemler analizan ve onun nesne dünyası bakımından bilinçli bir şekilde tam bir tehdit olarak düşünülse de bunların, kendi içlerindeki

annesel nesneyi tahrip etmek adına tehlikeli dürtüleri engellemenin sihirli bir yolu olduğunu görmekten kaçınamadılar.

Şaşırtıcı derecede düzenli bir şekilde getirilen ikinci tema düzen, sağlık ve temizlik işleri ile titizlikle meşgul olan katı kontrolcü bir anne temasıdır. Karen'in yaptığı açıklama şu imajı yaratmaktadır: "Annem bedenimle ilgili her şeyden nefret ediyordu. Dışkı yaptığım zaman sanki zehir yapmışım gibi davranırdı. Yıllarca annemin dışkı yapmadığına inandım. Aslında hâlâ inanılması zor geliyor! Bir diğer hastanın, tuvalet ihtiyaçlarından bahsetmesi bile yasaktı. Küçük yaşlardan itibaren, bu tür olaylara dikkat çekmek için kibarca öksürmesi gerektiği öğretilmişti. Dışkıya benzeyen/salıcı işlevlerinden dolayı her zaman kirli ve utanmış hissetmişti. Başka bir anne kabızlıktan her zaman "arka taraf belası" olarak bahsetmekteydi ve kızına dışkısına bakmasını yasaklamıştı. Annenin analite kontrolünün ve anal-erotizmi reddetmesinin bu yönleri ve libidonun anal bileşenlerinin bütünleşememesi üzerindeki etkileri daha sonra tartışılacaktır. Bunların babanın fallik imajındaki yer değişimlerini zaten daha önceden göstermiş olduk.

Aktarımda veya çocukluk hatıralarında ortaya çıkıyor olsun, katı kontrolcü ve fiziksel olarak reddedici annesel imago ile ilgili malzeme, annesel nesneye yönelik saldırgan bir atak olarak düşünüldüğü ve sembiyotik bağlılık kurulan birinden kendini ayırma riski taşıdığı için ciddi bir direnç uyandırmaktadır. Bu kadınların kendi bedenleri için hissettikleri derin reddediliş duyumu acı dolu hislerle aydınlatılmaktadır. Başlarken genellikle *başka bir kadın bedenini* sevmeye düşlemleri üzerinden ifade edilmektedir. Eşcinsel hastalar çoğunlukla, bir kadın partnere tüm okşama, hassasiyet ve en ince keşifler bakımından cömert olma isteğini ya da analistle birlikte canlandırma isteğini ayrıntılı olarak anlatmaktadırlar. Buradan, bu hastaların bilinçdışında kendi bedenleri için talep ettikleri tüm sevgiyi başka bir kadın bedenine dönük bu yoğun duyuşal takdirde tuttuklarını, ancak annelerinin bedenlerini de, işlevlerini de sevmediğini gördüklerinde bunu hak etmedikleri hissini öğreniriz. İki hasta, annelerinin güzel kıyafetler giyme konusundaki ısrarının, aslında çirkin, deforme olmuş ve kirli olduğuna inanılan bedenlerini gizlemeye dair umutsuz bir girişim olduğuna kanaat getirmişti (böylece annelerin kendi durumlarına ilişkin düşünceleri ile özdeşleşmişlerdir).

Bu nokta, penis hasedi ve kastrasyon kaygısının kadın eşcinsel yapılanmasındaki rolünü incelemenin tam yeridir belki de. Çünkü bu tür kaygı oldukça

yoğundur ve bu yüzden en iyi, fiziksel olarak yok edilmek ya da bütünleşememe korkusuyla kaplanmış olmakla açıklanabilir. Çoğu kadın analizanının (doğrusu her iki cinsiyetten hastaların) malzemesini canlandıran kastrasyon kaygısının veya penis kıskançlığının ortak olan hiçbir dışavurumunu bulamıyoruz. Genel olarak, kadın “kastrasyonu” ile ilgili nevroitik kaygı, belirtilerde görülmediği takdirde, kişinin kadın olmasından dolayı şanssız ve zarar görmüş olduğu duygusuyla ifade edilme eğilimindedir. Öte yandan eşcinsel hasta, açıkça, belli kadınlara bollukla ve büyüğü bir şekilde bir şeyler bahşedildiğini ve onların ideal aşk nesneleri haline geldiğini göstermektedir. Penis hasedinin sıradışı özelliği, birinin kendisine ait bir penisine sahip olma arzusunun tamamen bilinçli olmasıdır. Eşcinsel hasta düşünde sıklıkla penisi olduğunu, kendi penisi olduğu fikri etrafında cinsel fanteziler ördüğünü veya masturbasyon yaptığını görür ve bazen kendi vücuduna takılmış bir penis icat eder. Tabii ki, o penisin takılı olduğu hiçbir erkek yoktur; kendi içinde bir şey olarak değerlendirilir ya da arzulanır, erkeksi anlamından, en azından bilinç dışında, çıkarılır. Fallus kavramının sembolik önemi (erekte penis, eskiden beri her iki cinsiyet için de eşit şekilde güç, doğurganlık ve arzu sembolü olarak geçerli olan zengin, sembolik anlamlarla donatılmıştır) onu kimin saklayacağıyla ilgiliyse de kadın için bunların hiçbirisi bir anlam ifade etmemektedir. İçselleştirilmiş babanın (burada konuyu genişletmemiz gerekmiyor) psikik temsili olmasına mahsus önemi, gördüğümüz gibi aynı derecede eksiktir. Babanın penisi fallik öneminden arındırılmıştır, içselleştirilmiş babasal fallus anal nesne durumuna gerilemiştir. Bir hasta, penis üzerinden dışkı temsili ile bu güç aktarımının etkili bir örneğini vermişti. Altı yaşındayken (kız çocuğu) bir gün tuvalet kapısını açınca babasını orada dışkı yaparken bulmuştu. O zamana kadar erkeklerin dışkı yapmadıklarına inandığı için korkmuş ve inanamamıştı. “Onun zaten bir penisi olduğunu görüyorsunuz, dışkı da yapabilmesine anlam verememiştim,” ifadesi hastanın yansıyan düşüncesidir. Babasını penis sahipliği için terk etmiştir ancak bunun yerine onu anal olarak kastre etmiştir. Yalnızca o ve annesi, dışkılama yeteneğinin eşsiz imtiyazıyla kıymetlenen o fallik güce sahip olabilirdi.

Penise yönelik tutuma ve penis hasedinin olağandışı ifadelerine ilişkin bu kısa örnekler bize bunun yalnızca manik reddetme mekanizmaları üzerinden ve gerçeklik sınavasından gelen keskin bir rahatsızlığın sonucu olarak edinilebileceğini göstermektedir. Böylece, penisin etkisi sadece ilk sahne bağlamında

değil, aynı zamanda bilinçdışındaki sembolik anlamında da değersizleştirilir ve reddedilir. Eşcinsel kadınların cinsel etkinliklerinin çoğu annesinin, babasının penisini asla arzulamadığını ve cinsel ilişkinin her durumda gerekli olmadığını kanıtlamak istermişçesine tasarımlanmıştır. Bu açıdan onun düşleminde bulduklarımız şiddetle, fetişistik karakter yapılanmalarındakileri hatırlatmaktadır. İleride göreceğimiz üzere başka benzerlikler de var; örneğin, eşcinsel kadının düşlemlerinde, erkek sapkınlığı yapılanmasında olduğu için, kadın cinsel organına dönük belli bir dehşet gizlidir. Açıkçası bir kadının derinlikli dehşetengiz ve korkutucu bir vajina fikrine sahip olması, fetişistte karşılığı bulunmayan belirli bir türden rahatsız edici beden imajına yol açmaktadır. Ayrıca eşcinsel kızın icat ettiği “oyun penisi”, birincil işlevi cinsel arzu ve cinsel doyumunu sağlamak olan fetişistik nesnenin niteliklerinden pek azına sahiptir. Ergenlik çağındaki hastalarımın biri, her dışarı çıkışında kendisinin icat ettiği bir penis giyiniyordu. Analizinin belli bir noktasında, bu toy davranışına dair hissettiği suçluluk duygusunu araştırırken, bir kez daha böyle bir penis yapmayı arzuladı. Bu, artık o denli çirkin bir suç gibi gelmiyordu ve görünüşe bakılırsa, oyun penisine dönük olan arzusunu bir kez daha ön plana çıkardı. “Dün gece kendime bazı parçalardan bir penis yaptım; onu bedenime takılıyken okşadım ve kızardım, heyecanlandım. Sonra onu aniden bedenimin içine itmek için garip bir dürtü geldi. Bu beni ölümüne korkuttu.” Vajinal duyumları ve tarif ettiği arzu duygusu onu endişe ile doldurmuştu ve aklına, böyle çılgın duygulara teslim olursa patlayacağı ya da öleceği düşüncesi gelmişti. Ardından gelen bir düş, tüm cinsel arzuların birbirine karışmasına dair daha fazla fikir verdi (düşünde annesinin ölmek üzere olduğunu görmüştü). Aslında, hasta eğer kendisine cinsel olarak canlı kalma izni verirse, anne imajının yasaklayıcı ve zalim tarafı ölecektir. Bu ana kadar sahte penisi hem klitoral hem de vajinal hissi bloke etmişti, böylece genital arzusunun baskılanmasına katkıda bulunulmuştu.

Eşcinsel bir kadın, başka bir kadının karşısında erkeksi bir rol takındığını iddia ettiğinde, bu ona penis vermek gibi bir şey değildir; daha çok derinlikli bir isteği gizlemek, partnerinden sembolik anlamda sihirli ya da fallik bir şey *almaktır*. Erkeklik rolü böylece diğer kadın pahasına kendini tamamlama isteğini gizlemektedir; narsisistik bir toparlanmadır. “Tamamlanma düşlemi” birçok şekil alır: kimi hem anne hem de çocuk olarak, kimi anne ikamesinden ona atfedilen kadınsı büyüü ve sırları ya da içselleştirilen babasal fallusun bazı

temsillerini absorbe ederek tamamlanabilir. Aynı zamanda, partner, hiçbir şeyin eksik olmadığı idealize edilmiş, kusursuz bir nesneden, kadının kendini hissettiği gibi aniden yıkılmış ve beceriksiz olarak görülen bir nesneye dönüşür. Bu anlarda eşcinseller, ötekini *onar*ma düşlemini yaşarlar (temelde annenin onarılmasıdır). O zamanlarda “bir kadına sunmak için hiçbir erkeğin sağlayamayacağı değerli bir şeye” sahip olduğunu hissetmektedir. Aslen anneye sunulan bu armağan, hiçbir zaman diğeri için kabul edilebilir olarak düşünülmemektedir. Annenin reddettiği şey memnuniyetle alınır ve doğrusu partnerden talep edilen de budur. Bu nedenle, onunla kurduğu ilişkisi hastanın kimliğinin ayrılmaz bir parçası ve var olduğuna dair bir teyit olarak düşünülmemektedir. Arkadaşı tarafından terk edilme korkusu intihar düşüncelerine sebebiyet vermekte ya da tersine çevrilerek eyleme vurulabilmektedir: “Onu terk edersem *ölür*.”

Bu da bizi analizde ortaya çıkan orijinal nesneyle kurulan ilişkinin önemli bir boyutuna geri getiriyor. Anne, kızının hayatında sabit ve bütünleştirici bir nesne olarak hatırlanmasından dolayı, (düşlerde, düşlemlerde, aktarımda) tüm hareketlere ve tüm arzulara karşı çıkan dinamik bir güç olarak yakalanır. Değişmekte olan imagoya derinlikli saldırgan ve nefret dolu hisler eşlik eder. Bir dayanak duvarı olan anne, şimdi bir hapisane olur. Ancak ondan kaçma arzusunu, süratle, onu tamamen kaybetmeye, ölümünü anıştıran bir şeye duyulan korku takip eder. Onunla kurduğu bağları gevşetmek, aynı zamanda babaya olan ilginin yeniden uyanmasına ve işe heteroseksüel arzuların karıştırılmasına yol açar. Bu değişimler de yine aynı nedenlerle kaygı krizlerine sürat vermektedir. Analizlerinde ödipal isteklerini yeniden canlandırdıkları, heteroseksüel düşlemlerle meşgul oldukları ve kadın olarak kendilerine duydukları narsisist ilgiyi arttırdıkları bir dönemde, iki analizandan ikisi de haftalar süren bir süre boyunca hasta hissetmişlerdi. Biri açıklanamayan ateşli nöbetlere, diğeri de kusmaya ve kırgınlık hissetmeye tutulmuştu. Her ikisi de amansız yorgunluktan şikayet ediyordu ve birkaç hafta boyunca zihinsel ve fiziksel akut sıkıntılar çektiler, böylesi rahatsız edici vücut deneyimlerinde ifade arayan çatışma-kaynaklı düşlemlerini açıklamak için hassas ve kalıcı bir analiz gerekmişti.

Cinsel arzunun tanınmasına yönelik, ilk adımlarla serbest bırakılan endişelerin bu kısa açıklaması beden benliğini içerir ve anne imajıyla kurulan zayıf bağı aydınlatmaktadır. Şimdi bu çocuksu bağı doğasını netleştirmeye çalışalım. Eşcinsel hasta, annesiyle kurduğu ilişkiyi bilinç dışında onun vazgeçilmez

bir parçası ya da işlevi gibi hissetmektedir. Bir zeminde kendisini annesinin “fallusu” olarak gördüğü söylenebilir, ancak bir başka zeminde, tıpkı bir dışkı nesnesi gibi annesinin kontrolü altında tutulduğunu hissettiğini görüyoruz. Annesel benliği tatmin etmeye ve arttırmaya çalışmaktadır. Erken çocuksu anıları, küçük çocuğu özgürleştirmekten çok onu anneye her zamankinden daha bağımlı kılan, bilinçli olarak kurulmuş benlik ve sfinkter kontrolü açığa çıkarmaktadır. Ayrıca böyle hastaların kendilerini annenin kolları veya bacakları gibi hissettiklerini söyleyebiliriz. Bu son imgelem parçasını, düşünde annesinin bacakları olduğunu gören bir hastadan ödünç aldım. Bir bacak bedenden nasıl ayrılabilir? Ve bağımsız varoluşun bundan keyif alması nasıl umulabilir? Ve yine, eğer bacaklar onu bırakmaya karar verirse, anne-beden nasıl işleyecektir? Bu ikilem, eşcinsel hastanın içselleştirilmiş anneye kurulan samimi beden bağının gevşemesini arzulamaya başladığında karşı karşıya kaldığı şeydir. Kabul edilemez iki çözüm ondan önce belirmektedir. Ampute bir beden olmaktan başka pek de bir şey olmama korkusu, sadece annenin intikam almaya ya da öleceğine dair kabusvari korkularıyla yer değiştirebilir.

Anneden sembiyotik bir tamamlanma nesnesi olarak feragat etmek ve onunla özdeşleşmek, hastayı aksine, yeni ve tehlikeli bir duruma sokar: kendi başına bireysel bir kadın olarak, bir kez daha heteroseksüel dünyanın korkularıyla yüzleşir. Olivia, kendi babasına ilişkin olarak buna uygun bir örnek anlatmıştı. Uzun bir ayrılıktan sonra babasıyla buluşacaktır. Paris’e nadiren de olsa yaptığı ziyaretlerinden hiçbir zaman hoşlanmıyordu, ancak bu sefer onu göreceğine ve kendisiyle ilgili konuşacağına dair girdiği beklentiyle heyecanlanmıştı. Birlikte olacakları akşam yemeğinde şık giyinmek için çok zahmete girmişti. Babası, onu her zaman “psikolojik olarak yavaş gelişen” biri olarak düşündüğünü söylemiş, ardından elbiselerini ve mücevherlerini eleştirmeye devam etmiş ve bu şeylerin kendisine uymadığını söylemişti. O da ani bir baş dönmesine yakalanmış ve kendi görüntüsünü yakalamaya çalışırken aynasına sarıldığı vestiyere doğru koşmuştu. Kendi sözleriyle: “Gördüğüm yüz tam bir yabancıнын yüzüydü. Çılgılık atacağımı sandım. Adımı ard arda tekrar ederek kendi bedenime geri dönmeye çalıştım.” Bu kısa duyarsızlaşma kesitinin önemini analiz ederken, dikkate değer bir içgörü ile şunu sordu: “Bir kadının kastre edilmesi gibi bir şey olduğu söylenebilir mi? Bir kadın için de tıpkı bir erkeğin penisini kaybetmesi kadar korkunç olacak bir şey demek istiyorum?” Babanın gözünde bir arzu nesnesi olmanın sonsuza

dek yasak olduğunu hissetmek, cinselliğinin önemsiz kılındığını hissettiği bir kastrasyondur aslında. Bu epizod genç kadında şiddetli bir depresyona neden olmuştu. “Babamı benden nefret ettiği ve beni reddettiği için affedebilirim. Bir bakıma aslında beni çok fazla sevmekten korktuğunu düşünüyorum. Her zaman tıpkı kıskanç bir sevgili gibi yorumlar yapardı zaten.” İç konuşması büyük olasılıkla son derece doğrudur.² Her halükarda, çok yıkıcı olan gerçeklik izlenimini düzeltmeyi başardı, böylece kadınsı kimliğini destekleyebileceği babasal bir imaj yaratabilmiş oldu.

Hastalardan gelen iki açıklama, anne ile kurulan karmaşık ve ilkel (kökensel) bağ devamlılığını sürdürüyor olsa da korkutucudur ve en yalın biçimde onu çözme arzusunun tehlikelerini ifade etmektedir. “Sizin (analist) hakkınızda sahip olduğum hisler dayanılmaz. Hayatım boyunca hiç kimseyi ne sevdim, ne de kimseden nefret ettim. Sizi seversem beni mahvedeceksiniz ve sizden nefret edersem de beni kovacaksınız.” Sevmek yutmak demektir ve bu hastaya göre ondan nefret etmem belli bir süre için önemli görünüyordu. Ayrıca benim nefretime güvenebilirse, bana karşı güçlü saldırgan ve sadistik duygularını kabul etmesi daha kolay olacaktı. Başka zamanlarda şöyle derdi: “Beni seviyorsanız kayboldum demektir; o zaman beni ya yok edecek ya da bok gibi bir kenara atacaksınız (ya da beni sonsuza dek annemin yaptığı gibi kendinize bağlayacaksınız).”

Bir başka hasta da şu düşlemi getiriyor: “Annem ve ben kaynaşıyoruz. Bir uçta ağızlarımız, diğer uçta vajinalarımız mühürleniyor. Soğuk çelik bantlarla bağlanmış bir daire oluşturuyoruz. Eğer kırılırsa, ikimiz de parçalara ayrılacağız. Bu düşlem birkaç seans boyunca devam etti ve şu dönüşümü gerçekleştirdi: “Başka bir kadını sevdiğim ilk an o çemberi kırmış oldum. Ancak kırılmadan önce tek bir vajina vardı ve o da annemindi. Buzlu parmaklarıyla benimkini sonsuza dek kapattı.”

Anneyle paylaşılan dehşet verici oral-sembiyotik evren, analizde açıklığa kavuşturuldukça ve ilk sahnede içe atılan, tehlikeli genital evre öncesi imajlar, içlerinde gizlenen arzuları ortaya çıkardıkça, babasal fallusun bozuk içe yansıtılması dönüştürülür ve kadınsı özdeşleşmeyi güçlendirir. Halen eski düşünme ait korkuların, şimdi ise erkeklerle birlikte yeni belirsiz ilişkilerde karşılaşılması gereken korkuların izlerini taşımasının yanı sıra, diğer kadın hastaların ortak nevrotik korkuları ile birçok benzerliği vardır: örneğin kişinin artık rakip olarak kabul ettiği diğer kadınlardan daha az çekici olduğuna dair duyduğu korku veya

bir erkekle yaşanan aşk ilişkisinde aranan şey için karşılıklı alıp vermede eşit değerde hiçbir şeye sahip olmama korkusu. Eşcinsel deneyimler yeni ve daha yüzeysel boyutta analiz edilmeleriyle tanınagelmektedirler. Bir erkekle cinsel haz almayacağına dair ortak nevrotik korku burada mastürbasyon ile ilgili olarak şöyle ifade edilmiştir: “Çünkü bu klitoral, oral ve anal deneyimlerin hepsini kadınlarla yaşadığım için bir erkekle orgazm yaşamaya sonsuza dek yasaklandım”. Eşcinsel kadın artık, suçlu *ödipal* düşlemleriyle mastürbasyon yaptığı için (yine de derinden derine eşcinsel biçimlerinde gizlenmişlerdir), heteroseksüel haz alma hakkından yoksun kalması gerektiğinden korktuğunu söylemektedir. Aynı zamanda sevmeye kapasitesiyle de meşguldür. Daha önceki kadınlarla olan aşk ilişkisinin oral-yıkıcı ve kompulsif unsurları, hiç kimseyi gerçekten sevmediğini hissetmesine neden olmuştur. Ancak bu durumun farkındalığıyla zaten cinsel kimlik ve karşılıklılığa dayalı bir ilişkiye yaklaşılmaktadır.

Kendilik İmajı ve Anne İmajı

Daha önce gördüğümüz gibi, analizin başlarında bu hastalar kendilerini daima seilmeyen ve fiziksel olarak çekici olmayan kişiler gibi görüyorlardı. Kadınsılıktan yoksun hissetmelerinde kendilerini, güzelliği, zekası, yetenekleri vb yönlerden erkeklerin çekici bulduğunu hatırladıkları anneleri ile elverişsiz şekilde karşılaşmışlardır. Hiçbirinde anne ile bu yönlerden bir özdeşleşme tespit edilememiştir. Ancak, büyük ölçüde yıkıcı bir *yansıtmacı özdeşleşme* vardı. İlk sahnenin sadistik düşlemleri ile birlikte anne imajına yansıtılan düşmanlık, daimi olarak annenin güvenliğinden yana korku duymalarına yol açmış, ayrıca kendilerini de tahrip olmuş benlik ile özdeşleştirerek katastrofik yıkıma, gizemli hastalıklara ve erkeklerden gelebilecek şiddetli saldırılara eğilimli görmektedirler.

Sadistik-oral ve anal koşullarla tasavvur edilen ilk sahne, daha sonra, bu hastaların ebeveynler arası cinsel ilişkiyi *inkâr* etmeye dönük acil ihtiyacına hizmet etmektedir. Bu *inkâr*, hastayı ve annesini bu tür “saldırılarından” korumaya dönük kompulsif gereksinimi artırmıştır. Bu düşlemlerden kız çocuğu kendisine sahte bir kimlik yaratır: eğer annenin bir arzusu yoksa ya da babayla heteroseksüel bir ilişkiye ihtiyaç duymuyorsa kızı, babanın ikamesi olmadığına ve annenin varlığının önemli bir parçası olduğuna inanabilirdi.

Bu annenin özü olma duygusunun ardında birçok ihtilaflı fikir yatmaktadır, bunlardan biri annenin bilinçdışı nedenlerden ötürü böyle bir ilişki istediği

algısıdır. Bütün bu analizanlar, anne tarafından boşaltılıp soyulma hissini aydınlatmışlardır, sonuç olarak varlıkları için hayati önem taşıyan şeyden yoksun ve doğuştan kendilerinin olan bir şeyden, kendi kadınsı cinselliklerinden mahrum kalmışlardır. İyi veya değerli herhangi bir şeyin kendilerinde olma olasılığını reddetmişlerdir. Tekrarlayan kusma korkuları, kısmen, *her şeyi anneye vermek* için yapılan bilinçdışı uyarıya bir cevaptı: içe atılan baba ve aynı zamanda kişinin kendi asıl kadınsılığıdır. Benzer bir anlamı olan başka bir ortak korku, halka açık bir yerde idrar yapmak veya dışkılamak zorunda kalmaktı, çünkü bu işlevler anne ile benzersiz bir bağ oluşturunuyordu. Bu korku, evden uzakta çalışma ve seyahat etme özgürlüğünü kısıtlamakta ve iki durumda da gergin okul fobilerine katkıda bulunmaktadır.

Lavmanlı anne, günlük müşhil uygulayan anne ya da boşaltılmamış bir bağırsakla uyumanın sağlık bakımından tehlikelerini vurgulayan anneye ait bolca malzeme hep burada ortaya çıkmıştır. Dışkılama bir suçtu. Ve dışkıyı tutmak da bir suçtu. Çıkarılan şeyi (babasal fallus) yeniden içe almaya duyulan bilinçdışı arzu, bir hastanın dışkılama boyunca nefesini tutmasına neden oluyordu. Kendi dışkısını koklayabileceğinden korkuyordu (aynı hasta, yıllar sonra, analizinde şöyle dedi: “Bir kokarca gibiyim ancak bunu seviyorum!”) ve annesinin bunu yapmasını yasakladığına ikna olmuştu.

Çocuğun kendi dışkı haklarını reddeden anne, babasına ve penisine erişmeyi reddeden anne ile birleşmiştir.

Herkesin fallik ve anal hazinelerini soymuş olma hissi, kaybedilenleri geri çalma arzusuna yol açmıştır. Bazı hastalarda bu arzu, kısmen eşcinsel eylemde etki bırakmıştır, ancak benzer yapıdaki diğer hastalarda çalma *kompulsiyonuna* neden olmuştur. Kleptomanik edimin önemine dair kısa bir çalışma, bu noktada eşcinsel özdeşleşmelerin doğasını daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir. İki kleptomani hastası, hırsızlık yapmaları için gerekli olan tıpatıp aynı *koşulları* aktarmıştır. Biri, “Bana yakın yaşayan, küçük, yarı-kör kuyumculardan çalmak bana hiç haz vermezdi, çok basit olurdu. Ben sadece iyi eğitilmiş erkek satış danışmanları olan büyük mağazalardan bir şeyler alıyorum. Burunlarının dibindeki şeyleri almak ne büyük zafer, hayal bile edemezsiniz!” demişti. (Yarı-kör kuyumcu kastre edilmiş bir imajdır. Güçlü mağaza danışmanlarının olduğu yerdeki gibi fallik bir zafer yoktur.) Bir başka hasta şöyle dedi: “Babamın bana vermeyi reddettiği her şeyi alıyorum; el çantaları, giysiler, saatler... ve onun

cüzdanından da yüzlerce dolar çaldım ancak hiç şüphelenmedi.” İlk bakışta bu hırsızlıkların şüphelenmeyen babadan (ya da onun ikamesinden) alınan fallik temsiller ve onu gizlice kastrasyona uğratmak olduğunu fark edebiliriz. Ancak hastalar, bir penis-ikamesinin kompulsif hırsızlığıyla meşgul olmalarına rağmen, çalınan ürünlerin nadiren penis sembolleri olduğunu, aksine, genellikle kadınsılığı artıran ürünler olduğunu fark ettiler (parfüm, iç çamaşırı, mücevher). Ayrıca genellikle annenin (ya da onun ikamesinin) kullandığı ürünlerdi, annenin kızında reddettiği, sihirli kadınsı tutumları gösteren ürünler. Bu ürünler, kızın *babasını etkilemek için* gerekli olan her şeyi temsil ediyordu. Çalınan nesnelerin sıklıkla *anneden onun isteklerine karşı “çalınan”* bir mahiyeti temsil ettiği, bu çalınan malların daha sonra başka bir kadına (ve bir durumda annenin kendisine) verildiği gerçeğiyle doğrulanmış oldu. Bu hediye vermeler, kadınsı çekimin özünü anneden (veya annenin yerine ikamesinden) absorbe etmeye ve çalmaya duyulan isteği onarma kompulsiyonunu açığa çıkarmaktadır. Bu durum babayı çekebilen gizli gücün, yani bebek yapma yeteneği ve annenin yiyecek, sıcaklık ve rahatlık sağlayıcısı olarak yaşam veren yetenekleri gibi değerlerin koyulaşması gibi düşünülebilir. Bütün bu nitelikler bilinçdışında *bir fallus olarak* da temsil edilmektedir; özellikle de kadınsı olanlar. Brunswick’in 1940’ta, Freud’un işbirliğiyle yazdığı makalesinde belirttiği gibi: “fallik anne’ kavramını kullanmaya devam edelim... çünkü... mutlak güce sahip anneyi, her şeyi yapabilen ve her değerli sıfatı bulunduran anneyi en iyi bu kavram tasarımılamaktadır”. Eğer onunla özdeşleşme hakkı alıkonulursa, kızı bu özelliklere saldırmak ve onları yağmalamak zorunda hissedebilir.

Bu nedenle, çalınan nesneler nihayetinde annesel olanı maskeleyen babasal bir fallusu temsil etmekteydi. Bu bakımdan, kleptomanik eylemler, tam olarak eşcinsellerin aradığı şeyi yeniden üretmekte ve sembolik olarak cinsel ilişkilerinde yeniden ele geçirmektedirler. Bu nedenle hırsızlığın şöyle anlamları vardır: bu, küçük kızın yoksun bırakıldığı ve anneye sunulan babanın penisidir. Aynı zamanda babanın gözlerinin önünde annenin çalınmasıdır. Baba için, anneye ve hediyelerine bir rakip olarak, kınanması gereken bir figür haline gelmiştir. Son olarak, kızın sadece *kendisinin dışında* olduğuna inandığı, kadınsılığın özünün anneden sembolik olarak çalınmasıdır. Bu niteliklere sahip olma iddiasında bulunursa, bunları ondan kaçınılmaz olarak uzaklaştırmak isteyecek olan anne tarafından tehdit edildiğini hissedecektir. Ancak çalınan büyüleriyile de daha

çok Sihirbazın Çırağı gibi bir şey olacaktır! Bu durum onu mahcubiyetle tehdit ediyor ve sıkça içinde gizlenen tehlikeli arzularla başa çıkma ihtimalinin daha iyi olduğu başka bir kadına, yoğunlukla sembolik nesneler veriyor ve böylece verici olarak mutlak zevki paylaşıyordur. Hırsızlık eyleminin tamamının oyun içinde oyun olduğu görülüyor: ödipal öncesi bir oyunu gizleyen başka bir ödipal drama. Bu, ilk sahne düşlemini ve aynı zamanda bireysel kimliği onarmaya dair çaresiz bir umut yaratma arzusudur. Bu, dinamik yönlerden eşcinsel sapkınlığın doğrudan eşdeğeridir diyebiliriz.³

Eşcinsel hastanın “hırsızlık dramaları” genellikle doğrudan kendi bedeninde dışa vurulur ve fobik veya fiziksel belirtilerle ifade edilir. Bir hasta, geçirdiği felaket bir akşamdan söz ederken böyle bir “hırsızlığı” yeniden yapılandırmıştı. Şık bir etkinlikte ilgi odağıydı ancak çekici bir adam gruba giriyor ve sohbeti ele geçiriyordu. Birdenbire bulantı ve boğulma hissi gark etmiş, eve gitmek zorunda kalmıştı. Yolda giderken bu durum üzerine derinlemesine düşüncelere dalmıştı ve belirtilerin başlamasından hemen öncesinde, korkunç bir hiddet ve kıskançlık yaşadığını fark etmişti. Birdenbire, bu adamın penisini fark etmeden yuttuğunu ve keşfedildiğinde ise onu kusmak zorunda kaldığını kafasında canlandırmıştı. Canlandırılan dramının temel önemi, hastanın iki yaşındayken, babasını annesinin başucundan ayrılırken izlediği bir perde anıyı barındırıyor olmasıydı. Annesinin, “Mona Lisa’ninkine benzer bir gülümsemesi vardı, hani aşıkların yüzünde gördüğünüz gülümsemelerden, içlerinde ötekine ait bir şeyler olduğunu salık verir... Beni karyoladan alırken ağladığımı hatırlıyorum. Oynamak için bana bir oyuncak verdi ve tatmin olmam gerekiyordu. Ancak istediğim şey *ondaydı*.” Bu hasta, annesinin, kendisinin hayatı boyunca alamadığı olağandışı kadınsı hediyelere sahip olduğuna inanıyordu. Sürekli annesinden bir şeyler talep ediyordu ancak sahip olduklarından asla memnun değildi. Sonunda, hastanın mustarip olduğu kusma fobisinin ve fiziksel duyularının, annenin hamilelik semptomlarının anıları etrafında kristalleştiği keşfedildi, böylece anneye ilişkin sembolik anlamları daha da aydınlatılmış oldu.

Eşcinsel kızın benlik-imaajını özetlerken, anne ile özdeşleşmenin neredeyse her anlamda yasak olduğunu söyleyebiliriz. Kızının içten ve dıştan temiz olmasını talep eden “anal” anne imgesinin arkasında, kızının çekici veya baştan çıkarıcı olmadığına kararlı olan başka birisi vardır. Anne figürü ile rekabet içinde olmaya dair en ufak bir düşünce akut kaygı yaratmaktadır ve huzursuz bir tamamlan-

mışlık hissini göğüslemenin bir yolu, ona yapışmaktır. Ondan ayrılmak, kimliğini kaybetmek anlamına geliyordu. Ancak bu korkunun anneyi de tahrip edeceği ortaya çıktıktan sonra, bu mutsuz çocukların annelerinin bilinçdışı sorunlarıyla başa çıkmak için savunmalar oluşturmak zorunda kaldıkları pekâlâ tahmin edilebilir. Bedensel belirtileri ve kaygılarının bir kısmı, kökenleri en erken çocukluk dönemine uzanıyor olması gereken beden benliğinin kırılganlığını göstermektedir. Bahsi geçen kadınların birçoğu fiziksel olarak karışmışlıklarına ve bedenlerinin nerede bittiğini bilmediklerine dair duygularını, sanki korkunç bir hiçliğe genişlemişler gibi anlatmaktadır. Bir hasta bazı zamanlar yalnızken paniğe kapılıyor ve gerçekten var olduğunu hissetmek için neredeyse başını duvara vuracak gibi oluyordu. Bir diğeri, bir zamanlar birlikte yaşadığı kadının (önceden annesine bağlı olduğu gibi çaresizce bağlı olduğu kadın) üç gün beklenmedik bir şekilde başka bir yerde kalmak zorunda kaldığını anlatmıştı. Psikotik boyutlarda kendine yabancılaşma duygularından mustarip olan hastalar, endişelerini ancak ellerine yanan bir sigara bastırarak kontrol altına alabiliyordu. Elbette belli bir düzeyde, bu duyguları kendi karşısına alarak sevgisini/aşkını hiddetli bir yıkımdan korumak istiyor olduğu açıktır, ancak bu sadistik ellerini yakma eylemi, başka bir düzeyde de yoğun bir rahatlama hissi getiriyordu, çünkü vücut sınırlarını ancak böyle belirleyebiliyordu. Bu tanım kendine yabancılaşma duygularını ayırmış ve beden benliğine ait sınırların kayıp yatırımlarını yeniden oluşturmuştur. Psişik olarak, anne-ikamesinin aniden kaybedilmesi kendi kimliğinin kaybedilmesidir.

Erkeklerin dışkı yaptıklarına inanamayan hastanın, kendi bedenine dair hiçbir zaman gerçeklik sınamasına tabi tutmadığı ve yetersizce kurduğu beden benliği ile bağlantılı birçok fikri vardı. Analizinin ilk aylarında, klitorisini sürekli olarak “penis”, vajinasını da “anüs” olarak adlandırıyordu ve bu terimleri simgesel anlamda kullandığına dair en ufak bir gösterge bile vermiyordu. Bir keresinde “anüsünden” çıkan âdet kanından bahsettiği zaman, dikkatini anüs ve vajinayı eşdeğer organlar olarak gördüğü gerçeğine çektim. O da şöyle cevapladı: “Peki fark nedir? A, sanırım *tamamen* aynı değiller ancak içeriden birbirlerine bağlılar, değil mi?” Diğer bedensel yanılgılar arasında, klitorisinden idrar yaptığına ve cinsel birleşme sırasında penisin doğrudan uterusu girdiğine inanması da vardı.

Yukarıda belirtilen her iki hasta da bazen ani bir denge kaybından mustariplerdi (örneğin, kalabalıklar arasındayken ya da merdivenlerdeyken) ve her ikisi de kapı aralığından geçmeye çalışırken duvarın içine girme korkusuyla

kuşatılmışlardı. Kişinin, bedeninin açıklıkları üzerindeki kontrolünü kaybetme korkusuna (kusma fobisi, vücuttan ifrazat atma alışkanlıkları), bedeninin fiziksel sınırlarının hissini kaybetme korkusu eklenmiş olması, içe aktarılan babayı ve onun sembolik temsilini kaybetme endişesinin ardında (kişinin anal içeriğini kaybetme kaygısı olduğunu) hastanın, sadece annenin varlığının kendisini dış dünyadan ayırt etmesini sağlayabildiği, belirleyici özellikleri olmayan bir duruma gerileme korkusu yatar.

Bu hastaların sabit bir beden imajı sürdürememelerine birleşik olarak, annesel imago ile doğrudan ilgili bir karakter özelliği vardır: hayatlarını en küçük detaylarda bile organize edememek. Düzensizlik ve kafa karışıklığının ortasında cezai bir raddede yaşıyor gibidirler. Yapıcı çalışma, evrak düzenleme veya bir valiz hazırlama konusundaki kararsızlık ve salahiyetsizliğin aynısı, herhangi bir faaliyeti düzenlemek, üstesinden gelmek veya tamamen birleşik bir bütünlüğe ulaştırma konusuna da aksetmiştir. İyi-tanımlanmamış, eksik, yetersiz ve savunmasız olma duygusu böylece yoğunlaşmaktadır. Bağımsız benlik etkinliği aksamıştır çünkü tehlikeli olduğu hissedilmektedir.

Bu farklı örneklerde, anne-imajı ile kurulan ilişkinin, *libidonun anal bileşenlerinin* benlik için faydalı olacak şekilde *bütünleşmesini* nasıl engellediğini görüyoruz. Bu sayede, hiçbir şey elde edilemezdi (ya da edilse bile alıkonulmuştu). Bu hastalar, anneden veya ikamesinden gelen sabit bir yardım olmadan sürekli çaba gösteremeyeceklerini kanıtlamak zorundadırlar. Bunu yapmak, annenin bilinçdışı talebinden ayrışmayı gerektirecektir ki bu nedenle de yasaklanmıştır. Çocuğunda her türlü kontrolü vaktinden önce teşvik eden anne, genellikle çocuğun kendisi -annesi- için uygulaması arzusu ile çocuğu, kendi başına uygulama ve zevkine göre kendi dünyasının üstesinden gelme hakkından mahrum etmiş olur. Annenin ideal beklentilerini yerine getirme arzusu benlik-ideali olur. Bu, babasal fallus rolünü anneye takınma arzusunun bir genişlemesidir, ancak enerjik yatırımı anal evre bileşen dürtülerinden kaynaklanmaktadır. O andan itibaren üstlenilen herhangi bir şey bir başkasının hizmetinedir, asla kendisi için yapılamaz. Çatışmadan kaçınılır ve bunun yerine, benlik bir başkasının benliğinin önemli bir parçası olmayı hedeflemektedir. Boşluk, yetersizlik, hasar görmüş beden imajı, karışık cinsel kimlik duyguları, engellenmiş libidinal ve saldırgan baskılar ve yoksul etkinlikler eşcinsel bir ilişki içinde şimdi çözüm arayışı içindedir.

Eşcinsel İlişki ve Anlamı

Kadın eşcinselliğine dair sınırlı sayıda makalenin hiçbirisi, kız çocuğunun eşcinsel bir bağ kurarken gerçek anneden dışsal bir engel olarak özgürleşmeye çalıştığını vurgulamamıştır. Ancak bu girişim, kız çocuğu gerçekten de korkunç bir şekilde içselleştirilmiş anne ile mücadele ettiğinden, amacına ulaşırken başarısızlığa mahkum olmuştur; imagoya bağlanmış tüm bilinçdışı dilek ve korkular hafif değişikliklerle partnerde yerini almaktadır. Bununla birlikte, eşcinsel arzularına doyum sağlamak için açıktan açığa arayışa girdiğinde, kişinin psişik durumunda bazı dinamik değişiklikler meydana gelmektedir. Bütün hastalarım, analizlerinde bu durumun bilinçli olarak anne üzerinde ve daha az bilinçli olarak baba üzerinde bir zafer gibi hissettirdiğini ortaya koymuşlardır. İlişkiyi keşfetmesi durumunda annenin tepkisinden korkma, onun yerine neyin getirildiğini bilmesi için duyulan şiddetli arzuyu maskeleymektedir. Bir hasta şöyle demişti: “Her nasılsa, annemin Susan’la olan aşk ilişkimi öğrenmesine kasti olarak izin verdim. Elbette fena kızmıştı ve ben de sanki onu bir şey için cezalandırmak istiyormuşum gibi gizlice memnun olmuştum. Bir *kadınla* analizde olduğumu öğrenmesi onu mahvedecektir!”

Başka bir zafer kaynağı da yeni ilişkinin aktif bir şekilde erotik olduğu gerçeğinde yatmaktadır. Her zaman anne tarafından yasaklanmış hissedilemeyen cinsel istekler ve mastürbasyon, anne-ikamesinden arzulanır ve talep edilir. Annenin sevgisi için babayla rekabet etmek artık korkulacak bir şey olmaktan çıkmıştır. Her ne kadar libidinal ilgiden mahrum edilse de baba imajı sürekli olarak mevcuttur; annenin babayı kötülüyor ve otoritesini küçümsüyor olduğu hissedilse de anne onunla yatmış ve bebekleri olmuştur! Eşcinsel ilişki sayesinde kız çocuğu şimdi erkek cinsiyet organlarının ve hatta erkeklerin bile vazgeçilebilir olduğunu “kanıtlamaktadır.” Aslında, ilk sahneye ve ödipal ebeveynlerine karşı galip gelir ve kendi kastrasyon kaygısının bütünlüğünü kısa devreye uğratar.

Bu çalışmada tartışılan tipik karakter özellikleri (baba ile belirli bir tür özdeşleşmenin tezahürü olarak yorumlanan özellikler), anne ve kız arasında her zaman bir çatışma kaynağı olmuştur. Anne çekici bir şekilde giyinmeyi, partilere gitmeyi ya da diğer kızlar gibi davranmayı reddeden, kadınsı olmayan kızından her zaman şikayet etmiştir (ondan yana her zaman düzensiz, çılgın, sorumsuz, orjinal olduğu için şikayetçidir), ancak aynı özellikler kızın eşcinsel partneri tarafından her zaman kabul edilmekte ve genellikle çok değerli bulunmaktadır. Bu kabulleniş, bu tür ilişkilerin başka bir bağlayıcı özelliği haline gelir. Bu has-

taların dünyaya sundukları merhametsiz, huzursuz, anal-erotik çocuğun içinde gizlenen şey, sadece derin bir endişe ve kedere değil, aynı zamanda içselleştirilmiş babaya da uzanmaktadır. Annenin ve genç kadının geri kalan çevresinin asla kabul etmediği şey budur. Ve partnerinin kucak açtığı şey de budur.

Böylesi bir kabullenişin ve paylaşımın önemli bir örneği hastalarımın biri tarafından anlatılmıştı. O sırada yaşlı bir kadınla çok yakın, bağımlı bir ilişki içinde yaşıyordu ve yoğun kusma fobisi hakkında onunla da sıkça konuşuyordu. Bir akşam, sindirim bozukluğu sebebiyle genç kadın, gerçekten kusmak üzere olduğunu fark etti. Kusmasını önlemek üzere gelip bir şeyler yapması için (herhangi bir şey) arkadaşını çağırmıştı. Arkadaşı cevaben, içine kusması için ona ellerini avuç yaparak uzatmıştı. Aksiyon bitince genç hasta şöyle haykırmıştı: “Şimdi beni artık asla sevmeyeceksin!” Ardından arkadaş, yüzünü istifra edilen yemeğe daldırarak sevgisinin ve onu her haliyle kabulünün bir işareti olarak avucundakileri öpmüştü. Bu alışılmadık alışı-veriş, hastam üzerinde derin bir etki bırakmış, bedeni ve kendisi hakkında ona daha önce deneyimlemediği bir güven hissi vermişti. Bilinçdışında, bastırılmış her sadistik ve yasak düşleminin topyekun kabul edilmesi anlamına geliyordu.

Annenin bir zamanlar reddettiği her şeyin şimdi kabul ediliyor olması hissinin yanı sıra, eşcinsel kişi kendi bedenini başka bir kadının bedeni üzerinden tanımaya da çalışmaktadır. Hem düşlemde hem de cinsel pratikte ilgisi daha çok cinsel haz vermeye yoğunlaşmıştır. Bu kısmen içsel yasaklarla ve kısmen de partnerini cinsel olarak kontrol etme veya hükmetme düşlemleri tarafından motive edilmektedir.

Şimdiye kadar eşcinsel ilişkinin olumlu yönlerini incelemiş olduk. Bununla birlikte, temel çatışmaların pek azının çözüldüğü ve yeni ilişkinin kaçınılmaz olarak başka bir kapalı çember oluşturacağı açıktır. Kadın partneri, çözüm bekleyen kendi bilinçdışı sorunlarıyla birlikte hâlâ bilinçdışı bir anne figürüdür ve bu nedenle de esasen anne imagosuna bağlı olan tüm çatışmalar yavaşça partnerinin etrafında kristalleşecektir. Belki de en çarpıcı çatışma, sevilen kişiye karşı analizde gün yüzüne çıkan çifte değerliliklerdir. Partnerin güvenliğine yönelik, saplantılı bir endişenin altına ince bir şekilde gizlenmiş olan nefret, onu aşırı korumaya, onun her anını takip etmeye ve sonuç olarak onu kontrol ve mağdur etmek adına saplantılı bir hal alacaktır. Ötekini kontrol ve manipüle edebileceği (ve “sevgisiyle cezalandırabileceği”) bir kısmi-nesneye indirgeme eğilimi, ancak

yine kişinin partneri karşısında duyduğu kısmi bir nesne olma korkusunun muadilidir. Nitekim, böyle bir hasta daimi olarak arkadaşı için asli öneme sahip bir rol oynamanın peşindedir. Bu, sadece bağımlı ve egemen olunan kişi olmaktan kaçınmak için partnerinin birçok görevini ve işlevini üstlenmesine (ve bazen önemli bir karşı fobi rolü üstlenerek) sebebiyet vermektedir. Ancak bu tür amaçlar kendi yıkımlarının tohumlarını barındırmaktadır. Hastalarımın bazıları, esasen kendileri için istedikleri ve gereksindikleri enerjinin çoğunu kendi çalışmalarının ve çıkarlarının zararına, diğer kadınlar için bir şeyler yaparak harcamaktadırlar. Böylece tekerlek dönüp dolaşp aynı noktaya gelmektedir: kendilerini küçük bir kızın sadece annesel talepleri ve bilinçdışı ihtiyaçlarını gidermek için icra edilen erken çocukluk durumlarında buldular. (Bu bilinçdışı bağların eşcinsel partnerde aydınlanması, annelerinin de kızlarını, cinsel ve sosyal kaygılarıyla başa çıkmak için *karşı fobik nesneler* olarak kullanıp kullanmadıkları sorusunu gündeme getirmektedir.)

Böylece, benlik istikrarsız kimliğini, çocukluk çağında izlenen hatlar boyunca sürdürmeye çalışmaktadır. Ancak bu durumun analizanların benliğinde belli bir pekiştirmeye neden olan müşterek bir amaç olduğu gerçektir. Nesne kaybı tehdidi, bu şartlar altında narsisistik benlik libidosunda ciddi sıkıntılara ve intihar dürtülerine yol açabilir. Benlik kimliğinin ve kendilik sınırlarına ait yatırımların kendisi, arkadaşının beklenmedik bir şekilde yokluğuna katlanmak zorunda kaldığında yanan sigarayla ellerini yakan kadının rahatsız edici olabilecek bu örneğinde verilebilir.

Benlik eşcinsel ilişkide güçlenirken, cinsel düşünlemlerle ilgili bedensel korkular bütünüyle önlenemez ve çoğu zaman partnerin bedenine yansıtılır. Bir hasta bu yansıtmanın dikkat çekici bir örneğini getirmişti. Bu hasta klitoral ve vajinal olarak frijitti, üstelik vajinasının nerede olduğu konusunda kafası karışık. Vajinasının sıkıştırabileceğini, bir bıçak gibi kesilebileceğini düşünüyordu ve bir çocuğu parçalanmış bir şekilde doğurmaya dair tekrarlayan bir düşünlemleri vardı. Oral ve anal işlevlerin hepsini vajinasına atfetmişti. Ancak bu korkutucu fikrin aynısı diğer kadınların vajinalarına yansıtılıyordu. İlk eşcinsel deneyiminde (hasta on sekiz yaşındayken yaşlı bir kadınla), diğer kadın klitoral uyarım istediğinde heyecanlanmış ve bu okşamaları arkadaşına vermekten mutlu olmuştu. Ancak bir gün arkadaşı ondan parmaklarını vajinasına sokmasını istediğinde, hasta bu sefer korku içinde parmaklarını geri çekmişti. "Parmaklarımın onun

içine sıkışacağından ve bir cerrahın bizi ayırması gerekeceğinden emindim. Öyle korkmuştum ki, istediğini yapamadım.” Bu korku, annesiyle olan ilişkisinin bilinçdışı bir yönüne bağlanıyordu: annesiyle asla özgürleşmeyecek şekilde kaynaşabilirdi. Annesinin vajinası, bir fallik organ gibi sürekli olarak ona bağlı kalmasını gerektirebilirdi ve sadece bir cerrahın bıçağı onları ayırabilirdi.

Bu kadının, babasının Parisli bir cerrah olduğunu belirtmesi yorumunu sembolik anlamda son derece uygun ve zengin kılmaktadır. Onu kalıcı bir fallus haline getirmek isteyen tehlikeli annesel bir arzudan koruyabilecek tek kişi etkileyici bir babadır.

Bitirirken

Kadın eşcinselliğinin psikodinamik ve yapısal anlamı ile ilgili bu klinik çalışmadan ne gibi sonuçlar çıkarılabilir?

Bir kadın hayatını eşcinsel nesneler etrafında inşa ettiğinde, bilinçdışında libidinal bir nesne olarak yatırımın geri çekildiği, ancak özdeşleşme üzerinden sembolik olarak sahiplenilen babasal imago ile samimi bir ilişki sürdürmeye çalışır. Aynı zamanda bilinçdışında tehlikeli, istilacı ve her şeyi yasaklayan kişi olarak tasarımılanan annesel imagodan da belirgin bir kopuş elde etmiş olur. Annesel imagonun idealize edilmiş yönleri şimdi kadın partnerde aranmaktadır.

Genç kızı gerçek cinsel kimliğinden uzaklaştıran baba ile özdeşleşme, benlik yapılanması için daha fazla rahatsız edicidir çünkü onun uzun dönemdeki fallik anlamı anal-sadistik olana gerilemiştir. Bununla birlikte bu içe yansıtma, ilkel (kökensel) anne-çocuk ilişkisinin sınırsız oral evreninde daha fazla gerilemeye ve psikotik bir yeniden yapılanmaya karşı koruyucu bir kalkan görevi görür. Bireyleşme mücadelesinde annesel imagoya bağlanan nefret ve dehşet duygusu, idealizasyon üzerinden bastırılmış halde tutulmaktadır.

Analiz ilerledikçe, “çözümün” kendine özgü doğasıyla ödipal çatışmaları açığa çıkarmaktadır. Bilinçdışında tehlikeli derecede uyarıcı, anal kısmi-nesne olarak temsil edilen gerilemiş fallik imaj, anneye ait olan bu *mükemmel* nesneyi sembolize etmektedir. İki anlamda, yani hem ödipal hem de ödipal evre öncesi bakış açısından da bu nesnenin tamamen onun olduğu kabul edilir ve bu sonsuza dek suçluluk getiren bir sahiptir. Anne, sanki her şeyin kendisine verilmesini talep ediyor gibi hissedilmektedir: babaya yönelik cinsel ve sevecen hislerin yanı

sıra kendiliğe hakim olma ve bağımsızlık. Bununla birlikte, kız evlat, baba ile ilişkisinden kolayca feragat etmez ve ses çıkarmadan ilk aşk nesnesine, bebeklik dönemi annesine geri döner. Burada açıkça üçgensel ödipal kümelenmeden diyadik (iki ögeli) kümelenmeye doğru bir gerileme vardır. Ancak bu geriletici hamle içinde genç kızın benliği sembolik fallusu içine almış ve bir dereceye kadar kendini onunla bir bütün olarak özdeşleştirmiştir. Öyleyse yeniden yaratılan bu biricik anne ilişkisi, gerçek anlamda sembiyotik olandan önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Babasal fallus artık anneye ait gibi hissedilmemektedir; o, kız evladın babadan kalma mirası olmuştur! Çalıntı ve suçlu bir sahipliğe işaret ettiğinden, kız evlat bunun sonsuza dek diğer erkekler tarafından tespit edilmesi veya anneye kaptırılmasına dair duyduğu korku ile yaşayacaktır. Onun buradan elde ettiği büyük kazanç, artık psişik ölümü belirten anne ile kaynaşmaya yönelik bir geri dönüşten korkması gerekmediğidir. Aslında, annesi ile eşdeğerde olması için gerekli olan her şeyi içerdiğine şimdi inanabilir. Bilinçdışında, (yalnızca annenin kontrol ve manipüle edebileceği bir anal-fallus olan) annesinin fallusu rolünü üstlenmektedir. Anneye çocukluk çağında yiyip bitiren bir sevgi beslemek ve fobik şekilde ona yapışmak, bilinçdışında, onun ölümünü istemekle kıyaslanmaktadır.

Annesine bağlanmış olan kızın, onu sevgilisi olacak kadın için bırakmaya karar verdiği bu belirleyici anda, fallus-çocuk sembolik olarak annesini kastre etmiş olur. Bu an, yoğun bir zafer anı olarak yaşanır. Kendisini sembolik olarak götürdüğü her şeyin vücut bulmuş bir hali gibi nihayet sunacağı kadın, diğer kadındır.

Ancak bu yeni durum, yeni tehlikelerin tohumlarını da barındırır. Yoğunlukla narsisistik, libidinal ve sadistik anlama sahip olan eşcinsel ilişki, eski içselleştirilen drama için bir sahne olur. Eşcinsel için, gerçekten kendisine ait olmayan bu kırılgan kimlik çok pahalıya mal olmaktadır. Yine de bu rolü oynamaya mecbur kalmıştır, çünkü öbür seçenek benliğin ölümüdür. Sevgilisini onarma ve tamamlama girişimi, diğerinin pahasına kendini tamamlama umudunu gizlemektedir. Bu amaçla partnerini, bir zamanlar kendisinin annesi ile çocuksu ilişkisinde hissettiği gibi, manipüle edilebilecek kısmi-nesne konumuna indirgemeye çalışmaktadır. Böylece, diğerinin topyekun bir sahipliği olma tehlikesini önlemeyi ummaktadır.

Klinik sınıflandırmalar açısından burada ilgilendiğimiz yapılanmalar, ne klasik nevrotik ne de gerçek psikotik olanlar değil, açıkça “üçüncü bir yapı”

olarak tanımlanabilir “sapkın” yapılardır. Bu adlandırma yine de yanıltıcı olabilir: sorun, yazara göre, sadece cinsel sapkınlıklara ait değildir. Bu yapılanma, benlik kimliğini sürdürme çabası içinde, içsel bir dramının sürekli olarak dış dünyada *dışa vuruluyor* olması ile karakterize olmaktadır. Çalışılan birçok nevrotik mekanizma bulunmaktadır, ancak bu durumda kişiler cinsel kimliğiyle ilgili olarak benliklerini koruyamamaktadır. Histerofobik ve obsesif belirtiler yetersizce yapılandırılmıştır. Psikotik mekanizmalar arasında yer alan (cinsel gerçekliği) olumsuzlama, (ilk sahneyi) inkâr etme ve ebeveynsel imajda sürekli olarak bölme ortaya çıkmaktadır. Bu yazıda sunulan olgular, baba figürünün depresif bir modele göre patolojik bir iç yansıtılmasını barındırıyordu. Böylece, elde edilen kimlik sembollerini kaybetme riski, eşcinselin ağır depresif ataklara veya yansıtmacı mekanizmaların baskın olduğu paranoyak tipte psikotik ataklara eğilimli olmasını, dolayısıyla Freud’un bu hastalığın ortaya çıkışına dair ilk hipotezini doğruladığını göstermektedir.

Benliğin savunma mekanizmasındaki bu bölme, içselleştirilmiş nesnelerin bölünmesiyle birlikte, bölme parçalarının belirli bir şekilde yeniden dağıtılması ile karakterize edilir. Bir yandan idealleştirilmiş haliyle tutulan, diğer yandan tahrip edilmiş ya da tahrip ediyor olan ana nesneler bölünmüş durumdadır: anne, “iyi” idealize edilmiş olanı somutlaştırırken, aslında kendisine bağlanıyor olan düşmanca saldırgan hisler, tamamen “kötüleştirilen”, tahrip edilmiş (kastre edilmiş) veya tehlikeli biçimde tahrip edici babaya yansıtılmıştır. Sonuç olarak, depresif ya da persekütif olsun, kaygılar bilince ulaşmakta ve dış dünyayla olan ilişkisinde benliğini kaplama eğilimindedir.

Cinsel kimlikteki bozulmaya, kaçınılmaz olarak, genel olarak benlik kimliğinde kırılma, beden-benliğine yönelik algı bozukluğu ve kendine yabancılaşma belirtileri eşlik etmektedir. Arkaik bir genital öncesi örgütlenmeye gerileyen üstbenlik, sürekli olarak benliği tehdit etmekte, böylece depresyon veya gerçeklik sınaması kaybı yaşanabilmektedir. Çeşitli psikik tehlikelerle karşı karşıya kalan genç kadın, eşcinsel aşka, onlara karşı bir siper olarak geri döner.

Yeni ilişkinin doğasında var olan tehlike bu koruyucu düzenlemeyi bozmazsa benlik, cinsel ve narsistik ihtiyaçlar pek az yerine getiriliyor olmasına rağmen, gereksinilen desteği bir hayli alır. Özellikle babanın sevgisi için derinden bastırılmış olan arzu her zaman geri dönüp eşcinsel kadını, kendi kastrasyonunu içeren bir anlaşılmaya, ebeveynsel imagoları ile imzaladığı anlaşılmaya itiraz etmekle

yükümlü kılar. Çünkü eşcinsel kimliği için ödemek zorunda olduğu bedel, tüm kadınsı cinsel arzudan ve bilinçli olarak arzu ettiği çocuklarından vazgeçmektir.

Sonuç olarak, kadın eşcinselliğinin psişik yapısını şu şekilde özetleyebiliriz: bu, anne imagosu tarafından talep edilen tehlikeli sembiyotik ilişkiden kaçma ihtiyacıyla karşı karşıya kaldığında, baba ile kurulan bilinçdışı özdeşleşmenin korunması üzerinden narsisistik bir dengeyi sürdürme girişimidir ki bu ikinci faktör, kırılgan bir yapıda önemli bir unsur olarak belirmektedir. Bu özdeşleşme maliyetli olmasına rağmen, bireyin depresyondan veya dissosiyasyonun psikotik durumlarından korunmasına yardımcı olur ve böylece benlik uyumunun korunmasına katkıda bulunur.

Notlar

Giriş

- 1 C. J. Lüquet: “İçgüdüsel dürtüler ve benliğin gelişimine dair psikanalitik çalışmaların büyük çoğunluğu erkek gelişimi referans alınarak yapılmıştır, aynı sonuçlar kadınlara atfedildiğinde sadece ikincil bir uyumluluk bulunmaktadır.”
- 2 Bu kitaptaki makaleler kadın cinselliğinin tamamını kapsamayı hedeflememektedir, yalnızca belli boyutlarını ele alacaktır.
- 3 Standart Edition (S.E.) Vol. VII. Bu kitaptaki tüm Freud alıntıları *Standart Edition of the Complete Works of Sigmund Freud* (S.E.), ed. by James Strachey (Londra: The Hogarth Press)’den alınmıştır. (Türkçeye bu baskılardaki alıntılardan tercüme edilmiştir.)
- 4 (Londra, 1913).
- 5 *Collected Papers*, 4 (1925): 30-59.
- 6 S.E., Vol. XIX.
- 7 (*a.ge*)
- 8 (*a.ge*)
- 9 S.E. Vol. XXI.
- 10 S.E. Vol. XXVII.
- 11 *International Journal of Psychoanalysis*, 9 (1928): 332-45.
- 12 *International Journal of Psychoanalysis*, 1 (1920): 125-49.
- 13 *Psychoanalytic Quarterly*, 2 (1933): 489-518.
- 14 *International Journal of Psychoanalysis*, 6 (1925): 405-18.
- 15 *International Journal of Psychoanalysis*, 11 (1930): 48-60.
- 16 Vol. 9. (Temmuz, 1961)

- 17 Hélène Deutsch, *The Psychology of Women* (New York, 1944).
- 18 *Psychoanalytic Quarterly*, 9 (1940), 293-319.
- 19 Presse Universitaire de France (Paris, 1951).
- 20 *International Journal of Psychoanalysis*, 13 (1932), 361-68.
- 21 *International Journal of Psychoanalysis*, 13 (1932), 348-60.
- 22 *International Journal of Psychoanalysis*, 14 (1933), 57-70.
- 23 Melanie Klein, *Psychoanalysis of Children* (New York, 1932).
- 24 *International Journal of Psychoanalysis*, 9 (1928), 169-80.
- 25 Bu durum Freud'ün denklemi karşısındadır. "Haz=İçgüdüsel boşalım"
- 26 *International Journal of Psychoanalysis*, 8 (1927), 459-72.
- 27 *International Journal of Psychoanalysis*, 14 (1933), 1-33.
- 28 *International Journal of Psychoanalysis*, 16 (1935), 263-73.
- 29 *International Journal of Psychoanalysis*, 1 (1920), 371- 95.
- 30 *Collected Papers*, 2 (1924), 255-68.
- 31 *International Journal of Psychoanalysis*, 9 (1928), 161-66.
- 32 *Collected Papers*, 2 (1924), 164-71.
- 33 *International Journal of Psychoanalysis*, 3 (1922), 1-29.

Erkeksi Bir Mitoloji Olarak Kadınsılık

- 1 Freud, *Üç Deneme*'inde şöyle yazmıştır: "Zihinsel unsurun, cinsel dürtü dönüşümünde en büyük payla rol aldığını göz önünde bulundurmak zorunda olmamız, itici sapkınlıklarla tam bir bağlantı içinde olmasındandır belki de."

Kadın Cinselliğindeki Narsisizme Dair Bir Çalışma Özeti

- 1 "Sizlere kadınlık hakkında söylemiş olmam gerekenlerin hepsi budur. Kusursuz ve parçalar halinde kuşkusuz, ancak hiç de dostça değil. Ancak kadınları yalnızca doğalarının cinsel işlevleri tarafından belirlenmesi nedeniyle tanımladığımı aklınızda tutun. Etkisinin çok geniş olduğu doğrudur ancak, bir kadının başka açılardan da bir insan olabildiğini gözden kaçırmıyoruz. Eğer kadınlık hakkında daha fazla şey öğrenmek istiyorsanız, kendi yaşam

deneyimlerinizi yoklayın ya da yüzünüzü şairlere dönün veya bilim size daha derin ve tutarlı bilgi verene dek bekleyin.” (Freud, *New introductory Lectures on Psychoanalysis*, Londra, 1933)

- 2 Melanie Klein benzer şekilde, penise duyulan oral arzunun memeye duyulan arzudan türediğine kanaat getirmiştir. Ancak (Ernest Jones ve Karen Horney eleştirilerine bakınız), cinselliğin kalıcı bir unsur olduğu burada söylenebilir: çocuk, her gelişim evresinde onu deneyimler ve emme erotizasyonu, hakkıyla cinsellik olarak adlandırılması gereken şeyin dışı vurma girişimidir ancak çocuk henüz buna hazır değildir.
- 3 “Ergenliğin başlamasıyla, o zamana değin gizil evrende kalan kadın cinsel organlarının olgunlaşması orijinal narsisizmde bir yoğunlaşmayı beraberinde getirir.” (Freud, “On Narcissism, An Introduction,” *Collected Papers*’da, Londra, 1925)
- 4 Her olgu özgüldür elbette ve bu eğilimler genelleştirilmiştir; ancak çalışmaları ilginç olabilecek kadar da yaygındırlar. Buna ek olarak bu çalışmada, kendi çağımızdaki insanlarda gözlemlenebilir ve bugünün uygarlığında üretilebilen cinselliğe dönük bir tutumu tasavvur etmeye çalışıyoruz. Burada çalıştığımız kişi tipi ne hasta ne de tamamen sağlıklıdır, bu ikisi arasındadır: toplum tarafından normal (muhtemelen bu kurgunun dışında kalmayan) kabul edilen, belli çatışmaları olan, olağan erkek ve kadınlar.
- 5 R. A. Spitz, “Hospitalism: An Inquiry into the Genesis of Psychiatric Conditions in Early Childhood,” *Psychoanalytic Study of the Child*, I (1945), 53-74.
- 6 Kadınlar, beklentilerini nadiren karşılayan aşk nesnelere bağımlılıklarından belli bir özerklik almaya zorlanmaktadır.
Bu ihtiyacın tanınması genellikle kadınları bir araya getirir, dayanışma kazandırır. Anne bu otonomiye kurmadan başka türlü kızına yardımcı olamayacaktır. Kadınlar yaşamlarını yalnız düzenlemek için belli bir kapsamda buna ulaşır ve yönetirler.
- 7 Analitik tedavi boyunca, fallusun bu bütünlüğünün tüm evrelerindeki giderek karmaşılaşan biçimlerini takip etmelidir.
- 8 Cinsiyetler arası farklılık fallik imajda temsil edildiği suretle narsisistik bir çerçeveden çalışılabilir. Gerçekten de hayvanlar aleminde erkekler narsisistik işaretler gibi görülen, bu görünür bütünlüğe (güzellik, mevcudiyet, süsler)

genellikle sahiptir ancak bizim toplumumuzda bu fallik temsiller kadına aittir, o da erkeğin penisine bağlılığı karşısındaki fallik telafiyi edinmiş olur.

- 9 Narsisizm kendi hesabına, kendi başına var olmaktadır. Ella Freeman Sharpe'ye göre sanatsal yaratımı tanımlayan hiçbir amaca hizmet etmediği için varlığı çok sevindiricidir. Katılıyorum: yaratıcılık aslında narsisistiktir.

Nesne Değişimi

- 1 “*Anlehnung*” ve “*ye’is*” kelimelerinden köken alınması suretiyle, Türkçe psikanaliz karşılığına “yaslanma” olarak öneri getirilmiş bir kavramdır. *Psikanaliz Yazıları*, Bağlam Yayınları, 2001.

Kadını Suçluluk ve Ödipus Karmaşası

- 1 Sigmund Freud, “Female Sexuality,” 1931.
2 Melanie Klein, *Envy and Gratitude* (New York, 1957).
3 “Kadını cinsel soğukluk anlayışımız... yalnızca, erkeklere paralel olmayan yapısal bir ketlenme olduğu gerçeğini göz önüne alırsak tamamlanabilir.” (*Psychology of Women*, New York, 1944).
4 Sigmund Freud, *Beyond the Pleasure Principle* (Londra, 1950).
5 Sigmund Freud, *The Ego and the Id* (Londra, 1927).
6 Sigmund Freud, *Inhibitions, Symptoms, Anxiety* (Londra, 1936).
7 *Psychology of Women*.
8 *Collected Papers*, 4 (Londra, 1918), 217-35.
9 “Az rastlanılsa da kadınların ilk cinsel ilişki deneyimlerinin ardından gelen rüyalarını dinleme fırsatım oldu. Kadınlarda, hissettiği penisi kendine saklamaya dair belirgin bir dilek dile getirildi.”

Freud’un bir gerileme olduğunu düşündüğü bu arzunun, aslında, daha özgün, kadını bir arzunun tezahürü olduğuna, penis tarafından hamile bırakılmak üzere muhafaza edildiğine inanıyorum. Kadın cinsel arzusu olarak penetre edilmek, bilinçdışında bu arzunun biyolojik sonucu (döllenme) ile ayrılmaz bir şekilde bağlantılı gibi görünüyor bana, yani E. Jones’un dediği gibi, penisi bir çocuğa dönüştürmek için kendi içinde tutmak. Ayrıca, birincil

süreçler seviyesindeki kökensel dürtüler mutlak ve sınırsızdır ve uzamsal-zamansal bir çerçeveye alınamaz. Tamamlayıcı erkeksi arzu, belirli bir anda kadın bedeninin belirli bir kısmına nüfuz etmekle sınırlı olmamasıyla da benzerlik göstermektedir, ancak Ferenczi'nin *Tkalassa*'da söylediği gibi, bu, kişinin tüm vücudunu ana rahmine geri döndürme arzusudur.

- 10 “*Epouser*” = “Bir şeyin tamı tamına şeklini almak” veya “evlenmek.” (Çevirmen Notu)
- 11 Mesleki veya yaratıcı alanlarda kadınların sahip olduğu zorluklar bakımından tamamen sosyolojik gerekçeler vermek yeterli değildir; bu zorlukların derin bilinçdışı kökenlerini bulmamız gerekiyor. Ancak bu tam olarak hiçbir sosyo-kültürel faktör bulunmadığını söylemek değildir. Kadınların içsel suçluluğu, gerçek dış etkenler tarafından sürekli olarak kızıştırılmaktadır. Psikanalistler nevroz oluşumunda bu dış etkenlerin rolünü, özellikle de birçok insan için ortak olan bilinçdışı çatışmalar için elverişli olduğundan, haklı olarak vurgulamaktadır.
- 12 Freud bu iddiayı “Short Account of Psychoanalysis”de (1924) bile, birçok insan teorik olarak ve klinik gözlemler üzerinden kendisine karşı çıktıktan sonra sürdürmüştür. Yine de Ruth Mack Brunswick’in onunla birlikte yazdığı makalede (“Ödipal Evre Öncesi”, 1940), vajinada erken duyumların varlığını az çok kabul ettiği görülüyor.
- 13 Yatırım aktarımının bu haliyle, anal-sadist içe alma dürtüleri ile bağlantılı suçluluktan kaynaklandığını düşünüyorum.
- 14 Grunberger’e göre, bu özelliklere yapılan narsistik yatırım anal-sadistik evre ile bağlantılıdır ve bu nedenle değerli görülen nesneler yalnızca ölçülebilen, karşılaştırılabilen ve kesin olarak derecelendirilebilen nesnelerdir.
- 15 Freud vajinayı görmezlikten gelmemekle birlikte, aynı zamanda kastrasyon karmaşasına, yani ödipus karmaşasına değin kız çocuğunun cinselliğinin erkek çocuğunkiyle aynı olduğuna inanır. Kız çocuğu yalnızca annesinden alıcı doyumlar ummaktadır, ancak onların fallik olmalarını beklemez ve vajinanın yanı sıra penisi de yadsır. Ondandır bir çocuk istemek üzere yüzünü babasına döndüğünde ise bu henüz babasal penisi içe almaya yönelik bir arzu değildir. Freud için kız çocuğunun ödipus karmaşası içe alma arzularını (ya da herhangi bir şekilde penetre edilme arzularını) engellemeden gerçekleşir; benzer şekilde erkek çocuğunun da annesini penetre etme isteği

yoktur. Onun kendisinininkini tamamlayan bir organa sahip olduğundan habersizdir. Penisin ereksiyonu, yeni bir amacı olduğunun belirtileri sadece ergenlikte görülür (bir oyuğa/deliğe girme). Penetre etmeye yönelik erken arzuların olduğuna dair sayısız belirtinin var olmasının yanı sıra (birçok insanın dikkat çektiği gibi) ereksiyonlar sık sık ergenlikten önce görülür, bebeklerin özellikle emzirilirken ereksiyon olduklarına rastlanmaktadır. E. Jones, Melanie Klein, Josine Müller, Karen Horney ve daha yakın bir zamanda Phyllis Greenacre, kız çocuğunun vajina keşfinden bahsederken derin konestetik duyumlara girmeden dışarıdaki ve görünür olan organlar hakkında konuşmaya alışkın olduğumuzu vurgulamıştır. Kız çocuklarının kendi vajinalarına karşı bilmezliği, penisi içe alma gibi genital bir arzunun var olmadığını kanıtlamaz, tıpkı ağzın doğuştan kapalı olduğu bir bozuk oluşumda, açlığın varlığı inkâr edilemeyeceği gibi. Aslında dürtüye doyum sağlamanın imkânsızlığı, “mahkum edilen” vajina karşısında suçluluğu arttırmaktadır.

- 16 Hayal kırıklığı birincil narsisistik evreyi sona erdirir erdirmez.
- 17 Bilinçdışında, bir penisi olmadığını her zaman biliyordu, tıpkı bir vajinası olduğunu her zaman bilinçdışında bildiği gibi. Ancak, bu birincil süreçler çelişkiye kolayca mahal verdiği için, bu fallik veya kastre edilmiş anne temsillerini dışarıda bırakmaz.
- 18 International Psychoanalytic Press, 1922.
- 19 Bir erkeğin kadına yönelik ileriki tutumunu tabii ki başka nedenler de etkilemektedir. Bunlardan biri, anneyle ilişkisinde gerçek baba ile bir özdeşleşme kurmasıdır.
- 20 Bkz. Karen Horney, “Kadın Korkusu”. Küçük erkek çocuğu annesi için saldırgan arzu duymaktadır. Eğitimci rolüyle, kendisine hükmetmek ve onu sınırlandırmak zorundadır. Onu penetre etmeyi arzulamaktadır ancak küçük olduğu ve buna ulaşmak için yetersiz olduğu için aşağılanmış hissediyordur, bu da narsisistik bir yaralanma ve son derece iktidarsız hissetmesine yol açmaktadır, ancak yine de baştaki hayal kırıklığının neden olduğu bu arzuların yanı sıra anneye ve vajinasına yansıtılan, şiddetli saldırgan bir intikâm arzusu beslemektedir.
- 21 Erken boşalmadan mustarip bir hasta, yirmi iki yaşındayken sadece dışarıdan temas ederek yaşadığı ilk cinsel ilişkilerinden memnundu çünkü

“vajinanın var olduğunu bilmiyordu.” Böyle bir “bilmezlik”, korkutucu cinsel düşlemlerden kaynaklanmaktadır. Onun için kadın organı dışkı dolu bir tehdittir (çöp dolu, ufalanır mağaralar, “granit kadar sert” olduğu için gübre dolu inek kloakaları, odalarda bulunan cesetler, ondan kaçınmak için “vajinayı toz camla doldurması, onu bir oturak olarak kullanması ve ağzına kadar doldurması” gerekmektedir. Bunu idrar yapmadan önce kapağını indirdiği bir klozetmiş gibi düşünün, aksi takdirde bütün önceki içeriklerden kurtulmaya çalışmaktadır. Bu nedenle bahsi geçen hasta, ergenlikte sineklerin bağırsaklarını temizlemek için bolca vakit geçirmiştir. En sevdiği düşlemlerinden biri şuydu: bir harem sahibiydi ve her yaştan kadını kırbaça o yönetiyordu. Kadınların kurallar gereğince ve yakın kontrol altında dışkılaması gereken çok katı kurallar koymuştu. Bu, çocuğun sfinkter eğitiminin tersine dönmesini ve müdahaleci annenin anal penisine karşı kazandığı zaferi göstermektedir. (Bu hastanın ayrıca klitorisin eksizyonu ile ilgili düşlemleri de vardı.) Erkekler annenin gücünden ve özellikle onun anal penisinden korkarlar. Daha sonraları kadınların anal dürtülerini kullanmalarını durdurmaya çalışırlar. Kadın babasına yönelik kendi anal istekleri konusunda suçlu olduğu için, adamın savunmasına suç ortağı olur. Bu birleşme kadın anallığının toplumdaki görünürlüğünün bir şekilde ketlenmesine neden olur: bir kadın asla küfür etmemeli, tükürmemeli, ağır yiyecekler veya çok fazla şarap tüketmemeli ve yakın zamana kadar, para veya iş tartışmasına izin verilmemelidir. Cazibe ve zarafet, anal dürtülerin ya karşıt tepki oluşturmaya ya da yüceltmeye uğramasıdır (kabalığın tam zıddı olarak). Aynı zamanda kadınlar, anal bileşenlerin tüm başarılı entegrasyon emareleri olan güçlükler karşısında, bilimde ve mühendislikte yetersizliği temsil etmektedirler.

(Zorla baskı altına alındığı için anal dürtüler biraz “yıpratıcı/korozif” bir hal alabilir. Ayrıca kadınların daha zayıf olan kas yapısı, uygun bir motor boşalma imkân vermediği için kadınsı saldırganlığın bu yıpratıcı boyutunu desteklemektedir. Kadınların tırmaladıkları, ısırdıkları veya zehirlediklerinden bahsedilirken, erkekler yumrukluyor ya da nakavt ediyordur.) Aslında tümgüçlü anneye karşı zafer kazanma arzusu, kadınlarda çoğu zaman erkeklerle yer değiştirmektedir. Bunun bir istisnası, belki de bağımlı bir durumda olduğu için annenin kızıdır. Babası, diğer kadınlar için hissettiği “normal kalıcı aşığılama” (Freud, Ruth Mack Brunswick,

Hélène Deutsch) aksine, *idealize edilmiş bir imaj* yansıtır. Kızı genellikle kendisinin ve kökensel nesnenin en iyi kısmını temsil eder. O hassasiyet, saflık, masumiyet ve bir lütuftur, onun için kararsızlığından sızan ayrıcalıklı bir ilişkiyi temsil eder.

Elbette bu ilişki her zaman orada değildir, çünkü bazı erkekler de annesel çatışmalarını kız çocuklarına yansıtmaktadır. Erken boşalmadan mustarip obsesyon sahibi bir hasta, dikkatini çekmek için okulda çok çalışan altı yaşındaki kızı ile çok iyi bildiği bir gerçeği tartışıyordu: “Onu benden uzağa itiyorum ancak gerçekten kadınsı bir tavırla hâlâ dikkatimi çekmeye çalışıyor.” Ancak tanımladığım ilişki fark edilebilecek kadar sık görülmektedir. Üç hasta bana tedavilerinin başlangıcında analize gelme sebeplerinden birinin kızlarına yardım etme arzusu olduğunu söylemiştir.

- 22 “Pre-Oedipal Phase” (Freud ile yazdığı) makalesinde Ruth Mack Brunswick, bir çocuk sahibi olmak için duyulan arzunun penis hasedinin ikamesi olduğu fikrini yeniden değerlendiriyor: bir çocuk sahibi olmak için duyulan arzu, esasen, annenin sahip olduğu şeyi elde etme arzusunu ifade ediyor: bir çocuk.

Çocuğun arzusu hem tümgüçlü anne hem de penis hasedi ile bağlantılı ise bunun, haset ile tümgüçlü anne imagosu arasındaki belirli bir bağlantıdan kaynaklandığına inanıyorum.

- 23 Freud’a göre (“Kadınlık”, 1932), eğer bir kadın mesleğinde daha başarılı olmak için analize geliyor ise, bu aynı zamanda penis hasedine işaret eden bir gösterendir.
- 24 Aynısı erkekler için de geçerlidir: bir erkeğin profesyonel hırslarına ulaşması, sembolik olarak tıpkı *baba gibi* bir penise sahip olmaktır.
- 25 Kendini penetrasyondan korumak aynı zamanda nesneyi korumanın bir yoludur. Babayla ilgili bir dizi saldırgan eylemin tümü, onu *temastan* koruma girişimi olarak anlaşılabilir.
- 26 Bu, gerileme nedeniyle olabilir elbette.
- 27 Uzam, burada çocuğun narsisistik bir destek olarak oynadığı rolü göz önüne almamızı engellemektedir. Joyce McDougall, penis hasedinin çocuksuz kadınlarda olduğu gibi annelerde de önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Birçok annenin çocuklarını psikolojik olarak kastre ettiği bir gerçektir, bu durum penis hasetlerinin annelikten doyum sağlamadığını göstermektedir.

Bu gibi durumlarda kadınların bir penise duydukları arzuyu, bir çocuk için duyulan arzuya dönüştüremediklerini söylemek çözüm değildir.

Bir çocuğa sahip olmak, tümgüçlü bir annenin sahip olduğu şeye sahip olmak anlamına gelebilir (Ruth Mack Brunswick), ancak bu da onun sahip olduğundan daha *farklı bir şeye* sahip olmak anlamına gelmemektedir, narsisistik kazanımların asıl amacının işte bu olduğuna inanıyorum.

28 *Collected Papers*, 4 (1925), 39-59.

29 *Collected Papers*, 4 (1925), 60-83.

30 Fransa'da anallık olarak ele alınan. (Çevirmen Notu)

31 Bu, *İkinci Cins*'te Simone de Beauvoir tarafından açıklanan duruma benzemektedir (New York, 1952).

Kadınlarda Penis Hasedinin Önemi

- 1 Aslında mastürbasyon daha sonradan farklı bir düşlem içeriği ile görülebilir, ancak daha önce bastırılan şeyler gelecekteki tüm kişilik gelişimi üzerine olumsuz izini bırakacaktır.
- 2 Elin ilk sahnenin içe yansıtılması için bir araç olarak her zaman karşı cinsin genital organını temsil ettiğini belirtmekte fayda var.
- 3 Bu o kadar doğrudur ki kastre eden kişi ile, "otoerotizmi" yasaklayanla özdeşleşmek mutlaka bir masturbuar düşlemin bir parçasıdır. Bu özdeşleşme olmaksızın, ne kadar paradoksal veya nevrotik algılansa da, yasaklama gerçek bir kastrasyon olarak deneyimlenir ve hiçbir şey yapamama, yahut aşırı gerginlik ile kendini gösterir. Psikotik otokastrasyonun, ölümcül ketlenmeyi kaldırmak için çaresizlik içinde, felç edici bir özdeşleşme denemesinde bulunmak dışında bir anlamı yoktur diyebiliriz.
- 4 Çocuğun olgunlaşmakta olan özdeşleşmelerini riske atmanın iki yolu vardır. Birincisi, kendisini tamamlamak için gösterdiği çabanın geçerliliğini teyit eden orgazmı yasaklamak. İkincisi, düşlemi ona ikame olabilecek bir nesnel gerçeklikle bastırmak (baştan çıkarma). Bu durumda, düşlemle özdeşleşme etkili ancak olgunlaşmamış başarı ile durdurulur ve bu travmadan kaynaklanan ketlenmenin sakatlayıcı etkileri diğer sıkıntılara benzerdir. Bu yüzden mastürbasyonu ketlenmiş insanların tecavüz sahneleri hakkında

mitomanya derecesinde düşlemleri vardır ve bu “erkenden cinsel ilişkiye girmiş” kadınlar orgazmları ketlenmiş olanlarla aynı şekilde davranmaktadır.

- 5 BB, Fransızcada aynı zamanda Brigitte Bardot ve “bebek” anlamına gelmektedir. (Çevirmen Notu)

Kadın Eşcinselliği

- 1 Çocuğa eter sıkkan kadın da önemli bir takılıp kalmayı temsil ediyordu. Daha sonra öğrendik ki, “eter” annenin idrarı (bu hasta için bilinçdışı fallik bir muadili) anlamına geliyor. Yıkıcı ve aşındırıcı boyutlarda eşleşen bir kadın partnerinin idrarını içmeye (besleyici sütle bağlantılı, başka bir dişi “fallusu”) dair birçok erotik düşlemi vardı. Karen bir erkekle girdiği kısa bir cinsel ilişkide, kendinden geçmiş bir deneyim beklentisi içinde ondan vajinasının içine idrar yapmasını istemişti.
- 2 Olivia’nın sezgisi birkaç yıl sonra doğrulanmış gibi görünüyordu; (hâlâ analizdeydi) evlenmeyi planlıyordu. Babası, kızını kaybedebileceğini ve analizin başarısız olduğunu belirten bir mektup yazmıştı bana. İki yıl sonra küçük oğlunun doğumunun ardından, bu kez kızına, bir daha birbirleriyle iletişim kurmaları için hiçbir neden olmadığını yazmıştı!
- 3 Melitta Schmideberg, 1956 yılında suça eğilimli ve sapkın tutumlar arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir, örneğin iki erkek hastasındaki fetişizm ve teşhircilik.

Kadın Cinselliği, psikanaliz yazınına kadınsılık psikolojisi ve cinsiyet kimliğine dair önemli katkılar sunmuş bir kitaptır. İlk kez Fransa'da *Recherches psychanalytiques nouvelles sur la sexualité féminine* başlığıyla yayınlanan kitap, altı adet makale ve kapsamlı bir giriş metninden oluşmaktadır. Kadın cinselliğinin Freudyen ve Freudyen olmayan bakış açılarından faydalanılarak titizlikle irdelenmesi, yazarların sonraki fikirlerini görebilmek açısından bizlere değerli bir perspektif sunmaktadır.

Dr. J. Chasseguet-Smirgel kitabın giriş kısmı için yazdığı metinde bu çalışmayı şu şekilde özetlemiştir: "Bu kitaba katkı sunan yazarlar, bilimsel nesnelliği saptıran teorik fikirlerini ve klinik yorumlarını kendi bilinçdışı düşlemlerinden olabildiğince uzakta tutma girişiminde bulunmuşlardır." Christian David kadınsılığa dair erkeksi mitleri incelemek için klinik bir öyküden faydalanmakta; Catherine Luquet-Parat küçük kızın 'nesne değişimi'ndeki kadın mazoşizmine önemli bir rol atfetmekte; Béla Grunberger kadın narsisizminin kökenlerini incelemekte; Joyce McDougall kadın eşcinselliğinin uyumlu kadınsı bir doğaya ulaşmak için bütünleşmesi gerektiği üzerinde durmakta ve son olarak Maria Torok erkeksilik arzularına ve penis hasedine yeni bir rol ve anlam kazandırmaktadır.

Bu önemli çalışmanın ana makalesindeyse, Janine Chasseguet-Smirgel küçük kızın babasıyla ilişkisini resmederek, bu ilişkinin kadınsı suçluluğa etki eden önemli bir boyutlarını tartışmıştır.

